

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

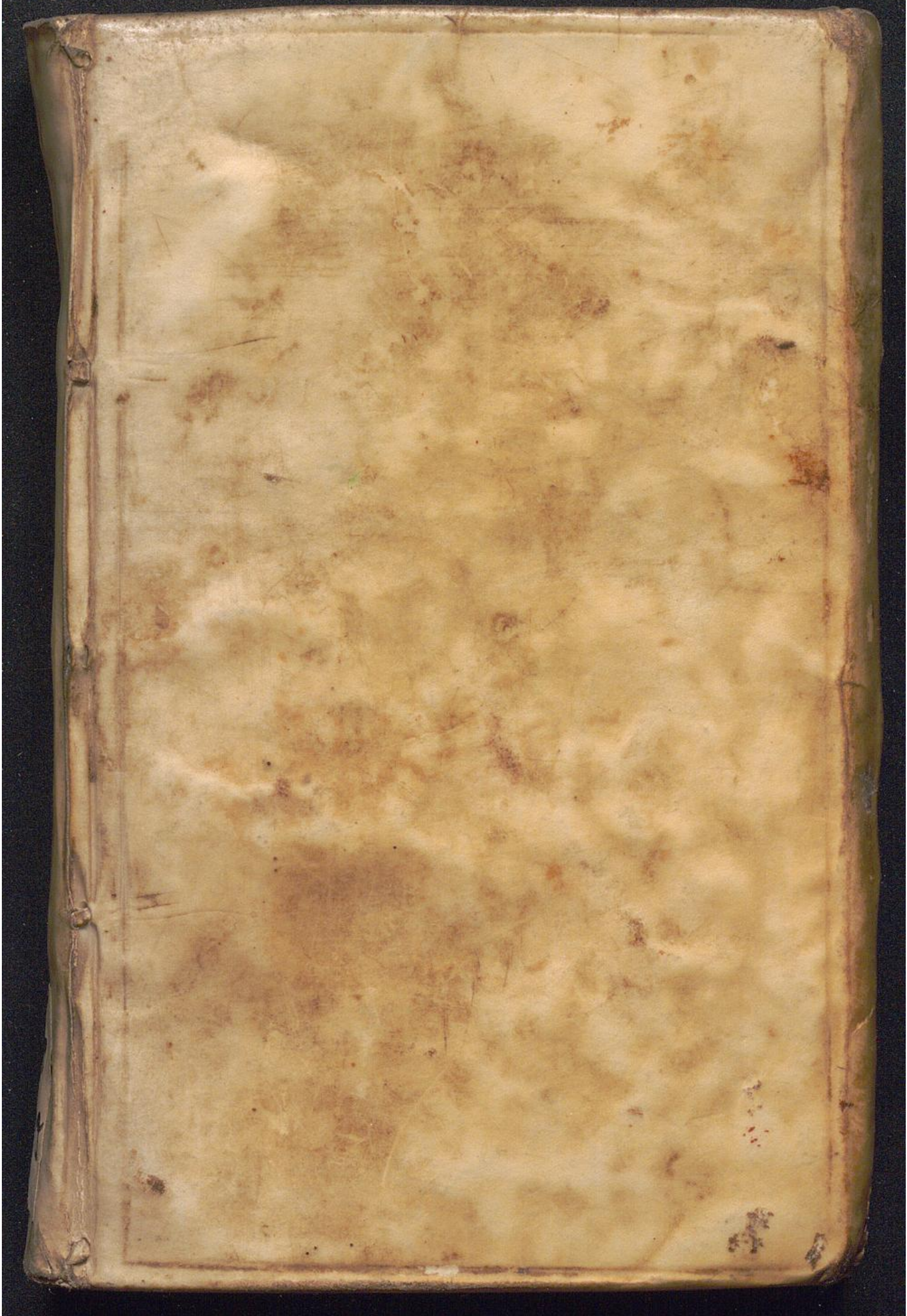
Universitätsbibliothek Paderborn

**Exempla, In Septem Capitalivm Vitiorm Detestationem,
Per Qvadragesimam, An. 1646. narrata**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1649

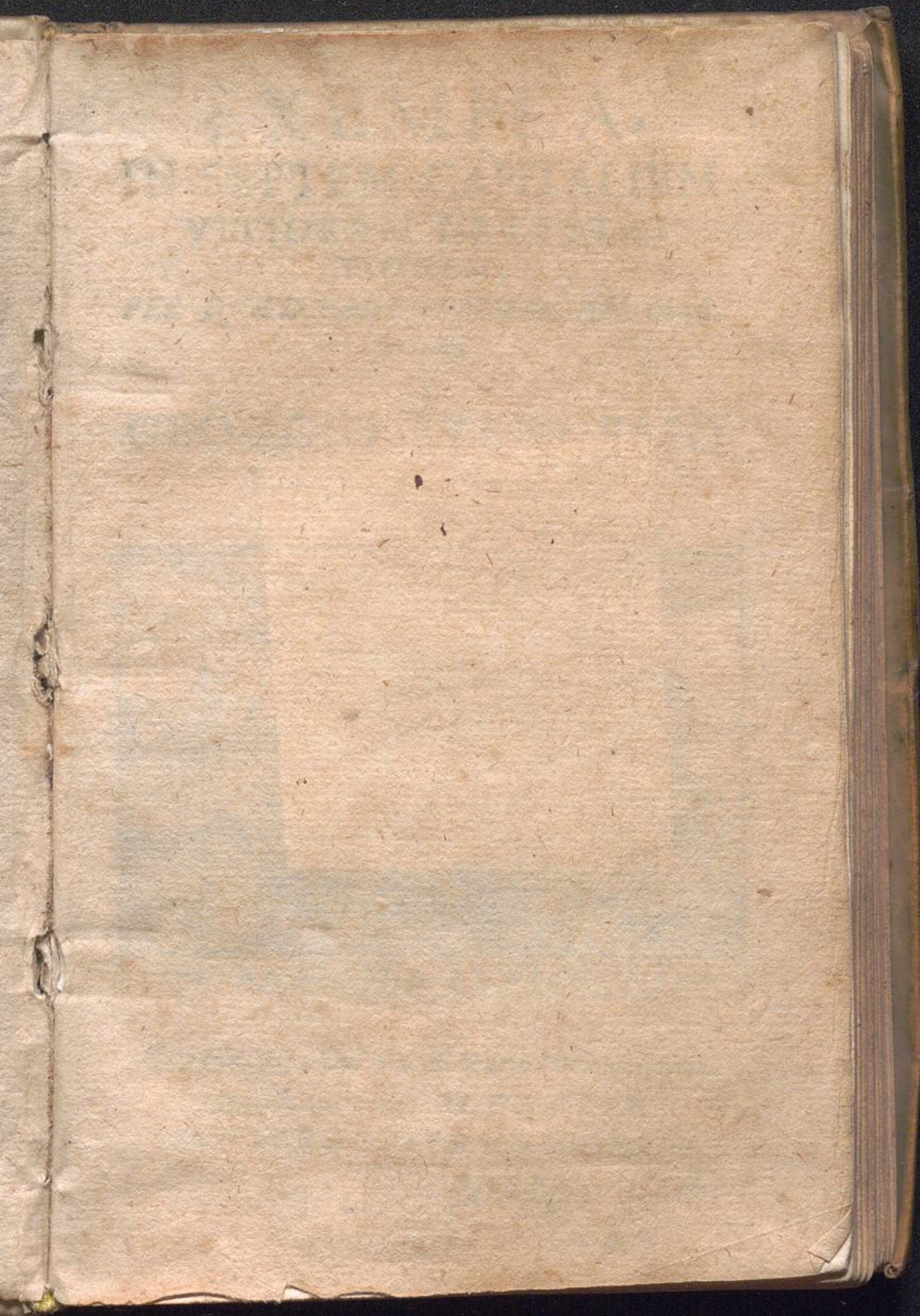
[urn:nbn:de:hbz:466:1-49161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49161)

Th. 2880.

J. V.

11

ERZBISCHÖFL.
AKADEMISCHE
BIBLIOTHEK
LEOSTR. 21
PADERBORN

EXEMPLA,
IN SEPTEM CAPITALIVM
VITIORVM DETESTA-
TIONEM,
PER QVADRAGESIMAM, AN. 1646.
narrata.

à
GEORGIO STENGELIO
Societatis I E s v Theologo.

CONTRA VENENA. ET VENENATA.

Cum Privilegio Cæs Maiest. & permissu Superiorum.

Ingolstadij. Anno M. DC. XLIX.

Apud GREGORIVM HÆNLINVM.

Socius Iesn collegij Pader-
Cornensii. 1657.

EXEMPLUM
IN STEPHEN CAMPANUM
MAGISTRO DE TESTA
LONON
SIS QND ANGELOM AN
MORON
GEORGIO STENGELIO
LONON 1574

CONTRA VENENA ET VENENATA.

CONTRA VENENA ET VENENATA.

CONTRA VENENA ET VENENATA.

CONTRA VENENA ET VENENATA.

CONTRA VENENA ET VENENATA.

CONTRA VENENA ET VENENATA.

REVERENDISSIMO ET
PERILLVSTRI DOMINO

DOMINO

IOANNI RV-
DOLPHO

LIBERO BARONI DE
RECHBERG, IN HOCHEN-
RECHBERG, DOMINO IN DONZ-
DORFF ET WISGOLTING,

SERENISSIMI ET REVEREN-
DISSIMI

SIGISMVNDI
FRANCISCI

ARCHIDVCIS AVSTRIÆ ET
EPISCOPI AVGVSTANÆ DIOE-
CESIS ADMINISTRATORI VIGILANTISSI-
MO, CATHEDRALIS ECCLESIAE IBIDEM
PRÆPOSITO DIGNISSIMO,

NEC NON

EICHSTETTENSI ET ELWA-
CENSI CANONICO, DOMINO
MEO COLENDISSIMO.

EPISTOLA

QVOD dudū animus cupiebat, calamus gestiebat, officium & munus meum debebat, sed hostilis gladius impendebat facere, REVEREN-

DISSIME ADMINISTRATOR, id nunc demum ago, armis quietem spectantibus, & togæ cedentibus. Nimirum opportuna fuit mora atq; dilatio, ut tunc tibi de ADMINISTRATORIS munere, & PRÆPOSITI dignitate lætus acclamarem, & fausta precarer, cum tam noster, quam aduersariorum miles desijt timeri. Turbat tubarum strepitus gratulationem, quæ læta esse debet, & cum tranquillitate. *Sera gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est*, ait M. Tullius. Et quidem tibi, immo & Ecclesiæ Augustanæ meritò omnes gratulantur, quicumque vel tuum ingeni-

um

Cic. Cui-
rioni,
lib. 2.

DEDICATORIA.

um, vel huius statum nouerunt. Est enim iste talis, vt tuo ingenio indigeat; & tuum ingenium, vt iacentem erigere valeat. Quod vel nomen familiæ tuæ inclytæ nobis in te ominabatur, à CERVIS & MONTIBVS ductum. Sicut enim cerui à canibus per campos agitati ad montes se, tamquam ad asylum, recipiunt, regio Propheta dicente: *Montes excelsi ceruis: petra refugium herinacij:* ita turbidâ hac belli tempestate, trepida diœcesis Augustana vndique miserè vexata, inter tot rerum discrimina, nusquam potuit tutius consistere quàm si se tali MONTE tueretur. Præuidisti hoc, ô clemens DEVS, *præ-* Psalm 103.
18.
parans montes in virtute tua, accinctus potentia. Idcirco fluctu decumano, post tot vndas, secuturo, rupem hanc in medio mari statuisti, ad quam procellæ alliderentur. Rectè dixit quidam: *Regendo Mundo nati sunt Montes; Atlante iam fatiscente Montem alterum* Psalm 64.7.

EPISTOLA

rum parat A V G V S T A, cui molem
 Matth. 5. imponat. Quis hoc non videat? *Non*
 14. *potest ciuitas abscondi supra montem posi-*
ta. Igitur clariùs iam micare par est.
 Vicinum conijcere diem licet, quan-
 do in Occidente rubere M O N S cœ-
 pit. Et quis tibi, aut patriæ meæ de
 tali M O N T E non gratuletur, quan-
 do vel hostis noster virtuti tuæ se in-
 clinauit? atrocior futurus, si tu mi-
 nùs prudens ac bonus fuisses. Possem
 plura commemorare, si hæc tempo-
 ra veritatem paterentur. De præteri-
 tis fas est futura conijcere. Sed ne &
 hæc quoque tibi, magna potiùs face-
 re, quàm de te ipso audire cupienti
 nimis prolixa videantur, malo tace-
 re, quæ alios scio cogitare. Maiorem
 paginam implerent, si quæ vel hisce
 meis oculis vidi in te laudanda, velim
 recensere. In eadem enim Aula Ba-
 varica, atque iisdem Principibus ad-
 fuimus, per aliquot annos; tu, vt mo-
 res regeres; ego, vt traderem artes,
 simul

DEDICATORIA.

Simul læti & tristes: eo solùm discrimine, vt ego agerem scholæ magistrum, tu aulæ Præfectum. Quamquam tua se virtus ampliùs extendit, vt, quemadmodum de Bauaris, ita etiam de Austriacis benè mereretur. Vtrobique amatus, vtrunque auulsus es, quia ad maiora à Deo vocatus. Quæ optimè tibi cessura, non possum ambigere; quando DVCVM & ARCHIDVCVM tam bonus Dux extitisti. Et quia non erit tibi *colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, in caelestibus*, idcirco librum de septem monstris dedico, quibus, tamquam septem Hydræ capitibus, domandis Hercule opus est. Vale, & Vince. Ingolstadij Anno 1649. 12. Cal. Maij.

Ephes. 6
12

Seruus in Christo

GEORGIUS STENGELIVS
SOC. IESV.

PROE MIVM

De Instituto narrandi
POPVLO EXEMPLA EX VITIS
SANCTORVM, AVT ALIORVM
GESTIS.

INSTITVTVM hoc Populo narrandi
Exempla, ex Vitis Sanctorum, alio-
rumue gestis, Salmantica coepit exili
principio. Pater quidam Zelosus & Denotus
solebat Dominicis diebus ac Festis, sub vespertum,
in aliquo loco, iuxta portam Collegij, congregare
paucos studiosos sibi familiares, eosq, aliqua nar-
ratione sacrorum Exemplorum recreare. Fama
breui multos attraxit, tandem ita excreuit de-
siderium audiendi, ut neq, schola, neque tem-
plum concurrentes caperet; sed necesse fuit
atrium Collegij, quod vastissimum est, huic
operi designare, quod ita repletur, quoties haec
narratio fit, ut solùm capita audientium emi-
neant, & agrè pra compressione multitudini ma-
nus à quoque ad deponendum pileum, nominato
IESV vel MARIA, attolli possit. Concurrit Flos
scholae & ciuitatis, neque infirmi absunt. Hinc
propagatum est hoc Institutum in totam Hispa-
niam, quin & in Indias, Mexicanas, Perua-

nas

PROOEMIUM.

nas, ut item in Philippinas Insulas, passim incredibili concursu, applausu, & fructu, ut nec multarum Concisionum utilitas cum unius Exempli bene narrati fructu comparanda sit.

Instituatur narratio passim in quadragesima (alicubi etiam in Aduentu) vel binis, vel ternis diebus in hebdomade, idq; sub Vesperum, ut ante crepusculum, idq; propter honestatem, mulieres domum redire possint. Alicubi jam etiam, excepta narratio hec intra annum subinde Dominicis diebus, quando docetur Catechismus, in publico foro. Experientia docet, magis trahi populum, quam alijs exhortationibus Catechisticis. Et hec ipsa Exempla ista accommodari possunt ad capita Catecheseos que tractantur, ut Explicationis & Exhortationis loco sint.

Queruntur Exempla magis apta & efficacia, ad insignes animorum motus excitandos, & prolixiora, ut facile media hora narratione insumi possit. Alioquin tamen, sed rarius coniunguntur duo Exempla, rarissime tria; & tunc talia sunt, ut vel appositos euentus, vel plane similes, in eis intueri liceat, sicq; unum alterum confirmet.

Ascendit Narrator suggestum sine superpelliceo, quod eò fieri puto, quia initium narrandi, ut dictum est, vel in aliquo cubiculo, vel in scho-

(5

la, vel

P R O O E M I U M.

la, vel in atrio fuit, hinc etiam in templis absque superpelliceo narrari coeperunt. Magis tamen probarem, ut ubi modò sit in templo, superpellicem adhiberetur. Cùm aquè sacer actus sit, atque alij, qui ex suggestu fiunt.

Statim flectit genua, & breuem secretam orationem instituit, signat se sacra Cruce, & absque themate, prefatione, & ambagibus, statim ad rem ipsam venit. v. g. dicit, quanti referat à blasphemijs abstinere, non manere in statu peccati mortalis, esse deuotum B. Virgini, frequenter confiteri, dignè communicare, &c. id satis doceri hoc vel illo Exemplo, quod narraturus sit. Auctorem exempli esse talem vel talem, historicum, vel S. Patrem, cuius, vel quorum auctoritatem breuiter commendat, ut exemplo auctoritatem conciliet, vel si nostra ætatis Exemplum est, loca & testes allegat, &c. Tunc narrationem instituit valde graphicam & patheticam, dilatatam & amplificatam ijs circumstantijs, quæ vel in historia exprimuntur, vel (ut res humane sunt) præsumi queant probaliter interuenisse. Abstinet ab omnibus digressionibus prolixioribus, & quacumque filum historia interrumpere, vel animum audientium plusculum ab eo diuertere possunt. Contrà, quæ doctrinam offerre, vel motum excitare possent, aut accom-

modant

P R O O E M I V M.

modata ad id Epithetis, tropis vel figuris ipsi narrationi immiscet, vel absolutâ periodo, aliqua exclamatione vel dicto, vel epiphonemate, vel admonitione quasi obiter indicat, & statim rectâ narrationem prosequitur, quam tandem absoluit cum energia aliqua particulari, vel ex abrupto sine peroratione, ut animi magis suspensi maneant, vel brevissimâ monitiunculâ doctrinæ & fructûs, quem domum asportare debeant. Iniungit etiam aliquando, ut statim tria Ave Maria vel quid simile, ad fructum obtinendum, vel pro ijs, quibus Exemplum accommodari potest, recitent, sicq; de suggestu descendit, & Auditores domum abeunt. Aliquando tamen in quadragesima (ubi in templo narratio fit,) eâ absolutâ cantatur lugubri voce, & valde tractim psalmus Miserere, cum aliqua Collecta. Hac ratio huius Instituti.

Aliunde simile institutum viget, in hac Provincia inter nostros: Toto anno in dies Ieiuniorum, & quibus est narratum exemplum in templo, in recreatione vespertina sub ultimam quadrantem, quando iam omnes adsunt, aliquis ex Patribus, vel Fratribus studiosis, aut Magistris, quem ordo tangit, paucissimis verbis narrat, omnibus silentibus, & audientibus brevissimum Exemplum Religiosis accommodatum.

PROOEMIUM.

rum, similiter nominans Auctorem, qui illud scribit. Et quò breuior est hæc narratio, eò melior. v. g. ut Miserere consueto modo recitatum non excedat, quo absoluto omnes ad sua colloquia redeunt, alicubi tamen statim duo vel tres ibi publicè doctrinas morales referunt, quas ex eiusmodi exemplo capere possimus, sed hoc per modum recreationis, ut virtus Entrapelia docet.

Prioris Instituti fructus precipui hi sunt. Primum admirabilis delectatio & commotio animorum, & conuersio morum in audientibus. Secundo Vtilissima occupatio Nostrorum: qui enim semel hanc narrationē gustare cœperunt, nunquam satiantur legendo, & querendo exempla in varijs auctoribus, eorumq; compendia sibi faciendo. Tertiò impletio Regula sacerdotum de comparandis exemplis Sanctorum contra singulas peccatorum species &c. quæ absque tali usu & exercitio ferè vel friget inter nostros, vel omnino negligitur. Quarto optimus usus talenti, quod aliqui habent narrandi, cum concionandi talentum non habeant, sicut contra aliqui (quamuis pauciores) habent talentum concionandi, qui narrandi non habent. Quorum (priorum scilicet) talentum, ne absque fructu defossus maneat in terra, expedit ubiq; intro-

P R O O E M I V M.

introducì hoc institutum, etiam mandato R. P. N. Generalis si opus foret. Est enim ex ministris maximè proprijs Societatis, eiusq; sancto Zelo omnibus medijs possibilibus, ad maiorem Dei gloriam, animorum profectum procurandi imprimis dignus.

Hæc his ipsis verbis, ex Hispania, ad nos transmissa placuit apponere, quia non solum ostendunt, quanta sit Vis & Virtus Exemplorum vniuersim, verum etiam docent: quæ sit prima origo, exempla narrandi, ad eum modum, quo apud nos, primùm Ingolstadij à Patribus nostræ Societatis, deinde etiam paullatim, in reliquis Germaniæ urbibus, per quadragesimæ tempus, ante quadraginta iam annos, cum vtilitate pariter, ac iucunditate cœperunt commemorari. Petierunt autem iam diu complures à me, vt eiusmodi Exempla in publicum emitterem, exempli gratia, atque in memoriam posteritatis dicturæ: *Quanta audimus, & cognouimus ea: & Patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occultata à filiis eorum, in generatione altera. Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius, quæ fecit.* Et sanè aliquam multa iam hinc inde libris de Iudicijs, quæ **D E V S** in hoc **Mundo**

Psalm. 77. 31

P R O O E M I V M.

Mundo exercet, inspersi, vnà cum epimi-
thijs suis. Hic iam eodem ordine aliquot
promo, quo in vna quadragesima, de se-
ptem Capitalibus vitijs fuerunt recitata;
quibus deinde aliorum quoque nonnullo-
rum annorum Exempla subiungentur. Tu,
Lector, boni consule, & quod deest Actio-
nis, tuo affectu compensa; vt Exempla ha-
beas animata. Neque enim audita dumta-
xat, sed etiam lecta prosunt, si, sicut debent,
legantur, siue ab ijs, qui se reos agnoscunt,
siue qui se arbitrantur innocentes.

Ouid li 3°
de Pont.
eleg. 2,

*Cum feriant vnum, non vnum fulmina ter-
rent:*

Iunctaq; percusso turba parere solet.

Cumq; dedit paries ventura signa ruina,

Sollicito vacuus fit locus ille metu.

Quis non è timidis agri contagia vitat,

Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Verè dixit Seneca: *Ex vitio alterius, sapiens
amendat suum. Optimum est, maiorum sequi
vestigia, si rectè praeceperint. Sequenda mox
dabimus; ex vitio aliorum emendanda,*
nunc damus. Bona spe fructus secuturi.

Macro-
b. lib. 1. Sa-
turn,

*Neque enim tantum plebeia ingenia magis ex-
emplis, quam oratione capiuntur, vt Macro-
bius putauit, sed rectè princeps oratorum,
dixit:*

PROOEMIUM.

dixit: *Duo illa nos maximè mouent, similitudo* Cic. lib. 3.
& Exemplum. Mouent autem siue ad imi- de orat.
 tandum, siue ad fugam etiam lecta: *Consi-* Macro-
derandum, inquit idem Macrobius, *hunc esse* lib. 6. Sa-
fructum legendi, amulari ea, quæ in alijs pro- turn.
bes: & quæ maximè inter aliorum dicta mire-
ris, in aliquem usum tuum opportuna derina-
zione conuertere, quod & nostri tam inter se,
quàm à Græcis, & Græcorum excellentes inter
se sepe fecerunt. Si mouent igitur pulchrè di-
 cta, vel facta ad amorem: poterunt ad odi-
 um quoque mouere, quæ detestanda osten-
 duntur. Inter quæ maximè sunt peccata, &
 maximè septem illa, quæ, quia fontes sunt
 omnium peccatorum, *Capitalia* nominan-
 tur, similia bestię, quam Ioannes vidit de Apoc. 13. 1.
uari ascendentem, habentem capita septem, &
cornua decem, & super cornua eius decem dia-
demata, & super capita eius nomina blasphem-
ie. Contra quam bestiam, tamquam con-
 tra Lernæ paludis hydram, totidem ca-
 pitibus, quot exciduntur, identidem rena-
 scentibus, in omni vita est depugnandum.
 Bestia, quam vidit Ioannes, *similis erat par-* Ibid. n. 2.
do, & pedes eius, sicut pedes ursi, & os eius, si-
cut os leonis. Nimirum quomodo in theatra- S. Hiero.
libus scenis, unus atque idem histrio, nunc ad Mar-
Hercu- cellamq.

PROOEMIUM.

Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem fragitur, nunc tremulus in Cybelem,
ait S. Hieronymus: *Ita & nos tot habemus personarum similitudines, quot peccata. Quemadmodum igitur varijs morbis varia pharmaca; sic & varijs vitijs varia adhibenda sunt Exempla. Siquidem, vt Philosophus*

Aristot.
lib. 1 de
art. Poët.

ait: Exemplis utimur in dicendo, vt facilius intelligatur, quod dicitur.

CAPVT

CAPVT I.
DE HVMANA SVPER-
BIA, ET MISERICORDIA
DIVINA, IN ALFONSO
REGE OSTENSA.

*Si ascenderit usque ad coelum Superbia eius, et caput eius nubes
tetigerit: quousque sterquilinum in fine perdetur. Job. 20. 6.*

PARS PRIMA.

ISTORIAM, alio loco & fine, à me
strictius datā, placet hīc diductius
narrare: vt, quæ *bullatas nugas*, præ-
cipuum humani generis vitium, velut in ſce-
na, graphicè exhibet ſpectandas, eadem quo-
que remedium exhibeat curando morbo,

A

quem

I.
Lib. 2. de
Iudicijs
Dei. c. 46
§. 2.
HISTO-
RIÆ AV-
THORI-
TAS,

2 *Cap. I. De Alfonsi X. Superbiâ,*

quem repræsentat. Historiæ scriptor tantam fidem meretur, quantam habet authoritatem. Est enim Episcopus Palentinus, *Rodericus Santius* dictus, de Arenalò, qui priùs quàm mitrâ insigniretur, fuit Pauli II. Pontificis Romæ, in Castro S. Angeli, *Castellanus*; cuius libros, è Toletanæ Ecclesiæ Bibliotheca, nominatus Soc. nostræ scriptor, Andreas Scottus, emendatos edidit. Authoritas historico etiam inde est, quòd eius volumina ab alijs grauibus & eruditis viris passim laudata inueniantur. Hic ergo Rodericus Santius Parte 4. Hist. Hispan. cap. 1. & seqq. ad gloriosos & cicadis plenos, eosque, qui sibi videntur digito cælum attingere, moderandos homines, eiusmodi exemplū posteritati consignauit.

II. Anno Seruatoris 1252. successit, in Hispania, regnis Castellæ & Legionis, patri suo Ferdinando III. filius Alfonsus X. huius nominis; stirpe regiâ, patriâ laude, sceptri successione, alijsque rebus multis felix; quin & Violantæ, Iacobi regis Aragoniæ heroicæ filiæ, matrimonio beatus. Quanquam, vt nihil, in hac vita, *ex omni est parte beatum*, ita & huic coniugio Deus salem asperfit. Nam, Psal 135.4 *qui facit mirabilia magna*, inter ea etiam hoc sape

Sæpe facit, vt pauper, qui nocturno diurnoque sudore vix se ipsum & uxorem suam potest sustentare, liberis abundet; ac opulentus prole careat; atque ita vnus, sine hæreditate habeat hæredes; alter sine hærede possideat hæreditatem; ne hæc necessario coniungi, sed vtraque donum esse de cælo agnoscamus. Quare etiam Alfonsus sceptrum in manu, coronam in capite habuit, hæredem non habuit, quem maximè desiderauit; faciliusque vno è regnis, quàm filio, caruisset. Quid ergo illi faciendum fuit? Cogitandum erat, non omnia omnibus dari: differri aliquando mortalium vota, vt ipsâ expectatione fiant gratiora: etiam Abrahamo, in senectute, filium obtigisse: Samuelem, à sterili, precibus obtentum esse: denique multis filios aut filias, à quibus solatia expectabant, in magni luctus argumentum transisse. Hæc atque alia talia Alfonsus cogitare debuisset. At, quia magna sæpe est, in magnis principibus impatentia, & desideria non rarò, in consilijs, plus valent, quàm ratio; idcirco, Alfonsus, magnâ erga Deum diffidentia, ad humana animum subsidia, qualia demum cuncta ea essent, conuertit; & haud diu moratus, contra ius & fas, de alia uxore ducendâ

Gen. 28

2-

1. Reg. 1.

20.

statuit; ita publico interesse bono, ratus: quasi vllum sit magis publicum, quàm Dei bonum; aut vbi hominis est vtilitas, ibi Numinis honor, cultus & præcepta possint dissimulari. Erat regi Daciæ filia *Christiana* dicta, virgo, inter præcipuas formas, admiranda. Eam, per oratores, petijt. Et (quid non impetrant reges?) etiam impetrauit. Sed ab homine, nam Deus intercessit, qui illam alteri destinavit. Dum enim illa magnâ procerum nobiliûmque pompâ deducitur, dum ingenti comitatu Hispalim venit, interea, diuinâ Prouidentiâ, *Violanta* vera Alfonsi vxor filiam illi Beringuelam peperit; seque ipsam à sterilitatis suspitione absoluit. Mirifici igitur extemplo motus atque sermones vbiq; extiterunt. Nam alij dicebant, Deum pro *Violanta* causâ stetisse; alij *Christiana* nouæ sponsæ ignominiam egregiam aiebant irrogatam esse, quæ regni spe delusa eò pedem, vnde attulerat, instar corui hiantis referre cogeretur: quidam mentem altiùs mittentes dicebant, diuinis consilijs virginis honori subuentum esse, vt quæ non regina, sed concubina *Alfonsi* habenda fuisset: plerique subitum *Alfonsi* factum, & leuitatem regis maiestati haud conuenientē accusabant.

Qui

Qui, hinc noua nupta veniente, inde titulo nouarum nuptiarum cadente, velut inter sacrum & saxum consistens, cum rerum futurum exitum non videret, seque ob tam præcepti consilium, à Numine, per infamiam & populi cachinnos, meritò puniri agnosceret; illam inconsiderato negotio honestam coronidem adiecit, vt, in magna occasione, venustissimæ Virginis ad se perductæ pudicitiam non sollicitaret, omnique curâ in id incumberet, vt turpis error honorifico mantelo contegeretur.

Hanc, in Alfonso, temperantiam magnus castitatis remunerator Deus, multis beneficijs ornauit. 1. Fratrem eius Philippum, natu minorem, pensionis fortasse magis, vt fit, quàm religionis causâ, in nescioquam Abbatiam Vallisoletæ, & Canonatum Hispali promotum, excitauit, vt mallet in matrimonio esse castus, quàm, inter quotidianas illecebras, extra coniugium, periclitari. Itaque, repente ac nemine opinante, deposito Clerici habitu, *Christianam* duxit, à rege Alfonso (ita virginis pariter atque suo honori consultum esse gaudente) magnificè regiæque ditatus, & dotatus. 2. Falsidium, quod erga improlem *Violantam* conceperat,

III.
ALFONSE
GRATIA
ET GLO-
RIA.

ceperat, in magnū amorem vertit. 3. Etiam causas amoris cœlum suppeditavit. Alfonso enim *Violanta* complures filios, filiasque genuit; qui magnis postea matrimonijs claruerunt. Siquidem Ferdinando primogenito eius *Blanca* S. Ludouici Franciæ regis filia in matrimonium data est, alijs aliæ. 4. In *Blancæ* nuptijs, magnum liberalitatis ac munificentiae nomen comparavit. Victualia in foro exponebantur, sine custode, ut quisque, quibus vellet, frueretur, numularij publice aderant, qui omnibus forensibus, quas petebant, pecunias dabant. Et erant alij deputati, ut, si quem malè vestitum viderent, illico vestimentis iam factis tegerent, ne differendo negare viderentur. Nullus præterea, vel maximus, vel minimus indonatus abiit. Quin Imperatorem Constantinopolitanum, eodem tempore, à Soldano Babyloniae captum, decem milibus marcarum argenti redemit, tantò plus famæ adeptus, quantò minùs videbatur tenax pecuniæ. 5. In filijs quoque ipsis fuit celebris; Ioanne præsertim secundo genito, qui, contra Mauros, fortissimè felicissimèque bella gessit. 6. Ipse Alfonsus, ab ineunte ætate, otij fugitans, amansque litterarum, ita in scientijs profecit, ut potiùs ipse Docto-

res docere posset, quàm timere eos, aut rogare deberet. Et quia excelsi erat animi, non inter epulas, non in ludis, non cum canibus & morionibus tempus perdebat, sed mentē ad grandia appellens, id Hispanis fuit, quod Atheniensibus Solon, quod Lacedæmonijs Lycurgus, quod Romanis Numa Pompilius, quod Moyse Israelitis. Leges optimas vndique conquisiuit, selegit, summaque moderatione & æquitatis ratione in septem libros, quos *Partitas* vocant, concinnauit: in quibus saluberrima statuta, non ad lites duntaxat humanas pro æquitate decidendas, sed etiam ad diuinum cultum piē dirigendū sanctēque augendum continentur: de quo diuino cultu promouendo parum curæ est, in illis curijs, quæ Plutum pluris quàm Deum faciunt, & æraria magis, quàm templa venerantur. 7. Etiam bellis inclytus fuit Alfonso, siquidem regnum Murtiæ, à Carthagine nouâ, vsque ad Chinchilla, à Sarracenis reuerperauit. Sarracenos vicit; multaque armis præclara opera fecit: ob quæ adeò longē latēque fama eius celebrata est, vt quidam Germaniæ Imperijque Electores eum suffragijs suis eligerent in Romanum Imperatorē, eaque propter ex Hispaniâ vsque, accerse-

rent, ad hanc quoque summam coronam capeffendam.

IV.
ALFONSI
SUPER-
BIA.

Claud. 4.
Honor.

1. Paralip.
29.

S. Aug.
lib. de
conflictu
vitiis.

Huc vsque laudes & decora potissimum *Alfonsi* audiuitis. Sed, ô *Superi*, quàm sæpe *Inquinat egregios adiuncta superbia mores?* & quoties magnæ laudes, in magna vituperia degenerârunt! utq; ex optimo vino fit pessima vappa, ita è summis virtutibus occasio potest sumi maximorum vitiorum! Multa regna, multa nomina, multi fortunati successus *Alfonsum* superbum fecerunt; qui cùm in prosperitate sua dicere debuisset, *Tua est, Domine, magnificentia, & potestas, & gloria; gigantea quadam arrogantia, sibi ipse Suffenus fuit. Superbia dicit* (verba sunt D. Augustini) *Ecce multis, immò pœnè omnibus melior es, verbo, scientia, diuitijs, honoribus, & cunctis, quæ carnalibus, vel spiritualibus suppetunt charismatibus. Cunctos ergo despicere, cunctis temetipsum superiorem attende.* Itaque, inter tot dotes ac prosperitates, *Alfonsum* quoque, ut plurimi, non tam sancto, quàm elato animo fuit, atque nimius propriæ excellentiæ æstimator, ac laudum humanarum sititor.

1. Ob ingenij præstantiam, insolenti quadam sui sensus singularitate confusus, magis sibi placens, quàm *Peleus* in machæra, consilia alio-

aliorum contemnebat. 2. Non consilia tantum, verum etiam seipsum omniâque sua opera magni faciebat, alijsque, cum quibus ea contulit, præ sanè arroganter, etiam melioribus, anteferebat. Nimirum verè dixit S. Gregorius, *Quisquis superbix tyrannidem in se captiuâ mente suscepit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo, iudicij equitatem perdit. Nam cuncta, quæ ab alijs bene geruntur displicent, & sola ei, quæ ipse vel prauè egit, placent. Semper aliena opera despicit, semper miratur, quæ ipse facit, immò & quæ non facit. Nam, teste S. Thoma, arrogans est, qui sibi attribuit, quod non habet. Qui enim animo se supra se eleuat, facilè etiam verbis maiora iactat, quàm re præstat. Talis Alazon etiam Alfonsus fuit.* 3. Hinc suæ voluntati obsequens, vix in alia consilia adduci potuit; quin erga eos, qui aliquid sensui eius contrarium sentiebant, aut eius iudicijs aduersabantur, subiniquum, amarum, & vindictas acerbè cogitantem animum gessit; què supercilio, rugosâ fronte, ac toto vultu, quin verbis, minisque prodidit. *Quæ maior superbia, ait S. Bernardus, quàm ut unus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat Spiritum Dei?* Prætulit Alfonsus

S. Greg.
lib. 14.
Mor. c. 18.

S. Thom.
2. 2. q. 112.
a. 1. ex D.
Greg. 1.
23. Mor.
c. 7.

S. Bern.
ser. 2. de
resurrect.

sus. 4. Qua de causâ, qui ei à consilijs erant, verum non libenter audienti, elingues facti sunt, & tacere, quàm offendere maluerunt.

3. Reg. 21. 8. Pauci enim sunt Michææ, qui regibus æquè malum ac bonum audent prophetare, prout cæli terræq; Dominus, lex, veritas, & æquitas suggerit; aut qui Davidem imitantes dicere possint: *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar.* 5. Immo, quia eum laudibus ac præconijs suis opido delectari, & insipientium more plausibus capi videbant, aderant plurimi, qui illi *Euge, Euge* canebant, omnia illius in maius extollentes, & cum applausu ac palpo recensentes; his arridebat, quanquam epiphyllidas & ampullas meras loquerentur. 6. Quàm verè dictum est, *Melius est, à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi?* Nam dum laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicatur, velut incendium, inanis gloriæ cupiditas crescit, & facienda putat, quæ audit laudata. 7. Alfonsus igitur, & suopte ingenio ad vanitatem factus, & linguis insuper adulantium mendacijsque parasitorum excæcatus, cœpit non solum è rectè factis famam captare, sed etiam de ijs, quæ reprehensione digna erant, glorianter loqui,

qui, *Psellissare*, suusque ipse & testis & præ-
co esse; nihil nisi de proprijs rebus dicere,
nihil velle aliud, quàm suas laudes audire;
&, cùm deesset quod jactaret, etiam fingere.
At vel Tullio iudice, *deforme est de seipso prædi-
care, falsa præsertim, & cum irrisione audien-
tium imitari militem gloriosum*. Audiant hîc
igitur peruersi socij, simulati amici, & blan-
diloqui familiares, quàm meritò ab Isaia di-
catur; *Va, qui iustificatis impium*: nam adeò
dementant isti eos, quos de vanitate laudant,
vt præ vertigine mentis nō videant ampliùs,
quid laude, quid vituperio dignum; sed de
rebus stultissimis, de infania, de flagitijs ipsis
laudem caprent; nec sentiant, inanias suas
ab audientibus rideri: seque ea, cum spe pla-
cendi, propalare, quæ si inimicissimi dicerent,
ad necem postularentur. Qui maximè indi-
gent, rarissimè consententur; quia erubescunt,
suas foeditates Confessario narrare; & qui-
dem illi, cui nefas est, quidquam eorum, quæ
in confessione audiuit, reuelare. At in cir-
culis, in mensis, in conuenticulis, decem præ-
sentibus, eadem non verentur, cum copiosa
amplificatione, de se jactare; vbi auditores
habent, scurrilitatem eorum, per totam ci-
uitatem euulgaturos. Cur ibi non, sed ante
Con-

Cic. l. 1.
Offic.

Isa. 5. 13.

De Cir-
cuitu
1. 2. c. 1.
2. Augu-
stinus
Contra
Iudeos

Confessarium duntaxat, erubescunt? Nempe quia Confessarius ea vituperat; isti autem risu laudant; & quamvis animo damnent, vultu tamen atque adulatione videntur approbare. *Vae, qui iustificatis impium:* nam adulatione vestra impietatem eius animatis. Nihil suspectius est adulatione; & tamen multis nihil charius, nihil pretiosius. Quod genus hominum, in res honestas, & cum primis necessarias minimum sumens impendij, ad vana & turpia prodigum notabat Crates, cuius hæc ephemeris celebratur: *Ponito coco minas decem, medico drachmam: ADULATORI talenta decem; consiliario fumum; scorto talentum, Philosopho triobolum.* Nimirum merces maxima erat adulatori, qui maximè nocebat. Ita fatetur ipse sibi D. Augustinus accidisse: *Præcep̃ ibam, inquit, tanta cecitate, ut inter coetaneos meos, puderet me minoris dedecoris, quàm audiebam eos iactantes flagitia sua, & tantò gloriantes magis, quantò magis turpes essent. & libebat malum facere, non solum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum est vituperatione, nisi vitium? Ego, ne vituperarer, vitiosior fiebam. Et, ubi non suberat, quo admissò equarer perditis, fingebam me fecisse, quod non feceram; ne viderer abiectior, quò eram innocentior,*

De Cratere Laert. 1.5. c. 6.

S. Augustin. 1. 2. Confess. cap. 3.

tior, & ne vilior haberer, quò eram castior. Hoc vitium, cum inter multos vigeat, maximè tamen regnat inter milites. Apud *Alfonsum* autem vsque adeò irroborauit, vt præ arrogantia, sibi ascriberet, quidquid vsquam à Duce illius vllò, vel milite fuerat egregiè gestum. Nimirum, teste Aristotele, *de se ipso sapientius loqui, predicare, polliceriq; multa: aliena quoq; benefacta asserere, & vendicare sibi, arrogantia est*, quo vitio *Alfonsus* maiora sibi vendicans, quàm quæ ei inerant, laborauit. 8. Quin inuidiâ stimulatus, dolebat, si quid præclarum ab alijs factum audiret prædicari, eorum consilia carpens, & dictarijs facinora insignia deprimens. Quo vitio, refert *Curtius*, etiam *Alexandrum M.* cum audisset, Agim regem Lacedæmoniorum rebellantem ab Antipatro victum, tacitè indignatum, esse, arbitrantem suæ gloriæ detractum, quidquid accreuisset alienæ. Laudem igitur omnem *Alfonsus*, vt ad se traheret, quidquid pulchri in bello factum erat, affirmabat, suo consilio & decreto factum: si quis autem casus tristis, si clades, si conflictus imprudens accidisset, aliorum ascribebat temeritati. Ita multi innocentes atque egregiè cordati, & laude meritâ priuabantur, & de virtute in calumaiam

Aristot.
L. 2. Rhetor.
c. 7.

S. Basil.
in admo-
nit. ad fi-
lium spi-
ritual.

lumniam veniebant. Denique de eo verum erat, quod S. Basilius scripsit: *Superbus, etsi decorus videatur aspectu, tamen inutilem eum manifestant opera ipsius, & per incessum, & motus dignoscitur eius superbia, & ex verbis publicatur eius leuitas. Cupit semper laudari ab hominibus, & virtutibus, à quibus est alienus, se predicari gestit. Non se patitur cuiquam esse subiectum, sed semper primatum cupit, & ad maiorem gradum emergere. Et, quod ex meritis non potest, ambiendo festinat obrinere. Ambulat semper tumens, ut uter vacuus, & ut navis gubernatore destituta à fluctibus iactatur huc & illuc.*

V.

ALFONSI
INFELICI-
TAS.

Eccli. 10.
7.

Iac. 4. 6.
Sophron.
1. 9.

Quod planè Alfonso euenit. Nam, quia odibilis coram Deo est, & hominibus superbia, clareque is, qui superbis resistit, per Sophoniam minitatur: *Visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur, cœpit, diuina Nemesis gladium stringente, fortuna eius mutari, & vnum malum illi super alterum accumulari.*

1. Leuifidus rex Granatæ, munitus valido auxilio Maurorum Africæ, foedus, quod cum Alfonso pepigerat, ex improviso rupit; plurimaque castra ac munitiones regni Murtiæ illi eripuit. 2. Ciuitatem de Xericio, in Bætica, obsedit, illamque & arcem illius varijs machinis expugnatam occupauit, ac Gomecium

cūm præcipuæ virtutis ducem cepit. 3. Cūm oppidum de Niebla, in Wandaliâ, per Sarra-
cenos diu occupatum, mensibus decem ob-
sedisset, immisit Deus, velut in nouum Pha-
raonem, in castra *Alfonsi* innumera mortife-
rarum muscarum agmina; quæ virulentæ,
quia vndique in cibos inuolauerunt, velut vi-
sco inhærentes, cum cibis exitiosè comman-
ducabantur. *Ex qua re omnes ferè de castris
ventris fluxum, quem dysenteriam vocant, in-
currerunt, plurimiq; moriebantur.* 4. Dio-
nysio Portugaliæ regis filio, nepoti suo, iuue-
ni, se Hispali comiter visitanti, non sine pro-
digalitate condonauit tributum, quod regi-
bus Castellæ & Legionis pendere Portugaliæ
reges, antiquo iam more, obstringebantur.
In qua re summi sanè momenti vnius militis
suasum secutus Nunij de Larâ, viri nobilif-
mi ac prudētissimi, in concilio fortissimè ob-
sistentis sapientem sententiam, cum indi-
gnatione, & verbis indecentibus reiecit.
Quod vbi ceteri viderunt consiliarij, regis
offensam odiumque metuentes, pedibus in-
eius sententiam iuerunt: non tam regi, aut
regno, quàm sibi consulentes. Hæc res ma-
gnis dissidijs initium dedit. Nam & Nunius,
eâdem horâ, nec obtentâ, nec petitâ regis li-
centiâ

centiâ, discessit. Qui post se satraparum tria millia traxit, omnes à fide & obedientia *Alfonsi* vnâ discedentes. Ad hos missâ legatione, vbi causam discessûs interrogauit; responderunt: *Volumus restaurare regnum, & restituere, sicut erat antea.* Mox regi Granatæ se junxerunt, bellumque acerbum pariter, contra *Alfonsum*, excitârunt, ac diuturnum.

Eccli. 10. Nimirum *regnum à gente in gentem transfer-*
8. *tur, propter iniustitias & iniurias, & contume-*
lias, & diuersos dolos. 5. Ab Electoribus cum & suffragium, & spem coronæ Imperatoriæ potiundæ accepisset, cogitationibus maximis pelnus, ingenti apparatu, gaudioque se in viam dedit. O spes humanas! ô miseri mortales, quò curritis, quid vos ipsos lactatis? cur magnos vobis honores promittitis? sæpe, qua via vos putatis ad honorem tendere, tenditis ad calamitatem. Nec rarò qui ad summum dignitatis gradum peruenerunt, non iam velut per decliue, sed tanquam è præcipitio deiiciuntur. Sic Dionysius junior, è Syracusano rege, Corinthi factus est ludimoderator. Sic Polycrates Samiorum tyrannus à Cyri præfecto Orate victus, & in patibulum sublatus est. Sic Xerxes ab Artabano, Artabanus ab Artaxerxe occisus; Tarquinius su-
 perbus

perbus regno pulsus; Iulius Cæsar confossus; Pompeius interfectus, exempla fuerunt fragilis Fortunæ. Sic Marius septies Consul de Iugurtha triumphauit, sed victus à Sylla, triumphatus est à Fortuna, quando in Minturnensium plaudibus & cæno delituit. C. Cotta ante ipsum futuri sui triumphi diem, expirauit. Nempe is, per quem reges regnant, sicut attollit in sublime benè meritos, ita & viam incidit, si videat arrogantes, &, tanquam Argium clypeum abstulissent, gloriantes. Quod & in *Alfonso* apparauit. Si quidem, cognito eius fastu, consilia omnia, suffragiaque in cassum ceciderunt. Verba Authoris sunt: *cùm ad Imperium suscipiendum pergeret, cognita eius elatione, Imperij, ne dixerim confirmatione, sed nec possessione potitus est: licet (ut quidam referunt) callidè actum est, ut occasione vitandi schimatis in Imperio, Romani Pontificis iussu, iuri Imperij resignare visus esset, idq; egit, apud Belicardum, prope Auenionem. Sic nonnullos duces, sub Aureliano, per ambitionem, imprudenter ad Imperium orbis aspirasse legimus, nec ad concupitam potestatem deuenere, sed pœnas ambitus luebant. Fuit deniq; Alfonso & in ceteris rebus infortunatissimus. Nam rediens in Hispaniam, non paruas perpeffus est per-*

Sant. lib.
cit. cap. 4.

B

secutio.

secutiones. reperit enim plurimas funestas novitates. Reperit defunctum Ferdinandum primogenitum: reges, Granatæ, & Bellarmini, in armis: cæsos Santium Infansem Aragoniæ, & Archiepiscopum Toletanum: Wandaliæ & Bæticæ magnis cladibus affectas. Denique asserunt, Santium Alfonsum, suum patrem, ex Imperio venientem ad regni gubernationem non admisisse. Ita odibilis, coram Deo est, & hominibus superbia. Et sedes Ducum superbiorum destruxit Deus.

Eccli. 10.

7.

Eccli. 10.

17.

VI.

ALFONSI

EXEMPLO

CAVSSAE

BELLORVM

ET CALA-

MITATVM

OSTENSÆ.

Roder.

Sant. lib.

4. c. 3.

E quibus Rodericus Santius, episcopali zelo, Reges, Principesq; ciuitatum & regnorum jura mutantes, & vertice sidera ferire volentes causam primariam bellorum calamitatũque esse clamat; dum enim sana consilia non audiunt; dum quisque, *quæ sua sunt, non quæ IESV Christi*, quærunt; dum se solos sapere, dum sua omnia iusta, aliorum iniqua esse arbitrantur; dum paritis & thus aulicum vendentibus delectantur, & adulatoribus vtramque aurem, doctis probatisque viris neutram præbent, dum de alijs omnibus temerè suspicantur, acerbè iudicant, sinistrè loquuntur; dum se non supra humana duntaxat, sed etiam diuina efferrunt; vel ut gigantes Pelion Ossæ imponentes,

tes,

tes, aut turrim Babel ædificantes, deiici de gradu merentur. Et quia magni (vt magnæ arbores è monte cadentes) multa secum trahunt, ideò populis quoque inducunt calamitatem. *Luxit, & defluxit terra*, ait Domini- Isa. 14. 40
nus, & infirmata est, defluxit orbis: infirmata est altitudo populi terræ. Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternũ. Propter hoc maledictio vorabit terram. Vt scui quidam venti in tranquillum mare delati totum ab imo subruunt, ait S. Chrysostomus, *ut &* S. Chryf.
hom. 43.
ad pop.
Antioch.
arena cum undis misceatur, sic ambitio & turpis questus animam subeuntes omnia subuertunt. Duo sæpe dũces, quibvs nequaquam sunt Zopyri talenta, tamen æmulatione honoris, hosti potiùs, quàm æmulo victoriam relinquunt. Nec æmulum tantùm deserunt, & sub cultro relinquunt, sed, ne alter insigni pugnâ emergat, etiam totos exercitus, totas prouincias sinunt periclitari. Tanti est ambitio; vel falsa fama sanguine emitur mille innocentium. An Deus non irascatur? an bella non suscitetur? an non habeat causam pacis differendæ? Molestissima nobis sunt bella, quia ærumnis ærumnas cumulant, & postquam adeò diu durarunt, finem non vi-
dentur

dentur habitura. Hinc pacem optamus, hinc nulli ferè vbique sunt, nisi de milite, de castris, de prælijs, de nouis bellicis sermones. Hinc ignarum vulgus libenter audit, si Principes, si Reges, si Imperator calumniosissimis conuitijs quotidie traducatur; quasi isti ita rem gerant, vt eorum vecordia, ignauia, discordijs, & superbijs omnis temporis nostri calamitas sit attribuenda. ô linguæ! ô cæci iudices! ô impudens audacia! Esto in his videat diuinus oculus, quod puniat; esto non omnes aulæ sint sanctæ; esto in quibusdam dormiat iustitia; vigilet ambitio; inuidia regnet; multa fiant, quæ fieri non deberent; num id ad futores in taberna, ad sartores in caupona, ad laniones in macello pertinet iudicare? Quid futor vltra crepidam, sartor vltra acum, mendicus vltra peram sapit? Quid textor, in hypogæo suo, potest de arcanis regis Gallia, Hispania, Imperatoris censere? Magnum habet discrimen fæx & rex. Ad Luc. 4. 23. talem proinde meritò ait Christus: *Medice, Matth. 7. cura te ipsum.* Et illud: *Quid vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?* Si Principes rem rectè non gerunt (vt tu putas) fortè tu in caussa es. Audi Ierem. 45 remiam, *Annunciate in Iuda, & in Ierusalem auditum*

auditum facite: loquimini, & canite tuba, in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur ciuitates munitas, lenate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, quia malum ego adducam ab Aquilone, è Suecia, & contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo, & prado gentium se lenauit: egressus est, de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos cilicijs, plangite, & ululate: quia non est auersa ira furoris Domini à nobis. Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obstupescunt sacerdotes, & Propheta consternabuntur. Propter superbiam itaque & impœnitentiam populi Deus cor regis, & cor principum finit, perire. Quanquam & hi ipsi sæpe innocentes, nocentum audacissimis iudicijs, linguis, calumnijs appetantur, ut tantò maior sit eorum patientia, quantò ipsi maiores, qui cum nôrint suos Momos, & Carpos, eosque, velut impudentes muscas, aut humi repentis vermiculos, obterere vno digito pedis possent, tamen dissimulant, ac leonis instar contemnenti catellorum latratus, surda aure prætereunt.

In propriū igitur sinum inspice tu, ô quis-

B 3

quis

VII.

ALFONSI
SVPERBIA
CVM VVL-
GI SVPER-
BIA COL-
LATA.

quis es, qui Imperatori, qui Regibus, & Prin-
cipibus, belli, aliarumque causas miseriarum
temerè ascribis. Si enim regis *Alfonsi* super-
bia ita Deo displicuit, vt, ad illam humilian-
dam, belli mala aliosque illi tot calamitatum
manipulos immitteret: quid non est factururus,
si non vnum, sed multos, sed prope innume-
ros; si non regem, sed plebem videat odiosis-
simè superbientem? Siquidem tantò maior
est superbia, quantò minor ipse, qui super-
bit: cùm scriptura dicat. *Tres species odit
anima mea; & aggrauor valde anima illorum.
Pauperem superbum: diuitem mendacem: senem
fatuum & insensatum.* Certè nimis vanè su-
perbit, qui nullam habet causam superbien-
di. In hoc solo superbia non est superba, quia
etiam apud vilissimos non dedignatur esse.
Non opus est ergo causas bellorum, apud
Principes quærere; in nostro etiam illæ agro
crescunt. 1. *Dys non detrahes, & principi po-
puli tui non maledices,* ait. Si ergo *Alfonsus*
diuinam sibi iram concitauit, dum subditos
superbè censuit, & contempsit, quid, apud
Deum non merebuntur, qui Principes sper-
nunt, quos velut deorum loco habere debe-
rent? 2. Meruit *Alfonsus* bello, & in om-
nibus rebus esse infelix, quia, cùm magno es-
set

set ingenio, consilia respuit aliorum: ah quid non merebuntur simplices, indocti, imprudentissimi, qui mille casibus intricati, non dignantur, vel ipsum Confessarium interrogare? qui monentem, docentem, concionantem rident? qui indignantur, quoties malè fecisse dicuntur? Eò superbia venit, vt serui & ancillæ dominos & dominas; discipuli magistros, liberi parentes ipsos non ampliùs audiant patienter; sed pro vno verbo centum reponant; & verò etiam, se rem præclarè tum gessisse gloriantur. Eò processit rerum diuinarum neglectus, vt nec quid credere oporteat etiâ adulti sciant, nec interrogent. Quærunt, in via, ex omnibus obuijs, quò sit eundum; & non quærunt, in via æternitatis. Ipsi sibi sunt senatus; ipsi duces, sed cæci. 3. Olim Pharisei, & hypocritæ, tanquam superbix exemplar narrabantur, qui dicebant: *Ieiuno bis in sabbato: decimas de omnium, que possideo:* & qui alias virtutes vel iactabant, vel dilatabant: iam, hoc cæcissimo seculo, ita peruersa iudicia inualuerunt: vt homines erubescant, si dicantur cilicium gestasse; de Deo, & animæ suæ salute egisse; aut pij fuisse: gloriantur autem, si pro atheis, pro blasphemis, pro grassatoribus, pro adulteris, pro

Luc. 18. 12

Jerem. 4.
8.

2. Paralip.
12, 20.

VIII.
SUPERBO-
RVM DIF-
FICILIS
CORRE-
CTIO.

magnis potatoribus habeantur. An non hoc est, *Alfonsum* superbiâ superare? an non hostes mereri & bella, ac impedire pacem? *Super hoc accingite vos cilicijs, plangite & ululate, quia non est auersa ira furoris Domini à nobis.* Auertetur autem, si nos viderit, esse verè humiliatos. Ita enim cùm anno quinto regni Roboam ascendisset *Sesac rex Egypti in Ierusalem, (quia peccauerant Domino) cùm mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitū; nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Egypto &c. cepissetq; ciuitates munitissimas in Iuda,* per Semeiam Prophetam dixit Dominus: *Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac. Consternatiq; principes Israel, & rex dixerunt: Iustus est Dominus. Cùmq; vidisset Dominus, quod humiliatus esset, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos.*

Vtinam sic humiliatus esset etiam *Alfon-*
sus! cui tot plagæ, non alia de causâ inflictæ sunt, quàm vt essent medicinæ. Sed, vt in magnis morbis, ipsa pharmaca vertuntur in venena, ita in *Alfonso* castigatio fuit, non emendatio, quidquid huc vsque ei est inflictū. Multi ægroti medicum differunt: sed serò is venit, quando iam anima sub dentibus est.

Hinc

Hinc rectè, Satyricus ait: *Venienti occurrere morbo.* Luctanti cum morte, serò medicina paratur, serâque est in fundo parsimonia. Quanquam, apud Deum, nemo serò agit poenitentiam, quodcumque illam agit: modò ictus sapiat. Pulsat Deus apud omnes, iuxta illud *Ecce sto ad ostium & pulso.* Qui habent *aures audiendi*, aperiunt illi ianuam cordis sui. Et intrat, & mansionem apud eos facit. Qui aures occludunt, *sicut aspis* ad incantationem, sponte non audiunt: quare eum millies pulsantem volentes excludunt, & cum ignominia, totas noctes, sub prunia stantem, ante fores relinquunt: vt conqueri meritò dicereque possit: *cincinni mei pleni sunt guttis notetium.* Sed & ipse cur vicissim eos, cum virginibus fatuis, non excludat? Meritò excluderet, non tamen excludit, nisi gratiam illius excludentes. Quare hoc est malos inter & bonos discrimen, quod inter asperas rupes & terræ bonæ glebam. Imber cadit & super saxa, & super mollem terram. In saxis nihil, in terra molli multum efficit. Ita diuina sapientes, quodcumque à Deo feriuntur, aut aduersis exercentur, in se ipsos descendunt, & inquirunt, quid in eis diuinus oculus viderit castigatione dignum. Impij autem, & qui

Apoc. 3:

20.

Psal. 57. 5.

Cant. 5. 2.

Matth. 25

Prou. 21.

29.

Eccles. 1.

15.

in profundum venerunt, neque infamia, neque reprehensione, neque infortunijs, neque morbis ipsis corriguntur. *Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam: & Perversi difficile corriguntur.* Dicas illis, quid quid velis; facias, quidquid possis, lapidi loqueris, lapidi facis: oleum & operam perdis. Quod & *Alfonso* accidit, cuius superbia vt incendium creuit, conscientia callum obduxit, pectus in adamantem obduruit: contempsit monentes, non sensit tangentes, ipsos duritiâ vicit ictus malleorum. Non cudentur, quæ non molliuntur.

PARS SECVNDA.

IX.

Eccles. 10.

SUPER-
BIAE FRV-
CTVS.1. Timoth
vlt.

S. Thom.

1. 2. q. 84.

2. 2.

Vam verè dixit Ecclesiastes? *Initium omnis peccati superbia?* Quamuis enim, si executionem peccati spectemus, & id quod præbet occasionem adimplendi omnia peccati desideria, sint diuitiæ, atque ea propter ab Apostolo, dicatur *radix omnium malorum est cupiditas*; superbia tamen, ordine intentionis, est *initium omnis peccati*: cum finis, in omnibus bonis temporalibus acquirendis sit, ut homo per illa, quandam perfectionem singularem & excellentiam habeat;

& ideò, ex hac parte, *superbia*, quæ est appetitus excellentiæ, ponitur initium omnis peccati, vt S. Thomas docet. Superbiæ autem est, vt, qui per eam supra se ipsum indebitè extollitur, nolit vlli superiori, adeòque neque ipsi Deo subijci; atque idcirco potius conetur omnibus dominari, ac subiectos sibi facere: vsque adeò, vt quemadmodum amor Dei descendit vsque ad contemptum sui, ita vicissim amor sui ascendat vsque ad contemptum Dei. Quod in *Alfonso* luculentissimè fuit ostensum. Nam, suo se pede non metiens à iudicij sui nimia æstimatione, ab immodica laudum siti, à contemptu aliorum, eò progressus est, quò vel Ethnici progredi noluerunt; vel, si progressi sunt, graui censurâ digni æstimabantur. Hinc, teste Capitolino, Maximinus iunior, in salutationibus, superbissimus dicebatur, quia senatoribus genua, nonnunquam etiam pedes præbebat osculandos, quod nunquam passus est senior Maximinus, qui dicebat: *Di prohibeant, vt quisquam ingenuorum pedibus meis osculum figat*. Cùm pater plerisque honoratis assurgeret, ille residebat. Quæ maiestas illi non cessit in gloriam; absentium linguas, præsentium ciconias merebatur. Fuisse eiusdem gradus superbiam etiam in hoc nostro

S. Augustin. l. 14^a de ciuit, c. vlt.

Capitol. in Maximino Iunior.

nostro rege Annales memorant. Habebat enim *Alfonfus* fratrem *Henricum*, Hispaniæ Infantem, qui quia aliquando *Alfonsum* non visus est satis honorasse, quia manum regis noluit osculari, exilio facinus luit, & quidem exilio diuturno; nam toto *Alfonsi* tempore, exulavit. Tantæ impatientiæ est superbus. Adeò supercilium attollit. Ita repente cornua erigit, & vibrat ad percutiendum. Quia pileus ei non deponitur; quia non assurgitur; quia non aspicitur vultu sereno; ob vnum verbum sinistrè intellectum; ob maleuoli falsam relationem, pugni pruriunt, dentes frendunt, pugio minatur, animus extrema machinatur. Non enim solùm pronus est in vindictam, sed etiam nullum scit habere vindictæ modum. Cuius rei documentum illustre est *Aman*, ante quem, tanquam semideum, cum non flecteret genua, neque adorare eum vellet *Mardocheus*, aulici ceteri nuntiaverunt *Aman*. Quod cum audisset *Aman*, & experimento probasset, quod *Mardocheus* non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, & pro nihilo duxit in unum *Mardocheum* mittere manus suas: audierat enim, quod esset gentis *Iudææ*, magisq; voluit omnem *Iudæorum*, qui erant in regno *Assueri*, perdere nationem. Quod hodieque

Esther. 3.
5.

diéque crebrò fit. Sæpe enim, ob vnum dictum patris, filij, & nepotes, & tota familia ex aulis, officijs, regnis excluduntur. Ac, ne sit opus longè ad aulas excurrere, quoties, ob vnus Religiosi iustissimum zelum, homo superbus, totum ordinem vult esse extirpatû? Noluît tolerare hæresin, noluit approbare, iniuriosissimum, & pauperibus iniquissimum Pactum, Decretum, inuentum: illicò iubentur omnes exesse, illicò mittuntur ad Garamantes, & dirissimis imprecationibus vsque in piperis patriam, aut in Calecut relegantur. Immò non est opus tanta offensione, puer, intus & in cute nequam, ob supinam in scholis negligentiam, ob assidua mendacia, ob caninam impudentiam leui brachio cæditur; & cæsus, iniuriam, tota vita, nequit obliuisci; vbicunque potest, de fama totius religionis detrahit, impeditque omnes eius conatus in salutem animarum excogitados; neque veretur medicos suos eius ipsius pestis infamia inficere, qua eum conati sunt liberare; similis Valeriano, qui Ireneum & Abundium martyres in cloacam detrussit, quòd S. Concordiæ corpus inde extaxissent. Sed de hac Alfonsi & imitatorû eius superbia fatis.

Aliam audite, & perpendite, an non superbia,

X.

SVPER-
BIAE APEX
CONTEM-
PTVS DEI.

S. Augu-
stin. in
Psal. 19.

Ouid. l. 6.
Metam.
fab. 3.

Jerem. 9.
23.

perbia, ab amore sui, vsque ad contemptum Dei ascendat? Charem Plutarchus refert, fuisse quendam, qui in bello Cyrum vulnerauerit, succisâ poplitis venâ. Hic tanta illati vulneris arrogantia exultauit, vt infaniâ corripereetur. Insaniunt hoc pacto multi arrogantes. Sed non est hic summus superbiæ gradus. Habet infania fastigium altius. *Non est maius peccatum, quàm apostatâre à Deo,* ait S. Augustinus, *quod est initium superbiæ hominis. Et verè iste immaculatus est, qui etiam hoc delicto caret, quia hoc est ultimum redeuntibus ad Deum, quod recedentibus primum fuit.* Mæandro fluuio, vt in fabulis est, duo fuere filij, quorum Babys solitus est vnica tibia canere, Marfyas duabus, Phrygio more. Cùm autem suum vterque chorum haberet, & Babys inscitè tractaret tibiam, frater eò insolentiæ elatus est, vt Apollinem quoque præ se contemneret, à quo proinde fuit exoriat. *Alfonsus* cùm alijs litteris, tum etiam inprimis Astronomicis delectabatur, in quibus adeò profecerat, vt *Astrologus* appelleretur; cuius nomine ac scientia *tabula Alfonsina*, & aliæ Astrologicæ collectæ circumferuntur. Meminisse igitur debuisset illud: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua.* Sed gloria

riæ cupiditas præualuit. Nullæ scientiæ sunt 1. Cor. 1.
 Mathematicis euidentiores : nullæ, nisi intra 31.
 terminos suos maneant, periculosiores. Hinc,
 etsi Apostolus dicat, vniuersim, *scientia in-* 1. Cor. 8.
flat; nulla tamen huic vitio magis est obiecta, 1.
 quàm quæ, quia ortus atque obitus siderum,
 solis lunæque defectus certò potest prædice-
 re, tandem etiam, curiosorum vitio mortu-
 alium, labitur in vaticinandi ac de liberis ho-
 minum negotijs futura enunciandi temeri-
 tatem. At Alfonso, tanquam Hyperidæ di-
 scipulus; in astris non mansit, sed vt in pro-
 uerbio est, Oromedontis iugum adnitens su- Theocrita
 perare, supra ipsa etiâ astra se se efferens illū in Thalia.
 imitatus est, qui sicut gemmatus pavo per
 campos, aut quemadmodum Sybaritæ per
 plateas, & prorsus Iunoniū ingrediens dixit :
In calum conscendam, super astra Dei exaltabo Isa. 14, 13.
solium meum, sedebo in monte testamenti, in la-
teribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem
nubium, similis ero Altissimo. An non hoc est,
Maiores pennas nido extendisse? Fecerunt &
 homines istud. Nam Caius princeps se ipsum
 inter Diuos retulit, & Iouis maximi nomine
 statuas erigi sibi imperauit. Sapor rex Persa-
 rum, teste Herodoto, vocauit se *regem re-* Herodot.
gum, participem siderum fratrem solis & luna. lib. 2.
 Salmo.

Salmoneus tonitrua mentitus est, vt diuinitatis opinionem sibi vendicaret. *Primus*, inquit Eusebius, *Domitianus Dominum se, & Deum appellari iussit*. Nunc & sutores propemodum *Domini* esse volunt; magnates etiam propemodum cupiunt pro dijs haberi. Mene-crates quoque medicus, quos sanauerat, iubebat sibi *Iouis* nomen dare. Sic mortales se Deo immortalī æquauerunt. An non inordinatus est propriæ excellentiæ amor, velle ita excellere, vt iuxta Deum sed eas, atque Deo ipsi similis videaris? Potestne superbia esse maior, detestabilior, & magis à natura abhorrens? Potest. Nam ipse etiam diabolus in superbia proficit. Olim voluit esse similis Altissimo; iam etiam super ipsum vult Altissimum ascendere, & Altissimo altior esse: immo sibi Altissimum subijcere, & eò adigere, vt ante tam superbum spiritum supplex prosternatur; ait enim: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me*. In hunc apicem emergit superbia: vt creatura à Creatore velit adorari. Diabolica hæc est superbia, inquires. Planè diabolica, sed etiam hæc est in homines deriuata, nec tantum in Antichristo inuenienda, sed etiam in *Alfonso* rege inuenta. Neque enim tantum, more ceterorum arrogantium

Matth. 4.
9.

2. Thef-
sal. 2.

gantium, qui se simulant ditiores, doctiores, 4. Rodes
& fortiores, quàm sint, & ea se facturos pro- ric. Sant.
mittunt, quæ præstare nequeunt, sed longè P. 4. c. 5.
supra hos superbiebat. Vt enim Menecratem
quædam curationes, quæ illi feliciter cesse-
rant, adeò superbum fecerunt, vt se *Iouem*
& vocari sineret, & se ipsum vocaret: ita *Al-*
fonsus fastus supra ipsum Deum extulit. *Hic*
Alfonsus, ait author, diuinâ opera, quæ perfe-
ctissima sunt, & cum summa sapientia, pondere,
numero, & mensura creata, indicare & emen-
dare conatus est, ore enim blasphemio dicebat pa-
lam: Si à principio creationis humana Dei altis-
simi consilio interfuisset, nonnulla melius ordina-
tiusq; condita fuisse. O vana, ô funesta, ô superba
atque inutilia verba! Non sic *David* sentiebat
dicens: *Mirabilia opera tua, Domine, & quis*
cognoscet nimis? Et iterum: *Quàm magnifica*
sunt opera tua, Domine? omnia in sapientia fe-
cisti. Et sapiens: *Omnia opera Dei bona, nec est*
qui addat. Nam & Redemptoris testimonio, ipse
Salomon cum tota sapientia sua, qui cuncta ab
hyssopo vsque ad cedrum perscrutatus est, mini-
mum Dei opus, nec intelligere, & multò minùs
indicare est ausus, inquiens, cum me verterem,
ad cogitandum opera Dei, vidi esse afflictionem
spiritus, & vanitatem, cum non possit homo illa
explicare sermone.

C

In-

XI. Ingens igitur, monstrosa, & prorsus dia-
 HOMINVM bolica fuit Alfonsi superbia; Deo execrabilis,
 SVpra iuxta illud: *Arrogantiam & superbiam ego de-*
 DEVM SE *testor: & hominibus despicabilis: cùm omnis*
 SE AFFE- *arrogantia odiosa est, ait Cicero, tum illa ingenij*
 RENTIVM *atque eloquentia multò molestissima. Quam*
 SVPERBIA, *utinam, sicut omnes ex animo, nunc his au-*
 Prou. 8.13 *ditis detestamur, ita etiam non imitemur!*
Profectò hoc sic est, ut puto, ait Comicus, om-
nibus nobis, ut res dant sese, ita magni atque hu-
miles sumus. Nec docti tantùm superbiunt,
sed illi quoque, qui ne tria quidem Stesi-
chori nôrunt, non supra ingenium modò, sed
supra naturam quoque sapere se arbitrantur.
Sunt, & sunt profectò non pauci, atque uti-
nam non etiam de præsentibus nonnulli es-
sent, qui Momum agunt, ac supra ipsum se,
 2. Theff. *se Deum (quod de Antichristo prædicit Pau-*
 2. 4. *lus) efferunt, & se ipsâ, diuinâ, increatâ, im-*
 2. Cor. 10. *mensâ sapientiâ existimant esse sapientiores,*
 5. *Deique opera censent se facturos fuisse me-*
liora. Itaque illa sacrilego iudicio temerare,
& stultissima mente quasi emendare conan-
tur, ad modum Alfonsi, qui fortè si interroga-
tus fuisset, in quo emendare voluisset opera
Dei, nihil aliud dixisset, quàm quòd hanc
stellam in Austrum, illam transposuisset in
 Aquilo-

Aquilonem. At multi longè censent grauio-
ra, & plura, homines verè Bombylij, & Ar-
deliones. Quoties enim audimus dicentes :
*Quare Deus homines condidit, si aliquos voluit
damnare? Quare Euam permisit tentari? Qua-
re diabolum non coërcet, ne tot mala mundo in-
ducat? Melius fuisset, si homo peccare non po-
tuisset: si omnia fausta & lata, & nihil triste fuis-
set. Ego, si Deus essem, Infernum extinguerem:
Confessiones tollerem; Non permetterem, ut ho-
mines ieiunijs & alijs corporis castigationibus se
vexarent: Ego, si Deus essem, ait alius, Ioannē,
Paulum, Leonardum non sinerem viuere. Vt
quid enim terram occupat? Denique sunt qui
putant, sibi à Deo iniuriam fieri, quòd non
sint nobilioribus parentibus, & in fortunas
ampliores nati: quòd non ingeniosiores, cor-
pore valentiores; quòd curui, manci, lufci,
calculosi, aut alio genere morborum agroti:
alij mallent esse longiores, alij breuiores: alij
vellent sibi barbam datam, alijs sua barba,
alijs aliud non placet: voluissent priùs se à
Deo interrogatos, & consultos, qualem for-
mam vellent habere. Denique quoties tri-
stamur nimis, quòd victum nostrum exercitū
audiamus, aut quòd non omnia succedant,
iuxta nostram voluntatem? &c, Nonne hoc*

est dicere: *Si à principio creationis humane Dei altissimi consilio interfuissem, nonnulla melius ordinatusq; condita fuissent?* Nonne hoc est supra astra Dei conscendere? Nonne hoc est se exaltare, & mereri humiliationem? vt cum Lucifero ruant, qui cum Lucifero cristas erexerunt? Nonne meritò, Angeli, dum hæc audiunt, dicunt: *disperge superbos, in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia?* Et, si vultis audire scelerum extrema, putatis, solum diabolum velle, vt Christus *cadens adoret eum?* Etiam hodie homines tam insolentes, & impudentes inueniuntur. Quid? an non dicere audent? immo, quod plus est, reipsa volunt, vt non illi Dominum, sed vt Dominus ipsos adoret? Vultis, vt digito eos demonstrem? Vos ipsi eos potestis cognoscere, palam illos videtis. Numquid templum factum est, vt in illo Christum, in SS. Eucharistia præsentem, adoremus? At sunt, qui ad templum eunt, in quo, quasi nihil haberent, pro venia peccatorum, pro gratia hac & illa, pro parentibus & amicis, exorandum, in templo non solum, sine omni sensu, sine omni pietate stant, vt statuae & faxa, verum etiam, qui ibi manibus nugantur, linguis fabulantur, oculis libidinantur. Itaque templum illis debet

bet seruire, non Deo: immo Deus debet ipse officia, sacra, vespas in templis ad suum honorem institutas pati, vt à se transferantur, & talibus templorum violatoribus, ad aspectus impuros, ad sacrilegè garriendum, ad nescio quæ infanda cogitanda, sint locus, & occasio, seruiantque volentibus peccare. Lustra alij, & lupanaria adeunt, qui talia meditantur, isti templa, non iam Numinis, sed Veneris gymnasia. Quid dico? ipse tunc præfens Deus, debet istorum esse auditor, & quasi ibi non jam cælestes aquilæ, ad diuinum illius corpus, in SS. Eucharistia, adorandum, sed corui ad strebularum carnes deuorandas congregarentur. Neque hoc semel fit duntaxat, sed sæpe, sed à quibusdam semper, vt & de *Alfonso* scribitur, eum blasphema illa sua verba sæpe repetiuisse.

Quid rex faceret mancipio, à quo videret, rebellionem excitata, se de throno deiici, purpura atque sceptro exui, regno spoliari? Nihil simile moliebatur Saulo Dauid, sed quia eum æmulum suum esse putabat, quot non modis eum est persecutus? Quare, cum, more gigantum Iouem de cælo deripere conantium, superbi Deum ipsum oppugnent, Deus alioqui mitissimus, & ad veniam paratissimus

XII.
SUPERBO-
RVM DAM-
NA, ET
HVMILIVM
LYCRA.

1. Petr. 5.5 seuerissimè *superbis resistit*. Quod statim fecit ab initio, cum Luciferum Angelorum omnium pulcherrimum è summo cœlo, ad ima Tartara deiecit. Quid faciet homini superbia & arrogantia Luciferum ipsum superanti? Heraclius Græcorum Imperator receperat, Egnat. lib. 1. c. 6. & Bonfinius l. 8. dec. 1. crucem à Cosroë Persarum rege, perpetuæ pacis pignus, in qua Redemptor humani generis Christus pependerat, eamque Hierosolymis magnifica pompa inferre parabat. Ergo habitu Imperatorio crucem humero baiulans ad vrbis portam peruenit, sed in vestigio cōsistens, diuina vi cohibitus pedem nusquam mouere potuit. Proin admonitus à Patriarcha, vt vili habitu, nudisque pedibus gestaret crucem eius Seruatoris, qui nudus pro nostra omnium salute cruci affixus esset; statim abiectâ purpurâ, sumtôque sacco, ac nudis pedibus crucem potuit sustinere, promouere, gressum, & tendere quò volebat. Huius facti memoria solenniter quarta decima Septēbris celebratur. Hoc est, quod S. Petrus, & S. Iacobus pronunciant: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Vt enim Heraclio superbè, & more duntaxat imperatorio incedenti, urbem Hierosolymitanam ingredi non licuit, quæ vili habitu ac nudis pedibus

bus crucera baiulanti aperta atque peruia
fuit: ita tumentibus animis non patent cœli
portæ, nimis angustæ anfatis hominibus, &
qui phylacteria sua dilatant, cum tot fim-
brijs, & paludamentis venientes. Alij, qui
nôrunt, quàm arcta sit via, etiam centones
abijciunt, vt nudi nudum Christum sequan-
tur. Illuc Epulo diues, ventriosus, purpurâ
indutus non potuit ingredi, Lazarus autem
fame & macie extenuatus, nec saccos pecu-
niarum secum ferens, vtpote mendicus etiam
ab Angelis eò est portatus, facilem habuit si-
ne sarcinis ingressum. Hanc ob causam tot
insignes ingenio, nobilitate, diuitijs iuuenes,
abiectis vestibus pretiosis, saccum induerunt,
&, relictis diuitiarum impedimentis, per an-
gustam cœli portam, nudi atque omnibus
oneribus liberi intrare maluerunt, quàm cum
lato clauo, bullati, & torquati, & chlamy-
dati, mitti in gehennam. Qui fructus est ti-
moris.

Sed longè maior fructus est amoris. Quid
enim non velle facere par est hominem, qui
vel micam in se habet rationis, si videat,
Deum etiam istos ipsos humanos Luciferos,
à quibus tam proternè contemnitur, super-
bè ridetur, & quodammodo potestate sua

Luc. 16.
23.

XIII.
DEVS VEL
HOSTEM
SVVM AL-
FONSV
MONENS.

S. Augu-
stin. de
catechi-
zant. ru-
dibus.

authoritateque plusquam sacrilegè priuatur, adhuc non contemnere, neque deserere, sed ad pœnitentiam vocare, & inuitare? *Magna est miseria superbus homo*, ait S. Augustinus, *sed maior misericordia humilis Deus*. Audite, quid *Alfonso* tam sacrilegè impio acciderit. Miles erat, in aula regis, *Petrus Martini de Pampliega*. Hic, præter communem militum morem, ita modestus in verbis, in opere castus, in poculis temperans, in colendo Deo frequens, ab omni blasphemia & rapina abstinens erat, vt in castris facere id, quod Religiosi in claustris, diceretur. Ob hos mores è militiâ euocatus est ad aulam, & curam Infantis *Manuelis* gerendam, cuius instructor fuit adeò eximius, vt eum linguâ & vitâ, doctrinâ & moribus erudiret, neque ob indulgentiæ sordiam Dei iudicium timeret. Huic ergo aliquando dormienti iuuenis cœlestis elegantiae apparuit, cuius vestis non calcata niue candidior, & vultus ipso splendidior *Hespero*, nocturnas tenebras clarissimè illustrauerat. Hic iuuenis coram assistens ei dixit: *latam esse, in diuino consistorio, contra regem Alfonsum, sententiam, vt exheredatus moriatur, sed & crudeli morte, nisi pœniteat*. Exterritus hoc viso & dicto miles causam quæsiuit:

uit: cui Angelus respondit, *blasphemiam Alfonso, vanamq; temeritatem diuina opera corrigere molientis id meruisse.* Et mandatum adiecit, *ut ad regem accederet, eumq; ad pœnitentiam hortaretur.*

Intelligitis, quanta sit bonitas Dei, in flagitiosissimis etiam peccatoribus ad pœnitentiam vocandis? Vix credere potest tantam Dei patientiam, qui nescit quanta sit eius erga homines dilectio. *Incredibilis est vis amoris, si potentia coniungatur,* ait S. Gregorius Nazianzenus. Cum autem & amor, & potentia Dei sint infinita, fit vt immensa eius charitas illum perducatur ad hominum salutem quærendam & procurandam, per media, quæ non nisi infinita sapientia excogitare, nec nisi omnipotentia exequi potest. Quid mirum, si Deus Angelum ad militem, militē ad *Alfonsum* misit? Si ipse natura inuisibilis, homo visibilis fieri voluit, vt *peccatores vocaret*, vt velut *bonus pastor* ouem perditam in humeros imponeret, atque ad reliquum, in cœlo, Angelorum gregem portaret? Quanta autem diligentia, quot laboribus, per quot tormenta nos quæsiuit, totos triginta tres annos circumiens, noctes orando, dies concionando consumens, & cum hominibus

XIV.

IMMENSE
DEI MI-
SERICOR-
DIA.

S. Grego-
rius Nazi-
anzen. in
vita sua,
quâ ipse
scripsit
carmine.

Luc. 5.32.

Matth.

18. 12.

conuersando? quos beneficijs, & miraculis ad se pertraxit; pro quibus, in gratiarum actionem, est crucifixus. Et tamen etiam crucifixus, pro crucifixoribus orauit. Hoc fecit in terris præsens. Postquam in coelos ascendit, Apostolos, Euangelistas, Doctores misit; & mittit quotidie alios aliósque exhortatores, immò, vt ait S. Prosper, *unumquemque hominem varijs modis vocat*. Aliquando, inquit S. Gregorius, *eos vocat per seipsum, aliquando per Angelos, & interdum per homines suos ministros*. Verèq; scripsit S. Augustinus, quemcunq; ad Deum conuersum *trahi miris modis*. Quàm enim mirabilis fuit ille modus, vt Petrum Martini de Pampliega ad *Alfonsum*? militem ad regem mitteret? Non est alioqui militum de pœnitentia concionari. Sed hæc ipsa de causa tantò debuit eius esse efficacior oratio, quantò insolita magis solent percellere.

XV.
MILITVM
PIETAS,
ET DVRI-
TIA PRIN-
CIPVM
QVORVN-
DAM.
Virgil.
Eclog, i.

Negari non potest, milites sanguini ac cadibus assuetos sæpenumero esse à pietate alienos, nec enim Maro eos vocat tantùm barbaros, verùm impios quoque dum ait:

Impius hæc, tam culta noualia, miles habebit?

Barbarus has segetes?

Sed

Sed temerè iudicat, qui id de omnibus censet. Multi etiam eorum de salute sua solliciti sunt, multi æquè pro Deo, ac pro domino, cui iurârunt, pugnant, aliósq; monent, vt à blasphemijs, ac rapinis, aut impietate desistant. Quare etiam hic miles *Petrus de Pampliega*, angelo paruit, atque nullâ morâ interpositâ, ad Regem *Alfonsum* Burgis commorantem, adiit, petitâq; audientia, id quod viderat audieratq; imperterrita voce liberè exposuit, regem ferio commonens, vt tam vecors dictum, ex animo, & cum debita poenitentia, retractaret. Carolum V. aiunt, vel aliorum à quodam milite missionem petente, dicentéque, tempus esse iam non de hostium, sed de sua morte cogitandi, relatam recessus huius causam, sibi in documentum rapuisse. At *Alfonso*, cui *robur & as triplex circa pectus erat*, ita preualuit in vanitate sua, vt militem, ab Angelo, ad se missum & derisui haberet, & à se, cum dictarijs expelleret, identidem sacrilega illa repetens: *Si tempore creationis humana interfuisset, plurima melius ordinari potuisset.* Ah magni domini, quàm magnis in periculis estis, si mali estis? alij, si peccant, puniri possunt, & corrigi autoritate; vos quoties ne admonitiones quidem sustinetis?

Et

Famian.
Strada l. I.
hist. Belg.

Prou. 21.
29.

Nicet.
Acomi-
nat. Cho-
niata lib.
1. hist. in
Andron.
Comn.
num. 11.

Et vos etiam, quicunque in peccatis & consuetudine mala induruiſtis, ſilici ſimiles eſtis, non ſpongiæ; hæc enim aquam ſuperfuſam imbibit; ille in interiora non admittit. Hoc eſt, quod Salomon ait: *Vir impius procaciter obfirmat vultū ſuum: qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.* Quod ſæpe fit, in vna concione, dum alius recedit compunctus; alius totus durus, quaſi ad ſe nihil pertinuiſſet eorum, quæ dicebantur; & plerunque illi ipſi, qui maximè medicina indigerent, eam ſibi minimè ſolent applicare. Lapidēs ſunt, cor Riphæis ſaxis durius circumportant. Nec Deum audiunt, nec à Deo miſſos; ſicut idola, quæ aures habent, & non audiunt; oculos, & non vident. Hinc magni in mundo errores, & grandia Principum peccata, quorum rugas & vultum, quorum impatientem ſuperbiam, quorum minas & indignationem dum plerique metuunt, ex animi ſui ſententia conſulere non audent. Andronicus Imp. *Diſypatum Georgium, magni templi lectorem, propterea quòd de Imperatoris ſauitia liberius queſtus eſſet, in carcerem coniectum, in animo habuit, verubus tranſfixum & pinguem hominem inſtar porcelli ſupra carbones aſſatum, uxori eius, haud ſcio in quo vaſe (amplum id utique eſſe oportuiſſet) mittere.*

tere. Quis tales admoneat? cùm non solùm id agat, quod qui Æthiopem lauat; verùm etiam fulmen se ambire intelligat, meritòq; dicere possit: *Procul à Ioue*. Qui humanum consilium omne contemnunt, diuino iudicio sunt relinquendi.

Quid autem talibus faciat Deus? id quod paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & edificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est. Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et agricola, apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter, &c. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: *Malos male perdet*. An non hoc & *Alfonso* facere debuisset iratus Deus? Sed videte infinitam illius patientiam & immensam bonitatem, atque obstupecite. Post eliminatum à se militem, *Alfonso*, non multis elapsis diebus, Segobiæ versabatur. Ibi non procul degebat notissimæ sanctitatis Eremita, cui itidem se stitit Angelus, & iisdem, quæ militi dixerat, repetitis, iussit eum ad regem ire, ac vel misericordiam, vel iram diui-

XVI.
OBSTI-
NATORVM
MISERIA.
Matth.
21. 33.

S. Thom.
lect. 6. in
cap. 8. ad
Rom.

diuinam denunciare. Eremita, quanto maiore animarum zelo ardebat, tanto celerabat festinantiùs, tantòque calidiùs regem liberiùsq; commonuit, vt tandem seriam de peccatis suis, præsertimque de tam damnatis sacrilegisque verbis poenitentiam ageret, vel certò diuinam ultionem expectaret. Eremitæ verbis omnia pondus addebant: nomen, vita, fama, pallidus & macie ieiunijsque contractus vultus; oculi, gestus, modestiæque incessus pietatem spirantes: denique ipsa reuelatio, qua sola, in siluis, & ab omni hominũ consortio remotus blasphemiam *Alfonsi* intellexit. Et accedebat modus eum ad poenitentiam vocandi. Nam, vt S. Thomas de Aquino docet, quemadmodum homo duabus partibus constat, externam vnâ eaque visibili, corpore; & interna ac inuisibili, nempe anima: ita & Deus iam vocatione interna, iam externa vocat peccatores. Externam, per focios, per magistros, per confessarios, per concionatores, per libros pios, & per mille occasiones. Hac vocatione vsus est, cum *Alfonso* militem, cum Eremitam misit. Nemo hominũ alterũ facilè secundò ad conuiuium inuitat, haud obscure contemptus & repulsam passus in inuitatione prima. Et tamen Deus hunc tam

tam sibi rebellem atq; aduersum regem, jam
 antè per alia aduersa, belli que tristes casus, &
 per militem generosè pium frustra adhorta-
 tus, spretusque nondum à vocando destitit,
 sed etiam per Eremitæ verba salutem illius
 constantissimè quæsiuit. In parabola, noctu
 veniens & tres panes petens, quia pulsando
 perseverauit, ipsa petendi assiduitate obti-
 nuit, quidquid voluit. O quàm Deus est vi-
 gilans? quàm in pulsando perseverans? quàm
 mirificat misericordias suas? & nihil obtinet? Luc. II. 18.
 Verè certat eius bonitas cum malitia homi-
 num: immò hominum quoq; malitia cum
 eius bonitate. *Si quid in vtres velis infundere
 boni*, ait Plutarchus, *ventum atque aërem amo-
 ueas oportet. Sic fastum ac tumorem eximas
 oportet ab animo eius, quem velis docere.* Non
 ergo admittitur sapientia, vbi superbia se-
 dem tenet. Itaque etiam hac vice, ait author,
 quia scriptum est, *in vanitate cordis sui compre-
 henditur peccator*, Rex ipse Alfonsus, ut alter
 Senacherib, in blasphemia perstitit; & ut alter
 Nabuchodonosor confirmatus est ad superbiam.
 Quare, testante scriptura, cecidit de solio suo,
 & gloria eius ablata est. Eremitam igitur rex
 toruo iratoq; vultu contempsit, & ut insipientem
 abire inſit, iterum verba illa nefanda repetens;
 Holorfer-

Psal. 16. 7.

*Holofernem imitatus Achior increpantem, quia soli Deo potentiam attribuebat. Quid putatis tunc optimo Eremitæ animi fuisse? cui, præ diuini honoris, & animarum Zelo, cor propemodum diruptum fuisset? Sed fecit, quod plurimi hodieque facere coguntur Confessarij, ac Patres spirituales, qui, prô dolor! nimis sæpe, frustra suos (spiritualésne dicam, an filios Belial?) admonent, & vident eos induratos, ac in reprobum sensum datos, nec secus ac si in cribrum aqua infunderetur, ita transmittere illico per vnâ aurem, quod per alterâ intrauit; & esse, velut omni amoris diuini calore extincto, glaciatis, quos nullis iaculis amoris, nullis beneficijs, nullis donis, nullis admonitionibus potest sermo pius fauciare, aut emollire. O miseri iuuenes! ô somnolenti senes peccatores! ô animæ sanguine Christi redemptæ! quot pro vobis lachrymæ, quot suspiria funduntur frustra? & vos Sardorum more, in vestro exitio ridetis? scilas vobis è cœlo porrectas non aspicitis, aut si iam vnum alterumue gradum conscendistis, retrahi vos, à quouis socio, repelli ab exigua voluptatula finitis, sponte eligentes esse infelices. Nemo dicat: *Dives sum, & completatus, & nullius egeo*: nemo dicat:*

Apoc. 3.
17.

Sum

*Sum felix, quis enim neget hoc? felixq;
manebo:*

Ouid. L. 6.
Metam.

*Hoc quoque quis dubitet? tutum me copia
fecit.*

*Maior sum, quam cui possit fortuna no-
cere*

Si non potest nocere fortuna, Deus potest,
qui resistit superbis, premit tumidos, & deiecit
eos, qui spiritus altos gerunt. Nam vel Se-
neca teste,

Sequitur superbos ultor à tergo Deus.

Seneca
Herc. fur.
Act. 2.

Sed non antè vlciscitur, quam monet. Stat
ad ostium & pulsatur, vocat vos ad se, ô pecca-
tores, immo ipse intrare vult ad vos. Sed sur-
dos vocat, sed stat & pulsatur totas noctes, vt
cincinnati capitis illius sint pleni guttis noctium.

Vos luditis, vos pergitis in vestra vanitate.
Moniti non auditis; percussi non sentitis; vo-
bis ipsis sapitis; homines & Deum contemni-
tis. Nimirum ita est, vt S. Chrysostomus
dixit. *Nihil arrogantia atque superbia peius, qua
mentis quoq; vires à naturâ hominibus concessas
ita deiecit, vt amentes ex prudentia, ac animo sto-
lidos efficere videatur. Nam quemadmodum si
quis, cum statura cubitus sit, instar montium,
immo etiam altiore se putet, ac ideo se ipsum
quasi montes excessurus erigat, nullum aliud ar-*

S. Chry-
stom.
hom.
59. in
Matth.

D

gumen-

gumentum insania suæ quæremus: sic cùm inflat^{ur} hominem videris, qui meliorem se ceteris arbitretur, contemniq^{ue} opinetur, si ceteris conferatur, nullum aliud signum vecordie hominis exquiras. Tantò quippe ridiculosior is est, qui naturâ insanit, quantò ipse hunc sibi morbum iniecit. Nec hac re solùm miser, sed quia in miseriæ fundum se detrusit, ut nihil sentiat. Quando enim is peccata sua, ut opertet, cognoscet? Quando nimium se delinquere sentiet? Certè quasi vile mancipium, & miserum captivum diabolus eum abduxit, agitatq^{ue} mille verberibus, & contumelijs, quocunque velit. Itaque surdas talis aures habet ad vocem Domini; pectore saxeo nullum divinæ gratiæ semen admittit. Quid igitur; ô filij hominum? Usquequo diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Ut membrum turgidum ac tumidum vitiosè se habet: ita inflatus animus & tumens in vitio est. Super humiles spiritus sanctus requiescit, non super eos, qui ventosa gloria, & spiritu superbiæ pleni, locum non faciunt Domino intrare cupienti.

XVII.

IMMENSÆ
NVMINIS
MISERIE
CORDIA.

Quid mirum, si toties exclusus, toties reiectus, toties iniurijs vestris irritatus iustissimus Deus, tandem iustitiæ suæ gladium evaginet? si acutæ potentiæ suæ sagittas stringat? si mille fulmina expediat in capita tam obsti-

obstinata? Quòd sanè in *Alfonsum* dudum
facere potuisset. Enimuerò & fecit. Nec diu
postea ampliùs distulit. Eâdem ipsâ nocte,
cælum nubes contraxerunt, & tenebris con-
duplicatis, coeperunt venti fremere, & *spiri-*
tus procellarum horribilem minari tempesta-
tem. Multi sibi de scelere conscij, cælo ira-
sciente, contremiscunt; & *ad omnia fulgura*
pallent. Multi sibi sancti videntur, si tonitrua
possunt contemnere. *Fuerit autem quispiam* *Aristot*
insanus ac doloris sensu vacans, si nihil metuat, *lib. 3.*
neque terra concussiones, neque fluctus, quemad- *Moral.*
modum de Celtis prædicant, ait Aristoteles. Ad *Nicom.*
eiuscemodi insaniam peruenit *Alfonsus*, qui
sibi videbatur supra Deum esse, etiam nubes
animo ac ceruice excedebat, nihiliq̃ facie-
bat insolitos fremores, & alias super alias
tempestates, ac coruscationes exortas. Ita-
que in lectum, non modò ab afflatu, sed etiã
à metu securus, se recipiebat. Meministis,
coortis olim frementibus procellis, Ionam
dormiuisse? Ita peccator, *cùm in profundum* *Prou. 18.*
venit, contemnit, & tanquam Martis pullus *3.*
dormit, inter ipsa pericula, nesciens se peri-
clitari. Quid facis, ô miser, expergiscere? Sed
non potest peccator ex hoc somno surgere,
nisi gratia diuina fortiter excitante. Magna
indiget

Psal. 76.
18.

indiget excitatione, qui in lethargo demersus parum differt à mortuo. Igitur dormiente *Alfonso*, facta est multitudo sonitus aquarum, vocem dederunt nubes, vox tonitruï in rota, quasi curru per saxa strepente, illuxerunt coruscationes orbi terræ, commota est, & contremuit terra; adeò ut cœlum ipsum cadere videretur. Hunc motum excitat cœlum, cum concionatur.. Excitatus corpore, non motus est mente *Alfonsus*. Feri, ô Domine, feri tam diu tergiuersantem, percutite ô iudex, tam durum adamantem? An non meruisset? An non nos homines id fecissemus? At mitissimus

A&or. 9.
3.

Deus, qui *Saulum circumfulsit*, ut cadens in terram Christum agnosceret, etiam hîc fulgure ipso die clariore intermicantes nubes cum ingenti tonitru disrumpens, vno ictu, & maiestatem suam ostendit, & demonstravit bonitatem. Nam, *rubente dextera*, fulmen iecit; iecit autem in regia tecta; iecit in ipsum *Alfonsi* cubiculum; iecit tamen non in caput, sed in vestes duntaxat regis & reginæ, quas, momento temporis, in cineres redegit, detestando foetore post se relicto. Hac demum admonitione excitatus è peccati veterno *Alfonsus*, qui minimo minùs basilicè periisset, exilijs è lecto, & attonitus, ac

vix

vix loqui valens, per aduolantes jam vltro famulos custodesq; regios, iussit expulsum paulo prius Eremitam extemplo ad se reuocari. Adeò magnus erat imber, adeò grauis tempestas, vt nullus pedem domo efferre auderet; & mora regi tantò erat molestior, quantò magis timebat, ne proximus quisque fulminis ictus ad se pertineret. Adfuit tamẽ tandem Eremita, qui regi sibi ad genua accidenti, & dicenti: *Ego sum, qui peccavi*, respondit: *Quis posuit in visceribus tuis sapientiam? nunquid consiliarius Altissimi tu es?* & alia, quæ tempus suggessit. Quibus rex, simul & meru instantis mortis, motus: *cum magno animi mœrore confessus est, & publicè verba nefanda retractauit*. Hic mihi vim magnam pœnitentiæ perpendite. Crescebat in pœnitente dolor, oculi lachrymas, pectus suspiria, os superbiam suam accusantia verba fundebant; genua humi fundebantur: palmæ pectus plangebant; totus rex in luctum erat resolutus. Quàm verum est oraculum D. Augustini ita scribentis: *Audeo dicere, superbis utile esse cadere in aliquod apertum & manifestum peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus displicuit, quando flevit; quàm sibi placuit, quando*

S. Augustini. l. 14. de ciuit.

presumpsit. Hoc dicit sacer Psalmus: Imple facies eorum ignominia, & quarent nomen tuum, Domine. Itaque & Alfonsus grandem superbiam ardenti poenitentia luit, calidis lachrymis eluit. Quæ quid apud Deum valeant, vel in ipsa quoq; ostensum est tempestate. Dum enim ipse inciperet animo conteri, incipiebat cessare tempestas; & quantò ipse altius ingemiscebat, tantò semper magis cœlum tranquillabatur: nec ipse antè à fletu & eulatu desisteat, quàm procellosa cœli rabies penitus conquiesceret. Ita Deo, sibi, sed nunquam ampliùs regno redditus, vsque ad mortem poenitens perseueravit; quam & piè Hispali obiit, veniâ obtentâ, nunquam eam obtenturus, nisi Deum tam misericordem haberemus.

XVIII.
HOMINIS
MALITIA
CVM NV-
MINIS MI-
SERICOR-
DIA COL-
LATA.

Ite enim, mortales, & bonitatem Dei, cum superbiâ, malitia, & obstinatione vestra comparete. 1. Afficit vos ille innumeris quotidie beneficijs; vos, quos tanquam luporum catulos alit, illum quotidie afficitis innumeris tam benè meritum iniurijs. 2. Est in illo infinita sapientia; & huic se stultitia vestra audet anteferre? 3. Benedicit ille vobis; vos mille blasphemias & maledictiones in cœlum iactatis. 4. Immittit ille aduersa, vt corri-

gat;

gat; vos ipsa castigatione euaditis deteriores. 5. Monet per morbos, per infamias, per clades bellicas, per mortes aliorum; vos hæc omnia nihil ad vos pertinere arbitramini. 6. Mittit ad vos Angelos, mittit homines; monent parentes, monent magistri, monent Confessarij, monent Concionatores; ridetis eos, traducitis, eijcitis; sunt fabula mensarum. 7. Quid tandem debet huic *vi-*
ree facere Deus? Post tot monitiones, in vna ciuitate tanta crimina perpetrantur, superbix, ebrietatis, blasphemiarum, luxuriarum, vt mirum non esset, si, ob illa sola, totum Mundum perderet iustus iudex. Quid ergo miramur, si è cathedra fulminat Ecclesiastes? cui dicitur: *Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam: & annuncia populo mea*
scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Si mihi, si mei similibus contingit, quod Eremitæ contigit; verendum est, ne Deus ad vltima veniat remedia, ne fulmen vibret; ne excindat impietatem; & fortasse jam res in eo est. Nam & sua bellis *fulmina* esse, *Sci-*
piade docuerunt. Nonne audistis tonitrua, nonne fulgura micuerunt? Fulmen vicinum expectatis? Nec illud deerit. Vel per hoc finite à peccatis, à consuetudine mala, vos

Isa. 5. 47

Isa. 58. 1.

deterri, & ad poenitentiam tandem vnus-
quisque confugiat. Quânto quisque vehe-
mentiùs de Deo offenso dolebit, tantò citiùs
tempestas hæc desæuiet. Quòd si qui sunt
ipso *Alfonso* obstinatores, & neque vestibus
suis, & amicis suis, & operibus suis amissis
resipiscunt, aut ad poenitentiam confugiunt,
expectent vltimum illud, & omnium ter-
ribilissimum fulmen: *Discedite à me*

Math.
23. 41.

maledicti in ignem eter-

num.

CAPVT

CAPVT II.

QVAM DAMNOSA SIT
MORTALIBVS AVARITIA, ET
INDVLGENTIA CONFESSARIORVM,
IN ITALO FOENERATORE
MONSTRATVR.

IOANNES Lorinus, natione Gallus,
annos XVI. natus, Societatem IESV
ingressus, ita in virtute ac litteris
profecit, vt Philosophiam Romæ, Theolo-
giam & litteras sacras Lutetiæ, Mediolani,
Romæ, cum magna laude doceret; Commen-
D 5 tarios

I.
HISTO-
RIÆ AV-
THORI-
TAS.

tarios in Sacram scripturam adeò doctos ede-
ret, vt eum hæretici ipsi de eruditione sum-
mopere commendarent, & recens scriptor.
Henricus Fitzsimon, in Britannomachia ap-
pellaret, *Alterum Longinum Cassium; legendi
assiduitate spirantem quandam Bibliothecam;
Ambulans Museum, & inter scriptores solertis-
simos accuratissimum.* De cuius pietate com-
plura recenset alius author. Quare magnæ
& à virtute, & à scientijs est authoritatis te-
stimonium illius. Quod, in narranda mox
historia tres inuenio insignes viros citauisse.
Primus fuit Societatis nostræ Sacerdos, qui
historiam hanc, Bruxellæ coram Serenissimo
Alberto Austriæ Archiduce & Isabella, in
Belgio, pro concione publicè recitauit, affir-
mauitque, se eam ex ore P. Ioannis Lorini
audiuisse, Lorinumque sanctè asseruisse, se
optimè & personam, & locum nosse, sed non
nominare, ne familiarum honor bonumque
gentis nomen violetur. Alter est Iacobus
Marchantius & Theologiæ Professor, & Con-
cionator celebris, qui eandem historiam suis
lucubrationibus inseruit. Tertius est Philip-
pus Doulterman, brevis, clarus & neruosus
scriptor, qui illam ipsam historiam retulit in
suum *Pædagogum Christianum.* Est autem
talis

Philipp.
Alegam-
be in Bi-
bliotheca
scri-
ptor, Soc.
IIIV.

Iacobus
Marchan-
tius in
Candela-
bro my-
stico tra-
ctatu
de 2. im-
pedimē-

20113

13

13

talis

talis, quæ meritò superius de Alfonsi regis fastu recitata subiiciatur, quia, vt Salustius in Catilinaria ait, *pecunia imperijq; libido sunt quasi materies omnium malorum. Namq; auaritia fidem, probitatem, ceterasq; bonas artes subuertit: proq; his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere edocuit. Quoniam igitur natura mortalium auida est imperij, & praeceptum ad explendam animi cupiditatem, vt idem in Iugurtha testatur historicus, operæ pretium erit, damnum illius in exemplo ostendere.*

In Italia, tempore P. Ioan. Lorini, qui primum anno 1634. Dolæ defunctus est, quidā nobili genere oriundus, albæ, vt aiunt gallinæ filius, à parentibus, vt fit, delicate educatus, in spem posteritatis creuit, &, ne serò malitiam disceret, à puero assuevit vanitati. Sicut enim simiæ simiolos, quos habent charissimos, ita perditè amant, vt eos arctissime amplexantes comprimētēsq; occidant; sic plerumque parentes prolem, quam nimis, & vsq; ad insaniam diligunt, perdunt. Stultæ enim matres existimant, à se non amari liberos, nisi illis omnia indulgeant. Quidquid optimi est in mensa, quidquid in penugula arridet, id omne filijs, & quacunque horâ,

to Confessionis. Philipp. Douler. in Pædagogico Christiā. part. 2. c. 15. §. 2.

II.
PRAVA
INVENTIO
TIS EDU-
GATIO.

horâ, tempestiuè intempestiuèque ingerunt, sine modo, sine mensura. Et, qui parentes pauperi ne detritum quidem calceum donare præ auaritia audent, filiolos suos purpura atque auro amiciunt. E cunis ad epulas & computationes iubent eos apportari; &, cum adhuc pedibus non possunt consistere, jam debent nutricis manibus sustentati, ad musicam & numeros, saltare. At, cum quispiam interrogat, num jam quadrimi Deum orare possint? nimis esse adhuc teneri dicuntur. Neque, cum fiunt adolescentiores, & gustare incipiunt suauitatem litterarû, permittuntur in eas seriò incumbere, ne cerebrum fatigent, aut studiorum nimio labore caput frangant. At caput non frangunt, cum duas, tresque noctes continuas peruigilant, atque inter pocula & choreas præ lassitudine concidunt. Ite, mei parentes, & de nimia filiorum libertate, de licentia morum, de profusione pecuniarum conquerimini; tales habetis, quales voluistis; qualis & iste Nobilis fuit, qui, quando ad maturam ætatem peruenit, & jam sui iuris plenè esse cœpit; tum verò multò magis indolem suam exeruit: nequaquam cochleæ vita contentus, aut frugali mensa, otiosi, ludere, epulari, magnis pretijs

tijs vestiri, choros instituere & choreas, munera missitare puellis, quin & vxoratis; & quidquid lasciuiam amat, id facere, id dies noctesque cogitare coepit: multoq; postea magis, quando vxorem & familiam duxit. Sed non sine causa dixit Christus: *Vae vobis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram: qui editis, qui bibitis, qui luditis, qui genio vestro indulgetis, qui canas dubias, qui populares quaeritis; esurietis enim & sitietis, & plorabitis. Dei diuites sunt, ait Comicus, deos decet opulentia, & factiones: nos homunculi sumus salillum animae, quam cum extemplo amisimus, aequè mendicus, atque ille opulentissimus censetur ad Acherontem mortuus.* Quid pompa morturo? quid Attalica vestis, & conscientia verminosa? cur venter vnus absumit, quod sufficeret tribus?

Hæc res sine pecunia non fit. Omnia pretijs suis constant. Vbi ergo vel pecuniæ nihil, vel nimis parum est, & deliciae tamen pompæque appetuntur, argentum est, per artes, faciendū, vt lacunæ expleantur. Quas Nobilis iste artes, præ ceteris rebus cunctis, optimè nouerat. Vultis, o lari hiantes, vultis, vultures, ab illo artes has discere? aut potius artes vestras in illo agnoscere? Auaritia enim eas,

III.
AVARITIA VSV-
RAE MATER.

eas, nullo alio magistro adhibito, satis docet. Est etenim *auaritia immoderatus amor habendi*, vt S. Thomas docet; immo, vt D. Augustinus loquitur, *est quarumlibet rerum insatiabilis & inhonesta cupido*; seu opinio vehemens de re non expetenda, tanquam valde expetenda sit, inherens & penitus infusa; quæ excedit in amando, acquirendo, & retinendo, sed deficit in dando. Quo pacto non vnum de septē, sed generale peccatum est, speciale opes respicit, & ab Aristotele & Græcis ceteris *Philargyria* solet nominari. Grande malum est *auaritia*, ait S. Ambrosius, immo *malorum omnium est origo*, sicut ait Apostolus, *radix autem omnium malorum est cupiditas*, quam quidam appetentes errauerunt à fide. Vides ergo, quia, qui pecuniam appetit, fidem perdit: qui aurum redigit, gratiam prodigit. *Auaritia enim cæcitas est, errorem religionis inducit. Cæca, inquam, est auaritia, sed diuersis fraudum oculata ingenijs: non videt, quæ diuinitatis sunt, sed cogitat, quæ cupiditatis sunt.* Et nonnulli quidem, quibuscunq; modis possunt, aliorum bonis insidiantur, quia *lucri bonus est odor ex re qualibet*: siue fraudulenti emtionibus, siue vsuris, siue furtis, siue rapinis opes congerant, perinde illis est, qui se semel *Dæ Furinæ consecrauerunt*; in illis

S. Tom.

2.2. q. 118.

2.1 S. Au-

gustin. 1.

3. de lib.

arb. Cic.

4. Tusc.

Boët. l. 2.

de Con-

sol. met. 5.

S. Ambr.

serm. 97.

1. Tim. 6.

10.

Iuuenal.

Satyr. 14.

illis enim senior ignibus *Aetna Feruens amor ar-*
det habendi. Charybdes facit omnia abfor-
 bentes: gryphes facit auro incubantes: sca-
 rabæis similes facit. Vt enim illi ad sterco-
 rum, ita auari ad lucri odorem confluunt
 omnem. Alij tamen in genere tantum certo,
 auaritiam exercent, dum vel tondent, vel
 deglubunt gregem, vel vsuris exercent, vel
 clepunt piceatis manibus. Quemadmodum
 igitur hirundo muscas in aëre, aranea reti ca-
 pit; ita quidam alios in campo rapinarum vio-
 lentiâ, quidam per occultas fraudes domi in-
 uadunt, & velut spongas exprimunt: non-
 nulli auaritiam larvâ tegunt, & iustitiæ titu-
 lo conantur honestare. De quorum nume-
 ro Nobilis iste fuit. Is neminem spoliauit,
 furatus est nulli quidquam, sed, quod multi
 sibi fas esse arbitrantur, vsuris duntaxat rem
 auxit; eo se consolans argumento, quod hoc
 pacto multorum mutuo indigentium miseris
 succurrat; quod à volentibus usuram accipiat,
 volenti autem iniuria non fiat; quod utique
 pecunia pecunijs mereatur compensari; quod ita
 multi & alij ditescant viri magni atque honesta-
 tis amantes. Ceterum, quia neque doctus, ne-
 que valde probus erat, nihil sollicitus fuit,
 quo titulo, pro mutuo, aliquid possit in cen-
 sum

Boetius
 lib. 2. de
 consol.
 met. 5.

VI
 DONT
 18.12.
 V. 18.12.
 18.12.
 18.12.

18.12.
 18.12.

sum venire; animus enim auaritiâ æger non quæ sana, sed quæ desiderata sunt, quærit: & magnitudo pecunie à bono & honesto in prauum abstrahit. Igitur istud axioma illi sufficiebat, tantò se felicior fore, quantò plus à debitore extorqueret; etiam ante tempus, & non solum supra sortem, sed etiam supra mensuram omnem censûs, iustis titulis, concessi. Sic filij huius seculi solliciti sunt de crastino, immo de re præsentis. Verùm *Istuc est sapere, non quod ante pedes modò esto*

*Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
Prospicere.*

IV:
Deuter.
16. 19.
VSURAE
INIQUI-
TAS.

Deuter.
15. 8.

Meritò Poëtæ Plutum cæcum finxerunt: neque enim *munera duntaxat, excacant oculos sapientum, & mutant verba iustorum*; sed omnis etiam auri argenti quæ praua cupiditas, quæ vel à mortuo tributum exigit, & sepulchra spoliât, & æquè retinendo, ac accipiendo peccat, etiam cùm non videt se peccare. *Amor namq; pecuniarum*, ait S. Chrysostomus, *pupillâ mentis, quasi quidam malignus humor influit, densamq; nebulam operatur*. Hinc Nobilis iste, non vidit, se opes habere, quibus succurreret gratis necessitati egenorum: neque recordatus est, scriptum esse: *Si unus de fratribus, ad paupertatem venerit, non obdura-*
bis cor

bis cor tuum, nec contrahes manum, & dabis
mutuum, quo eum indigere perspexeris (malè
enim retinet pecunias, qui se emolliri non si-
nit, vt subueniat indigenti) neque illud Chri-
sti in mente habuit: *Qui petit à te, da ei*: Matth.
volenti mutuari à te, ne auertaris. Et: Si mu- 5. 42.
tuum dederitis his, à quibus speratis recipere, Luc. 6. 34.
qua gratia est vobis? nam & peccatores peccato-
ribus fœnerantur, vt recipiant aqualia. Benefa-
cite, & mutuum date, nihil inde sperantes, &
erit merces vestra multa. Hæc licita est, & lon-
gè maior vsura, quàm si decem, pro centum,
recipias. Sed mali in delicias profusi, in elee-
mosynas contracti & inhumani nihil agunt
virtutis amore; præceptis igitur atque minis
coërcendi sunt. Quamobrem etiam mutua-
tionem pecuniæ, spe vsuræ, vetuit Deus: Non Deuter.
fœnerabis, inquit, fratri tuo ad vsuram pecu- 23. 19.
niam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem. Ac,
per Ezechielem ait, non victurum egenum & Ezech.
pauperem contristantem, rapientem rapinas, pi- 18. 12.
gnus non reddentem, & ad idola leuantem oculos
suos, abominationem facientem: ad vsuram dan-
tem, & ampliùs accipientem. Est enim vsura
lucrum proueniens ex mutuo, vi mutui, prohi-
bita lege naturali; nec in veteri lege aliter
permisla, quàm in recompensationem bo-
E *norum,*

norum, quæ Iudæi à Gentibus vicinis iuste poterant auferre. In nouo Testamento non canonico tantum, sed etiam diuino jure prohibetur.

Juuenal.
Sat. 14.

Sed quæ reuerentia legum?

*Quis metus, aut pudor est unquam prope-
rantis auari?*

Aristot. l.
1. de Rep.
c. 10.

Bion certè auaritiam. dixit esse *metropolim improbitatis*. Quin etiam certè vel Aristoteles docuit, sicut honesti patrisfamilias est, se & domum alere, agrorum & pecorum fructibus; ita artem cauponariam iure vituperari, non enim ortum habet à natura, sed è semetipsis questum faciunt foeneratores. Et addit: *Meritissimè foeneratoria ars odio habetur, quia ab ipso numo fit questus, & non seruit, cui primus inuentus est; permutationis enim gratia extitit: fenus autem ipsum copiosorem facit. Vnde & nomen hoc (Τόκος) natum est: similia enim, quæ pariuntur, sunt gignentibus ipsa. Fenus autem est, cum paratur numo numus. Quare omnium questuum hic est maximè præter naturam.* D. Ambrosius etymon ab adiuncto dolore amplificat: *Τόκος*, inquit (seu partus) Græci appellarunt *usuras*, eò, quòd dolore partus animæ debitoris excruciaci videantur. Veniunt calenda, parit sors centesimam: creuit centesima, petitur.

etur, nec soluitur, applicatur ad sortem. Itaq;
non iam centesima incipit esse, sed summa, hoc est,
non fauoris centesima, sed fauus centesimæ. Fœ-
nus Latinis quasi *fatus* dicitur. At pecunia
non est naturæ talis, vt fatum producat, si-
cut ouis, vacca, equus. Accedit ad hanc in-
iustitiam & dolus, & modus. *Auarus*, ait
S. Basilus, videns inopem necessitate coactum,
ad genua sua supplicem procumbentem, flecti ne-
scius perstat implacabilis, & nec precibus vinci-
tur, nec lachrymis mollitur; iurat insuper, se
omnino carere pecunia, & querere, si quem ipse
feneratorum inueniat, & inhumana mercatura
impudens periurium addit. Postquam verò per-
spicit, miserum illum meminisse fœnoris supra sor-
tem, subridere incipit, familiarem & amicum
appellat. Videamus, inquit, sicubi relictum est
nonnihil argenti depositi. Hac itaq; commentitia
simulatione, ubi inescavit miserum, & litteris ob-
strinxit, super eo fauore confectus, inde se prori-
pit. S. Ambrosius, post alia multa in fænera-
tores dicta: Vidi ego, ait, miserabile spectacu-
lum liberos, pro paterno debito in auctionem de-
duci, & teneri calamitatis hæredes, qui non es-
sent participes successionis, & hoc tam immane
flagitium non erubescere creditorem. Instat, vr-
get, addicit. Mea, inquit, nutriti pecunia, pro

S. Basil.
in Plal.

140

S. Ambr.
de Tobia,
cap. 8.

68 Cap. II. De auaritia Itali fœneratoris,

alimonia seruitutem recognoscant, pro sumtu licitatione subeant, agitetur hasta de pretijs singulorum, non immeritò hasta agitur, ubi caput queritur: non immeritò ad auctiorem peruenitur, ubi fors poscitur. Hæc est fœneratoris humanitas, hæc debitoris stultitia, ut filijs, quibus non reliquit pecuniam, libertatem auferat, pro testamento chirographum dimittat, pro emolumento hereditatis, syngrapham obligationis. Denique tam nefarium icelus est usura, ut Cato Censorius, rogatus, quid esset fœnerari? responderit: *Quid hominem occidere?* & S. Augustinus scripserit, *trucidari pauperem fœnore*: immò Christus fœneratores comparauit latronibus, quando, euerfis, in templo, numulariorum, (quos usurarios fuisse obseruat S. Hieronymus) mensis, dixit: *Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Auaritia enim, teste S. Ambrosio, quasi gradus quosdam cupiditatis habet, & quo plures ascenderit, eò ad altiora festinat, unde sit grauis ruina lapsuro.

Hoc ergo tantum usuræ crimen cum sit, tamen à Pluto excæcati multi non vident, sed se excusant, factum eleuant, exempla, & consuetudinem obtendunt, mordicus retinent, nec adduci possunt ad iniusta lucra restitu-

Cic. lib.
2. de officijs.

S. Aug.
ep. 54.
Matth.
21. 12.

S. Hieronymus in
cit loc.

Matthæi.
S. Ambr.
de Naboth
le-rærita.

TIMOR
RESTITUTIONIS
FACIENDÆ, IM-

restituenda, nescio quid falsæ excusationis prætexentes. Nec enim hoc pacto miseris succurrunt, sed ex miseris faciunt miseres; nec utique volentes habent, sed violentè adactos; siquidem nemo est, qui non mallet mutuam accipere pecuniam gratis, quàm usuram solvere creditori. Nec, supra sortem, pecunia debet pecunijs compensari: siquidē pondus, non fœnus est reddendum. Quòd autem multi viri magni in seculo, hac arte ditescant, verum est, sed idcirco magna eos manent tormenta: honestos sic opes quærere, falsum est. Quanquam plurimi prò dolor, nunc sunt, qui sua cupiditate excæcati, quidquid utile est, id honestum arbitrantur; & lucri causa non verentur Iudæi fieri ex Christianis: nec restituunt, quod adhamârunt.

Nam itidem ut Acheronti hîc ratio scribitur. Intro receptum, quando acceptum est, non potest ferri foras. Talis fuit Nobilis ille, optimè notus Parocho suo. Quare ab eo non potuit impetrare, peccati huius absolutionem sacramentalem, quia nec ipse adduci potuit, ut ab usuris desisteret, sed non aliter confitens quàm ad nouercæ tumultum flebat. Quid ergo fecit? quod multi faciunt, qui volunt in peccatis & sordibus suis manere:

PEDIMEN-
TVM CON-
FESSIO-
NIS.

Plaut.
Trin.

confitentur enim alteri à quo non noscuntur, atque si hunc rigidum experiuntur, iterum iterumque alteri, donec inueniant vel imperitum, vel conuiuentem. Non placuit huic auaro Parochus auaritiæ castigator. Iuit itaq; ad aliquem è Societate nostra Patrem; qui itidem, intellecta mutati confessarij causa, dixit: Se eum non posse absolvere, non solum, nisi ab usura desisteret, sed etiam, nisi promitteret, se usurarum omnium factorum restitutionem. Re igitur infecta ab eo discessit, nimis austerum & crudum vocans. Adijt alterum, adijt tertium, adijt quartum, ab omnibus idem responsum referens dixit: *Omnes Iesuitas esse eiusdem farinae Orbilios.* Vlcus adhuc eum vrebatur, sed tangi nolebat, vt aperiretur in sanitatem. Quare ad aliud se templum, atque ad alios aliosque subinde Religiosos contulit, à quibus audiuit itidem, *Neminem esse, qui eum, sine imposita restitutione, possit absolvere, nisi propria salutis periculo se velit inuoluere, & peccati particeps fieri alieni restituendum, quidquid acceptum, per usuram; quacunque res sit, siue in se extet; siue in valore, si non extet: quin & damnum illatum, & lucrum cessans; quin & expensas, quas mutuum fecisset, in re sua recuperanda; uti & bona propria*

pria, deficientibus alijs, & remanente obligatione restituendi: ac sine controuersia, immediatum omne lucrum, quod acceptum esset ultra sortem. Scabiosus, aut vlceribus oblitus, grauiter sentit, si quis cataplasma ei detrahare nititur agglutinatum: ita auarus non sustinet à se auferri pecunias, quas habet viscosis manibus accretas. Et tamen, velut vlcus, vrunt. Ita auarus neque vitium, neque vitij remedium potest pati. *Quemadmodum* enim, ait os aureum, *sine fluctibus mare nunquam conspicitur*: sic animos diuitum auarorum absque sollicitudine, tremore, turbatione, curis, periculis, nunquam reperies; sed antè, quàm priora componant, alia inuaserunt. Quamobrem Nobilis iste, cùm & scrupulo, conscientiaque acerrimis stimulis vellet carere, & tamen lucrì iniusti tenax horreret omnem restitutionis faciendæ mentionem, tam diu circumuagatus est, per Confessariorū omnium subsellia, & templa, donec tandem inueniret aliquem ad gustum suum, vel indoctum, vel libertinum, qui nullo discrimine quemcumque, nulla potestate scelus omne absolvere, atque accursum potiùs numerumque confidentium, quàm fructum quærere solitaret. Et, Deo iustissimè permittentè, inuenit tandem

S. Chrysi
hom. 39.
in Matth.

vnum, eumque, quod magis mireris Religio-
sum, qui sibi de acquisito tam splendido Con-
fessionis filio tacitè plaudens, omni studio
conatus est, eum ita tractare contentem, vt
apud se retineret; ac ne illum ad alios fuga-
ret, aut amitteret, ceteros Confessarios, qui
eum absque restitutionis promisso absolueri
noluissent, dixit, *nimis fuisse scrupulosos, & no-
dum in scirpo quasiisse.* Apud hunc igitur tan-
dem Confessarium mansit: hîc summopere ei
placuit, hic ei solus satisfecit; sicut & mul-
tis, qui tum demum acquiescunt, quando
Confessarium inueniunt, secundum cor suum,
non secundum vtilitatem aut necessitatem;
qui vel tacet ad omnia, vt mutus canis latra-
re non valens, vel etiam approbat illorum
errores, album nigrum, nigrum album vo-
cans, neque medicinam illis salutarem præ-
scribit, vt corpus castigent; vt sæpius con-
fessionis remedio vtantur; vt tandem absi-
stant, consuetudinemque inueteratam, ad-
hibita sibi violentia, expugnent: vt alienum
dominis suis reddant. Nam quidā ab his re-
bus, quasi à solo Numine toti pendent. Ven-
ter enim, aut pecunia, aut Venus & Bacchus
est eorum Deus: non quod pecunia mala sit,

5. Chrys. *sed sicut si quis in limpidum fontem steruus ini-*
ciat,

ciat, totum immundum reddit: ita si divitias
avaritia attigerit omnes foetore suo corrumpit. hom. 72.
in Ioan.
Quod & Venus & Bacchus facit.

Filij hominum usquequo gravi corde, ut quid VI.
QVAM
MALA SIT
MALI
CONFES-
SARI
ELECTIO?
diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Sen-
titis conscientiae intemperiem, videtis vos
ægotare, vultis sanari; & medicum peritum
fugitis? quæritis imperitum? Quis, vulnere
accepto, declinat chirurgum bonum, & illo
vtitur, qui vngit tantum, nec sanat ex fun-
damento? Socratis dictum est, aureus lectus
non inuat ægotantem. Aureum vos dicitis
habere confessarium, cur? quia tacet, quia
vos finit versari in usuris, furtis, odijs, libi-
dinibus vestris. Non est aureus iste, sed vo-
bis videtur fulgere. Fulgor vos decipit; non
ducit, sed seducit. Ut Cyclops, vel cæcus ma-
num porrigit, & ductum sequitur trahentis;
sic vos Confessarius indoctus, aut ipse pec-
catis excæcatus non in viam, sed in ruinam
ducit. Cur cæcum eligitis? cæcus, si cæco duca-
tum præstet, ambo in foveam cadunt. Matth.
15. 14.
Quare, non sine causa, dixit Servator: Matth. 7.
S. Leo
serm. 51
de Nat.
Attendite à falsis Prophetis. Et, ut S. Leo scripsit: *magni
laboris est, magniq; discriminis, inter dubias im-
peritorum opiniones, & verisimiles falsitates, per
unam sanæ doctrinæ semitam, inoffensis gressibus*
E 5 ambu-

*at mod
scot m*
*JV
MAYO
TIP ALAM*
 S. Hilar.
 in Com.
 7 cap.1.
 Matthæi.

*at mod
scot m*
 ambulare: & cum undiq; se laquei erroresq; op-
 ponant, omne periculum deceptionis euadere.
 Quid illis fiet, qui bonum ducem fugiunt,
 malum quærunt? Sinunt se isti à vanissimo
 quoque per deuia abduci, quid non facient,
 si habeant ipsum Confessarium erroris fau-
 torem? Hæc sunt vestimenta ouium, *mansue-*
tudinis simulatio, & blandimenta verborum, ait
 S. Hilarius. Nam & Confessarij mali, *per*
dulces sermones, & benedictiones seducunt cor-
da innocentium quoque, quid in cordibus non
 efficient nocentium, & in scelere permanere
 cupientium? Nempe id, quod inepti me-
 dici, qui, dum ægroto omnia concedunt,
 ægrotum non sanant, sed necant. Quan-
 quam longè peiore euentu id agunt medici
 spirituales. Corporum medici, sibi ipsis non
 obsunt, si malas præscribunt & nocituras
 agris medicinas. At animarum medici, si
 sunt imperiti, aut negligentes, & ægros suos
 perdunt, & se ipsos cum agris; *cæcus, si cæco*
ducatur præstet, ambo in foveam cadunt, mo-
nomachis miseriares. Nempe

Matth. 15.
 14.

VII.
 CONFES-
 SORIS
 MALE, ET

Non habet euentus sordida prada bonos.
 Hoc Nobili, hoc Confessario illius ac-
 cidit. Quoties enim vsurarius ille redijt ad
 confessionem, toties, sine vlla restitutionis
 impo-

impositione, retulit absolutionem. Sed ab-
 solutionem verbis expressam, re nullam.
 Imaginabatur enim Nobilis, se esse absolutū,
 absolutus non erat. Sicut ille, apud Eusta-
 thium, Achæus, Callicon cognomine, qui
 fictile vas, pulvinaris loco, capiti suppone-
 bat: verū quia duritie illius offendebatur,
 vas paleis implevit, vt mollius cubaret. Non
 cubile mollius est redditum, sed stultitia,
 quod non fuit, finxit. Ad eundem modum,
 Nobilis, non absolutus erat à peccatis, sed,
 quia eum Confessarius decepit, imaginatus
 est sibi absolutionem, sicut reus in carcere,
 quia catenis alligatus somniat se ijs esse libe-
 ratum. Ita *mentita est iniquitas sibi*. Extitit
 hinc magna inter Confessarium & filium
 Confessionis animorum coniunctio, familia-
 ritas, amicitia. Nihil Nobili supra Con-
 fessarium, nihil Confessario supra Nobilem
 fuit. Hinc se se mutuò visitare, hinc suavi-
 ter vnà fabulari, hinc identidem simul lætissi-
 mē conuiuari cœperunt. Vtque libenter No-
 bilis Religioso huic confessus est, ita vicif-
 sim Religiosus libentissimē, apud Nobilem
 prandit & cœnauit. Nec libentissimē tantū
 id fecit, sed & frequentissimē, inter epulas
 suum lactans conuiuatorē verbis, à quo ipse
 senum

MALR
 CONFES-
 SIONEM
 AUDIEN-
 TIS TRA-
 GICVS
 EXITVS.
 Eustathi-
 us Odyss.

Psal. 129
 12.

senum lacte reficiebatur. O miseri Confessarij, qui mensæ seruitis, non conscientia vestrorum dominorum! cur animam vestram, quàm offam vestram mauultis perdere? ô miserabiles confitentes, qui animæ vestræ salutem Confessarijs creditis, mensam vestram, non conscientiam vestram curantibus! Audite, & respiscite; quicumque ita vel cum Confessarijs, vel cum confitentibus luditis. Aliquamdiu durauerat hæc filij spiritualis, & spiritualis patris iucunda cōuersatio. Gaudebat vterque; Nobilis immunitate, Religiosus comestatione. Sed, vt omnium rerum est finis, & quædam, in diuinis consilijs, decreta est mensura peccatorum, ita hîc quoque cœlestis iudex non censuit ampliùs indulgendum. Quodam die constituerant, lætissimè inter se se agitare. Conuenerant vespere. Considebant, gaudebant. Volabant ioci, ambulabant fercula, ibant in orbem scyphi, & crateres Falerno spumantes: nemo videbatur in orbe toto illis lætior beatior. Hoc viuere esse dicebant; & nesciebant, quid sequens hora ferret. Nocte jam multa, post lautissimam cœnam, Nobilis conuiuas soluens, in lectum concessit, Religiosus in monasterium se recepit. Vix & ipse se se ad somnũ com-

composuerat, cum ecce inopinatò vernæ ad-
sunt duo, ad fores cœnobij, qui impotenter
pulsant, iubentque actutum januam referari.
Ianitor, ex habitu eos cognoscens, è Nobilis
utique familia ratus, per fenestellam macu-
lâsque portæ ferreas, interrogat, quid id no-
ctis tam serò ac intempestiue velint? Aiunt,
rem incidisse necessariam, Nobilem repentè
malè habere cœpisse, grauitèrque cum mor-
bo, & ferè etiam cum morte luctari, velle si-
bi sine mora adesse eum, quem à Confessio-
nibus haberet. Currit ianitor, atque è pri-
ma quiete excitat somno vinòque lemisopi-
tum Patrem, jubetque vehementer festinare;
periclitari dominum, moram omnem esse de-
trimento sam. Proripit ille attonitus se se; &
iniectis tumultuariè vestibus, quod reliquum
est, in via nequit, socio comitante, duobus-
que, qui eum euocauerant, latera cingenti-
bus. Dum per forum transeunt, videt reli-
giosus, ad lucentis Lunæ semiplenum lumen,
Nobilem illum suum Conuiuatore, in ta-
lari nocturna toga, magnificè obambulan-
tem. Quo conspecto, ioci causa, intempe-
stiue delusum se arbitratus, cœpit cum du-
ctoribus amarulentiùs exposulare, vt qui
aliud ludendi genus non habuissent, quàm vt
Confes-

Confessarius ridiculi esset argumentum; alios fuisse, quibus os sublinerent, si ea nocte comediam vel dare, vel spectare voluissent. Hæc, dum diceret, atq; alia, quæ subitus impatientiæ calor suggessit, adfuit ipse, atque stetit ante illum Nobilis, vultuque plus quam truculento, ita cum est affatus: *Nihil hic fictum, aut ioco actum existima. Non tantum agrotavi, sed & vixi. Mortuus tecum loquor, & heu, aeterna damnatione flammis adiudicatus. Cœpi ardere, ardeo, & ardebo semper, sine ullo fine tormentorum. Idq; in se patior, quia merui usuris meis, & illo nimis profano & sacrilego usu sacramentorum. Tu verò, infelicissime sacerdos, & improbiſſime Religioſe, cuius erat, mihi veritatem dicere, de vitis increpare, extrahere ex usuris; conuiuere, indulgens & clemens, & meam causam agens videri maluisti; itaq; peccantem confirmasti. Par est igitur, ut scelerum meorum particeps, etiam particeps sis meorum suppliciorum.* Hæc ubi dixit, duo vernæ in Auernales cacodæmonum laruas conuerſi, vnus Nobilem, alter Religioſum, comprehenſos, per aërem, ad Acherontem, auexerunt. Solus ibi tam luctuoſæ tragœdiæ ſpectator relictus eſt Confessarij ſocius, totus rei atrocitate attonitus, ac præ formidine ſemianimis. Ani-

mo tamen postea remigrante, ac viribus refumtis, nullo Confessario redeunte, incommittatus ad Mōnasterium regressus est. Ibi, quo suo, ac Superioris dolore, qua totius conventus deiectione scenam tam tragicam enarravit, ego dicere non possum, vobis relinquo cogitandum.

Qui utique, hac historia audita, mirari desinetis, si quos Dei servos auditis, adeò refugere à nonnullorum diuturnis confessionibus audiendis; si videtis illos malle audire ex agro venientes rusticos, aut fuligine obsitos opifices, aut vilissimos de paupertina tribu mendicos; quàm eos, quorum vestis pretiosa, anima diabolo vendita, & mille titulis Orco obstricta: neq; agrè feretis, si quis Confessarius, ne vestra peccata approbare videatur, & ipse innocens vestris delictis damnetur, sincerè pronunciet: Non posse se absolvere obstinatos: veniam non esse, nisi se se emendaturis. *Fili hominis*, ait Deus per Ezechielem, *speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuncianeris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua*

VIII:
CONFES-
SARIJ, ET
CONFI-
TENTIS
CVRA ET
DELECTVS.

Ezech. 3.
17. & cap.
33. 7.

Matth.

25. 14.

In vita S.

Ludouici.

Sales in-

troduc.

ad vitam

piam 1. p.

cap. 4.

nu tua requiram. Hæc est Confessarij obligatio, cuius officium non exigit tantum vt soluat, sed etiam vt quandoque liget. Quis igitur agrè ferre potest, si facit, quod officium ab ipso requirit? quod Deus ipse, cum tanta comminatione præcipit? Discetis etiam, non quærere Confessarios indoctos, laxos, indulgentes, omnia dissimulantes, ne *cacus, si caco ducatum præstet, ambo in foveam cadant.* Si calceos emere vultis, optimum aditis sutorum; vestem nouam confici cupitis, quæritis, vbi sit optimus sartor; si diuertere de via statuitis, in optimum hospitem inquiritis; si venam vobis vultis aperiri, chirurgum optimum indagatis: animæ medicum videtis vobis esse necessarium, & si quæ accuratum experimini, declinatis, atque ad omnium luridissimum acceditis, nonne hoc est, perire velle? Sancti consilium Galliæ Sanctus rex, è vita migraturus filio suo dedit istud: *Fac idoneus tibi sit conscientia arbiter, cuius prudentia doctrinæq; in omnibus semper tutus sis.* Quàm in rem Auila: *Confessarium elige unum ex millibus.* Immo inter decem millia, ait Sales Episcopus, dici enim non potest, quanta sit ad excipiendas confessiones idoneorum inopia: si ex his tribus, charitate scilicet, doctrina, & prudentia, vel unicum in ali-

quo

quo desideretur, est periculosa res plena alea. Conscientiæ morbus nec simulando sanatur, nec dissimulando. Qui sapit ergo, exemplo se sinat doceri. Optimum est, aliena infania frui.

Sed ad radicem huius mali veniamus: avaritia radix omnium malorum, etiam hinc causa est, ut re aliena inquinati, & reddere nolentes, quod iniquis modis acquisierunt, vel non sincerè confiteantur, vel Confessario prudenti non obsecundent. Hinc, ut peccatū peccato addant, etiam Sacramento Confessionis abutuntur; & malunt gratia Dei, quàm pecunia carere. Hinc ipsa illis Sacramenta sunt in damnationem. Abusu enim eorum merentur, usu privari; ac sine fructu illorum ex hac vita exturbari. Et sæpe quidem repente, ac violentè, iuxta illud: *Stulte, hac nocte, animam tuam repetunt à te, quæ autem parasti, cuius erunt?* Quod ferè contingit, quoties homines in hac rerum cumulandarum, aviditate senes moriuntur. Cum enim cetera vitia, senescente homine, senescant, sola avaritia iuvenescit, & quò annosior, eò est pertinacior; ut vita citiùs quàm illa deferatur. Non immeritò quærit Baruch; *Ubi sunt, qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confi-*

F

dunt

IX.

VSVRARIORVM
MALVS
EXITVS.

Luc. 13.

20.

Baruch
3. 17.

82 Cap. II. De auaritia Itali foeneratoris,

Thom.
Cantipr.
lib. 2.
Apum.
cap. 3.

S. Bernar-
din. Se-
nens. ser.
43. art. 3.
s. 3.

dunt homines? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. Quemadmodum Nobilis supra dictus. Qui nec primus, nec ultimus fuit, cui istud euēnit. Vidi & ego ipse, in Brabantia finibus, ait Thomas Brabantinus, usurarium nequam valde, qui multos nobiles & potentes exheredauerat, & pauperes spoliauerat supra modum. Hic frequenter occurrens Religiosis, rogabat quasi cum lachrymis, pro se orari; sed in nullo penitus se correxit. Cumq; super hoc eum frequentius arguissem, nec tamen in aliquo profecissem, accidit, ut repentina infirmitate correptus, ad exitum propinquaret: & ecce, subito dum ingentes tenebrarum canes lectum incertis circuitibus ambiebant. Ipse verò protracta lingua, ad longitudinem prope pedis dehiscens horribiliter expirauit. Quod si non satis est, addit S. Bernardinus Senensis alterum: Legitur, inquit, de Usurario quodam, quod post splendidam conam, cum dormiret in lecto cum uxore sua, subito expergefactus exilierit de lecto. Cum autem ab uxore sua, quid haberet, interrogaretur, ait: Modò raptus fui ante iudicium Dei, ubi tot, & tam terribilia sunt opposita contra me, quod non scini, nec potui respondere: cumq; fuerim diu ad poenitentiam expectatus, nec huc usque volui diuinis praeceptis & bonis inspirationibus obedire.

Audiri

Audiui nunc indicem, contra me sententiam pro-
tulisse, meq; datum audiui potestati demonum,
qui me hodie ad aeterna supplicia asportare de-
beant. Quo dicto, de pertica vili veste assumpta,
domo, rabido cursu egressus est: quem sui hinc in-
de quarentes, in quodam monasterio monachorum
matutinum cantantium innenerunt. Cunctis igitur
eum ad poenitentiam inducentibus, nec presi-
cere valentibus, ratione, aut exhortatione, vel
precibus, custoditus est diligenter, usq; ad sextam
horam. Denique, cum eius consanguinei domum
illum reducere vellent, & ad quendam fluvium,
per cuius pontem transitori erant, pervenirent:
viderunt navim quandam, rapido cursu ascen-
dentem, à nullo, ut videbatur, conductam: sed
ab usurario plena demonibus visa est, qui, ut ait,
ideò venirent, ut eum ad aeterna supplicia aspor-
tarent. Quo dicto, statim violenter de manibus
eorum, à demonibus rapitur, & in navim proy-
citur, & cursu rapido retracta, subito disparuit,
cum demonibus, & prædâ, præfata navis. Si, ne
demonibus quidem & naui Charontis sibi
paratâ aspectis, iste ad poenitentiam confu-
git, facile intelligi potest, quanta difficul-
tate, avari ab hominibus ad confitendum, &
restituendum adducantur: apud quos plus
ponderis habet aurum, quàm cœlum. Qua
de

14 Cap. II. De auaritia Itali fœneratoris,

Luc. Pi-
nellus l. 1.
cap. 5. de
altera vi-
ta.

Eccli. 41.
2.

de re tertium hoc exemplum è Luca Pinello
libet apponere, de homine admodum pe-
cunioso. Huic ægrotanti, cùm à medicis mors
in propinquo esse denunciaretur, ingens cura
cum metu iniecta est. Agglutinatus enim di-
uitijs animus, totq; temporalibus bonis pro-
fundissimè immersus, inusitata anxietate,
perspicuè ostendit, verè dictū illud: *O mors,*
quàm amara est memoria tua homini pacem ha-
benti in substantijs suis! Accepto enim nuncio
mortis, dici non potest, qua deferendarum
opum solitudine, quanto animi cruciatu,
quot suspirijs ex imo pectore ductis, sese in-
lecto huc versârit & illuc, identidem etiam
iracundi leonis in morem, irrugiens. Hoc
tam triste spectaculum præsens intuitus noti-
tominis scriptor Robertus de Licio, ex Chri-
stiani hominis officio, eiulantem iussit lamen-
ta omittere, atque deposita nummorum om-
ni cura, sicut antehac corporis commodita-
tibus prospexit, ita nunc etiam animæ suæ
saluti providere. Orandi nunc tempus esse &
futurum iudicem Deum conciliandi, non co-
gitandi de pecunijs, mox necessariò deferen-
dis. Surdo citiùs salutaria persuaseris, quàm
auaro. Quasi nihil audijset iste miser, ita
bene adhortanti respondit nihil. Secum au-

tem ipse, in hunc modum clara voce, est locutus: *Heu quanto labore, quot curis, quàm magna industria divitias istas mihi coacervavi, & nunc ad alienas deveniunt manus? Ego sudavi? ego adeptus sum? ego genium meum defraudavi? & nunc alij prodige fruentur, qui mihi gratias non agent, immo insultabunt? Hei me miserum! hei infelicem!* Sic querelas iterantem Robertus de Licio, robustioribus verbis commonendum ratus, etiam atque etiam rogavit, ut hæc vana mitteret; pecuniam non pluris, quàm animam faceret, exclusaque omni de rebus caducis cura, de futuris, deque æternis rebus cogitaret: cœlum auro præferret; & vel invito animo deferenda, sponte defereret, ne & cœlestem thesaurum amitteret, & ad æternam, in inferno, omnium optabilium rerum egestatem cœcus properaret. *O quàm difficile* Marc. 10. *est, confidentes in pecunijs in regnum Dei introire!* 24. Instabat mors, imminebat iudicium terribile Dei. Supplicij sempiterni præsentissimum erat periculum, non deerat, qui hæc auribus eius ingereret. nihil omnia fiebant. auro excæcatus nihil aliud aspicere, auro exsurdæ aures nihil aliud audire; auro plenus & ebrius, nihil aliud loqui volebat. Itaque, exclusis alijs omnibus cogitationibus, perpe-

Iob. 21. 13,

tim inter acerbissima suspiria, clamitabat. O thesauros meos! ô pecunias meas! ô bona mea! ô diuitias meas! Cuinam vos relinquam? quis vos acquireret? quis possidebit? Hæ voces vltimæ illius fuerunt; vt, sicut alij, qui ducunt in bonis dies suos, in puncto, à gaudijs, ad inferna descendunt; ipse Acherontis supplicia, ab huius vitæ eiulatu inchoaret. Possem & quartam adijcere historiam, quàm anno præcedente 1644. primùm, Venetijs, primario viro, ac admodum seni contigisse, mihi ex aua Oenipontana scriptum est, additumque haberi illam ab auctore fide dignissimo, & aliorum relatione, inibi iam plus confirmatam & certissimè creditam. Sed malo illam audire ab alijs, quàm alijs narrare, nondum satis enodatè recensitam; quamuis luculentè ostendat, quo exitu Confessio differatur, vel profanetur.

XII.
MULTOS
ESSE, QUI
VSVRIS,
VEL ETIAM
GRAVIORIBUS,
CONTRA
IUSTITIAM, PEC-
CANTIS OR-

Publiana sententia est: *Auarus, nisi cum moritur, nil rectè facit.* Cuius dicti sensus est, eum, qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodū esse, dum viuit; solam illius mortem hæredi voluptatē & emolumentum adferre. Sed horum auarorum mors emolumentum etiam non hæredibus affert. Ex eorum enim poena satis manifestum est, quàm seuerè Deus puniat sacrilegos eiusmodi confidentes.

tentes, & quò vsura hominem pertrahat. Quanquam facilè prospicio, quid mihi plerique sint obiecturi: nempe Hæc nihil ad se pertinere; paucos nunc, Pamphili furtum imitari, paucos cum Alexandro Asiam metere, paucos legere culmos cum Antigono; paucos vsurarios reperiri; ad illos eundem: illis hæc talia occinenda esse. Quibus respondeo. 1. Cum Horatio lib. 1. ep. 1. *Multis occulto crescit res fœnore*, quia constat, varia esse genera vsurarum; alia enim *formalis & aperta*, alia *virtualis* siue *palliata* est: itemque alia *realis*, alia *mentalis*. Quæ si diligenter perpendenterentur, multos ostenderent, esse hîc inquinatos. Quoties enim fiunt pacta obligantia ex iustitia, ad dandum aliquid pecunia æstimabile, ultra sortem ex vi mutui? quoties pactum initur, ut mutuarius teneatur facere aliquem contractum, cum mutuante, vel præstare munus à lingua, ab obsequio, à manu; vel facere aliquid turpe, pretio æstimabile; vel dare officium, priuilegium, exemptionem ab aliquo onere, vel ut dimidium recipiat in mercibus, vel ut tempore messis reddat triticum pretio currente &c. Nonne hæc sunt vsuraria? Sunt. Sed excusatur vsurarius, ut

STRICTI
NON RE-
CTE CON-
FITEMUR,
TVR,

Horat.
lib. 2.
Satyr. 3.

*Nimirum insanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur
eodem.*

Deuter.
25. 13.

2. Multi filij sunt ab vsura alieni, sed vsurarios parentes habuerunt. Hæres verò tenetur ad vsuras defuncti, si relicta hæredi satis sint ad soluenda debita, & ad portionem hæredibus iure debitam: si verò hæres succedat etiam in crimine vsurarij, tenetur in solidum, ex persona etiam propria, tanquam cooperator vsurarum, quæ ab ipso acceptæ essent post mortem. 3. Demus, te esse ab omni vsura alienum; demus non esse furem Argium; sed auaritia te aliò impulit, atque in longè grauiora & apertiora. Vsuræ quædam, etsi iure diuino prohibitæ, tamen iure ciuili permixtæ fuerunt, quædam etiam approbatæ. Et sunt multa quæ ab vsura excusant, si non titulo mutui, sed ratione *lucricessantis*, aut *damni emergentis*, aut titulo gratitudinis, vel amicitia quippiam accipiatur; nihil tamen omnium est, quod à rapinis prædones, à furtis lauerniones excuset. 4. Quot fraudes in emtione venditioneque committuntur? quoties pretia rerum augentur? quoties pondera, mensuræ, numeri minuantur? *Non habebis in sacculo diuersa pondera,*

maius

maius & minus: nec erit in domo tua modius maior & minor. pondus & pondus habebis iustum & verum, & modius aequalis, & verus erit tibi, ait Dominus. O quoties audimus, diuersa pondera, & diuersa pretia earundem rerum? Quod denario venditur, si ciuis est, duplicatâ pecuniâ venditur studioso litterarum, aut peregrino, vt plures lædantur. nempe & studiosi, & parentes studiosorum, & quotquot id audiunt peregrini. Addo, & istos ipsos foeneratores lædi; qui nunquam opulescunt, licet quotannis, incredibilis summa pecuniarum in eiusmodi urbem inferatur, quæ, quò euanescat, non apparet, nisi quia, quod iustitiâ caret, caret etiam diuina benedictione. 5. Quoties solutiones debitæ differuntur? dissimulantur? penitus obliuione inuoluuntur? an ideò non debes, quia alter non exigit? aut quia non meminit, idcirco putas etiam Deum debiti tui non recordari? 6. Inter ipsum ludum, quot fraudes admittuntur? quot mendacijs circumueniuntur collusores? quot chartæ miscentur in præiudicium aliorum? ne dicam quantæ superstitiones & quot pacta diabolica intercurrant. Non enim nominabo, ne videar docere, quod refuto. Certè multi sunt, qui arte inæquales, vel

minis, vel importunis precibus inducunt ad ludendum, quos victos habent antè, quàm ludere incipiant. Quid est hoc aliud, quàm in terra jacentem, & sese defendere non valentem spoliare? 7. Quanti sunt, qui, præsertim hoc tempore, scienter emunt pecudes abactas, aut alias res alienas? qui seruant donata, ab eo, quem sciunt furem esse, manifestum? *Socij furum* sunt isti, & iam patibulo initiati; qui si scirent, per eiusmodi furti dignos fieri homines, vt etiam amittant, quæ iustè possederunt, non vtique tam obstinatè aliena retinerent. Plurimi ad Lauretanam ædem peregrinati sanitatem reportarunt: quidam sanus, inde è muro sacro lapidem abstulit, & agrotare cœpit. Ita nonnulli exitium sibi furantur & extremam paupertatem in furtiuis opibus acquirunt. Quid impetrabis, si rosarium oras, quod tuo vel alieno furto acquisiisti? cur enim manus ad cælum extendis? vt ores, an vt eas ostendas furto inquinatas? illum libellum legens, quæ alteri subduxisti, seuerissimum vis placare iudicem furum? Non est enim Deus noster, sicut qui *viduus pharetra risit Apollo*. 8. Ah quid dicam, quoties famuli? quoties ancillæ esculenta, poculenta subducunt? Mittitur in cellam

lam seruus vt domino vini haustum afferat,
qui domino vitrum, sibi cantharum implet?
nec raro coqua è culina cellam facit. Nam
si vel semel ad dolium mittitur, sibi pro sex
diebus prouidet. Ars est, quæ etiam sub in-
uersis ollis vinum condit. Nihil dicam de pa-
ne, de butyro, de lignis, de candelis, de alijs
rebus ad vicinos, vel cognatos, vel amafios
amafiasuè asportari consuetis. 9. Quid de
ipsis filijs & filiabus canam? quoties non iam
poma, pyra, aliaque bellaria, sed pecunias
suis parentibus subducunt, & arbitrantur,
se furti reos non esse? Addam, quod pauci
confitentur, & multi quotidie perpetrant,
multos liberos perditissime prodigere otio,
ludis, compotationibus, quod eorum paren-
tes, magnis sudoribus, vix tandem compar-
serunt. Quid isti aliud faciunt, quàm si pa-
rentes compilarent? 10. Non esset finis, si
fractores fenestrarum, familiares cultorum,
chirothecarum, & strophiorum fures; &
damnorum innumerabilium illatores; si eos,
qui salarium accipiunt, & officio non satis-
faciunt, vt sunt pædagogi, præfecti, operarij,
ministri varij; si eos, qui gabellas, qui vecti-
galia iusta defraudarunt; qui Ecclesiæ deci-
mas non dederunt, qui operarijs mercedem
distu-

Aristot.
lib. 4.
Ethic.
cap. I.

distulerunt, aut diminuerunt; aut qui consilijs aliorum commoda auxilijsuè impediuerunt, velim commemorare. Nam, teste Aristotele, aleatores, & fures, & latrones omnes auari putandi sunt, quod in turpi questu sunt occupati.

Petron.
Arb. in
Satyr.

Nec minor in campis furor est, emtiq;

Quirites

*Ad prædam strepitumq; lucri suffragia
vertunt.*

Venalis populus, venalis curia patrum.

*Est fauor in pretio, senibus quoque, libera
virtus*

Exciderat, sparsisq; opibus conuersa potestas,

Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebat.

Aristot.
loc. cit.

Hoc de Romanis olim dictum est, vtinam nunc non etiam dici posset de Germanis! deque alijs etiam Christianis! Prætermitto & alios. Nam qui magna, & à quibus nefas est, accipiunt, ait Aristoteles, quales sunt tyranni, qui ciuitates oppugnant, fana diripiunt: ij non auari, sed scelesti potius, impij & iniqui sunt habendi; quamuis horum criminum radix sit cupiditas. Quia, vt M. Tullius ait, Nullum est officium tam sanctum, atque solenne, quod non auaritia comminuere, atque violare soleat. Hi

Cic. pro
Quintio.

omnes,

omnes, si vel penitus à Confessione abstinent, vel hæc talia, in Confessione tacent; vel iniuste accepta restituere iussi non restituunt; vel Confessarium quærunt, à quo dissimulanter prætereantur; an non Sacramento divinissimo sacrilegè abutuntur? an non digni sunt, qui cum Nobili, & (si talem quoque habent Confessarium) etiam cum Confessario, in Tartarum abripiantur? Taceo detractores, qui vel non agnoscunt, se ad ablatum honorem restituendum obligatos; vel non confitentur hoc piaculum, vel ad restitutionem faciendam admoniti, non parent; quia à dæmonio vel *muto*, vel *surdo* possidentur, Luc. II.

Certè si scirent mortales, quantos Orco triumphos pariat inordinata habendi voluntas, ultro omnia restituerent, quæ titulis iniustis scirent se intervertisse. Eduardus III. Angliæ rex magnis tributis populum gravabat; seque, gemente populo, collectis pecuniarum acervis, solebat eximiè oblectare. Quodam igitur tempore, ut ei iucundum facerent spectaculum, collectores & accipitres pecuniarum ingentem auri argentiq̃ue vim, comportatam undique, ante oculos illi exposuerunt. Ad quam cum voluptate intuen-

XIII.
Polydo
lib. 8 hist.
Anglic.
EXEMPLA
FACTAR
RESTITU-
TIONIS.

dam inuitatus,, vidit quidem thesaurum, sed simul etiam aspexit, circa eum, Acheronticæ monstrositatis cacodæmonem, cum magno tripudio, ludentem & saltitantem. Quo viso, illico horrorem concepit iniquæ pecuniæ retinendæ. Iussit igitur extemplo eam è conspectu suo amoueri, atque viritim illis reddi, à quibus fuerat extorta; satius esse existimans animam, quàm pecuniam perdere, Zachaum non modò in auaritia, sed etiam in pœnitentia imitatus. Quid, diuites, facitis? cur non, sicut ingeniosi estis ad pecuniam, ita & solliciti estis, ad pœnitentiam faciendam? Vobis lachrymantibus, Angeli gaudebunt, diaboli flebunt; qui, si viderint vestros hamatos vngues, piceatas manus, tenaces oculos & alienam in arca monetam, lætos agitant triumphos. Quid enim supplicij non impendet illis, qui egentibus non solum nihil largiuntur, sed etiam auferunt sua; si illis pœna est præparata, qui vel de sua substantia inopiam patientibus non succurrunt? B. Albertus Besutiana familia oriundus, prima ætate vsuris deditissimus, totus in eo erat, vt alijs sua eriperet, nihil daret. Hic aliquando, in lacu Verbano nauigans, infesto Aquilone fluctus excitante, de
vita

Ferrat. 3.
Sept.

vita est periclitatus. Cur id fieret, non diu illi fuit cogitandum. Nam vnà & sibi pereundum esse vidit, & diuitias iniuste congeſtas amittendas. Quamuis igitur animus illi ad opes erat vehementer alligatus, tamen illas censuit libentiùs esse proijciendas, quàm vitam. Voto itaque se obſtrinxit, se, si viuus & incolumis ex hoc discrimine euaderet, omnia serio emendaturum. Euasit, domum redijt, bona sua pauperibus distribuit, vxoriq; persuasit, vt in monasterium ingrederetur: ipse in montem inaccessum se reptando contulit; vbi diu, dimisso per funem corbe, à transeuntibus, postea ab ipsis Angelis paſtus est; donec An. Christi 1369. tertio Septembris die, sanctè moreretur, ac miraculis ostenderet, longè vtiliùs pecunias in egenos spargi, quàm, domi in arcis, coaceruari; quæ frequenter in perniciem ipsius domini conseruantur. Quia, vt D. Ambrosius monet. *Non maioris est criminis, habenti tollere, quàm cum possis & habes, indigentibus denegare. Esurientiù panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio & absolutio pecunia, quàm tu in terra fodis. Tantorum scias te innuadere bona, quantis posses praestare, & nolis. Non sunt bona hominis, quæ se-*
cum

96 Cap. II. De auaritia Itali fœneratoris,
cum ferre non potest. Sola misericordia comes est
defunctorum. Quin idem ferè dixit Poeta,
cuius hæc sunt:

Horat.
lib. 2. Sa-
tyr. 2.

Cur eget indignus quisquam, te diuite?
quare

Templa ruunt antiqua Deum? cur, im-
probe charæ

Non quidquam patriæ tanto emetiris acer-
uo?

XIV.
REMEDIA
CONTRA
INIUSTA-
TA LV-
CRA,

Plal. 88.
31.

S. Chryf.
hom. 51.

Esurientibus in Ecclesia fratribus non subue-
nire, ait S. Cyprianus, habere argentum largi-
ter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, usu-
ris multiplicantibus fœnus augere: quid non per-
peti tales pro peccatis eiusmodi meremur? cum
iam pridem præmonuerit, ac dixerit censura di-
uina: si dereliquerint legem meam, & in iudicijs
meis non ambulauerint: si iustificationes meas
profanauerint, & præcepta mea non obseruaue-
rint, visitabo in virga facinora eorum, & in fla-
gellis delicta eorum. Hæc qui fugere volunt,
fugiant auaritiam, adeant Confessarium,
confiteantur, restituant per vim aut fraudem
ablata, vtantur pecunijs, non ad vsuram, sed
ad cœlestem coronam emendam. Ea de causa
pecunijs abundas, ait S. Chrysostomus, vt pau-
pertate homines liberes, non vt in paupertatem in-
trudas, & verò simulatione selancinis maioris
facis

facis arumnas, & liberalitatem vendis fenore. Audent etiam fœneratores dicere, inquit S. Augustinus, Non habeo aliud, unde viuam. Hoc mihi & latro diceret deprehensus circa parietem alienum: hoc mihi & leno diceret, emens puellas ad prostitutionē: hoc & maleficus incantans mala, & vendens malitiam suam. Quidquid tale prohibere conaremur, responderent omnes, quia non haberent, unde viuerent, quia inde se pascere; quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum esset, quia artem nequitia delegerunt, unde vitam transigant, & inde se pascere volunt, unde offendant eum, à quo omnes pascuntur. An fortè, ait S. Chrysostomus, modi iustè viuendi non inueniuntur? Non sunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum custodia, manuum operatio, solers rerum tuarum cura? Quid insanis, quid cœspitas agriculturâ spinarum occupatus? Nunquam deest occasio honestè se alere volenti. Ex lege diuina agit, qui in sudore vultus sui vescitur pane suo. At vesana diuitiarum cupiditas est morbus insanabilis, fornax quæ nunquam extinguitur, tyrannis per orbem longè diffusa. Diuitie ingratae sunt, fugitiuae, homicidae, crudeles & implacabiles, bestiae incurabiles, precipitium vndequaque præruptum, scopulus aspidus plenus fluctibus, mare innumeris ventis agi-

G

tatum,

S. Augustinus. in Psal. 128.

S. Chrysostomus. hom. 57. in Matthæ.

S. Chrysostomus. hom. 5. de Auidia.

tatum, tyranni acerbè imperantes, nunc quousque
 barbaro seuiores, inimica, irreconciliabiles, hostes
 implacabiles, quæq; nunquam erga eos à quibus
 possidentur, remittunt similitatem. Indunt com-
 pedes aureas. Et, ut opinor, idcirco diuites
 torquati incedunt, ut appareat omnibus,
 eos esse victos, & catenis alligatos liberta-
 temque perdidisse. Atque idcirco *viri diui-
 tiarum* vocantur, quia non sunt illorum di-
 uitia, sed illi diuitiarum. Hac enim ipsa de
 causa, cum Bion de diuite sordido loquere-
 tur, *Hic*, inquebat, *facultates suas non possidet,
 sed ipsum possident facultates*. In compendio,
 auarus est Tantalus inter aquas, qui poma
 fugacia captat, nam & ille inter opes est in-
 ops; eget in copia; sitit & esurit, cum cella
 & horrea plena sunt, &, ut Timon ille dixit,
 vitam non vitalem viuit. Itaque satius est
 nullum esse, quam auarum. *Nullum vitium
 tetrus est, quam auaritia, praesertim in princi-
 pibus & Remp. gubernantibus: habere enim qua-
 stui Remp. non modò turpe est, sed sceleratum etiã
 & nefarium*. Iuuenes natura profusi hoc vitio
 minùs tentantur: at auaritia senilis vituperan-
 da est maximè. Potest enim quidquam esse absur-
 dius, quam quò minùs via restat, eò plus viatici
 querere? Aurum lapide Lydio, homines auro
 proban-

Psal. 75. 6.

Laert. l. 4.
cap. 7.Cic. lib.
de offic.Idem in
Cat. Ma-
iore.

probantur; quod qui potest contemnere, potest cœlum emere; qui autem adorat, in laqueum diaboli incidit, vnde se difficillimè extricat. Quia, vt orator dixit, *auaritia insatiabilis, immensa, & incredibilia potest. Ita enim hominum mentes obstrictas tenet, vt eas, nullo tempore, respirare permittat.* Quin eò impellit, quò canem Æsopicum impulit cupiditas; is haud exiguam carnis partem ore gerens, dum vmbra eius in aqua captat, veram prædam amisit. Ita futurorum bonorum vmbra sunt omnia huius mundi bona, quibus dum mortales inhiant, cœlestia perdunt; qui, sicut hydrope laborantes, quantò plus aquæ in ventre habent, tantò ampliùs in perniciem suam sitiunt; sapientiùs facturi, si non possessioni augendæ, sed cupiditati minuendæ studerent. Sicut enim *qui metallorum operi traditi sunt*, ait S. Pater, *nullum inde emolumentum, nullas opes consequuntur, sed periculo magno, atque detrimento suo, alijs laborant, nihil prorsus de sudore, de labore, & morte, quam plerumque obeant, ad fructum suum inde conuertentes: ita & illi, qui non sibi, sed alijs diuitias querunt, immo & bis multò miseres sunt, quoniam mors doloris finem illis, his, quos gehenna expectat, vera afflictionis initium affert.*

Cic. in Vatin.

S. Chrysost. homi 50.

Manil.
lib. 4.
Astron.

Ergo

*Quid tam sollicitis vitam consumimus an-
nis?*

*Torquemurq; metu cacaque cupidine re-
rum?*

*Aeternisq; senes curis, dum quarimus
aunum,*

Perdimus, ut nullo votorum fine beati?

CAPVT

CAPVT III.

LVXVRIA QVANTVM SIT
MALVM, ET QVANTORVM MA-
LORVM CAVSSA, PVELLÆ, ET
VIDVÆ HISTORIA, DO-
CETVR.

PARS PRIMA.

NOBILIORES, in Gallia, fæminæ quæ-
dam; cùm in publicum etiam pro-
cedunt, nigram fronti, vel genis
plagulam agglutinant, quam quidam Ger-
manus nunc de fronte in maxillas, aliàs de
maxil-

I.
VIRTU-
TES VI-
TIORVM
DEFORMI-
TATE SPE-
CTATA;

ILLVSTRI-
ORES AP-
PARERE.

maxillis in frontem magnæ heroidis migrasse
conspicatus, interrogavit, quid illa, vel vul-
neris, vel vlcis tam vagi plagula tegeret?
aut cur hodie vlcus velatum aliam, quàm he-
ri, stationem haberet? Responsum est, sple-
nijs quidem veterum litteris inscriptas fron-
tes fuisse vestitas, alium autem esse morem
harum feminarum; quæ plagulam illam, non
tanquam cataplasma vultui affigant; sed vt
atro eius colore niuæ cutis commendent ve-
nustatem. Hinc à gynæceo *muscam pulchri-
tudinis* appellari. Quod etiam multæ è nostra-
tibus fæminis faciunt, dum rallam tæniam
capiti imponunt, vel collo circumplicant, vt
(sicut in scacchorum ludo *rex ater in albo, &
albus in atro*) magis, de ipsa contrarietate,
in oculos incurrant. Hoc agunt fæminæ eti-
am illæ, quæ ita nigræ sunt, vt, etsi è camino
prospicerent, tamen in Mauritania natæ vi-
derentur. Utuntur, cum fructu & laude, si-
mili artificio SS. litteræ, SS. PP. & morales
Philosophi, quin & omnes scholæ Theolo-
gorum; dum enim volunt virtutes docere,
vitia illis opposita proponunt consideranda.
Quin & ipsorum hominum virtute prædito-
rum dignitas clarior euadit, si iuxta ponatur
indignitas flagitiosorum. Quo pacto & Spar-
tani

tani olim, vt sobrietatem suaderent, ebrij hominis absurditates in theatrum produxerunt. Tantò igitur augustissimæ Dei Matris, D. D. Theclæ, Cæcilie, Catharinæ, Barbaræ, Ursulæ ac sociarum, aliarumque Dei spon- sarum illibata virginitas; & iuuenum, puel- larumque nunc purissimè viuentium castitas amabilior, honoréque & gloria ac *aureolâ* dignior esse censebitur, quantò, in vno, al- teròue exemplo, luxuria (quæ teste S. Thoma, est *appetitus inordinatus venereorum*) maio- rem infamiam, pœnamque commereri osten- derur. Apposite enim hæc cum auaritia op- pugnatur, quia vel authore Ethnico, hæc *duæ* res sunt, quæ maximè homines ad maleficiũ im- pellunt, *luxuries & auaritia*: sæpe etiam se- trahunt opes & voluptates, estque magna vitij & diuitijs affinitas. Quod & Poëta in- dicat illis versibus:

*Admonui quoties, auro ne pollue formam,
Sæpe solent auro multa subesse mala.*

Quanquam verò opulenti maiorem habeant ad luxuriandum occasionem, tamen nec pau- peres sunt ab hoc vitio immunes, inter quos ipsos etiam plures Adonides, quàm Hippo- lyti reperiuntur. Vtrisque ergo exemplum narro.

S. Thom.
2. 2. q. 153.
a. 1.

Author
ad Heren.
l. 2.

Tibul. l. 1.
cl. 9.

II.
IUVENIS
OCVLO-
RVM LAS-
CIVIA, ET
VICINIA
VIRGINIS
SEDVCTVS

Tempore Honorij III. Pontificis, Anno Christi 1222. scripsit egregiè doctus, & insignitè pius ordinis Cisterciensis religiosus, in monasterio Heisterbachensi, Cæsarius dictus illustrium miraculorum & historiarum libros XII. in quorum lib. 2. cap. 25. testatur, Wormatiæ, Iudæum habitasse, cui filia erat, eximiè formosa. Sed quia forma non solum fragile, verum etiam periculosum esse bonum solet, etiam hîc naufragij causa fuit. In vicina, immo contigua domo, degebat iuuenis clericus, humanis, quàm diuinis rebus magis addictus, Abronis vitam degens; cuius præcipua occupatio erat, in lecto, & fenestra iacere, luxuria diffuere, delicatè ac molliter viuere, Oscè, non Latinè loqui, arbitrari formas. Neque enim, vt Iob olim, *pepigerat fedus cum oculis suis*. Neque illud menti infixerat: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius*. Inter primas igitur curas illi erat, spectare & spectari. Verè Plato, *amoris principium* scripsit, *esse oculos*: & rectè Musæus oculos *quasdam velut cordis ansas* esse aiebat, *quibus caperetur*. Hinc & alius dixit Poëta: *Si nescis, oculi sunt in amore duci*. Multi bibendo, plures videndo hauriunt venenum.

Iob. 31. 1.

Eccli. 9. 5.

Plato dialog. de Amore.
Musæus in Leandro.

nenum. Quod & huic iuueni contigit. Emis-
sitijs oculis virus traxit; vt dicere posset :

Vt vidi? vt perij! vt me malus abstulit
error?

Virgil.
Ecl. 8.

& illud: *Oculus meus depraedatus est animam*
meam, in cunctis filiabus urbis mee. Qua via
plurimi incipiunt perire. In obuios & ob-
uias obtutum figunt, neque vllam sinunt for-
mam præterire, cuius non sumantur cupidi-
tate; toties attoniti, quoties rapti; quasi Me-
dusam aspexissent. *Lascini aspectus*, inquit
Clemens Alexandrinus, & *versatilibus*, &
tanquam conniuentibus oculis intueri, nihil est
aliud, quam oculis mœchari, cum per eos cupi-
ditas ineat, prima pugna præludia. Tales ocu-
los S. Basilus, *libidinis pronubos, ac quasi le-*
nas vocat, S. Petrus, *plenos adulterij.* De lon-
ge vidit David illam, in qua captus est; mulier
longè, libido prope, ait S. Augustinus. Nec
quidquam est castitati magis perniciosum,
quàm cum Isæo illo Assyrio sic *oculis laborare.*
Iuuenis igitur iste in nullam vel frequentius,
vel libentiùs oculos impegit, quàm quæ &
vicinissima erat, & speciosissima. O occasio,
quot fures facis? Nemo, præter cynigeros
magicis artibus vtentes, ignem accendit in
stabulo aridis straminibus pleno. Soli isti ni-

Thren.
3. 51.

Clemens
Alex. l. 6.
Strom.
cap. 1.

S. Basil:
lib de ve-
ra virgin.
2. Petr. 2.
14 S. Au-
gustin. in
Psal. 50.

S. Hiero-
nym. ep.
47. ad
matrem
viduam
& eius fi-
liam.

S. Ambr.
lib. de
virgin.

gri erronee modum nôrunt, quo flamma in-
noxia, & stipulas & stuppam lambat. At
nos audaculi mortales, sine vlla vel arte, vel
virtute, stramen & ignem iungimus, & in-
cendium non formidamus? Si, in vicinia esse
Sirenum, nocet, quid fiet si ad illas prorsus
adnauigamus? si in eadem, cum Circe, do-
mo habitamus? *Quid tibi necesse est*, ait S. Hie-
ronymus, *in ea versari domo, in qua necesse ha-*
bes quotidie aut perire, aut vincere? quis unquam
mortalium iuxta viperam securos somnos capit?
quæ etsi non percutiat, certè sollicitat. Securius
est, perire non posse, quàm iuxta periculum non
periisse. Immo periisse. Quod iuuenis iste pro-
bè expertus est. Sed & Iudæi filia sensit. Ut
enim clerico puellæ forma, ita puellæ placuit
Clerici pecunia, & magis etiam dona. Ergo
vbi animaduertit, se cum cura aspici, tantò
lentiùs clerici ædes transiit, ut tantò diu-
tiùs aspiceretur. Summoperè enim sibi plau-
dunt fæminæ, si vident, se alijs placere; &
placere autumant, si intelligant, oculos à se
non auerti. Ægrè siquidem, quæ deformia
sunt, aspiciuntur: vti & pulchra visum in-
uitant atque irretiunt. Nam, ut S. Ambro-
sius ait, teritur officijs pudor, audacia emicat,
risus obrepit, modestia soluitur, dum urbanitas
affecta-

affectatur. Neque ista pro exiguis habenda sunt. Non enim hîc valet illud dicentis, *mel summo digito, non caua manu gustandum esse.* Ionathæ quantum periculû creauit, vel summitate virgæ id attrigisse? ex vna scintilla, quanta sæpe incendia extiterunt? Quid non effecit in puella officiosa clerici huius vrbانيتas? Quia enim facilè vicissim probamus eos, à quibus probamur, & pronum est hominibus amantes redamare, coepit formosula illa Iudæi filia & ipsa pecuniosum præsertim iuuenem Clericum curiosius obseruare.

Philostr.
in Soph.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,

Iuuenal.
sat. 6.

*Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extensis magnos committit elenchos.*

Fecit itaque quod Salomon in procaci muliere descripsit; nam postquâ & ipsa totos dies, velut illex auis ad fenestram sedit, cantuque se adesse monuit; præsertim autem postquam tempus exeuntis & redeuntis, vel è schola, vel ex Ecclesia iuuenis Clerici exactè nouit, omni vigile diligentius excubuit, ne eum negligeret prætergredientem, & pileum illicem deponentem; quem & vicissim blando risu

rifu nutuque de fenestrâ resalutauit; beatam se iudicans, si eius se aspectu solari potuisset. Vetus verbum est, *ultronea merx foetet*, & quæ corrumpi incipiunt venum exponuntur. Machæropeus, qui domi habet gladios & pugiones inauratos, ante tabernam exponit ensem & ferramenta rubiginosa. Ita castæ & bonæ indolis virgines domi clauduntur, effætæ, & de quarum nuptijs desperatur, in fenestris, & ianuis, & plateis identidem conspiciuntur oculis prostitutæ; &, ni fallor, hinc inhonestæ etiam *prostibula* appellantur, quia ante *stabula*, quæstus causa, prostabant olim, nunc ante stabula & ostia quæuis. Hinc nemo quærat, cur Hebræa puella non manserit casta.

Propert.
l. 3. eleg.
ii.

*Certa quidem tantis causa est manifesta
ruinis,*

Luxuria nimium libera facta via est.

Dabat ipsa vicinia ius iuueni, ut Iudæum subinde inuideret, & cum eo se negotium habere fingeret, vel ludens potitaret. Quanquam non tam pater illi, quàm filia cordi erat, quando domum illam intrauit. *Nempe pater titulus, filia causa fuit.* Libentiùs autem ædes illas subibat, quando parentes ex negotio abesse cognorat. Ea ars erat, ut patrem quæ-

quæreret, quando volebat filiam reperire.
Et volabant nonnunquam vltro citroque
schedæ litteræque, quæ absentiam illam vel
indagarent, vel proderent. Hoc est, quod
Salomon cauere iussit, in illa muliere, à se de-
scripta, cum dixit: *Prudentiam voca amicam* Prou. 7. 4.
tuam, ut custodiat te à muliere extranea, & ab
aliena, quæ verba sua dulcia facit. De fenestra
enim domus mee, per cancellos prospexi, & vi-
deo paruulos, considero vecordem iuuenem, qui
transit per plateam, iuxta angulum, & prope
viam domus illius, graditur in obscuro, adue-
sperascente die, in noctis tenebris & caligine.
Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio,
preparata ad capiendas animas: garrula & vaga,
quietis impatiens, nec valens in domo consistere
pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc
iuxta angulos insidians. Apprehensumq; deoscu-
latur iuuenē, & procaci vultu blanditur, dicens:
Victimas pro salute voui, hodie reddidi vota mea.
Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans
te videre, & reperi. Intexui funibus lectulum
meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto: asper-
si cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo.
Veni inebriemur uberibus, fruamur eupitis am-
plexibus, donec illucescat dies. non est enim vir in
domo sua; abiit via longissima. sacculum pecunie
secum

secum tulit: in die plena luna reuersurus est in domum suam. Irretiuit eum multis sermonibus, & blanditijs labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuens, & ignorans, quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius: velut si avis festinat ad laqueum, & nescit, quod de periculo animae illius agitur. Eleganter S. Hieronymus ait: Cane, ne domo exeat, & velis videre filias regionis alienae; quamuis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente lateris. Dina egressa corrumpitur. Nolo te sponsum querere per plateas. Sponsus in plateis non potest inueniri.

S. Hiero-
nym. ep.
22. ad Eu-
stoch.

III.
OCVLO-
RVM CV-
STODIA
QVAM NE-
CESSA-
RIA?

S. Greg.
12. Moral.
c. 2.

Ierem. 9.
21.

Videte hinc, quantum noceat, quod vos, o iuvenes, parui facitis, quod exiguum esse existimatis, quod apud vos quotidianum est. Maximi saepe exitij principium est, oculos incaute aperuisse, & vidisse. Rarius Basilisci, quam eiusmodi Medusae occurrentes nocuerunt. Cum sit inuisibilis anima, ait S. Gregorius, nequaquam corporearum rerum detestatione tangitur, sed per quinque corporis sensus, quasi per fenestras interiora respiciens concupiscit. Hinc etenim Ieremias ait: Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Mors quippe per fenestras ascendit, & domum ingreditur.

tur, cum per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis, & c. Vi ergo S. Iob cogitationes cordis castè servare potuisset, fœdus cum oculis pepigit, ne prius incautè aspiceret, quod postmodum inuitus amaret. Ne ergo quadam lubrica in cogitatione versemus, providendum nobis est, quia intueri non decet, quod non licet concupisci. Neque enim Eua vetitum lignum contigisset, nisi hoc prius incautè conspiceret. Scriptum quippe est: Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit. David secundum cor Domini electus, ait S. Hieronymus, & qui venturum Christum sancto sape ore cantauerat, postquam deambulans super tectum domus sue Bethsabea captus est nuditate, adulterio iunxit homicidium. Ob hoc periculum ait Christus: Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Quid nocet vidisse? inquiunt nonnulli. Plurimum, & tantum, quantum hostem in urbem admisisse. Ut enim hostis in urbem irrumpens spoliat, vastat, incendit omnia; sic vel vnicus aspectus aufert tibi quietem, tollit cogitationes serias & honestas, animum

Gen. 3. 6

S. Hieronymus. ep. 22. ad Eustochium.

2. Reg. 116

2.

Matth. 5. 29.

Thren. 3.
51.

S. Hiero-
nym. in
vita Hila-
rionis.

S. Greg.
l. 1. dial.
c. 10.

animum libidine inflamat. Quod ille queritur, qui ait: *Oculus meus depraedatus est animam meam, in cunctis filiabus urbis mee.* Et si vis scire, quò progressus sit iuuenis clericus ab aspectu? ad colloquium, ad oscula, ad stuprum. Quare meritò D. Hieronymus oculorum nutus, *moriturae virginitatis principia* appellavit. Et Prosper Aquitanicus refert, puellam Veneris simulachrum impudentiùs intuitam à dæmone inessam. Quemadmodum & Leontius, in vita Simeonis Sali memorat, illum, quem Simeon inflicta alapa curavit, ob stupri consuetudinem à Spiritu malo arreptum. Si enim, vel oculus peccans sic plectitur; immo, si, teste D. Gregorio; matronam nobilem in publica supplicatione cacodæmon inuasit, quòd *carnis*, ut ipse loquitur, *voluptate victa, à viro suo non abstinnerit*, quando sequenti die, Oratorium S. Sebastiani, cum processione reliqua fuit intratura; quanto minùs parcat immundus Spiritus illis, qui propudiosi formarum arbitri, non solùm de fenestris, & in plateis, sed in ipsis etiam Deo consecratis templis, oculos, tanquam venaticos canes, emittunt, ut prædam indagent, & pestem animæ reportent? O quantam in hos nanciscitur Orcus potestatem? quàm eos agitat?

agitat? ad quas non foeditates gradatim, præcipitat? Quod agnoscens Antisthenes, quodam delicias prædicante, *Hosium*, in-
 quiebat, *filys contingat, in delicijs viuere: quia*
 à delitijs in quod non dedecus venit?

Laërt. l. 7.
 cap. 1.

Vitia enim sunt instar catenæ, in qua an-
 nulus annulum trahit: semper crescunt, ni-
 si citò rumpantur, aut, vt incendium, in-
 scintilla opprimantur. *Doctissimi viri vox est,*
 ait S. Hieronymus, *pudicitiam in primis esse*
retinendam: qua amissa, omnis virtus ruit. Et
 ibidem. *Amor forma rationis obliuio est, & in-*
sania proximus, foedum minimeq; conueniens ani-
mo sospiti vitium: turbat consilia, altos & gene-
rosos spiritus frangit; a magnis cogitationibus
ad humillimas detrahit; querulos, iracundos,
temerarios, durè imperiosos, seruiliter blandos,
omnibus inutiles, ipsi nouissime amori facit. Nam
cum fruendi cupiditate insatiabili flagrat, plura
tempora suspicionibus, lachrymis, conquestioni-
bus perdit, odium sui facit, & ipsi nouissime sibi
odio est. Et. S. Ambrosius ait: *Sauus criminum*
stimulus libido est, quæ nunquam manere quietum
patitur affectum: nocte feruet, die anhelat, de
somno excitat, a negotio abducit, à ratione reuo-
cat, aufert consilium, amentes inquietat, lapsos
inclinat, nullus peccandi modus, & inexplabilis

IV.
 VITIO-
 RVM CA-
 TENA.

S. Hiero-
 nym. l. 1.
 aduers.
 Iouinian.

S. Ambro-
 lib. 1. de
 Cain &
 Abel c. 5.

H

scele-

Idem. c.
4. in Lu-
cam.

scelerum sitis, nisi morte amantis extinguere non potest. Et alio loco: Quasi clavis suffigitur anima corporeis voluptatibus, & cum semel adhaerit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altum potest, unde descendit, sine Dei favore, reuolare. Actuum enim suorum vineta laqueis, & secularium deliciarum illecebris obnoxia iam tenetur. Vnde & hoc par iuuenum eò processit, ut, amissa integritate, foedis amoribus vacarent. Quo in flagitio, perierunt Verecundia, Honestas, & irreparabilis thesaurus Virginitatis; Castitasque voluptatum carnis moderatrix. Et quanquam fornicatio cum infideli sacrilegium non est, est tamen in eadem specie fornicatio grauior. Ut autem nulla voluptas maiorem post se trahit animi perturbationem, ita ingens breui anxietas orta est in animo puellæ. Quæ, ubi se prægnantem ac vterum ferre sensit, metu ac sollicitudine plena, id quàm primùm iuueni indicauit, consilium ab eo petens, & remedium; parata infantem antè occidere, quàm eum peperisset, nondum genitrix, & iam interfectrix. Ruborem enim aiebat, se ferre non posse; quamuis eum dudum iam perdidisset. Est enim verecundia pudicitie comes, cuius societate castitas ipsa tutior est, ut ait S. Ambrosius.

S. Ambr.
l. 1. c. 19.
de offic.

Vere-

Verecundia igitur & pudore amisso, tanquā
 excusso freno, etsi peccabat magnā licentia,
 tamen nolebat peccasse videri. Super hac Et
me miseram, inquiebat, *in legem nostram gravi-*
ter deliqui; parentem hoc facinus meum ita in
me incitabit, si resciverit, *ut me crudelissimis mo-*
dis sit interfectorius, clam cruciandam, qua olim
 palam lapidanda fuissē. Iuuenis, ut erat ver-
 sipellis, atque ad fallendum ingeniosus, bono
 eam animo esse iubet, facili se negotio reme-
 dium inuenturum, aut rimam, qua elaban-
 tur. Certabat in vtriusque animo dæmon de
 via inuenienda. Feminae quid aliud occur-
 rere poterat, quā ut arctē se constringens
 fætum immaturum suffocaret, aut tumen-
 tem vterum dissimularet; vel veneno pelle-
 ret, quod conceperat; aut editum in cloa-
 cā abijceret; vel fuga sibi consuleret; aut
 nece sibi ipsi manuq; violenta illata poenam
 meritam præueniret? Vel probior, vel ne-
 quior fuit iuuenis. Si dixerit, inquit, *tibi pater*
tuus, vel mater, quid est, filia, venter tuus intu-
mescit, videris nobis concepisse? respondebis: Si
concepi, nescio, hoc scio, quia virgo sum, Et non-
dum virum cognoui. Hac respondebis, inquit,
 cetera mea curā relinquito; ego eos naribus
 traham, & probè efficiam, ut credant tibi,

fitq; honori maximo, pudicitiam perdidisse. Ita à se discedunt. Iuuenis, dum secum varias rationes exputat, hoc consilium inuenit. Nouerat cubile Iudæi, in ima parte domus esse, & vergere in plateam. Ad eius valuas, intempesta nocte, accedit, longiore arundine instructus. Ibi foramine modico reperto, arundinem ad dormientes intromittit, & velut per fistulam sibilans, verbaque infundens, hæc fatur: *O insti, & Deo dilecti* (proprijs nominibus eos exprimens) *gandete, ecce filia vestra virgo concepit filium, & ipse erit liberator populi vestri Israel.* His dictis, paulatim & sine strepitu, arundinem foras ad se retraxit. Voce tali, tam insolita, Iudæus expergefactus, uxorem quoque euigilauit: quam ita est allocutus: *O chara mea, non te excitauit quidquam? non audisti vocem cœlo missam? Angelus adfuit. Vxore nihil se audisse affirmante; surgamus ait, & humi iacentes leuauerimus, vt & tu vocem illam audire merearis.* Hæc iuuenis, ad fenestram foris aurem applicans, omnia solertissimè excepit. Animatior ergo, illis aliquantulum orantibus, eadem, quæ prius insusurrauerat per canalē verba, repetiuit, & coronidis loco, adiecit: *Magnum debetis filia vestra honorem exhibere.*

magnam

magnam curam adhibere, & cum multa diligentia seruare puerum, de eius virgineo corpore nasciturum, ipse enim est Messias, quem expectatis. Dixit, & arundine silenter ad se reducta, risum continere non potuit, cum porrò audiret Hebræos coniuges inter se se mirè sibi, de spurio Messia gratulantes. Vbi paululum, ad cachinnum exonerandum, secessit, auscultatū denuo rediit, intellexitque, quàm libenter audierint, crediderintque, *se esse iustos, & Deo dilectos*; quantique se fecerint, quòd ipsi essent parentes eius Virginis, quæ Messiam esset paritura. Et verò ludibrium subesse non potest, inquebant, cum vox eadem fuerit iterata; & non dormientibus, sed vigilantibus, & preces ad cœlum fundentibus audita. Denique hoc eos, vt plerumque nimis credulos, maximè fefellit, quia falli se non posse arbitrabantur. Nihil ea ampliùs nocte somni capiebant, horæ omnes nimis longæ videbantur; diem properare, singulis penè momentis temporis, optabant. Lux ubi vel crepera terris est reddita, citatam ad se filiam oculis metiuntur, & solito pinguiorem factam deprehendunt simillimamque prægianti. Tum seriò atque ex animi sententia fateri iubent, vnde illi vterus creuerit? Il-

la non diu responsum meditata, illico, vti à proco instructa erat, dixit, Virginem se esse illibatam, ceterum si & mater sit, virtute id altiore factum esse debuisse. Huc ducit impudentia. *Erubescere debemus, & condemnare peccatum, non defendere,* ait S. Ambrosius ille officiorum magister, *quoniam pudore culpa minuitur, defensione cumulatur.* Cumulauit & hæc puella culpam apud mortales pariter ac immortales.

S. Ambr.
lib. de
Abel &
Cain.

V.
INFAMIS
ET MISER
EXITVS
VANITA-
TIS ET
IMPYRI-
TATIS.

Vidisses parentes, præ gaudij magnitudine, se non capientes. Et, quia magnæ lætitiæ animorum, non possunt premi, illico vicinis, vicini familiaribus, hi amicis suis dicunt, scribunt, narrant, & quæ ab Angelo manifestata, & quæ à filia Virgine modestissima modestissimeque intellecta fuissent. Ex rumore fama, è fama fit in omnibus plateis clamor, & ingens congratulatio omnium synagogarum. Concurritur vndique è pagis, castris, vrbibus, ad virginem videndam, salutandam, munerandam, quæ Messiam esset paritura; congeruntur dona, honores exhibentur. Sed nemo omnium suam personam melius egit, quàm puella, doctissime simulans sanctitatem, & in sinum suum ridens, quòd, cùm lupanari debita esset, throno Salomonis

nis

nis digna censeretur. Insultabant iam etiam
Iudæi Christianis, quòd, in eum vsque diem;
gratis Christum pro Messia habuissent, &
in eo impletum iactassent, quod Isaias esset
vaticinatus: *Ecce virgo concipiet, & pariet fi-* Isa. 7. 14.
lium, & vocabitur nomen eius Emmanuel:
Iam demum apparere imposturam Christia-
norum, Iudæorum verissimam veritatem.
Talia, per rotam ciuitatem Wormatiensem,
perque dissita etiam loca, non sine offensio-
ne multorum, quotidie iactabantur. Verè,
tu Deus, *odisti obseruantes vanitates superuacue;* Psal. 30. 7.
&, in vanitate sua apprehenditur peccator. Eccli. 23.
Nam inanissimos hos triumphos in magnum 8.
luctum conuertisti. Aderat iam tempus pa-
riendi, quo ingens ad domum puellæ conflu-
xit multitudo Iudæorum cupientium *nona*
nativitate diu desiderata letificari. *Sed iustus*
Deus, vanam spem iniquorum conuertit in fabu-
lam, gaudium in tristitiam, expectationem in con-
fusionem. Vt enim eorum patres olim, cum He-
rode, *de nativitate salutifera filij Dei turbati*
sunt; ita & ipsi gaudere de vanitate in luctū
desiturā merebantur. Adfuit ergo tandem
hora partionis, & ecce, ad aliarum mulierū
morem, dolores, gemitus, clamores exaudi-
ebantur, & prope Corybantes necessarij

H 4

erant

erant, qui cymbala pulsarent, ne tanti puellæ eiulatus à gente Hebræa, ante fores, & in plateis ante domū stante perciperentur. Quamquam ij clamores vocibus Iudæorum satis confundebantur, identidem clamantium, *Messia, Messia veni, desiderium collium æternorum, desiderate cunctis gentibus.* Magna expectatio, magna illusio. *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.* Nam hæc dum clamarent magnis vociferationibus, prodijt tandem infans in lucem, sed infelciter; metamorphosi prorsus inopinata: non enim Messiam, sed puellam peperit putata virgo; cuius spes omnes, omnis honor, gaudium omne in irritum ceciderunt. Riserunt Christiani Messiam feminam; triumphavit vera Religio; data est in ruborem vanitas: Mendacium futorio atramento absolutum: Iudæi tantæ ignominie impatientes, penè disrupti sunt indignatione; quorum vnus in furorem datus arreptum pede infantem ad parietem allisit; mortemque infanticidio, ipse etiam meruit. Parentes, postquam puerperam tormentis adegerunt prodere stupratorem, penè ipsi etiam luctu contabuerunt. Filia præ pudore, non ausa est ampliùs in publico comparere, omnium digitis notanda, mens

sis omnibus narranda, omnibus seculis cantanda. Hunc finem habet infamis voluptas. Verè D. Hieronymus exclamat: *ô quam acerbis fructus luxuria, amarior felle, crudelior gladio! fœtentior hirco.* Vnde in Emblemate,

Est cruce salax, indexq, libidinis hircus.

Nullum certè peccatum est magis erubescendum, nullum, ipsa natura duce, homines magis occultare nituntur; vnde & *inter opera tenebrarum* præcipuè computatur; & à S. Paulo *passiones ignominie* appellantur, quæ ad hoc peccatū incitant. In inferno, igne sulphureo punientur luxuriosi, quia summus est fætor huius flagitij. Quod etiam ita punitum est, in hac vita, quando *Dominus pluit super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem.*

Et punitum est per *passiones ignominie*, in multis viris, reprehensas. Tigillinum præfectum vigilum & prætorij, inter stupra concubinarum & oscula, sectis nouacula faucibus, inhonestam clausisse vitam, ait Corn. Tacitus. Speusippum Philosophum de Platonis schola in adulterio turpiter perijsse, refert in Apologetico Tertullianus. Ignominiosum est hoc viris, & pro fræno esse potest. Sciuit Deus muliebris sexus, in hoc vitio, fragilitatem, quare, velut frænum aliquod, aut anti-

Andr Al-
ciat Em-
blem. 72.

VI.
INFAMIA
LIBIDINO-
SORVM.

Rom. 1.
26.

Gen. 19.
24.

dotum, illis à natura adiecit maiorem quam-
dam verecundiam naturalem; quæ nisi esset,
pauca castæ essent. Plurimæ enim magis se
continent, ne coram hominibus erubescant,
quàm ne Deum offendant. Vident, nihil esse
contemptibilius muliere impudica; quippe
Eccli. 9. Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus
10. in via conculcabitur; nullus vult eam hone-
 stus ducere; nulla honesta matrona vult eam
 in domo seruire. Inter maxima conuitia est,
 & velut per compendium dedecus omne ar-
 guitur, si qua *meretrix* appellatur. Certè, iu-
 xta Apostolum, quæcunque domina sciens
 ancillam suscipit, & in domo sua retinet in-
 famem, meritò & ipsa pro infami lena aut
Rom. 1. meretrice est habenda: quoniam qui talia
32. agunt, digni sunt morte: & non solum, qui ea
faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.
 Igitur, si non culpa, saltem infamia tales de-
 bet frænare. Ad hoc enim data est *verecun-*
Aristot. dia, quæ est dolor quidam ac perturbatio ex ma-
lib. 4. lis aut presentibus, aut futuris infamiam infe-
Ethic. & rentibus proueniens, ut vult Philosophus, seu
lib. 2. Rhet. vt S. Thomas, est timor turpitudinis exprobra-
S. Thom. bilis, qui principaliter respicit vituperium, culpâ
2. 2. q. 116. consequenter: ad hoc pudicitia, qua quis ve-
2. 2. recundatur de actibus, de quibus homines
 magis

magis verecundantur, & infamantur. Hanc in puellis infamiam prodit venter; vt negare non possint, quod natura testatur. Et, quamuis, utique à corruptis, inuentæ sint vestes mulierum nouæ, in orbem distentæ, ac circa lumbos, instar abollæ, longè latèque diffuentes, & follicantes, quæ vterum iam grandem & partui proximum possunt cælare; prodit tamen certè vel ipse partus tandem claro vagitu facinus matris suæ; qui nihil aliud clamat, quàm vt crimen eius accuset, quæ, si, quod professa est, fuisset, eum non peperisset. Siquidem, post verum Messiam genitum, nulla ampliùs virgo parit. Ploratu itaque proles ait: *in peccatis concepit me mater mea*: nec iam ab Adamo prima mea duntaxat origo, sed hæc proxima quoque me contaminauit: ita *ex ore infantium* Deus manifestat veritatem. Quanti sit pudoris hoc flagitiū, testantur illæ ipsæ impurissimæ meretrices, quæ, præ pestilenti verecundia, id confiteri omittunt, vt à Confessario virgines putentur. Quas non tantùm impudicas, sed etiam sacrilegas postea fuisse intelligit, quando se se veritas prodit. In sacro tribunali humiles nos esse oportet, quando autem ad inhonesta allicimur, ibi verecundos, O quàm erubescant,
in ex-

S. Ambr.
in Psal.
118.

S. Cypri-
an lib. de
bono pu-
dicit.

in extremo iudicio istæ, quæ coram vno sacerdote, non audent turpitudines suas accusare, eoque homine, & sciente humanam infirmitatem? quantus pudor, quæ infamia erit, coram toto mundo stare, & proclamari meretricem, mendacem, sanctitatem & innocentiam fingentem, denique sacrilegam, & SS. Pœnitentiæ & Eucharistiæ violatricem! *Hominem vereris presentem*, ait S. Ambrosius, *Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti non vereris presentiam?* Quos non conscientia morsus sentiunt, quæ à parentibus, à famulatio, ab ipso facinoris conscio stupratore, se audiunt virgines salutare? Nonne amarissima est ironia, si te virginem vocat, qui fecit meretricem? Quanta enim laus est virginitatis, tantum dedecus est in impuritate. *Pudicitia*, inquit S. Cyprianus, *est honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons castitatis, pax domus, concordia caput, &c. Sed ut matura & in viris probata semper, & à feminis appetenda: sic inimica eius impudicitia semper est detestanda, obscenum ludibrium reddens ministris suis, nec corporibus parcens, nec animis. Tantam habet vitium carnis foeditatem, ut nomen turpitudinis propriè sortiatur.* Omnia enim, ut S. Thomas

Thomas docet, sensu & cupiditate carnali, S. Thom.
 qui nobis communis est cum bestiis, non ra- 2. 2. q. 156.
 tione metitur. Qua de causa Aristoteles alij- 2. 4.
 que Ethnici Philosophi luxuriam, inter bel- Aristot. 7.
 luina vitia enumerauerunt; & David luxu- Ethic.
 riosos dixit fieri, sicut equus & mulus, quibus c. 6.
 non est intellectus. S. Petrus illos comparauit Psal. 31. 8.
 sui lotæ in volutabro luti; S. Paulus eos esse as- 2. Petri.
 feruit, quorum Deus venter est, & gloria in con- 2. 22.
 fusione ipsorum: qui terrena sapiunt. Quorum Phil. 3.
 omnis fortitudo in lumbis, & vis, in umbilico 19.
 ventris est. Nihil ita homini charum est, vt Iob. 40.
 honor, apposuit Deus libidini ignominiam, 11.
 vt tantò magis ab ea abhorreret, quantò mi-
 nùs vult honoris pati detrimentum. Est enim
 vitio huic adeò annexa infamia, vt ob illud
 Magdalena non solùm à Phariseo, sed etiam
 ab ipso Euangelista peccatrix appellaretur. Luc. 7. 36.

Vt autem pudore tantò magis deterrean- VII.
 tur, non tantùm notantur impudicæ, quan- B. MA-
 do vocantur peccatrices, sed etiam quando RIAE VIR-
 proprio nomine nuncupantur. Pleraq; enim GINIS NO-
 feminarum nomina sunt virginum nomina, MEN, RE-
 aut certè non modò honestarum, sed etiam VEREN-
 sanctarum matronarum. Quid putas tibi TIA, SO-
 dici, si inhonesta es, quando Cæcilia, Thecla, DALITA-
 Catharina, Barbara, Vrsula, Margarita aut TIS, CA-
 Martha MOTIVVM,
 LILIA.

Martha vocaris? Hungari, reuerentiæ causâ
 erga Dei Matrem *Dominam suam*, nulli alteri
 fæminæ nomen *Maria* imponunt. Quàm in-
 dignum fuit, Iudæi huius obscœnissimâ filiam
 tantùm sibi sumere, vt, ad regendum facinus,
 se sineret, pro *Messia matre*, haberi, & hono-
 rari? ita indignissimum est, te tantæ Virginis
 nomen ferre, & non imitari virtutem; sed
 scortari, mœchari. Verùm ad vos me con-
 uerto, Mariani Sodales, quorum hodie pa-
 trona, Angelo nunciante, in Matrem Dei ele-
 cta colitur, vos nolite prædictum iuuenem
 Clericum imitari, qui otio, ignauia, Baccho
 & ventri deditus, aliud fortasse è diuinis li-
 teris nihil sciuit, quàm vt Isaiæ de Virgine pa-
 ritura vaticinium, in scurrilem iocum, & ad
excusandas excusationes in peccatis adhiberet.
 Væ, qui se Virginis profitentur ministros, &
 in sordibus versantur, die ac noctè! *Virginis*
illa virgo est, non meretricum, non scortato-
 rum, non libidinosorum. Nullos magis pu-
 rissima auersatur, quàm impuros; castissima
 quàm incestos, intemerata, quàm maculis
 omnibus inquinatos. A Deo, atque ex
 Euangelio discite, quales esse oporteat, qui
 eius esse in familia volunt. Ad *Angelorum*
Reginam & Dominam missus est Angelus Ga-
 briel.

Luc. 1.
 Matth.
 22. 30.

briel. Qui sunt Angeli, vel Angelis pares, immo superiores? *qui non nubunt, nec nubuntur*; qui in carne viuunt sine carne; inter delicias sine voluptate. Hi non tantum Angeli sunt, sed Angelis, hoc nomine, maiores; Angeli enim, quia non tentantur, non pugnant, non vincunt, nec referunt coronam suæ castitatis. Vobis magni ea virtus constat. Rogarat aliquando religiosus, Cupidine exagitatus, F. Ægidium, quo sibi antidoto, aduersus hoc morbi genus, vtendum arbitraretur? *Quid*, inquit ille, *mi frater, quid molosso te incessenti faceres?* Saxo, dixit alter, *aut fuiste ita exciperem, vt fugere compelleretur*. Tum S. Ægidius, *Ita cum carne tua, quando lasciuire incipit, age & desinet molesta esse*. Sic, diuinâ gratiâ, vos carnem vestram tractatis; atque, vt, quæ priuatim scio, plurima omittam, ardor corporis castigandi, & è multitudine, & è feueritate se se flagellantium heri eluxit. Mirati sunt multi tantam austeritatem; multi ad imitandum exarserunt. Si vñus esset, his remedijs clericus ille iuuenis, longè meliorem nobis historiam reliquisset. Itaque ille abominatio fuit Deiparæ, nec jam Angeli, sed diaboli officio functus; quem non potuit, nisi vt desertorem, & irrisorem agnoscere:

Chron. S.
Francisci
l. p. l. 7.
c. 7.

Phil. 3.

1. Cor. 7.

Catull. in
carm.
nupt.

scere: cum similis simili gaudeat, & castos casta amet; impuros Virgo excretur. Vos Angelum Gabrielem imitamini, cuius insigne est, ut, liliū gestans, Mariam pingatur salutare. Liliū enim est symbolum castitatis. Supernè patet, in imo clauditur; vti & castus adhuc inferiora, mundana & carnalia cor gerit clausum; sed apertum ad coelestia, ut dicat: *Nostra conuersatio in caelis est.* Sic enim etiam *mulier innupta & virgo cogitat, quae Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu: quae autem nupta est, cogitat, quae sunt mundi, quomodo placeat viro.* Liliū candet, vti & castitas est pura. Liliū punctis aureis fulget, vti & castitas ornata charitate. Nam Christi & Matris eius amore vos seruatis illibatos. Liliū est medicina vstionis; vti nihil magis extinguit flammam libidinis, quam amor castitatis. Liliū integrum cum est, candet, & mirae est fragrantiae, contritum autem & laesum, ac confricatum splendorem pariter amittit & odorem; atque illico foetere incipit; ita castitas quam diu integra manet, caelestem spirat odorem; violata autem foetet, ut infernus.

*Vt flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo confusus aratro,*

Quem

*Quem mulcent aura, firmat sol, educat
imber,*

*Multi illum pueri, multa optauere puella:
Idem cum tenui captus defloruit vngue,
Nulli illum pueri nulla optauere puella.*

*Sic virgo dum intacta manet, tum chara
suis, sed*

*Cum castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris incunda manet, nec chara
puellis.*

*Quid est, iumenta putrescere in stercore suo, ait
S. Gregorius, nisi carnales homines in fœtore lu-
xuriæ vitam finire? Quid multis opus est?
ita fœtet hoc vitium, vt qui ei sunt dediti,
conscientia suadente, frequentare Congre-
gationes sponte desinant, atq; seipfos exclu-
dant; quos sciunt B. Dei Matri abominan-
dos. Quæ est maxima laus & Congregatio-
num, & Congregatorum: nam, sicut mare,
mortuos eiiciunt.*

Cum ergo liligeri sint casti, atque illis in-
signibus, ob bonum vitæ odorem, ob inno-
centiæ candorem, ob eminentiam virtutis
conspicui esse mereantur; quibusnam insig-
nibus notantur impuri? Nimirum fractis au-
ribus, exesas enim sæpe habent aures, more
suum, oculos sugillatos, totam faciem tube-

I

ribus

VIII.

IMPRO-
RVM INSI-
GNIA NON
LILIA, SED
CORNVA.

Sur. 20.
Ianuarij.
Cyrill.
monach.
in vita S.
Euthym.

Sueton.
in vita
Tiberij.

Zach. 10.
3.
Matth.
25. 32.

ribus notatam, & floribus illicitæ Veneris. Quin & fœtor illos prodit; halitus damnat; hircuiunt; neque iam hircorum contenti sunt cornibus, verùm etiam ceruorum ramos gestant, de Phryxis in Actæones transmutati. Vt enim taceam à D. Senensi Catharina, à S. Euthymio Abbate, atque alijs quibusdam Sanctis Venereos illos pusiones, cùm fortè in via transirent, de fœtore suo agnitos: Si bene ac rectè indicas, ait in quadam homilia Cæsarius, incomparabiliter grauiorem putorem reddunt cogitationes luxuriose, quam cloaca. Certè Mallonia illa illustris Romana, quando mori sponte maluit, quàm in impuras Imperatoris delicias consentire, Tiberio non est verita, tanquam hirsuto atque olido seni, obscœnitatem oris exprobrare. Quapropter ille à vulgo *Hircus vetulus* est appellatus; honestissimo nomenclaturæ genere. De talibus supra citatus Poëta canit,

Est eruca salax, indexq; libidinis hircus:
immo ipse de talibus ait Dominus, per Zachariam: *super hircos visitabo.* Tunc scilicet, quando homines separabit ab inuicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis: & statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Atque, vt noua quondam forma, alienaq; cor-

nnh

nua fronti Addita Aristæum & Actæonem de-
decorarunt, ita isti matrimoniorum vastato-
res non solum ipsi cornibus fœdi sunt, sed
alijs quoque, cum Diana, ignominiam asper-
gunt: vt dici possit,

Dant sparso capiti vinacis cornua cervi.

Quod, in Annalibus Choniates de Androni-
co Imp. Constantinopolitano memorat, qui
cornua cernuorum insignia & rari aliquid ha-
bentia, in porticibus fori suspendi iussit; non,
vt alij magnates in palatijs faciunt, ob spe-
ciem magnitudinis ferarum, quas cepisset,
ostentandam; sed potius, vt feminarum,
quas ipse corrumpebat, & ciuitatis mores
notaret. Fertur (fabulane, an historia, non
contendo) curiosa aliquando mulier vidua
intrasse templum, vt interesset, dum caco-
demon ex infesso eijceretur. Ibi dum varia
varij ex illo Spiritu sciscitantur, illa quoque
scire voluit, vbinâ suus maritus paulò prius
defunctus esset? in Cœlo, an in Purgatorio,
aut apud Inferas sedes? cui amarissimè ioco-
sus Satan respondit, neque in Cœlo eum esse,
neque in Purgatorio, neque etiam in Inferno:
ita enim eum ab illa cornibus multis magnis-
que esse oneratum, vt non modò, non per an-
gustam Cœli, sed neq; per amplissimam Orci

Ouid. l. 3.
Metam.

I 2

portam

Iou. in
elog. l. 3.

Aristot.
lib. 7.
Ethic. c. 6
S. Thom.
22. q. 156.
a. 4.

portam quiuerit intrare. Quod de vna muliercula facilius credi potest, si tota quædam communitas, hoc insigne potuit tanquam honorificum acceptare. De muliercularum Insuabricarum licentiosa impuritate, tempore Galeatij Sfortiæ, in hunc modum scribit Iouius. *Ea tum erat ex multo otio luxuriantis seculi conditio, in ipsis præcipue nobilioribus matronis, ut totum pudicitia decus ab humanitate aula alienum prorsus & subagreste putaretur: ideoque Princeps ad licentiam libidinis proclivatus, & iuuenta vigore venustateque, oris supra omnes spectatu dignissimus procacibus feminarum oculis & desideriis cupidissime deserviret. Erat enim tunc vulgatum inter feminas, nullam ex Principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui ineptis hirci videri possent, ita excellere aureis cornibus, ut dignitate cunctos anteirent. Quò ulterius progredi potest caeca libido? si ipsa dignitatem meretur turpitudine? & ignominia nota signum excellentiæ existimatur? Nimirum rectè Aristoteles luxuriam inter belluina vitia posuit; illa enim, ut doctè S. Thomas animaduertit, omnia sensu, & cupiditate carnali, quæ nobis communis est cum belluis, non ratione metitur; quare hominem similem facit equo & mulo,*

mulo, quibus non est intellectus. Ac, ne cornua
desint, inuenies, apud alios tauro, apud Cle-
mentem Alexandrinum, libidinosum etiam
centauro, apud alios, alijs bestijs, in ignomi-
niam, comparatum. I nunc, & sodalitatem
tibi elige; libido inter bestias, castimonia
inter Angelos, te faciet sodalem: illa inter
vpupas, hæc inter columbas: illa inter hœ-
dos, hæc inter agnos te statuet. Huius preti-
um est cœlo dignum; illius tanta immundi-
tia est, vt Fœlicula virgo, postquam nullis
tormentis aut pollicitationibus à Christiana
religione ac puritate corporis diuertere potuit,
maluerit, iussu Flacci comitis, in latrinam
detrudi, & ibidem mori, quàm libidine con-
taminari. Nulla scilicet corporis labe no-
cere potest, si anima se inquinari non patia-
tur: quemadmodum nihil iuuant corporis at-
que vestium munditiæ, vbi pectus plenum
est sordibus pudendis & erubescendis, vul-
tusque ipse Vitelliana cicatrice stigmosus.

Psal. 31.

9.

Clem.

Alexand.

1.4. Strom.

PARS SECVNDA.

Ed quia nonnulli adeò sunt duræ &
perfrictæ frontis, vt nesciant am-
plius erubescere, ad aliud nobis
remedium est veniendum. Licet, tota ciui-
tate

IX.

IRA DEI
IN DETEN-
TIONE
NAVIS, ET

IMPURAE
SVMER-
SIGNE
OSTENSA.

Ierem. 3.
3.

tate differantur, licet publicis vocibus meretrices nominentur; licet illis in faciem dicas, nomen illarum esse cum pudicitia prostitutum; licet inculces, ipsas, domum, cognatos, totam familiam dedecore affici; adhuc rident, adhuc de fenestra annuunt, adhuc velut aues illices cantu vocant pelliciuntque transeuntes, & tantum non hederam aut myrthum præ foribus appendunt, ut ibi Bacchi & Veneris Nymphas ac ministras constet habitare; licet vaticineris, à provincia relegandas; licet mineris carceres & carnifices; licet dicas virgis per forum agendas, capite plectendas, nihil his omnibus mouentur; idcirco meritò audiunt: *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Vbi ergo verba nihil efficiunt, ad verbera est procedendum. Apud seruales animos plus potest corporis dolor, quam animi pudor: perfruerunt faciem, frons illis ænea est; cutis tenella; ictus solos sentiunt, dedecus contemnunt; sicut nec hili faciunt, quidquid viderint, à salua, quam semel imbibierunt, discrepare. Si quos itaque honestatis omnis oblitos, non commouet supra dictæ puellæ parentumque & cognatorum eius, omniumque Iudæorum tam luculenta infamia, clades

des, calamitas; nōrint grauiora sibi à Deo,
quàm ab hominibus impendere: nōrint Apo-
stoli comminationem: *Si secundum carnem*
vixeritis, moriemini: nec morte tantum ani-
mæ, sed non rarò etiam morte improuisâ.
Huius rei exemplum breue, sed illustre refert
Ioan. Moschus, aliàs Euiratus, cuius liber
est tantæ authoritatis, vt in ipsa quoque se-
ptima synodo citetur. Vt enim appareat,
quanta sit grauitas huius criminis, Palladium
adducit testem, qui à nauarcho ipso, cui id
contigit, rem audiuit narrari. Is cum alijs
Constantinopolim, alijs Alexandriam, alijs
aliò nauigantibus, & ipse è portu soluit. Par
conditio erat omnium, par tempestas, pares
venti: sed nauigatio impar. Nam vbi om-
nes in altum iam promōrant, alijs prosperè
euntibus, solus repentè, in medio mari, co-
actus est subsistere. Remoram piscem aiunt,
alioqui vim eam habere, vt nauem sistat, cui
sefe applicat. Sed nullus ibi piscis, nulla
arena, breuia nulla, nullæ sidebant anchoræ;
& tamen nauis immota stabat. Nihil venti
in vela incidentes, nihil remi pellentes, ni-
hil, qui ad clauum sedebat, vel arte, vel la-
bore efficere potuerunt. Stetit nauis tanquā
rupes. Neque verò vnus horæ duntaxat id

Rom. 8.
13.

Io. Mo-
schus in
Prat. spi-
rit. cap.
36.

S. Greg.
l. 6. dial.
cap. 11.
Sur. 10.
Octob.
Socrat.
lib. 7. c. 36.
Baron.
An. 434.

spacium fuit; totos quindecim dies ea navis
pertinacia duravit. Semper eodem loco hæ-
rebat, quasi clavis affixa, aut centum ancho-
ris astricta. Versabantur omnes, in magno
metu, mœstitia, & desperatione, inde potissi-
mum anxij, quòd causam non perspicerent,
qua progressus navis in liquido impediretur
elemento. Quando S. Cerbonij corpus, ex
Helba insula, Populonium est, per mare,
transvectum, immensa pluvia, toto itinere,
circa vtraque navis latera, procelloso turbi-
ne, deiecta est, neque unicâ quidem gutta
in nauim illapsâ. Navis oneraria maxima,
ingentes columnas vectura, è littore Troadis
in mare traducenda erat, nec tamen à ma-
gna hominum multitudine, iniectis funi-
bus trahi poterat, idque per dies complures,
vt adeò à cacodamone detineri putaretur.
Rogatus est Siluanus Troadis Episcopus, vt
ad littus egrederetur, & precibus ad Deum
fufis nauem promoueret. Orauit, funera le-
ui manu apprehendit, & navis illico secuta
est ductum trahentis. Sæpe igitur vel ab Orco
cursus navium interpellatur, vel à Cœlo in-
citatur. Quare & ille nauclerus ope hu-
mana destitutus, ad diuina se contulit au-
xilia; compluresque dies Deum ardentibus
votis

votis rogavit, ut in tanto rerum discrimine versantibus ne deesset. Quod & illos nau-
tas fecisse legimus, qui Ionam vexerunt,
quando *Dominus misit ventum magnum in ma-* Ion. I. 4.
re; & facta est tempestas magna in mari, & navis
periclitabatur conteri. Quem admodum autem
tunc Propheta dixit: *Tollite me, & mittite in*
mare, & cessabit mare à vobis; ita ad nauarchū
hunc orantem vox da cœlo accidit, quæ di-
ceret: *Mitte foras Mariam, & bene nauigabis.*
Cogitanti, quid hoc sibi veller, & quam
Maria esset in mare præcipitanda, altera mox
& repetita sententia est in aures ingesta: *Di-*
xi tibi, Mitte foras Mariam, & salui eritis.
Exclamat gubernator illico: *Maria, ô Ma-*
ria! nesciebat enim, quæ, aut ubi illa esset.
Maria. Iacebat quædam obscuri nominis
femina in angulo extremo navis, Maria di-
cta, quæ se citari existimans, *Quid fieri vellet*
Dominus navis, interrogavit? Iussit eam
nauclerus ad se venire, ac, remotis arbitris,
ita compellavit: *Vides, Maria, me peccato-*
rem? non est numerus scelerum meorum; non po-
test ea pati Deus: eorum gravitas tanta est, ut
navim non sinat progredi. Nimirum ego sum onus
illud propter cuius flagitia vos omnes estis peritu-
ri. Dixit hæc, cum tanto animi sensu, ut ex-

emplo ista mulier in se descendens, altum ingemisceret, diceretque: *O mi nauarche, tace de tuis, ego, ego verè sum peccatrix.* Tum nauarchus, *Quæ, inquit, putas peccata esse, quibus Dei in te iram concitauisti? Væ mihi,* ait mulier, *non est ullum genus peccati, quo non sim inquinata. Meo merito, meâ culpâ, in hoc periculû venistis. Vna perpetravi, quod omnes luitis. Et, ne me ficto hac animo loqui existimetis: Maritum ego habui, ex quo duos filios peperî, quorum, cûm vnus ad nouem, alter ad quinque annos ætatis venisset, coniunx mortuus est. Ego vidua, cum sine viro esse non vellem, in vicinum mihi militem oculos conieci; is me ita totam cepit, ut eum non ambita omnibus modis ambirem, intuitu, nutu, salutatione, & quia infamiâ metuens, eius non ausa sum domum intrare; tandem, amoris impatiens, ad eum meos familiares mittere statui, nuptiasq; eius flagitavi. Negant subinde, ob iustas causas puellæ, se in coniugiû alterius consensuras: sed profectò sæpius iuvenes ac viri cordati, quando animaduertunt, non se, sed suas opes peti; aut vident, se mirabiles cum vxore, ducturos appendices. Quod etiam miles iste vidit. Nam etsi mali de vidua nihil audiuit, etsi rogari, quàm rogare maluit, viris tamē ad se legatis, rotundis*

dis verbis negavit, se vxorem ducturum, quæ ex altero viro filios suscepisset; hæreditatem diuidi, minui amorem, causam dari innumeris litibus, deniq; vitricum se, non parentem nominatum iri. Ita nimirum, vt dixit S. Cyprianus, *offert demon oculis formas illices & faciles voluptatis, vt visu destruat castitatem.* Quippe vidua hæc militem nimis sistentibus oculis contemplata, primò calere, mox ardere cœpit; postquam autem eius potiundi sibi spem incidi audiuit, etiam, præ amore insanijt. Quæ enim insania maior esse posset? non dormire, non quiescere quinit; nec cibus illi, nec potus sapuit; omnia in tædium mutata sunt; denique, consueto mulierum more, & contagio iam ab Eua tracto, vetitum magis amauit: vtque desiderata, dum negantur, commendantur; ita illa non destitit, per vim, per dolum militem sibi adipisci. Quam in rem varia excogitauit, quibus sibi sponsum faceret; adiit vicinas, quæsiuit philtrea, parauit veneficia; sed breuissimum illi rei conficiendæ compendium, dictauit cacodæmon, quo suggerente, ex vidua facta est Medea; nam extincto omni amore naturali, duos, sibi ante hac charissimos filios, spem nominis, solamen domus, occidit,

S. Cyprianus de zelo & inuidia.

dit, ne Iasone suo carere cogeretur. Ita Veneris amor, maternum amorem strangu-
lat; & quiduis audet, vt vel per philtro, vel per
venena, vel per quæcunque flagitia, desiderijs
suis potiatur. Non est dubium, commota
esse viscera materna, quando vidit primoge-
nitum, nouem annorum puerulum, grassan-
te pharmaco, expallescens, & , inter ma-
ximos cruciatus, cum morte luctantem, sed
furor nescit frænari; & vim naturæ infert.
Quare & alterum quinquennem interemit,
duo funera intueri tolerabilius rata, quàm
spe carere nuptiarum. O cæcus amor! ô mu-
lier quid non facis, dum furis? Et tu, ô ju-
dex Mundi, qui hæc de cælo aspicias, cur
parcis? Non parcis, sed differs, vt patientiæ
tuæ virtutem, & iræ simul ostendas æquita-
tem, dum tempus expectas magis opportu-
num, demonstrasque humani consilij vanita-
tem, quod se sæpe priuat maximo bono, illud,
quod sperat, non consecuturum; vt vtro-
que careat. Hæc igitur vidua occiso vtroque
filio, ac sepulto, quasi obice remoto, bona
iam spe, militem foras prodeuntem observa-
uit, atque in via vltro interceptum allocuta
est, in hæc verba: *Scis te, à me amari, eaq; pro-
pter nuptias tuas expetij. Et vt agnoscas te ama-*
ri ve-

ri vehementer, ecce filios meos, quos solos intellexi matrimonio nostro obstare, ex oculis remoueri. Nec illibenter, ut nôris, illis me priuari, quia ex te alios spero; quem, ut iterum nôris, quanti faciam, ecce, ut unum haberem, duos interemi: da te igitur mihi, cui te vides sanguine meo esse chariorem. Quàm noxia sunt consilia furiosorum? quæ ista ad matrimonium adiuumento fore sperauit, ea maximè obstiterunt. Miles enim, ut cognouit, eam tam crudele facinus admisisse, iam multò magis Furiam videns auersabatur, & cum iuramento protestatus est, se nunquam in coniugium illius consensurum, apud quam illi semper in simili periculo ac metu esset viuendum. Nam censuit, eam non aliã in maritum fore, quàm in proprios liberos extitisset: quouis verbo, quouis acerbioris aspectu occasionem latrocinij accepturam. Repudiata igitur, ne scelere patefacto, magistratui ac publicæ iustitiæ obijceretur, fugit. Sed Dei manum quis effugiet? En adsum igitur, aiebat ad nauarchum, age mecū, quod lubet; merui dudum per-dita, omnibus modis perire. His auditis gubernator, vir æquè moderatus ac prudens, ne quid præcipitanter ageret, nondum voluit eam in fluctus spargere; sed certius, vtra pars
rea

rea esset, exploraturus dixit: *Ecce ego in scapham descendam, si, me absente, navis progredi coeperit, manifestum erit, meis illam fuisse peccatis attentam.* Dixit, in scapham se demisit, nihil promouit. Fixissima & navis & scapha haesit, eodem loco, eodem pondere ligata. Regressus ergo in navim, ad mulierem conuersus ait: *Nunc & tu in cymbam egredere.* Vix in eam mulier demissa est, cum statim scapha tanquam vertiginem passa, se quinquies ingyrum circumuertens, velut tanti oneris impatiens, sponte subsidit, & cum muliere videri desijt. Navis autem, illico tanta velocitate cucurrit, ut tribus diebus ac dimidio, nauigatio fuerit peracta, quæ quindecim diebus alioqui indignisset, Deo moras compensante.

X.
PECCATI
PONDVS,
DIVINIS
POENIS
INDICA-
TVM.
Exod. 15.
10.
Zachar.
3. 6.

Sapi. 9. 15.

Quid miramur in femina, quod regi, quod toti olim genti & exercitui contigit? quando, ô Deus, *flauit spiritus tuus, & operuit eos mare: submersi sunt, quasi plumbum in aquis vehementibus?* Nimirum hoc est, quod Zacharias vidit; *haec est amphora egrediens.* Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ. Caro nimirum est amphora, in qua anima sedem suam habet, quæ impudicitia, & impietate, velut talento plumbi, deprimitur, corpus enim, quod cor-
rumpitur,

rumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Vbi mihi discrimen vide: multi corporis castitate vsque in cœlum leuantur; alios impuritas mergit in profundum inferni. S. Maximiano Præsule Syracusano Constantinopoli Romanam nauigante, in Adriatico mari, exorta est atrox tempestas, in qua disruptis velis, malus fractus, & naus ipsa vndiq; scœdum in modum lacerata, plurimis foraminibus inimicam aquam admisit, & ad tertiam vsque Zonam impleta est, vt adeò mare æquè in nauis, ac naus in mari esset. Ibi, sumta omnes SS. Eucharistia, ad piè moriendum se comparauerunt. Sed eorum (maximè autem S. Maximiani) virtute, onerata fluctibus triremis, toto octiduo, a se ipsa velut vim habens, continuò progressa est; nono die, postquam ad portum incolumes omnes peruenerunt, vnus post alterum in littus exscendit; agmen clausit vltimus Maximianus, quo vix in littus egresso, eodem temporis momento, naus, quæ aquas dudum hauserat, quasi officio suo defuncta, aquis hausta est. Adeò & ipsi triremi sua ab hominum pietate incolumitas fuit. Impietas autem tam plumbeū pondus habet, vt ipsas etiam secum naues in exitium trahat. Vidisses vnâ tunc

S. Greg.
M. lib. 3.
dial. c. 30.

An

Lucret.

l. 2.

Antennas, proram, malos, tonsasq; natantes,

nisi S. Maximiani virtus atque integritas nauim salubriter sustinuiſſet: ſuſtinuiſſet periculose nauim alteram impura mulier, neque progredi fuiſſet, niſi cum illa eiecta naucle-
rus ſentinam exoneraiſſet. Et quia nauicor-
pus ſimile eſſe dixi, trahit proſectò luxu-
ria in exitium naturam omnem, viroſq; effe-

Laërt. l. 6. minat. Hinc Diogenes à Lacedæmonijs, ad Athenienſes reuertens interrogatus: Vnde, aut quò iret? reſpondit: *A viris ad feminas.*

Nec ſex tantum hoc vitio euertitur, ſed etiam deſtruitur. 1. Corpus, quod eneruat, lepra maculat, lue Venerea exhaurit. Multi dum ſunt caſti, ſunt inſtar alicuius Angeli formoſi: quod de S. Stephano in Concilium

Act. 6. 15. adducto ſcriptum legimus: *Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderant faciem eius tanquam faciem Angeli.* Et re-
lu-
cet proſectò ex ipſo vultu pudicitia. Aſt ubi libido inualuit, non tantum fit facies petu-
lans & immodeſta, ſed etiam lurida & cada-
ueroſa, vt vel natura ſtigmatè notet impu-
dicos. 2. Quòd ſi non omnibuſ hoc con-
tingit, in facie, tantum tamen eſt peccati
huius pondus, vt plurimis etiam vitam au-
ferat.

ferat. Notus est bonus zelus Phinees, qui, Num. 25.
7.
quando, unus de filiis Israel intravit, coram fratribus suis, ad scortum Madianitidem, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione, ingressus est, post virum Israelitem in lupanar & perfodit ambos simul. Atque ut, vel natura docente, criminis istius inhonestas, ad eundem modum, punita videatur, teste Valerio & Plutarcho, Alcibiades Atheniensis cum Timandra meretrice, in actu Venereo, à Lysandro est interfectus. Quod & Phaon hominum pulcherri-
mus suo exitio testatur. Nam à Mytilenæorum mulieribus perditè amatus, & ardentè appetitus, inque adulterio deprehensus, dirissimè quidem, sed iustissimè est iugulatus. Quod & Paulus Diaconus narrat de Rodolfo rege Longobardorum. Innumera sunt exempla eorum, qui, in conclavi meretricis, ab æmulis sunt interfecti. Neque eundem est procul, factum est id in Mailingen loco vix vnâ horâ Ingolstadio distante: ibi nobilissimus, ingeniosissimus, matri suæ charissimus filius, in mensa amasiæ suæ assidens; atque non solum inter pocula, sed etiâ prope inter oscula & amplexus ipsos scorti, à rivali

K ex

ex improviso superueniente est confossus, vixque tantum temporis superuixit, ut per scalas descendens, vulnere manu cohibito, in finem, qui erat ante hospitium, se proiciens, ibi moreretur, ubi spurcissimæ suæ vitæ haberet symbolum ac monumentum. Exstat Epitaphium illius, in Feldkirchensi templo, quod legentes monet, ut si non velint parem vitæ exitum sortiri, disparem instituant viuendi rationem. Pari ferè pacto, narrat Lampridius, mortem vitæ similem habuisse Heliogabalum naturæ portentum, quem ait, *fato à tali monstro pœnas reposcente, in latrina occisum esse, dum ventrem exoneraret.* 3. Longè magis grauatur anima, obscuratur intellectus, enervatur fides, extinguitur gratia lumen; induratur ad bonum voluntas; roboratur ad malum. Tædet orare, templum est nausea; audire de Deo fastidium. Subeunt interea turpiloquia, blasphemix, iuramenta falsa; & vno verbo, templum S. Spiritus fit spelunca diabolorum. O quanta est istorum metamorphosis! apud illos, qui angeli fuerunt, & sponsæ Christi, vertitur amicitia Dei in iram & indignationem; & ex hærede cœli fit mancipium Orci. Amittit enim talis regnum æternum, perdit beatitudinē summam

mam, ad quam creatus est; & fit reus cruciatuum æternorum. Atque, vt ex difficultate remedij vulneris grauitas æstimetur, quàm graue malum esse oportet, cui sanando Filius Dei sanguinem & vitam fundere, per grauissimam debuit tormenta? *Ex consideratione remedij*, inquit S. Bernardus, *periculi mei æstimo quantitatem*. Quid putemus? quantum oportet esse peccati pondus? primos parentes nostros depressit, atq; è Paradiso extraxit; ipsum Luciferum & Angelos, è coelo in terram, immo infra terram deiecit. Et, vt videas, vel luxuriæ grauitatem: vnus liberi cum libera peccandi libido, immo matrimonium duntaxat, non sine raptu petatum, totam euertit ciuitatem Sichimitarum. Plurimum autem cæca voluptas, picem, sulphur, ignem de cælo deuocauit, vt ostenderetur, quanta, post hanc vitam, in Acheronte incendia essent voluptuarijs præparata. Qui cum delicati sint, & pati nihil asperum possint, tantò acerbius sentient æternos cruciatus: *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit: tantum date illi tormentum & luctum*. Denique toti mundo tristissimum diluuium est immissum; deleta, præter septem homines, & paucas animantes, omnis caro. Cur, quia *omnis caro corrupe-*

S. Bern.
serm. 3.
in Natiua

Gen. 34.

Apoc. 18.
7.

Gen. 6.12

Macrobius
lib. 3. Saturnus.

rat viam suam super terram. Et, ut alius ait, viros triumphales, victores gentium luxuria vicit. Ita gladio, incendio, diluvio, aliisque modis summus Iudex, libidinem plexit; quæ, ne feruet modum, tot habet modos formasque, ut merito Erisichthonis Metro mutabilior possit credi, meritoque etiam variis modis puniatur. Pythagoras dicebat: in ciuitates primùm irrepsisse delicias, mox saturitatem, deinde violentiam, postremò exitium.

Silius
lib. 15.

Aspice latè

*Florentes quondam luxus, quas vertent
urbes.*

*Quippe nec ira Deum tantum, nec tela
nec hostes,*

Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Valerius
Max. l. 9.
cap. 1.

Testatur id Campana luxuria, quæ inuictum armis Annibalem illecebris suis complexa vincendum Romano militi tradidit. Illa ducem vigilantissimum, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, Veneris usu lasciuiore, ad somnum & delicias euocauit. Quid his ergo vitis fadius? quid etiam damnosius? quibus virtus atteritur, victoria languent, sopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnantur: adeò ut nesciam

nescias, an ab hostibus, an ab illis capi pernitio-
sus habendam sit.

Ex his tam varijs grauibusque poenis ira
Dei cognoscitur. Sed & illud docetur, om-
nes, qui præsunt, perpensa scelerum graui-
tate ac fæditate, à natura, à Deo, ab hominū
zelosorum exemplis moneri, vt tam abomi-
nanda crimina non sinant impunita. Putent
parentes domi, putent magistri in scholis,
putent Confessarii in suo tribunali, putent
Magistratus in curijs, putent Principes in au-
lis, è cælo ad se clamari, quod ad nauarchum,
cum serio, ac iterato dictum est mandato:
Mitte foras Mariam, & bene nauigabis. Acci-
dunt infortunia, oriuntur tempestates Re-
rum publicarū bellis omnia vastantur, vbiq;
luctus, vbiq; dolor, vbiq; mors aut mortis
imago, vbiq; scopuli & pacis ac tranquillita-
tis impedimentū: *Mitte foras Mariam, & be-
ne nauigabis.* Res iam nobis prope redijt non
tantum ad triarios, sed etiam ad vltimam,
penè lineam. *Dixi tibi, mitte foras Mariam, &
salui eritis.* Emenda, castiga, extirpa impieta-
tem. Non patereris, in vrbe, si scires adesse
proditorem. Id, quod Sichemitas, quod So-
domitas, quod totum, diluuij tempore, pro-
didit mundum, etiam alias plerasque prodie
ciuita-

K 3

ciuita-

XI.
LIBIDI-
NEM NI-
MIS INVA-
LESCEN-
TEM, DEI
EXEMPLO
PVNIEN-
DAM.

ciuitates. *Omnis caro corrumpit viam suam.* Hoc scriptura affirmat. Hoc sermo testatur quotidianus. Hoc experientia probat. Possem adducere & ipsos reos ac reas, qui audent dicere, quod ego, non possum credere, & temerarium esse aio, suspicari, iniquum judicare; debeoq; meritò refutare priùs, quàm ad rem ipsam propiùs venio. Quid ergo dicunt: ita passim libidinem inualuisse, vt ne vna quidè virgo, reperiatur in tota ciuitate. Quod imprimis superat ipsam Lutheri maledicentiam, qui in aliqua ciuitate, vix quinque virgines dixit reperiri. Hi aiunt, nullam. 2. Magna tot innocentibus irrogant injuriam, magna illorum parentibus, qui filias suas aliter custodiunt. 3. Qui hoc dicunt, ipsi sunt infames, infames autem, non possunt esse testes. 4. Quia solamen est miseris, non solùm peccatorum, sed & culparum habere socios: putant enim, se numero defendi, atque excusari, si plures sint inhonesti. 5. Deniq; in hos ipsos infamatores calumnia sua redundat. Ideo enim virgines non inueniunt; quia virgines non quærunt, sed meretrices; aut quia ipsi faciunt, vt virgines non possint inueniri. Quasi tutæ esse volunt, coguntur aliò commigrare, aut & in monasteria se abdere. Quan-

Quantum

quam ita infruniti sunt quidam, ut etiam prosequantur & persequantur abeuntes. Lucullum clarissimū Imperatorem aiunt, amatorio poculo periisse: hi poculo tali non indigent; pereunt sine veneno volentes, & perniciem suam non fugiunt, sed fugientem quærunt.

Plin. l. 23.
c. 3.

Ceterum non est necesse, omnes esse tales, satis est magna nihilominus talium multitudo. 1. Sunt, qui solo visu perdunt castitatem. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Expertus est hoc Dauid, iam oculis mœchatus antè, quàm Bethsabeam ad se vocaret. Experiuntur, qui, quotquot feminas aspiciunt, concupiscunt. 2. Quidam solo auditu rei turpis delectati castitatem perdunt. 3. Bibunt quidam, & ea sumunt, quibus in libidinem incitantur, atque hoc fine alijs anteponunt, jubentque sumere, ut fiant ad peccandum potentes. 4. Inuenti sunt ad hunc effectum & odores, & hoc fine odorifera gestantur, ut alliciant. 5. De tactu erubesco dicere. nam sunt, qui omnibus ianuis voluptatem admittunt. 6. Nec opus est ad iumento membrorum; solo animo, vna cogitatione, vna imaginationis delectatione plurimam

K 4

rimam

XII.
IMPRO-
RVM FOED-
DITAS ET
MULTITU-
DO.
Matth. 52
28.

rimi cælum vendunt, infernū emunt. Et possunt, tali cogitatione omnia huius generis peccata comprehendere. 7. Peccatur ratione temporis, loci, modi, obiecti. Quidam dum tota hebdomade laborant, die festo, quem sanctificare deberent, amoribus vacant. Quin eo ipso tempore, quo alij in templis Deum colunt. Tunc absunt, & in templo Deo serviunt herus & hera, pater & mater, regnat ergo domi filia, vel ancilla. Meminerunt multi adhuc eius puellæ, quæ ante non multos annos, hîc capitis supplicium tulit, quia ipso die S. Parasceues, & illâ horâ, qua alij se flagellis castigabant, & expiabant cruentis ictibus, quod peccauerant; alij autem spectatū & oratū prodierant, amasium suum citavit, & virginitatē suam prodegit. Indignum est, tempus diuinis cultibus attributū negligere, & ad ipsam transferre obscenitatē. 8. Quem admodum etiam indignum est, locum Deo consecratum libidinibus suis profanare. Mitissimus alioqui Christus, è templo tamen eicit ementes & vendentes. Quid faciet, si videat illuc homines ire, ut oculis & nutibus fornicentur, & adulterent? Stare in extremis scamnis, ut proximā habeant è regione allu- bescentem? Quo pacto illos puniet, qui in
ipsis

Ioan. 2. 15.

ipsis officijs diuinis, sæpius de voluptate carnis, quàm honore Numinis cogitant? qui alia agunt, quæ ne nominare quidē fas est? Nonne hæ sunt abominationes, quas præuidet Daniel Propheta? nuncquid hoc est Adonidem adorare? & Cupidinem pro Deo habere? 9. Supra dicta Maria non legitur fornicata; sed nimio coniugij appetitu filios necans, ingenti miraculo fluctibus est hausta. Quid dicam, ô Deus? *omnis caro corruptit viam suam*. Ante hac iuuenes & viri sequebantur feminas, & puellas; iam ipsæ puellæ & fæminæ viros sequuntur, mittunt ad illos, vocant, inuitant. Si non parent, vltro ipsæ veniunt, & eos cubiculatim inuisunt, cum illis bibunt, ludunt, sitque, quod Propheta detestatur, vt meretrices desinant esse meretrices, nec enim mercedem accipiunt, sed soluunt. Et quod irâ Dei dignissimum est, à proprijs parentibus ad omnes epulas, choreas, & nocturnos conuentus ducuntur. Patre inebriato, filia est in potestate ebriosorū. Quin, vt se excusatas putent, aiunt nonnullæ matres, se ali à filiabus dona domum reportantibus, pro quibus honestatem foris reliquerunt. Execranda fuit illa Maria, ob filios à se occisos: an non erunt & istæ execranda?

Dan. 9.
27.

Matth.
24. 15.

Gen. 6. 12.

crandæ? Inuitus dico, sed rei iniquitas mihi exprimit veritatem: Tot passim in vrbe aliqua committuntur scortationes, & tam paucae sunt, quæ partu prodant suam impuritatem. Vnde hoc? quia artes nôrunt, quia vel occidunt vix natos, & sine baptismo perdunt; vel faciunt, ne nascantur. Non essem tam audax in dicendo, nisi audirem, artificia hæc in laudem trahi, & fieri illicium fornicandi. Milites jam aliquo tempore à caco-dæmone opem accipientes, schedas, aut pilulas deuorant, quibus fiunt inuulnerabiles, & vt vocant velut glacie astricti ac *indurati*. Hinc audaciores, & arte sua fidentes, quous in duellum prouocant. Diabolus hanc artem à viris in fæminas propagauit. Nam ecce, quò deueniat nostra ætas: puellæ sunt, quæ, hoc ipso nomine, audent iuuenes prouocare, quod dicant se esse *induratas*. Quid est hoc dicere? nisi quòd nôrint partum impedire aut perdere? & immunes sint à concipiendo? Hanc artem iactant, hanc sibi mutuò tradunt, hac ad fornicandum, sine vilo prolis metu eas alioqui retracturo, animant, & animantur. Quid est hoc aliud quàm occidere prolem? immo plus est; quia id agunt, vt proles vitam nunquam accipiat, natura reclamante,

clamante, diabolo triumphante? Nam sicut milites, non nisi tacito, vel expresso cacodæmonis pacto fiunt *solidi* atque *indurati*, ita credibile est, & has Alastorem habere adiutorē. Quid ergo ampliùs ab illis expectemus, nisi ut veneficæ fiant, aut iam esse putentur? Tales artes ad magicas artes vel ducunt, vel ab illis proficiscuntur. Videat ergo, qui tale commercium habet, cuius sit rivalis, & cum quo vices mutet. Habes itaque tempus, locum, modum, quin & obiectum omnia criminose incestata. Nihil enim purum est, ubi est impurus homo. Ab hoc autem & matrimonia violantur. Quid tu de illis putas, qui adolescenti dant potestatem, quoties libet, cum sua vxore bibendi, ludendi? eiùque, ut lubet, & quàm diu lubet noctes & dies assidendi? quid de eo; qui ipsi vxori licentiam dat abnoctandi, & vicissim licentiam accipit, ancillam aliamùe illius loco substituendi? Quid de illis, qui obseruant militem ad vigilias euntem, ut, eo absente ipse possit esse paterfamilias in domo illius? Quid de eo, qui nullum facit inter solutam & liberam, inter cognatam & alienam, inter sacram & profanam feminam; immo inter hominem & bestiam; deniq; inter vxorem & dæmonem discrimen?

scrimen? An non hæc Sodoma est? an non ira Dei, an non sulphure & igne piceo digna grauitas iniquitatis? Quid mirum si nauis Petri mergi incipiat? Si ciuitas, si regnum pereat, in quo tantam æternus iudex inuenit flagitiorum omnium foeditatem? Læodice, Syriæ regina Antiochum *Deum* cognomento, maritum suum veneno extinxit, ob super-inductam sibi Ptolomæi sororem Berenicem: cur Deus non extinguat homines, ob super-inducta tot Mundo flagitia, qui dicitur, est-
Exod. 34. que iustissimus *Zelotes? Dominus Zelotes no-*
14. Hug. *men eius, Deus est amulator. Hæc dicentibus*
de inlit. *erubescenda essent, ait Hugo, si à facientibus*
nouit. *presumpta non fuissent: nunc autem sustineat in*
audiendo verecundiam, qui noluit in faciendo ha-
bere disciplinam.

XIII. Quid ergo talibus restat? perire, vel pœ-
LVXVRIÆ nitentiam agere, & agere, dum tempus. Con-
REMEDIA. fessa est & Maria, sed Nauclero, non Sacerdo-
 ti, & serò nimis, nec eo, quo debuit fine ac
 modo. Si qui aliquo prædictorum scelerum
 genere se reosprehendunt, confiteantur
Isa, 55.6. sacerdoti; quærant *Dominum, dum inueniri*
poteſt. Si multi sunt innocentes, orent, vt
 nocentes conuertantur. Denique quisquis
 conuerti vult, ab illecebris suis se auertat.

Nemo

Nemo ire potest in Orientem, nisi recedat ab Occidente. Apostoli sapiens monitio est: *Fugite fornicationem.* Iracundia leones adiuuat, paucos ceruos, accipitrem imperus, columbâ fuga. Ita alia vitia cadunt, dum eis resistitur, libido fugâ superatur. Et quis non fugeret, sicut à facie colubri? imò vt à longè maiore malo. Quia, teste Boëtio, *meretrix nonaria est inferni ianua, via iniquitatis, scorpionis percussio, viscarium scelerum, puteus interitus.* Potest quidem & hæc vinci resistendo; non rarò tamen etiam incautè resistendo quis contaminatur; quemadmodum enim qui luctatur cum aduersario, immundam lutoque plenam habente vestem, etsi eum deiciat, tamen ipso eius amplexu contactuque maculatur; ita qui cum vitio hoc pugnat congregiando, quia immundissimum est, facillimè ipsa disputatione, qua repugnat, inquinatur. Quia, vel Ethnico teste, *blandum est malum luxuria, quàm accusare aliquando facilius est, quàm vitare.* Tutius est igitur cogitationem eiusce modi cum detestatione abijcere, quàm retinendo velle examinare, & cum ea litigare. Nemo scintillam, si in vestem incidit, multoque minùs, si in manum, solet non quàm primum excutere. Cur ignem Cypridis non illi-

1. Cor. 6.
18.

Boëtius
de scho-
lastica di-
sciplina.

Valerius
Maxim.
lib. 9. c. 1.

80 ex-

S. Cyprian. serm. de ieiunio.

S. Hieronym. in c. 9. Eccles.

S. Hieronym. in ep. ad Eustochium.

Psal. 136. 8.

Luc. 24. 22.

Gal. 3. 24.

co extinguis, ô juvenis, quando cogitationem tuam incipit calefacere? mox vret, de scintilla in flammam, de flamma in incendium productus. *Diaboli primis titillationibus obviandum est*, inquit S. Cyprianus, *nec coluber foueri debet, donec in serpentem formetur.* Et S. Hieronymus, *Diabolus*, ait, *serpens lubricus est, cuius capiti, hoc est, primæ suggestioni si non resistatur, non est dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur.* Itemque alibi: *Nolo sinas cogitationes libidinis crescere, nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice; nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine.* Audi Psalmistam dicentem. *Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam. Beatus qui tenebit, & allidet paruos tuos ad petram. Quia enim impossibile est, in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille predicatur beatus, qui ut coeperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & allidit ad petram. Petra autem Christus est. Ad hanc Petram cogitatus suos allidit, qui se ad spinas, ad flagra, ad clauos, ad crucem, ad vulnera, ad sanguinem Christi cogitandum conuertit. Si oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, neque alij illuc intrabunt, nisi qui car-*

nem suam cum concupiscentijs crucifixerunt.
 Stultus censetur, qui aurea æreis commutat:
 insanus est, qui voluptatem momentaneam
 sectatur, æterna gaudia perditurus. Nam &
 Demosthenes, cum Lais mille denarijs pacisci
 vellet, dixit: *Non emo pœnitere tanti*: sed quia
stultorum infinitus est numerus, idcirco plures
 à cruce Christi ad voluptates, quàm à volu-
 ptatibus ad crucem Christi conuertuntur.
 Quamobrem etiam Arcesilaus Scythia per-
 contanti, quæ fieret, ut ab alijs sectis multi defi-
 cerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli descisce-
 rent ad alios? Quoniam, inquebat, ex viris
 Galli sunt, ex Gallis viri nequaquam. Sentiens,
 homines esse proniores ad voluptatem, quàm
 ad virtutem, per Gallos enim intellexit sa-
 cerdotes Cybeles, euiratos. Paruum autem
 est inter euiratos & effeminatos discrimen:
 immo detestabilius est animo, quàm corpo-
 re emasculari. Quod qui non vult sibi fieri,
 feminas vitet, & cum feminis *mulierum exi-*
ria, ut in proverbio est, vitabit, quæ omnium
 ferè calamitatum authores viris fuisse dicun-
 tur. Testis est Pandora Hesiodia; testis He-
 lena & bellum Troianum; testis Medea; te-
 stis Ariadna; testis Hercules, à Deianira ex-
 tinctus; testis Danaïdum fabula; testis Lem-
 niarum

Laërt. de
 vit &
 morib.
 Phil. Ec-
 cle. 7 13.
 Idem
 Laërt. lib.
 4 cap. 6.

niarum mulierum historia; testis Cleopatra;
 testis Dina; testis Bethisabea; testes omnes il-
 læ feminæ, quæ cor sapientissimi Salomonis
 deprauarunt; testis Dalila quæ Samsonem
 fortissimum ligauit; testis ipsa omnium ma-
 ter Eua. Quanquam hæc ipsa etiam conue-
 nit stultitiæ virorum ascribere, qui mulier-
 culis tantum indulserunt, vt velut amentes
 amore in quoduis malum sequerentur, cum
 par fuerit, vt illis moderantibus mulier na-
 tura stultior simul & imbecillior minus desi-
 peret. Quod enim animus est corpori, id vi-
 rum mulieri oportet esse: qui si muliero-
 sus est, improbus est, quia *occafio-
 ne duntaxat opus est impro-
 bitati.*

CAPVT

CAPVT IV.

INVIDIÆ ET ÆMVLATIO-
NIS CRIMEN QVOVSQVE SE
EXTENDAT ? IN REGIS FILIO PAR-

RICIDA DEMONSTR-

TVR.

Alius alium per inuidiam occidit. Sapi. 14. 22.

PARS PRIMA.

IN fabulis est, Iouem aliquando,
cùm diuersos vellet hominum sen-
sus explorare, moresque illis suos
ostendere, misisse Apollinem in terras, vt vo-
luntates humanas experiendo cognosceret.

L

In

I.
INVIDIÆ
AVARI A-
POLOGVS.

In terras delatus Apollo primùm incidit in duos vnà stantes, ijsdem quidem vtrumq; vitijs affinem, sed in vno *Auaritia*, in altero *Inuidia* magis dominabatur. Hos comiter allocutus Apollo, eorumque morbos è votis & sermonibus tanquam in trutina deprehendens, copiam illis fecit liberè petendi, quod vellent; promissione addita, id quod vterque petisset, ratum se habiturum, ea tamen conditione ac lege, vt, quod sibi vnus petisset, alteri duplum præstaretur. Ibi inter vtrumque magna orta est contentio, vter petitionem faceret. Nolebat petere *Inuidus*, ne alter plus obtineret; nolebat *Auarus*, vt ipsi duplum obtingeret. diu ea lis tenuit; diu contentiosum inter sese fumen traxerunt. Denique pertinacior fuit *Auarus*, malitiosior *Inuidus*: nam quia nullo pacto induci potuit *Auarus*, quidquam sibi vt peteret ne minus peteret; *Inuidus*, ne alteri plus concederet, vnum erui sibi radicitus oculum petijt, vt *Auarus* ambos amitteret. Ita & ipse malum sibi creauit, & alterum damno multauit geminato.

II.
HISTO-
RIAE A-
Y-
THOR.

Ne quis hanc fabulam, supra verum, confictam esse existimet, hodie historiam dabo longè truculentiorē. Et historiam de mirabili-
bilibiori.

bilioribus vnam, satisque testatam. Auctor enim illius est oculatus testis Ludouicus Romanus in libro Hodœporico de Persia cap. 2. & 3. qui iter suum iniit An. Christi 1503. vt ipse indicat, lib. 1. de Arabia c. 1. in patriam redijt An. 1509. vt videre est in lib. 3. c. 42. & 44. Ob res in India bene gestas, equestri est dignitate ornatus. vt scribit lib. 3. de India. c. 41. Editus est autem liber iste Hodœporicus Augustæ Anno M. D. XVIII. Hic igitur Author, lib. de Persia cap. 2. describit insignem eius regionis ciuitatem *Ormus* dictam, quæ magnitudine ambitus, multitudine populi, opum affluentia, pretiosa illa margaritarum piscatione nobilissima est; in portu eius semper trecentæ & amplius variorum mercatorum naues reperiuntur, quæ illuc è varijs regnis appellant. Soldanus autem huius vrbs & insulæ est Machometanus.

Postquam locum descripsit Ludouicus iste Romanus, cap. 3. testatur, talem, se inibi locorum versante, & magnam partem spectante, tragœdiam incidisse. Soldanus multis titulis felix, valetudine admodum bona, viribus Hercules, diuitijs Crœsus, delitijs Sardana- palus poterat haberi; vestitu autem gemmatus pauo. Accessit super omnia vxor fœcunda;

L 2

da;

III.

SOLDANI
FELICI-
TAS, ET
INFELICI-
TAS A FI-
LIIS.

da; liberi vndecim, ſpes tanta nepotum; & erant maſculi omnes. Sed, vt nihil, in terris, omni parte beatum eſt, ita filius natu minimus illi ſpina fuit. Tanta enim videbatur eſſe ſimplicitate, vt ab omnibus paſſim profectuo haberetur. Hunc pater non dignabatur aſpicere; hunc mater nouercali odio perfequebatur; hunc fratres vbique ludos faciebant; hunc ipſi vernæ deſpectui habebant. Quanquam ignarus pater, aliunde ſibi impendens multò maius malum cauere debuiffet. Siquidem filius natu maximus, tanquā paternæ dignitatis hæres & ſucceſſor, in delicijs parentum fuit, ſed in odio populi ac totius ciuitatis. Quantò enim maiore indulgentia fuit educatus, tantò in vitia pronior euasiſt. Nemo illum offendere, nemo audebat admonere, qui parentum gratiam perdere non voluiſſet. Qualem ergo volebant, habuere; voluptatibus deditum; crudelem, ſuperbum, ambitioſum; qui denique, poſtquam omnes premere aſſueuit, ſupra ſe nullū voluit pati, ne & ipſe premeretur. Nimirum *nulla ingenia tam prona ad inuidiam ſunt, quam eorum, qui genus ac fortunas ſuas animis non æquant: quia virtutem ac aliorum bonum oderrunt.* Quod odium in hoc etiam iuuenegliſcebat,

Tit. Liu.
dec. 4. l. 5.

ſcebat, in quo ſanguis, non animus regius erat. Hi mores id illi nomen fecere, vt vulgò *catenatus diabolus* diceretur. *Diabolum* enim eſſe, de nequitijs cenſebant, ſed *catenatū*, quia ei deerat ſuprema poteſtas, qua ſola ligabatur, ne omnia auderet.

Quis ſuperbum vidit, qui non eſſet ambitioſus? quis ambitioſum nouit, quem inuidia non comitaretur? quæ cū nihil aliud ſit, quàm *triftitia de bono alterius, aut odium aliene felicitatis, in quantum aſtimatur diminueret gloriam propriam*, in ſuperbo maxime ac ambitioſo huius triftitiæ odijque cauſſam eſt inuenire. *Quoniam ſuperbia comes eſt inuidia*, ait S. Auguſtinus, *fieri non poteſt, vt ſuperbus non inuideat*. Immo S. Gregorius aſſeruit, inuidiam ſemper ſolere naſci ex ſuperbia. Superbus ergo inuidet inferioribus, ne ſibi æquentur; paribus, quia æquantur; ſuperioribus, quia eis non æquatur. Sic, apud Lucanum, *Nec quenquam iam ferre poteſt, Cæſarū priorem, Pompeiū ſue parem*. Nemo ergo ſecurus eſt à ſuperba inuidia, aut inuida ſuperbia, neque ſubditi, neque æquales, neque maiores. Sic Dauidi Saul, Abeli Cain, Iosepho vndecim fratres, Lia Rachel, & alij alijs inuiderunt; qui aut maiores erant, aut pares.

IV.

INVIDIA
SUPER-
BIAE CO-
MES.

S. Augu-
ſtin. l. ii.
de Genes.
ad r. c. 14.

D. Thom.
2. 2. q. 36.
a. 1.

S. Auguſt.
in Pſalm.
58.

S. Greg.
l. 18. Mor.
c. 20. &
31. c. 31.

Lacan.
lib. 12.

S. Chryſ.
hom. 44.
ad pop. &
41. in
Matth.

Iob. 5. 2.

Minori autem proprium est, invidia tentari; quia hoc ipso, qui se minorem videt, in altero aliquid videt, quod excellit & ob quod dolet, se esse minorem. Vnde in Iob legimus: *Parvulum occidit invidia*. Parvulum enim se ipsum indicat, qui dolet alterum esse maiorem, quia ei non æquatur; vel parem, quia sibi æquatur: immo & *parvulus* est, quia timet inferiorem, ne sibi æquetur. Denique ut Comicus ait: *Est miserorum, ut malevolentes sint, & inuideant bonis, & ab omnibus metuant*. Hinc & *catenatus* ille *diabolus* sibi, contra subiectos, providendum, & contra tot fratres munimen quærendum ratus, ne vel illi crescerent, vel isti maiores fierent, tandem etiã de catena, qua erat ligatus, rumpenda atque excutienda cogitavit. Regis sum filius, inquit; nihil est: qui patrem habet, sub potestate est. Plus est esse regem. Qui rex est, neminem timet. Qui regem habet, non habet plenè, quidquid habet. Bonum maius, impedimentum est boni minoris: & minuit desideria mea, quidquid illius auget vota. Ergo malum est mihi, quod illi bonum est. Illius dominium, mea servitus est; illius gloria, mea ignominia. Quòd non excellam, facit, quia habeo supra me excellentiorem.

Vnum

Vnum arbutum haud alit duos Erithacos.
 Quid multum disputo mecum? tam diu infelix
 ero, quàm diu parens meus sua fruetur
 felicitate. Illum si tollo, mea facio omnia,
 transeunt ad me opes, transit gloria, transit
 potestas & sceptrum. Denique meus sum,
 quidquid volo, ago. Sed nec dum omnino
 meus, metuenda est mater; fratres timendi.
 Aut nihil audendum, aut omnia. Ita est, ut
 S. Cyprianus dixit: *Invidia radix est malorum*
omnium, fons cladium, seminarium delictorum,
materia culparum. Et vitia magna, ut magni
 domini, magnū secum trahunt comitatum.

Tantò autem invidia periculosius est ma-
 lum, quantò subtilius & occultius, ac virtu-
 ti similis. Idcirco enim illud quidam non
 æstimant, neque vitant, neque confitentur:
 vel quia sciunt, aliquando prudenter time-
 ri, adeoque & doleri, de bono alterius, in
 quantum ex eo timetur nocumentum, vel si-
 bi, vel alijs: ut cum dolemus de victoria ho-
 stis, qui dolor non est invidia: *invidentia* enim
 ut & Cicero ait: *est agritudo suscepta propter*
alterius res secundas, quæ nihil noceant invidenti.
Nam si quis doleat eius rebus secundis, à quo ipse
lædatur non rectè dicitur invidere: ut si Hectori
Agamemnon, vel quando tristamur de bono

L 4

alterius,

S. Cypri-
 an. serm.
 de liuore,

V.
 INVIDIA
 QUANTUM
 MALVM?
 S. Greg.
 l. 22.

Cic. li. 4.
 Tuscul.

Arist. l. 2.
Rhet.

2. Cor. 12.

31.

S. Thom.

2. 2. q. 36.

a. 3.

Horat. 1.

ep. ad Lol.

S. Greg.

l. 31. mor.

c. 31.

alterius, ex eo, quod nobis deest bonum id, quod alius habet; & hoc est propriè zelus, qui, si versetur circa honesta, est laudabilis: vnde & Apostolus ait: *Emulamini charismata meliora*. Laus enim est, non vitium, si quis dicat & optet, conspecta alterius virtute, se dolere, quòd non sit tam bonus, quàm alter, atq; sibi alterius probitatem, mansuetudinem, quin & sanitatem aliaue subinde bona temporalia cupiat. Quod cum peccato & sine peccato potest peti. Quòd si verò quis doleat de bono alterius, in quantum is eum excedit in bonis, is propriè inuidus est, quia *alterius rebus marcescit opimis*: quo pacto etiam hostibus victoriam possumus inuidere. Sic peccatur ab inuido; &, quando adest consensus rationis, ex genere suo, semper peccatur mortaliter, quia dolor est de eo, de quo est gaudendum; & peccatur contra charitatem. Ex quo peccato, vt S. Gregorius docet, nascitur susurratio, quando quis occultè quærit minuere gloriam alterius; detractio, quando quis apertè ac palam alterius honorem accidit: in aduersis aliorum rebus exultatio: in prosperis afflictio: tandem & odium, quando quis non solum tristatur de superexcellencia alterius, sed ulterius

rius vult illi malum. Et quantum malum? ipsam deniq; mortem. *Invidia diaboli mors introiit in orbem terrarum. imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.* Quid clarius? *Alius alium per invidiam occidit.* Et cui parceret, si filius non parcit parenti? si, vt S. Chrysostomus ait, *invidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem ac demonem immanissimum conuertit?* Cuius exemplum vide, in hoc filio regis, qui non tantum *diabolus*, sed iure etiam *catenatus diabolus* est appellatus, ita quandam velut catenam contexuit nefandorum flagitiorum.

Quia enim hoc vnum illi ad malitiæ plenitudinem deerat, vt, qui scelere esset summus, summus etiam fieret potestate, eò vsque intemperijs est agitatus, vt de patre necando consilium caperet, cum regia potestate impunitatem comparaturus omnia, quæ animus vellet, perpetrandi. Cum autem metuendi illi essent ceteri fratres, eadem vtiq; paternam vlturi, statuit, vna strage, & patrem & metum tollere. Audite hîc liuoris inauditam crudelitatem, & magnitudinem sceleris agnoscite. Captata noctis, somniq; dormientium occasione, stricto pugione, per cubilia, immo & lectos singulorum obijt, &

Sap. 2. 24.

Sap. 14.

24.

S. Chrys.

hom. 41.

in Matth.

VI.

PARRICIDALE FACINUS INVIDIAE.

parricidali impietate, patri primùm, mox & matri, nonem deinde ceteris fratribus oculos effodit, vt videre non possent cladem secuturam. Solum decimum è fratribus, natu minimum stoliditatis opinio ab hac immanitate exemit. Quis hîc non videat, fabulam initio à me recitatam, in historiam transisse, & inuidum progredi, vsque ad oculos alijs eradicandos? Sed nondum est finis. Viginti duos oculos, in vna patina cruentatos, & oculos suorum, siccis ipse, immo gaudentibus oculis aspexit. Non illum patris maiestas, non matris amor, non fratrum dulcis consuetudo mouit. Adeò saxeus fuit, vt neque miserabili aspectu tot calamitosorum percelleretur. Ita crudelissimè excæcatus, & orbitatem, quam lachrymis deplorare non poterant, eiulabili questu lamentantes, in vnum conclaue conduxit, & , subdito igne, viuos concremauit. Tanta est libido regnandi, tantus inuidiæ furor, tanta amentia liuoris, sua commoda, per aliena damna promouentis.

VII.
QVAM
DEPLO-
RANDVM
INVIDIAE
MALVM?

Ad tam barbarum facinus, quasi excusso veterno, & stupore abiecto, frater minimus, solus adhuc superstes, è regia prosiliens, & per publicas vndique plateas, circumcursans, ac demum

demum ad asylum fani confugiens altissima contentissimaque voce clamauit: *Inialla: ô Deus, quàm impius est frater meus! qui, cruenta manu, sceptrum inuasit, regnumq; violenta successionē iniustus heres, nefarius successor occupauit.* Hæc vociferatio non tantum Armutianorum aures, sed etiam nubes ipsas peruasit. Et cur non? Si enim ad Cain, qui vnicum fratrem occidit, Dominus dixit: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra?* quid putemus, ad tot fratrum, ad matris & patris interentorem dici debuisse? Nec dubito, nullum esse, qui, hæc à me dum audit narrari, non quàm vehementissimè indigne-
tur. Rectè quidem, sed frustra parricidæ huic indignamini, quia ille pœnam suam non effugit, vt postea intelligetis. Si vtiliter vultis indignari, ipsi inuidiæ indignamini: hæc detestatione, hæc omni execratione & fuga est digna, quæ tantorum malorum est mater, tantaque semper, in orbem terrarum, mala inuexit; cumq; plurimos quotidie in inferos mittat, tamen à paucissimis agnoscitur, à paucissimis pœnitentiâ deletur. Operæ igitur pretium, iramo necessarium est, digito demonstrare, qui, & quàm multi hoc vitio laborent.

Atque

Gen. 4.
10.

VIII.
 INVIDIO-
 RVM EX-
 EMPLA E
 SCRIPTV-
 RA.
 S. Cypri-
 an. serm.
 de zelo
 & luore.

Atque inprimis S. Cyprianum audiamus, cuius hæc sunt: *Quale malum est, quo Angelus cecidit; quo circumueniri & subuerti alta illa, & praeclara sublimitas potuit; quo deceptus est, qui decipit? Exinde inuidia grassatur in terris, sicut scriptum est: Inuidia Zabuli mors introiit in orbem terrarum; imitantur ergo illum, qui sunt ex parte eius. Hinc noua fraternitatis odia, dum Abel iustum Cain zelat iniustus, dum boni malus inuidia & luore persequitur. Iniuste oppressus est, qui iustitiam primus ostenderat: occisus est impiè, qui moriens non repugnabat. Et quod Esau fratri suo Iacob inimicus extitit, zelus fuit. Nam quia ille benedictionem patris acceperat, hic in odium persecutionis facibus luoris exarsit. Et quod Ioseph fratres sui vendiderunt, causa vendendi de amulatione descendit, postquã id, quod sibi in visionibus prosperam fuerat ostensum, simpliciter, ut frater fratribus exposuit, in inuidiã malenolus animus erupit. Saul quoque Rex ut David odisset, ut persecutionibus sæpe repetitis innocentem, misericordem, mitem, lenitate patientem necare cuperet, quid aliud quã zeli stimulus pronocauit? quia, Goliath interfecto, & opere ac dignatione diuina tanto hoste deleto, populus admirans in laudes David predicationis suffragio prosiliit. Saul simultatis atque in-*
sectatio-

sectationis furias de liuore concipit. Et ne longum
faciã, perenntis simul populi attendamus interi-
tum. Iudai nonne inde perierunt, dum Christo
malunt inuidere, quã credere? obtrectantes
magnalibus, quæ ille faciebat, zelo excacante de-
cepti sunt, nec ad diuina noscenda cordis oculos
aperire potuerunt. Quæ nos considerantes, fra-
tres charissimi, contra tantam mali perniciem
vigilanter & fortiter dicata Deo & vegetata
pectora nostra muniamus. Aliorum mors profi-
ciat, ad nostram salutem: imprudentium pœna
providentibus conferat sanitatem. Sed fortasse
erunt, qui à se procul hoc vitium exulare,
arbitrentur; neque existiment, his tam cala-
mitosis temporibus, inuidiæ locum esse. Si-
quidem miseris nemo inuidet. Quis igitur
inuideat, si non est cui inuideatur? Vt enim
videt ingratos intabescitq; videndo, Successus ho-
minum,

Vixq; tenet lachrymas, quia nil lachry-
mabile cernit

inuidia; sic vicissim pabulum non habet, vbi
nihil videt, nisi meras calamitates. Posset igi-
tur aliquis existimare, malam hanc herbam,
succisa radice, non pullulare. Vtinam ita
esset! haberemus saltem hunc è miserijs no-
stris fructum, quòd tam detestabili vitio ca-
reremus.

Vtinam

Quid l. 2.
Meram.
fab. 15.

IX.
INVIDO-
RVM FRE-
QUENTIA
ET MYL-
TITUDO.
Matth.
27. 18.
Marc. 15.
10.
Matth.
25. 40.

Zach. 2. 8.

S. Chryf.
hom. 43.
ad pop.

Vtinam non & nunc essent vbique tales, qui teterrima Hebræorum imitatione, non iam Soldanum, sed coelestem Patrem, & Christum Seruatorem nostrum, vitæ authorem ex inuidia occidere conarentur! De Christo testis est ipse hostis Christi & iniquus iudex Pilatus: *sciebat enim, quòd per inuidiam tradissent eum.* De alijs testis est ipse Christus, qui ait: *quàm diu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Quod tam in bonum, quàm in malum intelligi potest, quando & alibi dicit: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Itaque quisquis sanguine Christi redemptum tangit, tangit Christum. Et qui tabescit cùm alios viderit se præclare gerentes, & Ecclesiam verbo, vel alio quopiam modo adiuuare, non iam fratri, sed & Dei talis repugnat voluntati, ait S. Chrysostomus; ubi & subiungit: *Quid igitur doles, quòd Deus glorificatur? vide, quòd tendat impugnatio. Non, quòd Deus, inquires, sed quòd frater glorificatur. At per eum ad Deum gloria redundat; igitur & impugnatio tua? Verùm hoc, dices, non me contristat, sed per me vellem ipse Deus glorificari. Et sic Deus per te glorificabitur, & omnes dicent: Benedictus Deus, qui tales seruos habet ab omni liberatos inuidia, mutuis gaudentes bonis.* Et
quid

quid dico fratrem, si hostis ille inimicus esset, si
tamen per hunc Deus glorificaretur, amicum fie-
ri propter hos, oporteret; tu verò amicum facis
inimicum, quia propter illius prosperitatem Deus
glorificatur. Invidia autem, ut per omne ho-
minum genus vagatur, ita omne hominum
genus tangit, & lædit. Plerique sunt invidi,
ait Cicero, maximeq; est hoc commune vitium Cic. lib. 2.
& peruagatum. Licet inuenire regionem, ubi de orat.
venena non sint, quemadmodum affirmant de
Creta: at non licet inuenire Rempub. quæ non
alat inuidiam contentionemq; ait Plutarchus.
Itaque 1. similis, teste Philosopho, inuidet si- Aristot.
mili; in hoc, quod similis unum excedit alium: l. 2. Rhetor.
unde vulgus odit vulgum, & figulus figulum. 2.
Iter facientes per solem necessario comitatur
umbra; incedentes verò per gloriam, comes in-
uidia, ut scripsit Plato. Summos ergo & imos Plato in
vexat inuidia. 3. Eamus ad aulas, ibi sedes Timæo.
est inuidiæ. Audiuius exemplum occiden-
tis fratres & parentes, ut ipse emineret, sed
longè maius in Euangelio legimus. Nam
quando, Magi ab oriente venerunt Ierosolymā, Matth. 2.
dicentes: Ubi est, qui natus est rex Iudæorum? 1.
vidimus enim stellam eius in Oriente, & veni-
mus adorare eum; audiens Herodes rex, turba-
tus est, & omnis Ierosolyma cum illo; metuens-
que

que ſceptro ſuo, occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehẽm, & in omnibus finibus eius, à bimatũ & infra. Quanta hæc ſtrages? inuidia fecit. Rarum eſt hoc exemplum, ais. immo frequentiſſimum. In bellis quot, non puorum, ſed virorum millia occiduntur? quid fecerunt? quo genere delicti meruerunt mori? an quia fortes ſunt? quia ſanguinem fundere parati, ideò morte digni? nequaquam. Sed quia Reges ipſi Principesque potentiæ inuidiâ bella excitant. Nam, vt Democritus dixit, *Inuidia ſeditionis parit initium*. Ne alter creſcat, ne emineat, armis frangenda cenſetur.

S. Chryſ.
hom. 44.
ad pop.
Antioch.

Graue quid inuidia, ait S. Chryſoſtomus, *grave & ſimulatione plenum*. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena ſunt tribunalia, ex hoc pecuniarum amor, ambitio, & inanis gloria. Hinc vrbes obſidentur, & mare piratas habet. Hinc per orbem cades. Hinc genus noſtrum diſſipatum eſt. Quodcunque malum videris, ex hac radice producitur. Iam enim & in Eccleſias debacchata eſt, & prius innumera patrauit mala. Hoc auaritiã parit, vitium omnia confundens, & inſtitia corrupens. 4. Quod ſi regibus, ſi principibus ipſis hoc vitium eſt infeſtum, quid inter ipſos aulicos turbarum non excitabit?

tabit? Tacitum, Suetonium, Dionem Cas-
 fium, Lampridium, Nicetam Acominatum,
 Choniatam, & Politicos si legamus, ô quid
 non inueniemus? Ibi quisquis in gratia est
 Principis, in odio est plebis. Quem nemo ti-
 met, nisi qui & inuidet. Alterum premere,
 putant esse emergere. Et premi se putant,
 quicumque alium vident tolli. Sic oppugna-
 uerunt Periclem Simmias, Alcmaon Themis-
 tocle; Pompeium Clodius; Epaminondam
 Meneclides: non aulici quidem, sed in Re-
 publica primū locum tenentes, & more auli-
 corum. 5. Quid quod & consilia *malus con-*
siliarius omnia depravat asidens, vti & inuidia
ubique nulla magis damnat, quam quae sunt opti-
mè dicta? 6. C. Caligula inuidiā motus, Tor-
 quato torquem, Cincinnato crinem, & Cn.
 Pompeio stirpis antiquae Magni cognomen-
 tum abstulit. quin omnes pulchros & coma-
 tos, si quos obuios haberet, occipitio raso, eos
 prae liuore deturpabat. Maius hoc vitio ma-
 lum quod esse potest? huic dedecus est, alio-
 rum honor; tristitiam facit aliorum lætitia;
 vt verè exclames:

O miserum! cuius dolor est aliena voluptas.

7. Sed militia præcipuè hoc morbo est vitio-
 sa. Hinc Saul, postquam vidit Davidem multa

M

laude

Plutarch:
 in præce-
 ptis Poli-
 ticiis.

Suetoni
 in Calig.

S. Chrys.
 hom. 35.
 ad popu

laude fruentem, ait aureum illud os, & mulieres in choro clamantes: Saul percussit mille, & David decem millia; non aequè ferens de ipso dicta, licet secundum iusti rationem, benefactori, tanquam hostem respiciebat. Quem, cum Ziphæi nunciarent, ubi latitaret, & promitterent, se illum in manus eius tradituros, Bene-

1. Reg. 23.

21.

Ælian.

l. 12. var.

hist. c. 16.

Diodor.

l. 11.

dicti, aiebat, vos à Domino, quia doluistis vicem meam. Quibus verbis utique prodebat animi sui ægritudinem, & rabiem, tormentumque, quo Siculi tyranni maius non inuenerunt. Ita Perdiccam oderat Alexander, quod esset bellicosus: Lysimachum, quod imperatoria arripertus; Seleucum, quod forti animo esset. Antigoni verò liberalitas eum offendeat, & Attali imperatoria dignitas, & Ptolemæi prosperitas. Apud Herodotum, Græcorum duces, ad Salaminē, re bene gesta, quamvis consilio Themistoclis omnia gesta essent, eius tamen gloriæ inuidentes, ne secundas quidem rei bene gestæ partes tribuere voluerunt. Apud Diodorum, Agathocles Syracusiorum tyrannus Gelonis regis sepulchrū, quod ei ob res præclare gestas populus extruxerat, diruit. Non opus est antiquis exemplis. Nostrum seculum satis docet, quantum vnus alteri miles, & dux de nomine ac gloria fortitudinis decerpit.

cerpat. Pudet dicere, eſſe, qui potiùs hoſti
victoriam relinquant, quàm vt æmulum ad-
iuuent, in hoſte de bellando. Itaque quando
de ſumma rei agitur; quando toti exercitus
verſantur in periculo, diuertunt, eumque, qui
certâ in manu victoriam habuiſſet, ſi ſuccur-
ſus non defuiſſet, ſub cultro, certè ſub gla-
dio, relinquunt. Quot, in tali negotio, ho-
micia, per inuidiam perpetrantur? Et vul-
garis quoque miles, ſocium iugulat, ne præ-
da careat, qua illum videt exultare. Nimi-
rum, *ubi zelus, & contentio, ibi inconstantia, &* *Iac. 3. 16*
omne opus prauum. 8. Ab aulis & militia ad
vulguſ veniamus. Ibi non tantùm *figulus fi-*
gulo, & faber fabro inuidet, ſed ferè quiuis in
vna arte, aut opificio, alterius lucrum ſuum,
eſſe damnum interpretatur. Hinc opera eius
vituperat, ſua laudat; ſæpe etiam fraude vel
arte mala alium impedit; non rarò etiam ex-
cantat, aut facinat. *Contemplatus ſum omnes* *Eccl. 4. 4.*
labores hominum & induſtrias, animaduerti pa-
tere inuidia proximi. 9. Notum eſt, quid
nonnulli poſſint venatores, aut iaculatores,
qui ſi tuam fiſtulam æneam, tuum arcum,
tuam ſagittam in manus acquirant, vtique
facient te à fera, vel ſcopo ſemper aberrare.
10. Equum habes vegetum, curſu viſ con-
M 2 tendere,

tendere, omni vigilantia tibi cauendum est, ne æmulus tuus tibi eum claudum reddat & macilentum. Idem contingit in vacca, in ouibus, in cane pulchro; non quia nocent, sed quia excellunt, destruuntur. Quod inuidia facit, qua quis propriè tristatur de bono alterius, à quo eo ipso exceditur bono; hinc, ne excedatur, contaminare illud nititur, & si perire videt, latatur: quia huius vitij proprium est:

Stat. 2.

Thebaid.

Insultare malis rebusq; agrescere letis.

11. Caupo es, & hospitum gaudes frequentia? aiunt æmuli tui, non venire ad te hospites, propter tuum vinum, sed propter tuam uxorem, aut filiam, aut ancillam. 12. Cereuisiam coquis optimam, panem pinsis sapidissimum; fullo es, & pulcherrimè tingis pannos; erunt, qui aliquid in domo tua defodiant, ut eadem materia, iisdem quæ instrumentis & coloribus, nihil ampliùs boni conficere possis. 13. Accede ad sutorem, ad sartorem, ad scrinarium, ad quemcunq; opificem, puta valde bonum, si audieris eum alios eiusdem tribus laudantem; si non tarditatem, si non laborem, si non excessum in pretio accusarit. 14. Quod videre est sæpe etiam in circumforaneis, qui in nundinis, publicas

publicas cient conciones, in quibus suas pyxides laudant, eius autem, qui in proximo vendit foro, de impostura vituperant. 15. Rarò quoq; inter vicinos non est æmulatio, iam nimis frequenter ianua pulsatur, cum ad alteram ne musca quidem diuertat; dicitur itaq; vicino facere habitationem inquietam; dicitur ostium esse tumultuosum; dicitur cum strepitu claudi; iam clamoribus aiunt se turbari: iam inspicere in suas ædes; iam è puteo aquas exhauriri; iam hoc, iam aliud inueniunt, quod carpant. 16. Nec domorū tantum, sed agrorum quoque vicinia incendit ad inuidiam colonos. Nam

Fertilior seges est alienis semper in agris,

Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Nempe, quia *Aliena nobis, nostra plus alijs placeat.* 17. Vsq; adeò, vt hoc etiam in ipsis coniugibus contingat. Ita enim Lugduni, paucos ante annos, accidit, vt honestæ matronæ nobilisq; coniux, ab alia nobili quidem, sed inhonesta flagitiosè ambiretur: cumq; ille summa pace, multis iam annis in concordi coniugio vixisset; ista legitimis castisq; inuidens amoribus, vt vnanimis dis- fueret, vxoris castissimæ fidem, apud maritū eius in suspicionem, tam verosimilibus voca-

Ouid. l. 1.
de Art.

Vallad.
conc. fer.
2. Dom.
Passio-
nis, &
post eum
Philipp.
Doulter-
man in
pædag.
Christi-
an. p. 1. c.
7, §. 5.

uit indiſijs, vt innocens domo eiecta, & miſeris modis à viro tractata, non ante ingratia ac domum redierit, quàm multis poſt annis, tanti mali incentrix, iuſto Dei iudicio, grauifſimo & Medicis omnibus incognito afflicta morbo, cui nulla uſpſiam inueniretur medicina, ne morte quidem (mori enim non poterat, vt diu ægrotans cruciaretur) memor quantam perniciem quietiſſimo & ſanctiſſimo coniugio attuliſſet, à conuocatis coniugibus veniam rogauit, faſſa palam, abſ ſe per ſummam calumniam, inuidiamque, conſicta eſſe ea omnia, quibus ſanctum inter illos caſti thori amorem, impiè diſtraxiſſet. Quibus dictis, animam efflauit, Proſerpina fortasſe marito in thalamum venturam. 18. Quid, quòd inter ſenes & iuuenes liuor ſe interponit? quippe *edentulus veſcentium dentibus inuidet*: & adoleſcens ſibi ambit ſenumpulmenta. *Optat ephippia bos piger, optat arare caballus*. Inter filios & parentes, inter fratres & ſorores, inter ſeruos & ancillas hæreſtis graſſatur. Quoties enim pater ſua abſumit, ne filio relinquat? quoties filij parentibus longam inuident vitam, vt hæreditate citò potiantur? aut libertate? quoties ſorores queruntur, fratribus plus dari, quàm ſibi

sibi? quoties frater fratrem odit, quòd nimium comedat, quòd pulchrius vestiatur? quòd sic albæ gallinæ filius? quòd nimium peculij, in studijs, consumat? Quoties ancilla videns coquam dominæ esse valde charam, cibos, malitiosè destruit, & coqua paulum è culina digrediente, iniecta salis immani copia offam perdit; aut pulmentum, vel carnes, aggesto nimio adurit igne? vt oleant, & desipiant? De servis constat, quid accusationum machinentur, vt æmulo fauorem heri interrumpant. 19. Quid ibo per singulos? mendicus, cùm ante ianuam diuitis mendicum videt expectantem, liuore tangitur, & sibi existimat subduci, quod alteri videt porrigi. Nec rarò de illo querelas obijcit, quibus vult stipem illius interuvertere. 20. A mendico si ad medicum veniamus, potest sæpe liuor causa esse, vt ægrotum non adeat, sed mori sinat medicus, quia non dignatur ad eum accedere, à quo iam alium medicum fuisse consultum intellexit; censet ergo arti suæ derogari, si soli non credatur. Et aiunt, nonnunquam accidisse, vt, ad infamiam alteri conciliandam, morbus inconueniente pharmaco, de industria augeretur. O liuide, quid agis, si, cùm poteras, non iuuiisti, occidisti.

cidisti. Vide ergo, quo pacto famæ tuæ con-
 sulas, ex medico factus homicida. 21. Quod
 tantò truculentius est, si fiat etiam à medi-
 cis animarum, à Parochis, aut alijs Confessa-
 rijs, qui audent etiam cùm morte luctantes
 deserere, ac, sine confessione audita, e vita
 dimittere eos, à quibus se desertos memine-
 runt. Nempe alij semel iterumque confessum
 esse, adeò eos vrit, vt nihil, vel totum soli im-
 perium in conscientias velint obtinere. 22.
 Quò denique inuidia non penetrat, si non
 tantùm Aristotelem contra Platonem; sed
 Confessarium contra Confessarium, Doctorem
 contra Doctorem, Concionatorem contra
 Concionatorem, Lectorem contra Lectorem;
 subditum contra Superiorem; vnā inte-
 gram religionem contra alteram religionem
 irritat? *Vt doceamur, in sanctos quoque cade-*
re posse inuidias, ait S. Hieronymus, *& soli Dei*
puram clementiam derelinqui, filiorum Zebedæ
consideremus exemplum, pro quibus, cùm mater
mota pietatis affectu nimis grandia postulasset,
reliqui decem discipuli indignati sunt. Et IESVS
aduocans eos dixit: Quicumque inter vos volue-
rit esse primus, sit vester seruus: quoniam filium
hominis non venit ministrari, sed ministrare. Si
inter Christi Apostolos inuidia esse potuit,

S. Hiero-
 nym. ep.
 146. ad
 Dama-
 sum.

cur non esse posset etiam inter religiosos? 1. Cor. 3. 3.
Creta, ait post supra citatum Plutarchum, quidam, nullum habet venenum, prater phalangium, id est, aranei genus: ita non est monasterium tam sanctum, quod immune sit, ab obrectationis, & invidentia malo. Quibus dici meritò potest: *Cum sit inter vos zelus & contentio*, Rom. 13.
nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? 13. Quod etiam notat totas Congregationes, ac Sodalitates sacras, quæ inuicem provocantes, inuicem invidentes, inanis potius, quàm diuinæ gloriæ cupidæ esse arguuntur: sicut & totæ nationes, inter quas, velut hæreditarius linor gliscit: ad quas quotidie clamat Apostolus: *Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?*

Immo ambulatis in æternam damnationem. Grauißimum enim crimen est istud. *Invidia & fornicatione, & adulteria peior est*, ait S. Chrysostomus, *luxuria enim in operato tantum sistit, invidia verò totam subuertit Ecclesiã, & toti nocet terrarum orbi: hæc homicidij mater est; ista fratrem Cain occidit: ista Esau Iacob insecutus est, ista fratres Ioseph; ista diabolus cunctos homines perire curat.* Sed primò omnium ipsum invidentem. *Sicut enim viperas dicunt.*

M s abrupto

X.
 INVIDIAE
 MALIGNITAS.
 S. Chrys.
 hom. 44.
 ad pop.

S. Basil.
hom. 11.

abrupto ventre matris, nasci, ait S. Basilus, sic inuidia concipientem se animam corrodit, & tabefacit: suppliciumq; suum est, ut loquitur Poëta. Ex alijs vitijs aliqua saltem voluptas capitur, liuor est tristitia de bono alterius, & sine delectatione, nisi quòd, sicut alij bonis proximi gaudent, malis ingemiscunt; ita vice versa liuidus è fratris sui commodis dolorem concipit; è damnis delectationem. Risus

Ouid. l. 2.

Metam.

S. Augu-

stin. ser.

83. de

temp.

abest, nisi quem visi mouere dolores. Sicut enim vultures, teste S. Augustino, pratis amœnis & odoratis desertis, ad tabida & faculenta loca feruntur; musca quoque, prateritis salubribus membris ad vlcera properant; sic inuidi neglecto vita splendore, & rebus magnificè gestis, errata tantum observant, & diuulgant; ut diminuant gloriam eius, cui inuident. Quam si diminuerè possunt, exultant in aduersis illius; si non possunt, in prosperis illius affliguntur. Quæ exultatio in aduersis alterius, etsi non sit ipsa inuidia, sed velut filia ex illa sequatur, tamen, ut est frequentissima, ita grauissima, neque sua pœna caret. Quæ de causâ eam Iob tantopere declinauit, qui ausus est dicere: Si gauisus sum ad ruinam alterius, qui me oderat: & exultavi, quia inuenisset eum malum.

Iob. 31.

29.

Prou. 17.9

Et alio loco dicitur: Qui in ruina latatur al-
terius

terius, non erit impunitus, ait Salomon; &,
 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in
 ruina eius, non exultet cor tuum, ne forte videat
 Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram
 suam; eamq; in te transferat. Immo trans-
 fert. Nam vita carniū sanitas cordis, putredo
 osium inuidia; & sicut ærugo ferrum, sic in-
 uidia quē infecit, animum consumit. Quip-
 pe, vt Plautus ait: *Inuidere aly bene esse, tibi
 male esse, miseria est. Qui inuident, egent. illi
 quibus inuidetur, rem habent.* Itaque Deus
 inuidum cruciat amaritudine sua; qui sem-
 per carpitq; & carpitur vnà; punit hostimen-
 to etiam ac talione; & ni respiscit, ad æter-
 na supplicia amandat. Neque eò differt pœ-
 nam; sed, in hac ipsa illi vita, quendam
 Auernalium suppliciorum gustum propinat.
 Vnde inuidia non solum alienos, verum multò
 magis eum, quem possederit, lacerare consuevit,
 vt ait D. Ambrosius. Immo inuidi liuido den-
 te se ipsos rodunt, consumunt, occidunt, &
 secretis conscientie vngulis discerpunt.
 Quod in Aiace Telamonio ostendit Sopho-
 cles, cui quia mortui Achillis arma abiudica-
 ta, & Vlyssi in præmium virtutis data sunt,
 furor incredibilis mentē occupauit, qui eum
 eò impulit, vt in proprium gladium incum-
 beret;

Prou. 24.
17.

Prou. 14.
30.

Plaut. in
Tricu-
lento.

S. Ambr.
lib. de fu-
ga seculi.

Sophocl.
in Aiace.

1. Reg. 31.
4. Plura
alia ex-
empla
sunt apud
Surius
tom. 4. in
vita Ar-
nolphi.
c. 24. 38.
41. 42.

beret; quod & regiâ inuidiâ rabido Sauli tandem contigit. Qui, quoniam in innocentissimum, optimeque de Rep. meritum Dauidem ira inuidiaque flagrauit, à Domini spiritu relictus est, & à nequam possessus, donec & ipse Isacidarum Ajax in gladium proprium incubuisset. Sed hoc ipsum etiam in Soldani filio regni inuasore, supra à nobis memorato, exemplum ac remedium porre videamus.

PARS SECVNDA.

XI.
CRVDE-
LISSIMA
TYRANNI
INVIDIA
PVNITA,
ET FIDE-
LIS MINI-
STRI
CHARITAS
LAUDATA.

POSTQVAM is lamentabilem illam stragem edidit, & partim, iunioris fratris vociferatione, partim aliunde ex aula, tot parricidiorum cædes invulgus erupit, pronum fuit, vnicuique cogitare, quid ipse ab eiusmodi rege sperare posset, qui tam crudelis fuit in proprios fratres ac parentes. Itaque seditio inde gliscere coepit, quam, vbi dudum ad id armato dispositoque milite, callidus parricida sopiuit, cruenta manu sceptrum inuasit, regnumque violenta successione occupavit iniustus hæres. Quod vt magis muniret, censuit vterius fulciendum, interitu eorum, quos patri suo sciuerat fidissimos extitisse; in subditos quoque

quoque inuidia stimulus. Duos è Presbyteri Ioannis regione, bonis Christianisq; parentibus oriundos egregios viros, sed fortè bello captos emptosque, in aula sua habuerat pater eius. Hos, ob præclaram indolem, rerumque gerendarum prudentiam, ac mirificam, in rebus omnibus, constantiam & fidelitatem, haud secus, quàm proprios filios diligebat. Ea de causa, non solùm summis eos negotijs maximisque officijs, sed etiam arcibus, ac locis cū cumspectissimè munitis præfecit. Quo fauore regis, fortuna, non etiam virtus captorum est mutata. Nam eadem illis, in honore, quæ in seruitute fides fuit. Quæ, cū viuentē rege, tum maximè eo interfecto, probata est. Mutata iam dudum erant his captis, per ignominiam, nomina Christiana: Machomet vnus, Cain alter, in aula, appellabatur. Hos ergo duos, non nisi recti amantes, & insuper autoritatē ac viribus pollentes, si parricida non è regno, vel è vita eiecisset, facile meruebat, se eiectum iri. Cæterum fraude potiùs, quàm vi remtentandam ratus, alterum, cui Machomet nomen, ad se venire iussit. Venientem, in occasionem fraudis, interrogauit, an pro Soldano agnosceret, cum quo loqueretur?

Affir-

Affirmantis manum blandissimè apprehendit, honoribus postea varijs ornauit; plures maiorésque, cum quinque castellis, atque alijs fundis, agris, fortunisque amplissimis pollicitus, si collegam suum alterum Christianum Cain vulgò vocitari solitum, interimeret. Tunc apparuit, quantum, apud bonos, amicitia diuitijs præstet. Siquidem Machomet, neglecta tantæ promissionis spe, & metu omni contempto, ostendit, cuncta se alia potius paratum vel agere, vel pati, quam vt se tam nefario perfidiæ crimine obstringeret. Triginta, inquit, annis, ô Soldane, cum collega meo vixi; eundem patriæ spiritum ab ineunte ætate hausi; idem natale solum calcæui; vnà edimus, vnà bibimus; vnà læta atque tristia experti sumus; deniq; vnà eandem belli sortem subiuiimus: omnis humanitatis oblitus, bellua, tigris essem, si in immeritum, immanitatem istam perpetrarem. Tyrannus vbi vidit, furdo se loqui, neque hac via tragiæ suæ circulum absolui posse; tanquam si re melius ponderata, consilio desisteret, hominem à se dimisit, nullo præterea mandato, aut petitione oneratum. Hoc dimisso, alterum aduocauit, pari arte, aggrediendum. Perinde enim illi erat, vtro in car-

nifici.

nificinā alterius vteretur. Igitur, sicut prius Machometum, ita nunc vicissim Cainum, suauiloquentia, beneuolentijs verborū, largissimis pollicitationibus orsus circumuenire haud sanè diu laborauit. Cainus enim, cedens authoritati, non iam adamantinus, sed cereus flecti, siue etiam promissis emollitus, siue tantæ lanienæ recentissimis exemplis fractus, succubuit, promisitque, porrecta dextera, se crudelissimi mandati ministrum fore. Nec diu moratus, ex aula discedens illico arma induit futuræ scenæ idonea; ædesq; socij beneuolus trucidator adiuit. Procliue fuit Machometo, quod res erat, suspicari. Nam & aduentus intempestiuus; & tyranni prior machinatio, consiliumque adhuc alta mente repositum, recentique memoria fumans; & vultus ipse Caini, aliquid vel ausi, vel ausuri, viro prudentissimo perspicuè prodiderunt, quam rem cogitaret. Quocirca, velut subito excandescens, manum capulo acinacis ad-mouet, procurrensque iracundè obuiam, *ô proditor impiè! ô paries dealbate! ô subaratum aurum! & perfide Achates, non iam Achates*, exclamat. *Patere tua consilia non sentis? Negare non potes. In fronte tua, lego facinus cogitatum. Non sunt clausa pectoris tui arcana. A tyranno*

tyranno tyrannidem didicisti. Deserta Christi pietate, transisti ad mores Machometanos. Sed ades. ego te praeueniam; ut antè, quàm occidas innocentem, nocens ipse occidaris. Scelerituo obuiam ibo, ingulatus neminem poteris ingulare. Hac inexpectata oratione fulminatus sibi conscius Cain, altiùs in se descendit; neque, quod iam illi palam esset, veteri amico tegendum existimauit. Quare extemplo ingenua procubuit, atque gladium vagina eductum, abiecit ante pedes illius, cuius iugulum destinârat ferire: cumque ceruicem ipse suam nudasset, Feri, inquit, Domine, & meo me gladio verbera, hominẽ omnium, quotquot mortales viuunt, ingratiſſimum, perfidiſſimum, mori digniſſimum: & quidem illius manu mori, in quem perfidus extiti. Nihil aliud expectabat Cain, quàm ferrum, & fatum. Sed melior Machometus; Etsi, inquit, necari dignus es, qui tot annis intimè cognitum amicum ad necem destinasti; tamen dono vitam, do veniam; surge. At ne sine omni vulnere abeas, dicam quem tu volueris vulnerare: illum nempe, quem tyrannus, in eadẽ cauſſa, priùs compellauit, iussitq; tibi vim inferre. Sed ego pristina familiaritatis memor, & legis Christiana, ipse malui mortis me periculo exponere, & amicitia potius, quàm

vita

vita indulgere. Restiti igitur Tyranno, & id facere me non posse, dixi; cui te nunc vidi consensisse, & iniquam eadem mandanti parere voluisse. Perperi tibi, ut cumulatione beneficij ex amico carnicem facerem, & ab illo maclaretur, cui caussa fui, ne maclaretur. Verum hac fuere; condono omnia; ut vel hinc tibi amicitia accrescat, discasq; posthac odisse odio dignos. An enim non vides, quam sanus sit, cui operam addixisti, ut sicarius fieres? Huc usque diabolus fuit, sed catenatus: nunc, parentibus e medio sublatis, fratribusq; sepultis, velut ruptis catenis, quid non tentabit? Sed nostri officij est, obstare violento. Abi ad illum, & simula, te, quod mandarat, perfecisse; meq; dic, ferro tuo cecidisse; cetera mihi permitte. Abijt Cain, Tyrannoque retulit, se ipsius mandato paruisse, Machometum vixisse; hoc habere. Quod vbi ille audiuit, iam, contra vnum pugnare, longè facilius duxit: astu tamen vim occultauit. Quippe, gratijs illi magnificè actis, ad complexum illius currit; sed inter amplectendum inopinantem pugione percussit. Perlatus est illico cædis huius rumor ad Machometum, qui rem non diutiùs distulit, sed armis raptim instructus ad palatium properauit. Ibi tot funeribus funere etiam ipsius parricidæ cumulatis, &

N

se

se hoste, & regnum Tyranno liberauit. Fraude uti noluit, virtute vicit. Gloriosius enim existimauit rem manu, quàm astu geri. Igitur, tanquam primæ admissionis aulicus, audientia non petita, ad Soldanum intrepide ingressus est. Tyrannus, eo viso, excandescens, *Ergóne*, ait, *tu canis, & fili canis, adhuc aura vesceris?* Cui Machometus, *Ingratissimis viuis*, inquit, *& quia cane deterior es, ego nunc te ipsum neci dedam.* Corripiunt vtrunque ferrum, & acerrimè dimicant. Post diurnam pugnam, cecidit, qui meruit; parentibusque suis inferias tulit truculentus filius; quæ inuidia in sui patris necem impulit, & propriâ dignum fecit, ut etiam ipse sceptro, quod genitori eripuit, spoliaretur. Paucos igitur dies in solio sedit, qui nisi per nefas ascendisset, multos annos regnaturus erat. Iustè ergo passus est à ministro, quod ipse longè crudeliùs fecit parenti. Hoc facinore in conclaui patrato, inde victor progressus Machometus, militem collegit, populoque conuocato ad concionem, occisi Tyranni historiam omnè explicatè narrauit. Miro applausu exceptus est; magnaque totius multitudinis gratulatione, gaudentis, se tam immiti iugo, belluaque adeò infesta esse liberatam. Eadem

dem mens, eadem vox fuit procerum, qui omnes Machometum posthac Soldanum esse iusserunt. Ille quasi honorem acceptaret, milite munitus, turbas regni composuit: & mira celeritate, intra viginti dies, omnia tranquillauit. Quibus elapsis, cum omnia conquiescerent, conuocatis rursus tam proceribus, quam populis vniuersis, statum regni exposuit, tandemque regis filium natum minimum superstitem produxit, ad hunc, non ad se regnum pertinere dicens, non iam fatuum, sed Dei (qui quæ sunt stulta mundi eligit) suffragio coronandum. Itaque coronam de suo capite detractam, iuueni imposuit. Qua tanta fidelitate effecit, ut non solum *amicus Dei* à cunctis appellaretur, sed etiam, ut, cum summa Christiani nominis existimatione atque incremento, haberetur pro vrbis, & totius regni Gubernatore, donec regius puer, ex ephebis excederet, & per ætatem ipse regnare posset. Hæc initia fuerunt Armuzium Christianam religionem introducendi, quæ velut fundamenta iecit diuina Prouidentia, super quibus postea P. Gaspar Barzæus noster reliquam Ecclesiæ structuram ædificaret, cuius vita passim extat.

XII.
INVIDIA
QVOVIS
SUPPLI-
CIO DIG-
NA: CHA-
RITAS
QVOVIS
PROEMIO
ET LAVDE.
Max. ser.
34.
S. Chryf.
hom. 41.
in Matth.

Matth. 25.
41.

Trahuntur etiam ex hac parte historia istius egregia contra inuidiam documenta. Nam insatiabilis Tyrannus, usque ad eorum etiam cædē progressus, qui parenti eius fideles extiterunt, non solum docuit, prudenter à Cleobulo responsum esse, *inter principuè cauenda, esse amicorum inuidias, & insidias inimicorum*; sed etiam, quàm diabolicum, & nullo supplicio satis plectendam sit hoc vitium, manifestè demonstrauit. *Quemadmodum sues*, ait S. Chrysostomus, *lutosæ immunditia, & demones nostris damnis latantur*, sic inuidi calamitate proximorum exultant, alienas jacturas suos questus existimat. Nonne igitur tales homines lapidibus petendi? nonne omni cruciatu torquendi? Non aliter profectò, quàm rabidi canes, demonisq; atroces furia. Nam velut scarrabæi alieno stercore, sic inuidi aduersa aliorum fortuna nutriuntur. Inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in demonem immanissimum conuertit. Qua de causa meritissimò Tyrannus ille parricida diabolus catenatus, torquatus, diadematus, potuit nominari, atque inter eos accenseri, quibus dicitur: *Discedite à me maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius*. Igitur, ut eiusdem modò laudati Patris utar-
verbis:

verbis: *Fugiamus inuidia pestem. Non enim li-* S. Chrys.
cet euadere ignem diabolo paratum ab hoc malo hom. 53.
non liberatos. Liberabimur autem, si cogitemus, ad pop.
quo modo Christus & nos dilexit, & alterutrum
amare precepit. At quomodo nos dilexit? Pretio-
sum sanguinem dedit pro nobis, qui eramus ini-
mici, & modo peccaueramus: hoc etiam fac pro
fratre. Nam propterea dicit: Mandatum no- Ioan. 13.
uum do vobis, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi 34.
vos. Immo verò, nec ita mensuram statuit. Nam
ipse pro inimicis hoc fecit. At non vis tuum, pro
fratre, sanguinem effundere? Quid igitur illius
sanguinem fundis, ex opposito mandatum oppu-
gnans? Præceptum charitatis est, alterius bo-
no gaudere, inuidia fructus est, dolere: chari-
tas non emulatur, liuor cor exedit, quia pro-
ximi bono suum diminui credit, tolle inuidia,
& tuum est, quod habeo: tollam inuidiam, & meum
est, quod habes. Amicorum enim, si sibi non
inuident, omnia sunt communia. Charitas
non solū pro proprijs, sed & pro alienis suc-
cessibus ac rectè factis Deum laudat. Hinc ait
Apostolus: Primum quidem gratias ago Deo Rom. 1.8.
meo, per Iesum Christum, super omnibus vobis,
quod fides vestra annuntiatur in toto mundo: in-
uidia ringitur, & Nemesis iniusta iudicat,
Deum dona indignis conferre. Charitas &
humili-

S. Augu-
stin. de
verbis
Domini.

Matth.
22. 21.

S. Cypri-
an. de ze-
lo & liq-
ro.

humilitas exaltatur; inuidia dum se exaltat, humiliatur: hoc in Tyranno, illud ostensum est, in Machometo, cui maior gloria venit e corona repudiata, atque in verum heredem translata, quam cum illi eadem à proceribus & populo offerretur. Multæ filiae matre mortua viuunt, superbia est inuidiae mater, sed talis, vt filia, extinctâ matre, non possit superesse. *Inuidia est filia superbia: sed ista mater superbia, nescit esse sterilis*, ait S. Augustinus, *continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia.* Suffocatur autem superbia etiam per ipsum appetitum excellentiae, si consideretur, honores saepius ambitione perdi, quam acquiri. Quid, stolidi, per vim vobis ad sceptrâ viam paratis? quid regibus legitimis ea, de manu extorquetis? hoc pacto non itur ad gloriam; sed honores & regna, & ipsa vita amittuntur. *Reddite, quae sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo.* Christiani, qui se humiliant, exaltantur: gentes quæ se exaltant, humiliantur. *Huic periculo consulens Dominus, ne quis zelo fratris in laqueum zâbuli incurreret*, ait S. Cyprianus, *cum eum discipuli interrogassent, quis inter illos maior esset; Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus.* *Amputauit omnem emulationem responso suo, omnem causam*

causam & materiam mordacis inuidia eruit & abscidit. Exaltationis, apud nos, non potest esse contentio; de humilitate ad summa crescimus: sicut creuit, qui coronam sibi detraxit, & filio regis tradidit; pluris enim illius virtus, quam huius potestas fuit æstimata. Ad eundem modum, si & nos, non tantum verbo, sed & corde dicamus: *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*, nulli suum honorem, nulli opes, nulli scientias inuidebimus, sed potius Deo gratias, pro istis, agemus; quia sic nomini illius gloria datur, immo sic & nos ad æternam gloriam peruenimus, quæ est omnibus rebus mundi anteferenda: quarum contemptus & inuidiam elidit, & promouet nos ad bona longè præstantiora.

Psal. 113.
9.

Quod est S. Basilij remedium, dicentis: *Quid faciendum, ut hac peste affecti facile liberemur? si nihil rerum humanarum magni æstimemus: non enim in rebus fluxis bonum constituimus, sed ad æternorum bonorum participationem vocati sumus. Opes, honores, voluptates, eloquentia, instrumenta sunt virtutis rectè utentibus, nihil per se vera felicitatis habentia. Qui ergo ita fuerit animatus, ut nihil usquam humanum admiretur, huic procul dubio inuidia domi-*

XIII.
REMEDIA
ALIA IN-
VIDIÆ.
S. Basil.
hom. 114

Laert. l. 6.
cap. 1.

1. Petr. 2.
1.

nari non poterit. Hoc remedium morbi istius habemus. Quanquam, & ij, qui potestate pollent, hîc debent vigilare. Antisthenes absurdum esse dicebat, triticum repurgare à lolio, bellum ab inutili milite, & à Republica non secernere inuidos. Deponentes igitur omnem malitiam, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Illi autem qui aliorum inuidia agitantur, sciant Abelem esse non posse, quem malitia Cain non exercet. Utantur ergo aliorum malitia in bonum; sicut inuidi aliorum bonis in malum abutuntur. Sciant, honesta etiam si per inuidiam ad tempus obscurentur, tamen suo tempore soluta iterum splendere. Ut enim flammam primùm emicantem, multus comitatur fumus, qui ea conualescente, & se se explicante euanescit: sic res egregias aggredientem initio multa premit inuidia, donec, auctam gloriam, inuidiæ fumum discutiat. Nam fumus gloriæ inuidia est. Sciant inuidiam non solùm agere *antagonistam fortunatorum*, sed etiam esse *testem virtutis*. Quade causa Themistocles adhuc adolescens nihil dum præclari se fecisse dixit, *Nondum enim sibi invideri*. Nam sicut cantharides ve-

geto

geto maximè tritico innascuntur, & rosas
pulchrè florentibus: sic inuidia maximè in-
uadit bonos viros ac ingenij personæq; glo-
riam sustinentes, & inuidere nescientes; atq;
ob hoc ipsum similes in terra erunt Diuis-
coelestibus, quorum nemo alteri inuidet,
quantumuis in gloria maiore collocato. Si-
cut neque soli luna, neq; lunæ cetera astra,
ob splendorem clariorem inuident; neque
terra superioribus corporibus, quibus subia-
cet, neque flumina Oceano. Hæc est harmo-
nia mundi. Ad quam etiam pertinet hæc
mixture fortunæ atque inuidiæ. Scio, inquit
Xenophon: nonnullos liuore ductos morbo animi
obtemperaturos. Tamen memor nullam vnquam
virtutem caruisse inuidia (male etenim cum eo
agitur, cui nullus inuidet) aquanimiter feram
eorum dicacitatem. Signum igitur excellentiæ
est, inuidiam pati; hæc enim non petit, nisi
felices; sicut signum est miseriæ, inuidiâ
(quam Socrates anima vlcus & ferram appel-
lauit) flagrare; nisi enim aliquid sibi deesse
putaret, quod in altero videt, nemo inuide-
ret. Itaque, qui inuidet, minor est, & hinc
miser, quia simul & peccat, & plectitur, ex-
peditâ iustitiâ, & occasionē dat, vt dicatur:

Aut Mutio nescio quid incommodi accidit, aut Macrobi-
nescio lib. 2.

Xenoph.
l. 1. Cy-
ripædiæ.

Stobæus
serm. 36.

Satur. c. 2

Francisc.

Petrarch.

dial. 106.

Paulus
Oros. de
Ormeffa
lib. 4.

nescio cui aliquid boni. quod Publium olim dixisse testatur Macrobius, cum hominem inuidum, & in primis maleuolum videret solito tristiores. Quin & se pusillanimum ostendit; quia licet tanquam ignis summa petat ex imo, tamen in imo manet. Hinc ille dixit: omnibus ex vitijs, nullum pigrius inuidia, altos in animos non ascendit: nullum quoque miserius; quippe suis malis, & alienis bonis, immo ipsa virtute torquetur; & quia inuidi atque maligni vitioso oculo vident, quæ vident: & confusi caligine nequitie in id cadunt, ut minus videndo plus videant; cum tamen id, quod est ita, ut est, videre non possint, in tantum enim captum cor obliquat inuidia, ut rectum natura non videat. Hinc dantur consilia perniciofa, & nulla magis damnantur, quam quæ sunt vtilissima fortunis aliorum; planèque sarcasmus fuit, quando, coram Friderico rege, alijs disputantibus, Quid præcipuè conferret oculorum perspicuitati? & quibusdam respondentibus fœniculi afflatum, quibusdam vitri usum laudantibus, Actius Sincerus dixit, his longè antecellere inuidiam: ut quæ omnia maiora plenioraque videre faciat. Hoc ipso enim oculos fallaces facit, non perspicaces. Deniq; ut sagitta in mittentem retorta,

ita

ita ſuum inuidia ipſum conficit authorem,
cui ex vultu liuido relucet, cui pectus intem-
perijs implet, cui & corpus & mentem, & il-
la ipſa, ſi quæ habet, bona funditus euertit.
Bellè proinde deſcribitur à Poëta.

*Liſor tabificum malis venenum.
Intactis vorat oſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quo quiſquis furit, inuidetq; ſorti,
Vt debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graues dolores:
Suſpirat, fremit, incutitq; dentes.
Sudat frigidus intuens, quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum:
Pallor terribilis genas colorat:
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuauiſ illi.
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi.
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Atque hæc porrigat, & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedis ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit un-
quam.
Torquet viſcera carnifex cruentus,
Vaſanos tacitè mouet furores,
Intentans animo faces Erinnyſ
Lethaliſ,*

*Lethalis, Tityq³ vultur intus,
Qui ſemper lacerat, comestq³ mentem,
Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuârit,
Nec Phœbus, ſobolesq³ clara Phœbi.*

CAPVT

CAPVT V.

GVLÆ ET LVXVRIÆ VI-
TIVM EMENDATVM, ET SE-
VERO POENITENTIÆ GENEREA MARIA ÆGYPTIACA CA-
STIGATVM.

IMPORIBVS Honorij Papæ I. atque
Heraclij Imperatoris, vixit S. So-
phronius Episcopus Hierosolymi-
tanus, fuitq; sub initium hæresis Monothe-
litarum, insignis fidei Catholicæ defensor,
qui diem suum obiit Anno Domini 634.
Huius

I.
AVTHO-
RIS AV-
THORI-
TAS.

Baroni
tom. 8.
Annal.
Apud He-
ribert.
Rosvey-
dum l. 1.
de vitis
Patrum à
pag. 382.

Huius tanta est autoritas, ut epistola illius ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum in 6. Synodo Act. i i. citetur. Hic Sanctus Sophronius, præter cetera, quæ posteris legenda & discenda reliquit, scripsit etiam vberioribus verbis sequentem historiam, ob temporis angustias, à me in compendium redigendam. Non tamen sine morum condimento, ut & iuvenes castitatem, & senes discant colere sobrietatem; turpe enim est adolescentibus lasciuire; foedum & absurdum senibus, adolescentiari; & luxus utriq; ætati vel vitandus, vel dediscendus. Historiam Prophetæ verbis ordior.

II.
ZOSIMAE
PROFE-
CTVS.
Thren. 3.
27.

Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua, idcirco Zosimas sanctus ille (non hæreticus, qui ab hoc alius fuit) ab ipsis matris vlnis auulsus in quoddam Palæstinæ monasterium fuit portatus, in quo cum illo virtus perfectioque religiosa à teneris vnguis ita creuit, ut non solum cœnobij regulas omnes quàm exactissimè seruaret, sed etiam multa alia per quàm liberaliter adijceret, vigilantia, abstinentia, coniunctionis cum Deo opera; adeò, ut neque inter manuum labores, neque cum cibum sumeret, à feruenti diuinarum rerum meditatione, sacrisq; cantibus

tibus desisteret; eaquæ propter à plurimis Dei
seruis, è locis longè dissitis, tanquam ad ar-
chetypum vitæ sanctæ venientibus visitare-
tur, qui ab eximio eius exemplo sibi ideam
sumerent philosophandi. Ad hanc sanctita-
tem diuturnitas accessit; in ea enim seuerita-
te vitæ, quinquaginta tres totos annos, per-
seueravit. Nemo innocentia suæ nimium
confidat; nemo sibi placeat, si diu benè vixit;
sed *qui stat, videat, ne cadat*. Quàm diu viui-
mus, *militamus*; & prorsus *militia est vita ho-*
minis super terram, in militia autem nemo est
securus. Ibi, vt vincere possumus, ita & vin-
ci; & utique tantò prouiùs, quantò minùs
sumus exercitati athletæ. Quid enim nobis
non potest accidere, si Zosimas, qui diuinis
sæpe visis atque reuelationibus armatus, à
puero inter pietatis doctores educatus, post
solidos quinquaginta tres annos, superatus
est à superbia tentatione? Adeò semper vi-
gilandum, neque vlla hosti Tartareo rima
aperienda est. *Cancer*, ait S. Ambrosius, *liben-*
tissimè vescitur carnibus ostreorum. Verùm quo-
niam illa benè munita sunt firmissimis utrinque
testis, ut vi perfringi non possint, obseruat calli-
dè, dum se exponant ad solem. Ibi dum se aperi-
unt, & captant auram, cancer immittit hianti-
bus

1. Cor. 10.
12.
Iob. 14.
14.
Iob. 7. 1.

bus in os lapillum, ut testas reducere non possint; postea satis tuto intrudit chelam, & depascitur. Ita cum homines sese dedunt otio, & animum aperiant voluptatibus, & vanitatibus, & inanibus laudum auris captandis, venit diabolus, immit- tit foedas cogitationes; atque ita cum illi testam, qua antea muniebantur, non possint retrahere, deuorantur. Sic multis contingit; & prope etiam Zosimo euenisset, qui in ipso virtutum mari superbiae naufragium est passus, haud obscure demonstrans, verè dictum esse à S.

S. Augu-
stin. de
nat. &
gratia in
ep. ad
Dioscor.
Claudi-
an. 2.
Stilic.

Augustino: *Cetera vitia in male factis valent, sola superbia etiam in recte factis est cauenda: ne illa, qua laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Quod vel Claudianus aduertit ita canens:

*Quin ipsa superbia longè
Discessit, vitium rebus solenne secundis,
Virtutumq; ingrata quies.*

III.
ZOSIMAE
TENTA-
TIO ET
CVRATIO.

Cum enim ita, ut dixi, in virtute profecisset Zosimas, atque se videret, tanquam ideam perfectionis, adiri, salutari, & considerari, damone malo occasionem captante, & Eugenum suggerente, & ipsa quoque diuina providentia utili consilio permittente, periculosa mentem illius coepit quatere cogitatio, quasi iam omnibus numeris perfectus esset & absolu-

gent, quàm qui nunquam lapsi sunt, & seipsos sic non deflent. Vt ergo Zosimas quoque intelligeret, quàm longè alij eo sanctiores essent, atque inde in sui contemptu cresceret, super- bè de se cogitanti radiosus de cœlo Angelus astitit, hisque eum verbis est affatus: *Certasti, ô Zosima, diu heroicè, sed victor victus es. Ergo ut agnoscas, quantum tibi adhuc desit de illa virtutum perfectione, quam alij complures obti-*

Gen. 12.

nuerunt, egredere de terra & de cognatione tua, atque ad coenobium, Iordani aditum proficiscere. Audiit, fecit, susceptus est, vidit abstinentiam, vigilias, orationes, charitatem mutuam, silentium tantum, vt nunquam, nisi cum Deo, aut de Deo, asceræ illi loquerentur. Ob quam rem, in Paradisum, aut ipsum cœlum, vel ad Angelos certè in terris versantes, arbitratus est se peruenisse, à quorum cœlesti exemplo in schola virtutum erudiretur. Quanquam non erat hic vltimus scopus, ob quem Zosimas iussus est de monasterio egredi, in quo fuerat educatus. Adhuc longa illi, & grandis restabat via; quæ non sine diuerticulo à nobis est persequenda.

IV.

GVLAE
VITIUM,
SPECIES,
ET DAM-
NA.

Itaque audite, ventres, helluones, edones, gurgites, abiecta in pastum mancipia, & ob- stupefcite, Quid de duobus debitoribus cen- seretis

absolutus, neque vllius ampliùs alterius exemplo, aut doctrina magisterioùe indigeret. Et fastu tumens ausus est secum ita loqui: *Nunquid est in terris monachus, qui nouum aliquid possit tradere mihi, iuuare me valens in aliquo, quod ignorem? aut quod ego in monachico non explenerim opere? Numquid inuenitur eorum, qui solitudinem duxerunt, vir, qui prior me in actibus sit?* Hunc etiam optimi quique habent hostem: postquam omnia vitia superauerunt, periclitantur, ne tanquam victores superbiant. *Quis vestrum, ait Seruator, habens seruum orantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: & non dicat ei: Para quod coenem, & pracinge te, & ministra mihi, donec mandueem & bibam, & post hac tu manducabis & bibes? Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit, qua ei imperauerat? Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia, que precepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Ita quidem sentire, ita loqui deberent Dei serui; si tamen eos cadere permittat benignus Dominus, dat cum tentatione prouentum, vt, quod de Antæo ferunt, fortiores surgant, postquam ceciderunt. Vidi, inquit B. Climacus, & feliciores existimaui, qui post lapsum ita lu-*

Luc. 17. 7.

Ioan. Climacus.
grad. 5.

gent

gent, quàm qui nunquam lapsi sunt, & seipsos sic non deflent. Vt ergo Zosimas quoque intelligeret, quàm longè alij eo sanctiores essent, atque inde in sui contemptu cresceret, super-
bè de se cogitanti radiosus de cœlo Angelus
astitit, hisque eum verbis est affatus: *Certa-
sti, ô Zosima, diu heroicè, sed victor victus es.
Ergo ut agnoscas, quantum tibi adhuc desit de illa
virtutum perfectione, quam alij complures obti-*

Gen. 12.

*nuerunt, egredere de terra & de cognatione tua,
atque ad coenobium, Iordani aditum proficiscere.
Audiit, fecit, susceptus est, vidit abstin-
tiam, vigilias, orationes, charitatem mu-
tuam, silentium tantum, vt nunquam, nisi
cum Deo, aut de Deo, asceræ illi loqueren-
tur. Ob quam rem, in Paradisum, aut ipsum
cœlum, vel ad Angelos certè in terris versan-
tes, arbitratus est se peruenisse, à quorum
cœlesti exemplo in schola virtutum erudire-
tur. Quanquam non erat hic vltimus sco-
pus, ob quem Zosimas iussus est de monaste-
rio egredi, in quo fuerat educatus. Adhuc
longa illi, & grandis restabat via; quæ non
sine diuerticulo à nobis est persequenda.*

IV.

GVLAE
VITIUM,
SPECIES,
ET DAM-
NA.

Itaque audite, ventres, helluones, edones,
gurgites, abiecta in pastum mancipia, & ob-
stupefcite, Quid de duobus debitoribus cen-
seretis

feretis, quorum vnus denario, alter mille talentis obstrictus, ille mille talenta, iste vix denarium solueret, etsi soluendo esset? Idem de vobis iudicote. Maximi peccatores sunt maximi debitores, & plerumque etiam minimi solutores; neque tantum pro mille peccatis volunt satisfacere, quantum faciunt sancti pro vnica leuissimæ etiam culpæ offensione. Qui pleni sunt iniquitate, impietate, blasphemijs, vindictis, furtis, detractionibus, impuritate, illis nimis grauis ac diuturna est Quadragesima; aiunt se dormire non posse, si non cœnent; in morbos cadere, nisi carnibus vescantur: totos dies versantur in popinis, totas noctes comburunt in poculis; & patrimonia degulant: adeò vt multi, præ continua ebrietate, nunquam sentiant se esurire. Multi etiam idcirco se se inebrient, vt conscientiaë stimulos, ob flagitia sua, fodicantes sopiant, aut saltem ad aliquot horas tranquillunt. Hi parati sunt, ne peccatorum onere grauentur, onera alia adijcere; ac ne delectationem in gustu omittant, contra diuinas humanasque leges agere, atq; Dei gratiam amittere. Non dicam, esse aliquos adeò vecordes, vt ipsa sua pia alioquin opera, intemperantijs contaminent, exercitiumq; vir-

tutis temulentiâ inficiant. Nam quando vel pœnitentiæ rigore, & sanguine facto, quod deliquerunt, volunt extinguere, quando flagellis in terga, & peccata sua sæuire, nonnulli priùs vino intemperantissimè hausto, se muniunt, itaque stupidos reddunt, vt præ ebrietate ictus flagrorum non persentiscant, & fortasse aliquando nesciant, a sinumne, an hominem Deo mactent. Longè aliter Christus pro nobis satisfecit, qui per totos quadraginta dies & noctes, nihil omninò neque cibi, neque potus attigit: quin ipsa etiam in cruce, atq; ardentissima, ob effusi tanti sanguinis copiam, siti & ariditate positus oblatum sibi vinum, *cùm gustasset, noluit bibere.*

Matth.
27. 34.

S. Thom.
2. 2. q. 148.
a. 1.

S. Greg.
lib. 39.

Mor. c. 27
& lib. 31.
cap. 31.

1. Reg. 14.

natus appetitus; vt è D. Gregorio S. Thomas docet, gula nos oppugnat & quoad modum, & quoad rem gustandam. In modo, si tempus non seruatur, aut si non refrænatur auaritia: in re, si exceditur in quantitate, pretio, aut præparatione. Itaque quinque vijs nos Gula vitium innadit. 1. Quando indigentia tempora præuenit, maximè diebus ieiunij, vt Ionatham filium Saulis, quem adegit ad mel delibandum, ieiunij tempore nondum trans-

transacto, & alios ventri obediētes, quī quia
quandocunque, aut vbi cunque pabulum in-
ueniunt, instar Harpyiarum inuolant, idē
animalium, non hominum numero compu-
tantur. Apud quos venter præcepta non au-
dit, poscit, & appellat nulla non hora. 2. Si Numi ira
cibos, vel potus lautiores quærit, vt Israëlitæ; 4.
aut vetitos, vt carnem in quadragesima, vel
die Veneris & Sabbathi. De lautē cœnan-
tibus, Et quibus in solo viuendi causâ palato est,
porro ita queritur Poëta:

Iuueni
sat. 1.

*Interea gustus elementa per omnia qua-
runt;*

Petroni
Arb. in
Satyr.

*Nanquam animo pretijs obstantibus, inte-
rius si*

*Attendas, magis illa iuuant, quæ pluri
emuntur.*

*Sic deficiente crumena, Et crescente gula, dum
notę iam nauseantur & inamarescunt epulæ,
dum Iouis lac aut cerebrum, dum mellis
medulla quæritur,*

*Ingeniosa gula est, Siculo scarus aquore
mersus*

*Ad mensam viuus perducitur, atque Lu-
crinis*

*Eruta littoribus vendunt conchyliæ cœnas,
Vt renouent per damna famem. Iam Pha-
sidis vnda*

O 3

Or-

Orbata est auibus, mutog³ in littore tan-
tūm

Stat. l. 4.

Sola desertis aspirant frondibus aure.

Ab miseri! quos nosse iuvat, quid Phasidis
ales,

Distet ab hiberna Rhodopes grue: quis ma-
gis anser

Extā ferat? cur Tuscus aper generosior
Vmbro:

Labrica qua resubent conchyliā mollius
alga?

Lucan.
lib. 4.

ô prodiga rerum

Luxuries, nunquam paruo contenta pa-
ratu!

1. Reg. 2.

Hugo in
claustr.

3. Gula præsto est, quando ea, quæ fumenda
sunt, aliquis preparari accuratiùs appetit, ut
filij Heli. Superstitiosum quidam nimis, in suis
preparandis cibis, adhibent studium, infinita de-
coctionum, frixurarum, & condimentorum ge-
nera excogitantes ait Hugo, modò mollia, modò
dura, modò frigida, modò calida; modò cocta,
modò assa; modò pipere, modò allio; modò cymi-
no, modò sale condita, secundum consuetudinem
pregnantium mulierum desiderantes, ita quod si-
bi desudant coquorum artes, & fiunt varia qua-
stiones, utrum fieri debeant assata, vel frixa, vel
elixa; & tanta sollicitudine preparantur, ut de-
morantur

uoratis quatuor vel quinque ferculis, prima non impediunt nouissima. Et cum iam stomachus crebris ructibus repletum se indicat, nondum tamen curiositas satiatur. Isti videntur colere ventrem, tanquam Deum. Et quia solent Dijs templa construui, altaria erigi, ministri ad seruendum ordinari, immolari pecudes, thura concremari; Deo ventri templum est coquina; altare mensa; ministri coqui; immolata pecudes, cocta carnes; fumus incensorum, ordo saporum. 4. Et illa gulæ præclara est species, quando in ipsa quantitate sumendi mensuram moderata refectionis excedit, vt Sodomitæ fecerunt. Vna filua pluribus elephantibus sufficit: homo verò pascitur vix terra & mari. Fuit Heraclides pugil, teste Plutarcho, infiniti prope cibi potusque capax: non reperiabatur illi compar in potando. Apud Athenæum, Amaranthus Alexandrinus scribit, Herodotum tubicinem Megarensensem magnitudinis fuisse trium vlnarum cum dimidio, latera que fortia habuisse, ac sex panis semodios edisse, carniū libras viginti, binos vini congios ex argenteo non tam scypho, quàm puteo bibisse. Sed magno ventri, magno opus erat pabulo; minusque est mirum, si Polyphemo vna in cænam ouis & duo vini vtres non suffecerunt. Flavius

Ezech.

25. 49.

Plutarch.

l. 1. Con-

uiu. qq.

Athen.

l. 10. c. 1.

Vopiscus memorat, Phagonem quendam Aureliano in delicijs fuisse, qui vno die, ad mensam Imperatoris, ederet aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum; biberit autem infundibulo ori appposito plus orca.

Iuuenal,
sat. 1.

Quis ferat istas

*Luxuria sordes? quanta est gula, quæ sibi
totos*

Ponit apros?

immò sumit, & consumit? Si tamen consumit, & nō potius se occidit. Ne enim turgeas, aut ne crudus fias, *Bucca Noscenda est mensuræ.* 5. Scēuit gula, quando & abiectus est, quod desiderat, & tamen ipso estu immensi desiderij deterius peccat, vt Esau, & innumeri. Si ergo his quinque modis gula delinquit, quàm multi sunt, qui vix manē surgunt, & à lecto adhuc calidi, statim ad offas currunt, statim absinthiacum, statim vinum sublimatum, vel, si hæc inopia neget, statim ad cereuisciam appellant? Quotus quisq;, expectat prandij tempus? quotusquisque non consumit plures horas vorando, quàm orando? Ipsi paruuli assuescunt ab incunabulis, toto die panem, pomum, saccharum, aut alia opsonia in manu circumferre, ac obrodere; ad hoc illis sacci & buccæ implentur; ad hoc nemi-

Gen. 25.
33.

neminem volunt salutare, nisi crustula acci-
pian, aut melimela, quibus eos parentes af-
suefaciunt, immemores Anacreontem Teiū
vux passæ acino strangulatum; aut saltem his
talibus palatum exsurdari. Certè multi etiā
opifices, ita delitijs se se assuefecere, vt si quid
boni ac rari in forum venit, illud per vxo-
res præstinent. Quidam, in debitis vsque ad
aures demersi, malè vestiti, nullam supra ædes
integram tegulam, nullum in fenestrâ inte-
grum vitreum orbiculum habentes, quàm
primùm aliquot numulos lucrantur, illico
in forum mittunt vxorem, aut ancillam, &
pulos, gallinas, nefrendes, aues emi curant,
vt pecuniam, velut hostem, citò è domo
amoliantur. Hi, *uno die*, ait S. Ambrosius,
multorum dierum labores bibunt, & comedunt;
nimis parum de crastino, de liberis, de fami-
lia sua solliciti. Quin sæpe, apud vnum pro-
letarium, & in plebeia domo, plus piperis &
condimentorum absumitur, quàm apud mul-
tos opulentos, qui abstinere nōrunt, quia
nolunt egere. Quanquam nec isti sunt admo-
dum multi. *Hæc pestilentia*, ait Alanus, *non*
vulgari humilitate contenta profundius se porri-
git in Prælatos, qui salmones, lucios, ceterosq; pi-
scēs equipollenti generositate præsignes varijs de-

Politia-
nus in
Nutricia.

S. Ambr.
lib. de
Helia &
ieiun.

Alan. de
cōplan-
tu natu-
ræ.

O s

coctio.

coctionum cruciatos martyrijs baptizati adul-
 terantes officium sacri piperis fonte baptizant:
 ut ex tali baptismo baptizati multiformē sapo-
 ris gratiam consequantur. In eadem mensa ter-
 restre animal piperis inundatione submergitur:
 piscis in pipere: anis eiusdem viscositate ligatur.
 Dumq; tot animalium genera, uno ventris ex-
 gastulantur in carcere, aquatile animal secum,
 pedestre aëreumq; genus in eodem sepulchro intu-
 mulari mirantur. Quibus si detur licentia exe-
 undi, egressui vix portæ sufficit amplitudo. Hinc
 plura crapulæ pandenda sunt ostia; & vt
 Suetonius testatur, Claudius Cæsar conuiujs
 plus nimio deditus, vini cibi que appetentif-
 simus vsque adeo fuit, vt sæpe stomachum
 vomitu cogeretur exonerare. De quantitate
 plura non dicam, cum medici testentur, im-
 mo ipsa experientia, cum Sacra Scriptura, ita
 se se farcire multos, vt non solum plenus ven-
 ter non studeat libenter, seu, vt S. Hieronymus
 loquitur, *pinguis venter non gignat sensum te-
 nuem*, sapientiaq; vino obumbretur; sed eti-
 am in omnis generis morbos ebulliat; immo
 & paupertatem, & lites, & subitas mortes.
 Neque enim è gula nascitur duntaxat hebe-
 tudo sensus, inepta lætitia, ioci scurriles, mul-
 tiloquium, & spurcidi sermones, immun-
 ditia.

Sueton.
 in Claud.

ditiaque corporis, sed alia quoque innumera
mala, velut è lerna prodeunt; immo ipsa
mors. *Quidquid animi volat, quidquid piscium*
natat, quidquid ferarum discurret, nostris se-
pelitur ventribus, quare nunc, cur subito moria-
mur? quia mortibus viuimus, ait Seneca. Et *Cui*
va? ait Salomon, *cuius patri va? cui rixæ? cui*
fouea? cui sine causa vulnera? cui suffusio ocu-
lorum? nonne his, qui commorantur in vino, &
student calicibus epotandis? Nam etsi pugnare
scyphis Thracum est, & barbarorum, scyphi
tamen ipsi, & animum & bilem accendunt,
atque ex humanissimo quoque barbarum
faciunt; quin & egentem. *Operarius ebriosus*
non locupletabitur; enimuero si locuples fue-
rit, ad incitas redigetur: quin & se ipsum oc-
cidit, qui nimium comedit, vel bibit. Siqui-
dem propter crapulam multi obierunt, qui au-
tem abstinens est, adiiciet vitam. Hippocrates,
ait S. Hieronymus, in *Aphorismis* docet, crassa
& obesa corpora, quæ crescendi mensuram com-
pleuerint, nisi citò ablatione sanguinis imminuan-
tur, in paralytin & pessima morborum genera
erumpere. Et Galenus Hippocratis interpres,
athletas, quorum vita & ars sagina est, dicit in
exhortatione medicina, nec uiuere posse diu, nec
sanos esse: animasq; eorum ita nimio sanguine &
adipibus

Senec. 10.
Rhet.
Prou. 23.
29.

Eccli. 19.1.

Eccli. 37.
34.

S. Hiero-
nym. l. 2.
contr. Iou-
inian.

adipibus, quasi luto inuolutas, nihil tenue, nihil caeleste, sed semper de carnibus, & ructu, & ventris ingluvie cogitare. Valentinianus Imperator Quadorum legationi respondens, voce impetu sanguinis amissa, sensu integer expiravit. Quod ex intemperantia cibi ac saturitate, qua artus diffuderat, accidisse, multi derulere, ut tradit Sextus Aurelius Victor. Quo etiam teste, Septimius Severus Imperator, dum membrorum omnium, maxime pedum dolorem pati nequiret, loco veneni, cibum plurimæ carnis incoctæ avidius deuoravit: quem dum concoquere non posset, eruditatem passus, expiravit. Quin & Eusebius refert, Domitium Aphrum cibi superfluitate redundantem, in cœna periisse. Quod & Iouiniano Imperatori contigit. Certè Gregorius Turonensis author est, Childericum Saxonem, cum aliquando ad ambas aures usque cibo se ingurgitasset, eo suffocatum, & in lecto mortuum repertum fuisse. Andebuntus Anglorum rex quandoque tantum vini sumpsit, ut eo suffocatus repente excesserit. Sed in vino tot periêre, ut numerum superent. Antè tamen mens perit, quam corpus. Quod Poëta Claudianus his versibus indicauit.

Luxuries

*Luxuries prædulce malum, quæ dedita
ſemper*

*Corporis arbitrijs hebetat caligine ſenſus,
Membrâq; Circeis effeminat acrius herbis.*

*Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior
vlla*

*Interius, fucata genas, & amiſta dolofis
Illecebris, torques auro circumlinit hydros.*

Illa voluptatum multos intexuit hamos.

Quod & Seneca dixit monens: Nullum ho-
stem tam contumelioſum eſſe in quenquam, quàm
in pleroſque voluptates ſuas: quæ cùm hominem
arripuerint, penitus ſubmergunt, & ſubvertunt.

Adſtipulatur & os aureum inquiring: Quod
equis accidere ſolet, id hominibus quibuſdã, acci-
dit, ut quò copioſius ipsis ſuppetunt neceſſaria, hoc
evadant ferociores. Et iterum: Fumus abigit
apes, dona verò ſpiritualia fugat luxus; quem
Ægyptij hieroglyphicè porci ſimulachro ex-
preſſerunt, ſemper deorſum in terram atq;
paſtum inclinati. Fames amica virginitati eſt,
inimica laſcinia, ait S. Ambroſius, Saturitas
verò caſtitem prodigit, nutrit illecebram.

Nihil hinc mirum, gulones, ponderoſo
ventre depreſſos mentem non poſſe in cœlum
& cœleſtia extollere; citiùs ſaturitate mori,
quàm homines oſſeos longâ inedia, atque ie-
iunijs

Claudi-
an. in
laudib.
Stiliconis
Paneg. 2.

S. Chryſ.
hom. 2.
de ieia-
nio.
Pier. Va-
ler lib. 9.

S. Ambr.
ſerm. 40.

V.
GULA
DEVS,
CVR INI-
MICOS

SVOS SI-
NAT PIN-
GVESCE-
RE?

S. Chrys.
hom. 38.
in Matth.

S. Augu-
stin. ser.
232.
Luc. 16.

S. Basil.
hom. 14.

S. Ambr.
c. 16. de
Elia &
ieiunio.
1. Cor. 6.
10.

iunijs assidujs emaciatos. Illud mirissimum est, ieiunia meritos & æternam famem, à iunijs tantopere abhorrere, semperque ingluuiem cogitare; ast Dei seruos ambrosia alendos, & nectare dignos, ad prodigium usque cibo potuque abstinere. Nimirum vt porcos ad macellum & lanienam saginamus, venaticos autem canes, vt sint ad currendum & prædam capiendam citatiores, fame extenuamus; ita Orci pabula finit Deus pingue fieri, &, vt ignis habeat copiosius omentum, & alimentum, *ebrietas*, teste S. Chrysostomo, *sues ex hominibus facit*; in libro vitæ ascriptos patitur corpore toto extenuari, vt per angustam portam minùs impeditè in cœlum possint penetrare, à qua, cura adipe & omaso suo, nitidæ cuticulæ, & lati ventres excluduntur; *similes illi, qui, vt ait S. Augustinus, epulabatur quotidie splendide; ad cuius ianuam iacebat mendicus Lazarus cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa eius, & nemo illi dabat.* Vt autem, teste S. Basilio, *ebrietas est demon voluntarius, malitiæ mater, virtutis inimica*, & vt S. Ambrosius addit, *fomentum libidinis, incentiuum insania, venenum insipientiæ; & ebriosi regnum Dei non possidebunt, sed ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum*:

eorum : ita abſtinentia modeſtos, placatos, ſobrios, prudentes, virgines, angelos facit. Quin & inter homines pacem concordiam- que conſeruat. *Cui va? cuius patri va? cui ri- xa? cui fovea? cui ſine cauſſa vulnera? Cui ſuſ- fuſio oculorum?* Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Qua de cauſſa Heraclitus in ſeditione rogatus, vt apud populum ſententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi poſſet in concordiam, con- ſenſo ſuggeſtu, popoſcit calicem aquæ fri- gidæ & paululum farinæ inſperſit, mox de glechone admixcuit, quod eſt vel pulegij ſil- ueſtris, vel leguminis genus. Deinde, epoto calice, diſceſſit, nec verbum addidit: hoc pa- cto innuens, ita demum ciuitatem carituram ſeditionibus, ſi, repudiatis delicijs, aſſueſce- ret paruo contenta eſſe. Hinc, apud Eremitas, nullæ lites, quia nullæ compotationes; hinc animi domiti & patientes, quia corpora abſtinentijs ſtringuntur, ne inſoleſcant. *His, qui bellicis rebus exercentur,* ait S. Chryſoſto- mus, *quiq; palæſtris luctando deſudant, conuenit vt ciborum copia reddant ſe ipſos corpulentos & obefos; videlicet, quò validioribus nervis labo- res queant capeſſere. Contra verò, quibus non eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus*

Pſal. 106.

Prou. 23.
29.

Eraſm l. 3
apophr.
ex Plu-
tarcho.

S. Chryſ.
hom. 2.
de ieiunio.

aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spirituales malitias; hos oportet per sobrietatem, ad jeiunium, ad certamen exerceri. Leuius periculum est, si quis Rhipsaſſis appelletur, quod clypeum in acie abiecerit; quam si magnam illam armaturam jeiunium videatur abieciſſe.

VI.
 QVADRA-
 GESIMAE
 IEIUNIUM
 STRICTE
 OBSERVA-
 TVM.

Psal. 26.

Hac de caussa, (vt ad historiam redeamus) in monasterio, ad quod Zosimas ab Angelo missus est, moris erat, vt primæ hebdomadæ jeiuniorum Dominicâ die, Ascetæ singuli diuinis sacramentis muniti, atque Christi corpore & sanguine pasti, modicoque cibo reſecti, vnâ in oratorium conuenirent, & flexis poplitibus, orationeque ardenti ad Deum fusa, se inuicem conſalutarent, Abbatemque amanter amplexi benedictionem solennem peterent. Patefactis inde monasterij foribus, clara voce cantantes exhibant. Cantabant autem: *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus deſenſor vitæ meæ, à quo trepidabo?* Vix vnus, aut alter, in rerum cuſtodiam, domi manebat. Ceteri, aut caricas, aut palmæ fructus, dactylos, aut legumina, aut etiam nihil, præter veſtem, ſecum efferebant, propria quadra, hoc eſt, thymbra & folis radicibus ac herbis victuri. Ibant autem
 trans

trans Iordanem, non vt conchas legerent,
aut vt sciuros caperent, sed ita, vt à se quis-
que vago pede discederent, neque vllus in al-
terius conspectum veniret. Nempe soli diui-
nis meditationibus, cantui sacro, ac ieiunijs
vigilijsque tantò impensius vacare potue-
runt. Sic verbis, cibis, potibus, somno, &
omni solatio humano abstinentes, omnes ie-
iuniorum dies, asperrimè celebrabant, nec,
nisi ante viuificum Dominicæ Resurrectionis
diem, ad monasteriũ reuertebantur. O quan-
tum ab his distant nostri seculi ieiunia? Mul-
ti nunc dubitant, an ad ieiunia obligentur;
multi cùm vel noctu se se maximè abstinere,
existimant, tantùm panis, opsonij, aut lactu-
cæ absumunt, quantum illi sanctissimi viri,
cùm sunt, in ipsa Paschatis festiuitate, epu-
lati. Multi potu famem suffocantes, quia ne
bucceam quidem panis, inter bibendum, at-
tingunt, de ieiunio sibi plaudunt, postquam,
vna computatione viginti quinque albæ ce-
reuisiæ mensuras, per vnum ventrem perco-
larunt. Nempe apud eos, apud quos, *qui plus
biberit, fortior computatur: vomunt, vt bibant,
bibunt, vt vomant*, ait S. Hieronymus, & sæ-
pè etiam, vt animam euomant.

P

Zosimas

S. Hiero-
nym. in
ep. ad
Tit. c. 11

VII.
ZOSIMAS
MVLIEREM
INCOGNITAM
IN
SOLITV-
DINE RE-
PARIT.

Zosimas, more cæterorum, Iordane transito, non solum vigilijs, jeiunijs, & assidua ad Deum oratione se se exercebat; verum etiam jam discere exercitationes religiosas, quàm docere paratior, viginti dierum itinere, per omnia inuia & auia discurrebat, vt aliquem virtutis magistrum, in desertissima solitudine, reperiret. Solebat autem, constituto diei tempore, figere cursum, & vel stans psallere, vel genu flexo orare ad Orientem. Peracta igitur tanta via, ita oranti, vmbra quædam humani corporis, ad dexteram, apparuit; qua percussus, Orcinum aliquem spiritum esse existimans, cruce se muniuit. Videbatur autem vmbra illa tanto terribilior, quia in corpus quouis Æthiope nigrius, capillos demittebat à vertice, niue candidiores; qui tamen vltra ceruicem non defluebant, vt cani leonis iubæ viderentur. Cruce munitum timor omnis deserebat; venitque in spem Magistri tantopere expetiti adipiscendi. Sed spem illico turbauit fuga vmbrae se protinus subducentis, tantoque magis Occidentem versus celerantis, quanto ille magis sequebatur fugientem. Acuit desiderium vires, & tardam senectutem velocem fecit, pedibusque alas addidit cupiditas alloquendi;

quendi; adeò vt properantem poenè assequeretur. Iamque ita propinquus, vt audiri posset, lacrymans clamauit: *Cur me fugis decrepitum ac peccatorē, serue Dei? Verè sustine me, per Deum, quicumque es, pro cuius nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmū & indignum. Sustine me pro spe, quā habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem, & benedictionem seni, per Deum, qui neminem aliquando proiecit.* Hæc atque alia talia clamauit, suspirijs, & lachrymis intermixtis Zosimas, & ferè jam, præ lassitudine, progredi non valens. Tunc illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emisit: *Zosima, ignosce mihi, propter Deum, quoniam manifestare me tibi conuersa non possum. Mulier enim sum, & omni corporeo tegmine nuda.* Pallium ergo petenti auersus proiecit, admiratus nomen suū ab ea teneri. Quæ pallio inuoluta dixit: *Cur venis ad peccatricem?* Ibi ortum est pium modestiæ certamen. Nam ille ad pedes eius se abiciens petijt benedictionem; quam illa vicissim humi prostrata ab illo, tanquam presbytero, potiore se jure postulare, est protestata. Vicissim autem Zosimas contendebat, illamque, quæ ignotum nomine suo, non nisi diuinitus cognito, vocasset, gratia plenior

pleniorē esse dicebat, cogebatque infimis & summis precibus loqui priorem. Tum illa, ita orsa est. *Quandoquidem te S. huc duxit Spiritus, ad me solandam: Dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus? quomodo Imperatores? quomodo S. Ecclesie pascitur grex?* Tanta est sanctis etiam ibi, ubi hostem & bellum non timent, pro communi bono, cura ac sollicitudo. Quam utinam imitarentur illi, qui inter tot tumultus, ac pericula, nunquam cogitant, ad se quoque pertinere, ut orent, ut Deum placatum reddant, bellique impetum sistant. Zosimas respondit, quod utinam hodie, ad unumquemque diceret: *Mater tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est.* Post hæc eam rogavit, ut pro mundo, proque se peccatore aliquantisper oraret; quæ ad Orientem conuersa, dum manus & oculos ad cælum tolleret, corpore quoque toto, quasi cubitum unum à terra est in aërem sublimis eleuata, atque tacite orans inter cælum & terram sine alis immota pendit, Zosimam cohorrescente, ac denuo timente, ne spiritus esset, qui se fingeret orare, fallaciam machinaturus. Ad hæc talia cogitantem conuersa illa, *Quid, aiebat, cogitas? Spiritum me esse, & orationem fingere? Peccatrix*

trix sum, sacro tamen baptismo initiata, & non spiritus, sed fauilla, & cinis. Cum dicto, crucem manu sacram fronti, oculis, labijs, pectori impressit; Stygiumque hostem procul facessere iussit. Quod ubi vidit Zosimas, rursus ante eam prostratus, per Deum è Virgine natum, eam sanctissimè obtestatus est, ut panderet sibi, quæ, & vnde nam esset, & quando, vel ob quam causam, solitudinem illam, tanquam Nephelium lignum inhabitasset? se enim & fructum inde reportaturum, & idcirco à diuinâ Prouidentia illuc videri missum, ut illius vita sibi & toti in exemplum mundo manifestaretur.

Hæc dicentem mulier, manu sub cubitum eius leniter subiectâ, de terra leuauit, atque in hunc modum cœpit præfari. Verè erubescō, Pater, quia erubescenda feci; itaque infanda, ut si narrare cœpero, castis tuis auribus non sis toleraturus. Sed, ad me in ruborem dandam, recensebo meas insanias; atque, ut tu pro me Numini supplex fias, hîc confitebor flagitia mea, ne, in die iudicii, à misericordia eius repellar. Ad hoc exordium sene illachrymante, ita postea perorauit: Ego, Pater, patriam quidem Egyptum habui, bonis parentibus oriunda. Sed paruulam adhuc Sire-

VIII.
ÆGYPTI-
ACAE MA-
RIAE IM-
PVRA VI-
TA.

res deceperunt, traxeruntq; in turpes voluptates.
 Annum ætatis duodecimum agebam, quando,
 viuentium adhuc parentum amore sperto, ad-
 noxiam aspiravi libertatem. Itaque ab illis me
 proripui, & Alexandriam veni. Ibi, heu, in quas
 non scopulos incurri? Neq; satis fuit, naufra-
 gium fecisse virginitatis. Primus casus initium
 fuit insatiabilis cupiditatis. Neq; corpus meum,
 lucri causa, prostitui, ut alia solent meretrices, sed
 immensa libidinis furore incensa, ut plures in se-
 culus allicerem, etiam à mercedem dare volentibus,
 nihil accipiebam; potiusq; mendicatò vivere, aut
 colu vitam volebam sustentare. Ibi decem & se-
 ptem, & eò ampliùs annos, in hoc luxuria ster-
 quilinio, me volutavi; neq; ullam pratermissi oc-
 casionem, qua alios possem, in hoc barathrum pra-
 cipitare. Talis dum essem, vidi Libyorum &
 Egyptiorum turbas catervatim ad littus ma-
 ris excurrentes. Et, quia, inter multos, semper
 amabam esse, quasi ex obuijs, quonam prope-
 rarent? à quodam igitur intellexi, eos Ierosoly-
 mam tendere, ad sacrosanctam Christi crucem
 deuenerandam, cuius celebritas in proximo esset.
 Cognoscite hîc, peregrinationes sacras, in-
 diuinis litteris laudatas, & alioquin utiles, sæ-
 pe tamen, pessimâ mente suscipi, multosque,
 per speciem pietatis, libidinem quærere, &
 dum

dum multum peregrinantur, raro sanctificari. Nam & hæc mulier, tempore sacro, & voluntate sancta, ad Redemptionis nostræ terram ituris se admiscuit, voluntate minimè sanctâ: cumque neque viaticum, neque naulum haberet, tamen nauim audacula conscendit, se ipsam pro naulo traditura, & multos blanditijs irretitura. Hæc mens erat peregrinantis. Numquid meritò S. Hieronymus dixit? *O ignis infernalis luxuria! cuius materia gula, cuius flamma superbia, cuius scintilla praua colloquia, cuius fumus infamia, cuius cinis immunditia, cuius finis gehenna.* Huc & ista mulier tendebat, quæ non ardebat ipsa duntaxat, sed etiam incendium in alios propagabat, nihil omittens eorum, quæ inter opera Rom. 13. tenebrarum numerantur. In nauim, quos fermones iecerit, quæ opera exercuerit, ipsa falsa est Zosimæ, à se neque præ multitudine numerari, neq; præ turpitudine exprimi posse. Nam iuuenari assueta in primis vectores ad risum & iocum, postea ad scelus induxit, omnium facinorum non iam discipula, sed magistra; etiam diu nolentes tandem compellens ad peccandum. Quibus prolixiore questu & lamentabiliter narratis, adiecit: *Ego quoties itineris illius reminiscor, obstupeisco, quo*
P 4 pacto

pacto meas tunc mare sustinuerit impuritates, aut
 cur terra debiscens me cum nauis & ipsis aquis
 1. Tim. 2. viuentem non in infernum demerserit. Sed nimi-
 rum, meam Deus, qui neminem vult perire, sed
 omnes saluos fieri, expectabat poenitentiam. Non
 enim vult mortem peccatoris diu tergiuersantis.
 Ezech. 18. Ierosolymam ubi peruenimus, ante festum; per
 eos interim ego dies, prater iuuenes cum quibus
 nauigavi, multos ciuium, multos peregrinorum
 seduxi. Tantum una mali potest femina, si mala
 est. Ita quidem tunc, in loco sancto, impie vixi,
 & eos, qui pietatis causa venerunt protraxi ad
 impietatem. Quin ipsa quoque in festiuitate exal-
 tata S. Crucis, videns, primo diluculo, undique,
 plenis vijs, ad templum fieri concursus, cucurri
 & ego, non oratum, sed ut satiarem oculorum cu-
 riositatem, & aspicerem, quod concupiscerem. Ve-
 ni in atrium templi, veni ad ipsam usq. ianuam,
 & populo confertim ingrediente, sola ingredi non
 poteram, quantumuis luctarer, occulta vi mihi
 obsistente, ac me retro agente; adeo ut me repul-
 sam usque in atrium solam stantem animaduer-
 terem. Cum autem existimarem id mihi ob mu-
 liebrem contingere infirmitatem, denuo mihi vim
 intuli, denuo in templum eniti tentavi. Sed de-
 nuo frustra, diuinaq. manu procul inde reiecta.
 Mirabar autem id mihi soli accidere, cum cete-

vos viderem, sine vlllo impedimento admitti. Hoc
terq³ quaterq³ conata, terq³ quaterq³ sum exclu-
sa. Quod, quàm multis contingeret, si Deus,
ad omnes templorum fores, sicut olim col-
locauit ante Paradisum voluptatis Cherubim,
& flammeum gladium atq³ versatilem, ad custo-
diendam viam ligni vite, ita & hîc apponeret
Angelos excubitores? Sed certura est, tales
esse custodias, ne immundi in cœlum intrent.

Gen. 3.24

Quia iniqui regnum Dei non possidebunt: neque
fornicarij, neq³ adulteri, neq³ molles, neque ma-
sculorū concubitores: nisi pœnitentiam agant,
ad quam eos diuina bonitas magnis vocibus
vocat,

1. Cor. 6.
9.

Matres, vt sui desiderium excitent, sæpe à
se liberos repellunt, seque abscondunt, neque
sinunt videri. Ad harum morem, Deus sæ-
pe hominem repellit, manuque subducta,
finit sentire, quid sit à cœlo esse derelictum.
Qua de caussa beneuolè orans Dauid ait: *Imple*
facies eorum ignominia, & quærent nomen
tuum, Domine. Multi enim tum demum in se
verè descendunt, postquam intelligunt,
quantum à Deo Dei que vijs descenderint,
quantumque & quàm meritò ab illo contem-
nantur. Itaque & mulier illa, in ipsis tem-
pli foribus, toties repulsam passa, & vi com-

IX.
ÆGYPTI-
ACAE MA-
RIAE
CONVER-
SIO ET
PŒNI-
TENTIA.
Psal. 82.
17.

primentium turbarum in templum intrare,
 contendentiū fatigata, vbi de templi ingressu
 desperauit, tristis ad quendam atrij angulum
 recessit, cogitareque secum cœpit, cur alijs
 admissis ipsa adeò prodigiosè, ab intuendo
 viuifico S. Crucis ligno, arceretur? Neque
 longa opus erat indagatione caussæ, illico
 se se illi offerebant plenę ingentium scelerum
 cateruæ. *His nimirum*, aiebat, *& templum, &*
calum mihi clauditur! In fletus itaque vberri-
 mos diffusa, pectus cœpit tundere, suspiria
 ex imo pectore petere, & eiulans se ipsam de-
 testari. Quod dum faceret, fortè factam dæ-
 dalè Dei Genitricis statuam, præ templi fo-
 ribus in sublimi stantem, vidit. Vidit, &
 in hæc verba erupit. *O Dei Mater, ô Virgo im-*
maculata, scio quàm indigna sim te compellare,
quàm digna à te reijci, ob tot abominanda facino-
ra; quia tamen audiui, Deum ob hoc hominem
factum, quem genuisti, ut peccatores vocaret ad
pœnitentiam, rogo te, omni alia ope destitutam
adiuuā, & aditum mihi ad Ecclesiam impetra,
ut conspecta crucis arbore, in qua Filius tuus pro
me sanguinem fudit, seculo, & omnibus, quæ in eo
sunt, meaq; conscelerata consuetudini renunciem,
eoq; egrediar, quò me ipse iusserit. Dixit, & fidei
 calore incensa ad Misericordiæ Matrem se
 conuer-

conuertit, diuinæque clementiæ spe plenissi-
ma sacræ ædis aditum denuò tentauit. Nec
iam diu fuit laborandum. Remora omni
sublata, liberè, & sine impedimento intrauit.
Ita & templi, & *cali ianuam* angustam ex-
perta, postquam admissa est, adhuc ingenti
formidine trepidans, in terram, ante depictam
B. Virginis Dei Matris imaginem se se pro-
strauit, osculisque pauimento mille impressis
S. Crucis ligno debitè adorato, Deiparam sic
est allocuta. *Tu, ô benignissima Domina, sem-*
per quidē misericordia tuæ fontes aperis, sed nunc
maximè in me declarasti, quàm magnum sis re-
fugium peccatorum; per te enim omnipotens
Deus peccatores ad pœnitentiam recipit. Non
possum diuinæ bonitatis tuæ misericordie Oceanū
eloqui. Vidi gloriam, quam peccatores meritò non
videmus, gloriam omnipotentis Dei maximos eti-
am peccatores recipientis. Sed quid moror? tem-
pus est recipiendi, & eundi, quò tu jubes, ô
Mater, ô salutis meæ dux, Maria. Hæc orans
vocem nescio vnde vicissim audiuit, quæ eam
iussit ultra Iordanem transire. Extemplo
surrexit, &, non sine multo fletu Deiparæ
imaginem, aspiciens exclamauit: *Domina,*
Domina, Regina totius orbis, noli me derelinque-
re. Hoc vltimum Vale Virgini dixit, & è tem-
plo

plo recessit. Exeunti ex atrio quidam ignoti
 vultus tres nummos dedit, quibus illa toti-
 dem panes coëmit, & sub solem adhuc occa-
 sum ad templum S. Io. Baptistæ Iordani flu-
 uio adsitū venit, in quo multis mistas lachry-
 mis preces obtulit, & SS. Ecclesiæ Sacramen-
 tis munita, in alteram fluminis partem dela-
 ta, Matrem Dei denuo ducem itineris ex-
 petijt, atque illa ducente in eam, de qua di-
 ximus, solitudinem peruenit. In qua quid
 egerit, ipsa Zosimæ enucleata narratione ex-
 posuit. 1. In ea ab omni hominum confor-
 tio seiuncta, nullaque vnquam humanā fa-
 ciē aspectā, constantissimè permanfit. Nam
 secundò non permanfit vno duntaxat, aut
 octo diebus, vt illi solent, qui colligendi ani-
 mi sui causa secedunt; sed ad eum vsque
 diem, scilicet quadraginta septem integris
 annis. 3. Quia, eo die, quo SS. Eucharisti-
 am sumserat, dimidium panem comedit,
 duos tantum & semis habuit reseruatos, eos-
 que lapidis instar solidissimè induratos, ijs,
 ac herbulis tempus omne reliquum vitamque
 traduxit. 4. Quoniam autem à iuuentute
 delicijs ciborum, ac vini pretiosioris potui,
 florisque nectaris, vsque ad ebrietatem dedi-
 ta, & femina Ægyptia Græco more bibere
 con-

consueta erat; à vino in Venerem inflama-
mata, probè experta est, cur dixerit Aposto-
lus: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria;*
aut quamobrem, apud Romanos, non leuiùs
in feminâ temulentia, aut vini vsus, quàm
adulterium, sit punitus. Neque à vinolentia
in vagas libidines duntaxat est prolapsa,
sed etiam (vt multi exercitati alioqui Reli-
giosi gastrimargiæ vitio tentantur) in ipsâ
solitudine, ab Apicijs, & Trimalcionis penu
remotissima, per totos septendecim annos,
grauissimas secum ipsa identidem pugnas
coacta est depugnare. Desiderijs belluinis
æstuabat. Iam aues, iam pisces, quibus
Ægyptus abundat, iam alia tragemata &
ipsæ Sybariticæ mensæ ante oculos illi versa-
bantur; jam vini sibi Græci, jam Hispanien-
sis videbatur dulcedine permulceri; cuius
hauriendi cupiditate pœnè rumpebatur. Pla-
to generosum conspiciatus adolescentem, pa-
trimonio consumto, ad fores pandochij pa-
nes edentem, & aquam bibentem, vt Maxi-
mus refert, in hunc eum modû est allocutus:
Si sic moderatè prandisses, nunquam sic canares.
Ad eundem modum hæc mulier, nunquam
tanta se fame tantaque siti cruciasset, neque
verò tam vehementes passa esset tentationes,
nisi

Ephes. 5:

18.

Gell. lib.

10. c. 23.

Valer.

Max. l. 2.

c. 1.

Plin. lib.

14 cap. 13.

Tiraq. de

legib. cõ-

nub. l. 9.

n. 54.

nisi prius cibo potuque excessisset. Inedia igitur crapulam, temulentiam siti castigauit. 5. Accessit, quod in æstiuo sæpè solo, & aridis locis, nec aqua quidem suppetebat. Vnde, exustis faucibus, siti que tristissimâ pœnè extabescebat. 6. Quodque magis mirum, inter has corporis tam seueras afflictiones, ingenti desiderio vexabatur modulandi turpes cantilenas, quibus antehac assueuerat. Quam tamen tentationem pellebat, cum in memoriam reduceret, se stare ante B.V. imaginem, coram qua in scelerum suorum cognitionem venit, ac summo mentis ardore sibi ipsa decreuit seriam vitæ pristinae emendationem: simulque eandem Dei parentem rogauit, vt foedas illas afflictæ cogitationes procul effugaret. Quibus precibus modisq; & petulantes carnis vicit insultus, & mirificam quandam sensit menti infundi lucem. 7. Quanquã, non posse à se enarrari dixit, quantis ignibus succensa identidem exæstuarit, cogique se propemodum putauerit in assuetas olim relabi voluptates. Semper tamen vicit, quia semper humi prostrata Virginum Virginem in auxiliũ vocauit; lachrymis simul furorem extinguens corporis spiritui rebellantis. Et hoc quidem per 17. annos, vt dixi.

dixi. Quanquam autem postea vehemens ille furor defœuijt, non tamen fuit vitium hoc penitus debellatum. Bellum vsque ad vitæ finem durauit de reliquijs inueteratæ consuetudinis gliscens. Tantum sibi laboris parit, vt extricetur, qui in hoc se lutum immergit. 8 Interrogata autem à Zosima, de cibo, deque vestiendi genere, respondit, duos illos sibi panes cum dimidio, per 17. annos suffecisse, postea herbis duntaxat se vsam: has sibi fuisse Saliarès dapes. 9. Veste consumpta, affirmauit se, incredibile, per hyemes, cœli frigus, intolerandos, per æstatem, solis ardores passam, ac sæpe propemodum assatam ac concrematam fuisse, certè exanimem nonnunquam diu, ac sine sensu iacuisse. Vnde & Illyrica pice nigrior est effecta, cuti contracta, & sanguine ad extima corporis vocato. 10. Ceterùm mirè se roborari sensit, quoties recordabatur, quantis vitæ, quantis animæ periculis erepta esset; & quòd *non in solo pane viueret homo*. Ita enim & scripturas exactè recitabat, quæ Zosimæ facta erat, litteras se nunquam didicisse. Longè verò etiam alia prophetico spiritu perspicuè cognouerat; nam postquam orationes eius expetijt, rogauit insuper, ne sequente anno, iuxta

iuxta Cœnobij sui canonem, tempore quadragesimæ Iordanem transfret, sed pridie, Dominicæ cœnæ, sub vesperam, ad Iordanem SS. Eucharistiam afferret, se enim ad eum usque diem, ex quo in S. Ioannis Baptistæ templo corpus & sanguinem Christi sumpsisset, sacro illo ferculo caruisse; & cupere eum diē colere, quo Christus discipulos corporis sui sanguinisque participes fecisset. Iussit præterea Zosimam arcana quædam Abbati suo significare, quæ in illius monasterio lima atque emendatione indigerent.

X.
M A R I A E
Æ G Y P T I -
A C A E
P O E N I -
T E N T I A M
I M I T A N -
D A M E S S E.

Matth. 21.
31.

Quibus omnibus ordine auditis, Zosimas pronus illum terræ locum osculatus est, in quo pedes illius mulieris tam sanctæ vestigia reliquerunt; reuersusque ad monasterium suum Deo laudes gratiasque dixit, quod sibi ostendisset, quantum adhuc à peccatricis illius, ne dum ab alterius innocentis perfectione in eum diem abfuisset. Iamque humilior factus, sibi sui que similibus dictum agnouit in remedium superbiæ: *Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei.* Quod si tantus tamque asperæ vitæ vir à Maria Ægyptiaca, (ista enim fuit hæc mulier, cuius hodie Natælis agitur) didicit opera poenitentiae, & meliorem à cibo potuque

potuque abstinendi, corpusque exercendi, & peccata deflendi rationem; quid nos discere oportet? *Vae tibi Corozaim, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone facta essent virtutes, quae facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit, in die iudicij, quàm vobis. Consumitis tempus & annos, in omni vanitate, superbia, luxu, cupiditate, odio, & intemperantia, & cœlum speratis? Cur? quia ista omnia confitemini? non satis est. Si vultis Deum placare, facite fructum dignum pœnitentiae. Quo autem modo, ait S. Chrysostomus, fructificare poterimus? Si utique peccatis aduersâ faciamus. Aliena rapuisti? Incipe donare iam propria. Longo es tempore fornicatus? à legitimo quoque usu suspendere coniugij, ac perpetuam continentiam sapius paucorum dierum, castitate meditare. Iniuriam vel opere cuiquam, vel sermone fecisti? refer benedictionis verba coniugij, & percutientes te nunc officijs, nunc etiam beneficijs placare contende. Neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodo spicula de corpore euellere, sed etiâ remedia adhibere vulneribus. Delicijs antè, & temulentia difflebas? ieiunio, & aqua potus utrumque compensa, ut famem superes imminuentem. Vidisti impudicis*

Q *alienum*

Matth. 11.
21.

Luc. 10.

Matth. 3.

S. Chrys.
in Matth.
hom. 10.

alienum decorem oculis? feminam iam omnino non videas; maiore tactus cautione, quò tutior post vulnera.

Eccli 5.5.

*De propitiato peccato noli esse sine metu: restat enim plerumque temporaneæ cuiusdam pœnæ debitum, vel in hac, vel in altera vita dissipandum. Nam per absolutionem pœna æterna in temporale mutatur. Qua de causa sacerdos satisfactionem iniungit pœnitenti clauium potestate. Et proculdubio magno-
pere à peccato renocant, & quasi freno quodam coërcent hæ satisfactorie pœna, cautioresq; & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt.*

**Concil.
Triden.
sess. 14.
c. 8.**

Luc. 7.49.

Numquid Christus Magdalene dixit: Remittuntur tibi peccata? Et tamen quantam illa pœnitentiam egit, in omni vita? Multi eam etiam peccatis superant; sed pœnitentiâ non æquant. 2. Ah quid dico? æquant? Ecclesiæ ieiunia non seruant; nulla in re sibi ipsis sunt duri; delicias in cibo & potu quærunt; collum sibi gruis optant, vt esculentis & poculentis tantò impensius, quantò diutius oblectentur; & cibum eò suauiore iudicant, quò

**Ælian.
l. 10. var.
hist. c. 9.**

quò maiore sciunt precio emtum: omnia genio indulgent: cuticulam semper curant, quam alij flagris lacerant; cuncta opera pœnitentiæ fugiunt; solitudinem, orationes, meditationes, ieiunia, cilicia, humicubationes oderunt, vt anguem. 3. Quid hæc commemoro? Olim graues & certæ satisfactiones, iuxta canones pœnitentiales, imponebantur, & ad pœnitentis bonum, & ad Ecclesiæ ædificationem. Nam Tertullianus, Christianorum in primitiua Ecclesia describens pœnitentiam, testatur, extra Ecclesiam solitos stare, in lugubri veste, sacco & cilicio indutos, & cinere caput conspersos. Et primo quidem die Quadragesimæ, tondebantur viris pœnitentibus crines; qui nullis conuiuijs poterant interesse, non balnea adire, nec equitare, nec adesse spectaculis, ac honestis etiam recreationibus sibi debebant interdiceret; immo, quàm diu in numero pœnitentium erant, Sacramenta eis non administrabantur, nisi in Paschate, aut morte; immo & tunc carebant extrema vnctione. Quæ satisfactio, iuxta grauitatem, aut multitudinem peccatorum, breuior aut longior erat. Immo, ob quædam peccata trium, quinque, septem, aut decem annorum, in cilicio, ieiun-

Q 2

nijs,

Vide Belsarm. t. 2. Contr. lib. 1. de Pœnit. cap. 21. & 22. Tertul. lib. de Pœnit. optat. lib. 2.

Climac.
grad. 5.
Niceph.
li 12. hist.
Eccl. cap.
40. Carol.

Sigon. de
Occid.
Imp. l. 9.
Baron.
An. 390.

Ribad in
vita S.
Romual-
di 7. Febr.

nijs, & oratione proluxa, iniunctam fuisse
pœnitentiam ait. Mira sunt, sed nimis lon-
ga, quæ Climacus de pœnitentibus refert.
Nec plebeijs tantum, sed Principes & Reges
eiuscemodi pœnitentias subierunt. Theodo-
sius Imp. Thessalonice, ob vnius ex aulicis,
in populari tumultu, occisi necem, ira excan-
descens, specie spectaculorum exhibendorum,
ciues, ad septem millia, in vnum locum con-
gregatos occidi iussit. Ob quod factum à S.
Ambrosio, integro ferè anno, à communio-
ne fidelium remotus, templorum aditu pro-
hibitus, & alijs pœnitentiæ actibus exerci-
tus, non antè in gratiam admissus est, quàm
palam humi prostratus, ab omnibus veniam
crudelitatis postulasset. Otho Cæsar, ob vni-
cum homicidium, Româ ad Garganum vsq;
montem, nudis pedibus tetendit, & tota Qua-
dragesima, in Cœnobio, inediâ, cilicio, hu-
micubatione se afflixit. Quid æquum est, nos
facere? immo quid multi faciunt? leuissimis
pœnitentijs à Confessario impositis indig-
nantur, eas differunt, omittunt, ad alios
Confessarios currunt, & permutari cupiunt.
Quid potest imponi æquale peccatis æterni
ignem promeritis? Quid sunt opera nostra
omnia, quid modus satisfaciendi, si cum

Magda-

Magdalenis, cum Maria Ægyptiaca, cum S. Petro, cum Dauide comparentur? opera per quæ satisfit, & grata Deo esse debent, & quâdam habere difficultatem. Si enim per illa placandus est Deus, debent illi esse accepta, atque in eius honorem cedere: & quia per eadem puniendus est peccator, ac peruersitas prauæ conuerſionis ad creaturam vindicanda, necesse est, vt habeant aliquam molestiam. Quo modo igitur satisficient, qui molestiam nullam patiuntur? Cur quidam de pœnitentia sibi imposita conqueruntur? Cur ipsi non illâ augent? cur non petunt à Confessario maiorem, cum à Confessario iniuncta maioris sit meriti, tum ex obedientia, tum ob vim, quæ illi ex Sacramento & meritis Christi accedit. Accedit quoq; ieiunio & abstinentiæ quadragesimali nō tantum temperantiæ, sed etiam obedientiæ meritum. Ideo enim lex statuitur, vt pareamus; ideo prohibetur cibus, vt restringatur appetitus. Quia, vt S. Gregorius ait: *Non cibus, sed appetitus in vitio est: unde & lautiores cibos plerumq; sine culpa sumimus, & abiectiones, non sine reatu conscientie degustamus.* Et, vt S. Bernardus ait: *Melius est exiguo sanguine ad usum vesci, quàm ventoso legumine usq; ad ructum exaturari; præ-*

S. Greg.
lib. 30.
Moral.

S. Bernardus
in Apo-
log.

Q 3

cipue

cipuè cum & Esau non de carne, sed de lente sit re-
 prehensus; & de ligno Adam, non de carne dam-
 natus: & Ionathas de gustu mellis, non carnis,
 morti adiudicatus. E contra verò Elias inno-
 xie carnem comedit, Abraham Angelos gratissi-
 me carnibus pavit, & de ipsis sua fieri sacrificia
 Deus precepit. Atque inibi idem S. Pater ait:
 Paulus Timotheo Modicè vino utendum consul-
 uit: & Dominus ipse bibit, ita ut vini potator
 appellatus sit, Apostolis quoque bibendum dedit.
 Insuper ex eo Sacramentum sui sanguinis edidit.
 Non ergo creatura contemnitur, quando
 certo cibo potuè abstinetur, quibus vsos
 sanctissimos viros constat; sed vel obedien-
 tia attenditur, vel ingluuies stringitur, vel
 peccatum expiatur. Et sanè, si contraria
 contrarijs sunt curanda, rectissimè gulam in-
 edia, & sobrietas corrigit ebrietatem. Quam-
 obrem & Ægyptiaca Maria memineris se
 saturitati lasciuia iunxisse, ieiunijs & ab-
 stinentia vtrumque vitium castigauit. At tu
 fortasse, qui hæc audis, non putas tua pecca-
 ta, peccatis huius mulieris paria esse? For-
 tasse sunt etiam maiora. Sed esto sint mino-
 ra. Qui animam suam æstimant, etiam ob
 parua delicta magnas pœnitentias subierunt.
 Victorinus, ob vnum concupiscentiæ motum
 admittit.

Sur. 5. lu-
 vij.

admissum, à diabolo deceptus, per tres annos, fissa arbore manus strinxit. Arbori crucis, & continuæ pœnitentiæ nos astringamus, tunc merebimur morte beatâ Mariæ Ægyptiacæ obire.

Ad quam, vt, cum S. Eucharistia, post annum, dicto die, rediret Zosimas, morbo, ex illius prædicatione, detentus est, ne ante tempus è cœnobio, cum ceteris, exiret. Exiens autem, destinato die, vidit illam, signo crucis facto, siccis vestigijs, per Iordanem, ad se venire; sumtaque sacra communione, iterum prodigiôsè calcatis aquis redire. Quâ anno sequente, eodẽ rebitans defunctam, inuenit, ascriptâ in pulueribus epigraphæ, qua eam iuebatur sepelire. Et sepeliuit, sed, leone terram duritiâ senis vires superantem effodiente. Ita Deus sanctis Angelis quoque, in manus tradit mortuos, qui in Domino moriuntur; sicut Zosimæ tradidit Mariam pœnitentem: quæ tametsi alia mira multa fecit, illud tamen inter maxima debet non illius, sed aliorum mira numerari, quòd plures habeat luxuriæ suæ, quàm pœnitentiæ imitatrices ac imitatores. Si sapitis, ô peccatores, & peccatrices, Dei (etiam meretrices, & adulteras, & fornicarios ad gratiam recipientis)

XI.
MARIAE
ÆGYPTI-
ACAE
MORS, ET
EXEM-
PLVM
VINCEN-
TATI-
ONES
CARNIS.

Caelius
l. 6, c. 26.

piensis) bonitatem ne contemnite, nec quod deterius est, sed *meliora charismata emulamini*. T. Lucetius poëta Physicus sumto amatorio poculo in furiâ lapsus est, qua impellente, mortem sibi consciuit. Furunt profectò multi, ad eundem modum, qui, cum per poenitentiam viuere possent, mortem sibi ipsis procurant sempiternam; qui furor est omnium insanissimus. Furunt enim amore feminarum, & odio sui. Quem Cypridis amorem pabuli subductione, ieiunijs, humi cubatione, vigilijs, fame, siti, cilicijs, flagellis, omniq[ue] corporis castigatione, quando audiunt ab alijs extinctum, non sapere eos

Sap. 3. 4.

aiunt, ipsi insipientes aliquando dicturi: *Nos insensati, vitam illorum estimabamus insaniam*. Quin, tanquam oleum flammæ, ita vinum luxuriæ nutriendæ affundunt, Paulo cla-

Eph. 5. 18.

mante: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*. Paruo gradu distant ebrij, & furiosi. Quod si etiam accedat libidinis flamma vino accensa, jam bis ligatâ mente ventri ac dæmoni seruiunt, instar mancipiorum. Siquidem prima, ad hanc seruitutem significandâ, seruitus per vinum in mundum est inducta. Tunc enim primò seruitutis nomem legitur in diuinis litteris, cum generis humani secundus

dus parens Noë, ad vindicandam Chami filij
 sui impudentiam, eius filio huiuscemodi ver-
 bis maledixit: *Maledictus Chanaan seruus ser-*
uorum erit fratribus suis: Benedictus Dominus
Deus Sem, sit Chanaan seruus eius. Dilatet Deus
Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, sitq; Cha-
naan seruus eius. Quod agnoscunt & SS. PP.
 Manebat antè, quàm vinum inueniretur, om-
 nibus inconcussa libertas, ait S. Ambrosius, ne-
 mo sciebat à consorte natura suæ obsequia serui-
 tutis exigere; non esset hodie seruitus, si ebrietas
 non fuisset. Quod & D. Augustinus tradit,
 cuius hæc sunt: *Conditio seruitutis iure intelli-*
gitur imposita peccatori: proinde nusquam scri-
pturarum legimus seruum, antequâ hoc vocabu-
lo Noë iustus peccatû filij vindicaret: nomen itaq;
istud culpa meruit, non natura. Si vini excessus
 in patre posteris occasionem fecit, vt serui-
 tuti addicerentur, & vel hac de caussa no-
 bis attendendum est, ne excedamus; quantò
 magis, si nos facit seruos peccati, mancipia
 diaboli, & filios gehennæ? Rectè ergo sa-
 piunt, quibus aqua plus sapit, qui cum Maria
 Ægyptiaca crapulam inediâ, conuiuia ieiu-
 nijs, luxuriam vitæ asperitate castigant. De-
 sipiunt, qui cum diuite epulone induuntur
 purpura & bysso, & epulantur quotidie splendide;

Gen 9.25.

S. Ambr.
 lib. de
 Helia &
 ieiunio
 cap. 5.

S. Augu-
 stin. l. 19.
 ciuit. c. 15.

Luc. 16. 19

Q5

transi-

S. Hiero-
nym. ad
Aman-
tium,

Socrat.
lib. 4. c. 1.
Niceph.
lib. 11. c. 1.

transibunt enim de bysso ad Orcum, de
purpura ad flammam, de epulis ad sitim nec
unicâ guttâ aquæ refrigerandam. Quæ qui
feriò expendit, nã ille pœnitentiæ opera, præ
illis supplicijs censet millies eligenda, tanto-
que magis, si eum voluptas subuertit; quia,
teste S. Hieronymo, *omne peccatum post fa-
ctum pœnitentia sequitur: sola voluptas, in ipso
pœnitentiæ tempore, præteritos stimulos patitur,
ut ex hoc, quod corrigere cupimus, rursus sit
materia delinquendi.* Adeò circumspectè est
hoc bellum gerendum. Quare seduli animæ
suæ custodes, vel primâ Cupidinis cogitatio-
nem, tanquam ignem in manum incidentem
excutiunt, horrentque. Nemo diu vel scintil-
lam in vestem, aut faciem insipientē sustinet,
sed illico abstergit, vel excutit; quia vel mi-
nimâ morâ nocet, vritque. Ita turpis cogi-
tatio, si non statim eijcitur, statim incendit.
Valentinianus & Valens antè, quàm imperio
potirentur, impij Iuliani in aula pij Christia-
niq̃ue fratres, inclyti militiæ duces, multa
constantie & fortitudinis exempla ediderunt,
honores, patriam, vitam priùs, quàm fidem
relinquere parati. Horum vnus Valentini-
anus Iouinianæ legionis dux aliquando Iu-
liano Imperatori præsens, dum sacrificulus,
in

in fano, idolis immolaret, Iulianumq; vuidis
folijs aspergeret, vbi animaduertit, vel vni-
cam idololatricæ aquæ guttam Imperatori
destinatâ sibi in vestem delapsam, vehemen-
ter iratus popam, coram Iuliano, asperis ver-
bis accepit, atq; educto gladio particulam
illam sacrilegâ guttâ contaminatam, è veste
sibi excidit, atque abiecit. Ob quod factum,
ab Apostata in exilium missus, quasi de victo-
ria triumphauit. Et vera sanè illa victoria
fuit. Vtiâam sic omnes abhorrent & excin-
derent aspersas in pectus Venereas cogitatio-
nes, tantò detestabiliore, quantò plus est,
mentem quàm vestem habere maculatam! Non
tamen cogitationes tantùm eiusmodi sunt
abscindendæ, sed ipsa etiam semina
malarum cogitationum. Epulæ lautiores, &
potus vini, ventrisque saturitas seminarium
sunt libidinis. Nec vestium molities aut
splendor oculos aspicientium faciunt castio-
res. Et tamen harum rerum maximus est
tunc vsus, quando diebus festiuis Deum ma-
ximè par est venerari. Ille precibus sacris,
eleemosynis, operibus pœnitentiæ honora-
tur; vino, dapibus, saturitate & ebrietate,
Bacchus & Venus coluntur. Quod Aristip-
pus falsè luxum suum excusans perstrinxit.

Cum

Laërt. l. 2.
cap. 8.

Cum enim quidā illi probro darent, Quod splendide exquisitēq; vineret Philosophus: Id, inquit, si vitium esset, in celebritatibus Deorum, nequaquam fieret. In his enim & magnifice vestiri, & lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro cum Dijs sint infensi vitys, non placarentur, si irritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum vitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuiuium, non ostendit, quid esset optimum. Optimum est, optimum Deum, moribus optimis venerari. Qui autem dies sacros, pontificalibus epulis comensationibusq; profanant, non solum duplici se modo contaminant, & bona negligendo, & mala patrando, sed etiam ostendunt, ventrem se pro suo Deo adorare, ac Veneris pupillos mancipiaque esse, quæ sine Cerere & Baccho friget, mererique morbos, quos sua intemperantia efficiunt,

Idem l. 6.

Innocen.
de vilit.
con. hum.

*cum & Diogenes stomachatus sit in eos, qui pro bona valetudine Dijs munera offerrent, & in ipso sacro omnibus voluptatibus se obruentes perderent. Parum autem esset, si corpus duntaxat perderent, jam etiam animam perdunt in gehennam, æternam cum Epulone sitim passuri. Gula Paradisum clausit, ait Innocentius, primogenituram vendidit: suspendit pistorem, decollauit Baptistam. Nabu-
zardan*

zardan princeps cocorum templum incendit, & Ierusalem totam euertit. Baltasar manum contra se scribentem aspexit in conuiuio, & eadem nocte interfectus est à Chaldeis. Quot vel nostro tempore, audiuius inter Capitolinas dapes animâ efflasse? Itaque multi etiam, in hac vita, suamet auiditate edendi atq; potandi haud ambiguè grauiter puniuntur. Quod vel Socrates animaduertens, dicere solebat, eos, qui se ad continentiam ac frugalitatem exereuissent, & longè plus habere voluptatis, ac minus dolorû, quàm qui summa cura vndiq; pararent oblectamenta: quòd voluptates præter intemperantiam præter animi sibi malè conscij cruciatum, præter infamiam ac paupertatē, frequenter ipsi etiâ corpori plus adferant molestiæ, quàm delectationis. Contra, quæ sunt optima, eadem fiunt iucundissima, si quis assueuerit. Rectè igitur frugalis vita Alcinoi mensis, luxus Tantali hortis cõparatur. Vt nautæ nimium onerantes nauē, deinde in exhaurienda sentina laborant: ita qui corpus onerant cibis, ac deinde clysteribus inaniunt. Tale est in ventrem cibos mittere, ait S. Chrysostomus, quale si quisquam eos in cloacam proijceret. Magis autem non tale, sed multo peius: his enim finum operatur, sine tua

*Laërt. l. 2.
cap. 5.*

*S. Chrys.
hom. 29.
in ep. ad
Hebræos.*

lesione,

lesione, illic autem plurimos morbos, plurimasq;
procreat aegritudines. Quod facit fames, hoc facit
& plenitudo ciborū; magis autem multò peiora.
Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, &
liberat ex hac vita pœnali: excessus verò ciborum
consumit & putrefacit corpus humanum, & ma-
cerat aegritudine diuturna, & tunc eum morte
crudeli consumit. Sicut enim, ait idem, terra,
quæ valde humecta est, generat vermes & simos,
cum compluitur, vel cum plurimum sibi humore
retinet: terra verò quæ libera est ab humoribus,
fructuū facunditate decoratur, si ex abundantia
non corrumpatur aquarū: ac si etiā non colatur,
ultro tamen graminā subministrat: si verò colat-
tur, fructuū facunditate pollebit. Obsecro igitur,
ne nostrum corpus vitiosum & inutile faciamus;
neq; ei vitia inseramus, sed fructus utiles, & ar-
busta fructuosa, ne ea dissoluamus per immodera-
tionē ciborū. Immoderatio quippe pro fructibus
vermes facit. Sic insita nobis cupiditas amores tur-
pes, & voluptates turpiores generat. Numquid
igitur præstat, cum Zosima, cum Maria Egy-
ptiaca, & cum tot millibus Sanctorū corpus
ieiunijs salubriter extenuare, quàm in tot
hui⁹ vitæ morbos, & vitia, & alia incōmoda,
& deniq; ad alendas sempiterni ignis flāmas,
adipare? Vē tunc pinguibus, beatè macilentis.

CAPVT

CAPVT VI.

IRA, ET IRACVNDIA, IN
ALIQVOT HISTORIIS,
EXENTERATA.

PARS PRIMA.

IRAM, Aristoteles docet, esse accen-
sionem sanguinis circa cor; alij appeti-
tum vindictæ; completius tertij
vtrumque coniungunt, aiuntque, iram esse,
sanguinis inflammationem, circa cor, propter
appetitum vindictæ; seu cupiditatem puniendi
eius, à quo se quis laesum arbitratur. Hæc cu-
piditas

I.

IRA QUID
SIT, ET
AN SEM-
PER MA-
LA?
Aristot.
lib. 1. de
anima.

inter eos qui Doricè concinunt; neque diſcordant. Nec recti limites excedit, ſi in fræno teneatur. Quare illud David prouidè monuit: *Iraſcimini, & nolite peccare.* Poſteſt enim irascens non peccare; immo poſteſt peccare, qui non irascitur, ſed ridet, quando flenda cernit, cauſſamque habet irascendi. *Qui ſine cauſſa irascitur*, ait S. Chryſoſtomus, *reus erit, qui verò cùm cauſſa, non erit reus: nam ſi ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcuntur.* Si ira deſit, nemo pugnet, nemo vincet, nemo de hoſte eſt triumphaturus, vel certè pauci. Manichæorum hæreſis fuit, uſque adeò irascendum non eſſe, ut ne malefactores quidem occidi poſſe iudicaret: cùm tamen, ex actis & probatis dignum morte, à morte eximere non poſſit iudex. *Deus itaque qui irascitur, non in totum prohibet iram, quia is affectus neceſſariò datus eſt*; ait Lactantius: & Ariſtoteles: *Eſt maximus ad ſubeunda pericula aculeus iracundia.*

Stoici iram & omnes animi affectiones, tanquam malas, exiſtimabant radicitus tollendas; vera tamen & à S. Auguſtino approbata Peripateticorum ſententia eſt, motus eiufcemodi poſſe rationi conſentaneos eſſe, & aduerſos. Monet ergo S. Thomas, in

R

quauis

Pſal. 4. 5.
Ephes. 4.
25.

S. Chryſ.
hom. 11.
in Matth.

Lactant.
Firmian.
lib. de Ira
Dei.
Ariſtot.
l. 3. Ethic.
c. 8.

II.
QVÆ IRA
RONA,
QVÆ MA-
LA SIT?
S. Aug. l.
9. de ciu.
cap. 4.
S. Thom.

Silu.verb.
ira, n. 1.

Sabellic.
l. 9. c. 3. de
iracun-
dia.

S. Basil.
orat. de
ira.

Laërt. l. 6.

piditas, moderata esse potest, vel immoderata. Si moderata est, bona est; si immoderata, aut contra ordinem rationis, mala est, malo-
que asino vehitur, cui hæc ira calcar addit equitanti. Sunt nimirum medij quidam motus animorum, quibus si malè utaris, fiunt vitia; sin aliter, virtutes erunt. *Qui peccanti irascitur, ut vitium corrigat, nihil inhumanè facit: qui iniuriam damnat, aut illatam ulciscitur, fortis hic & iustus: at qui iram non frenat, sed præceps rapitur, is immani belluæ similior, quam homini.* Itaque, ut S. Basilus scribit, *ira, in homine, est, quod canis in domo; qui bonus est, si fures abarceat latrando; malus, si in domesticos & amicos infestus insurgat.* Irasci aliquem iuste posse, è Diogenis constat dicto, qui, cum de non irascendo accuratè disputaret, protervus quidam adolescens, velut periculū faciens, an dictis facta competerent, & numerum Philosophus re præstaret ea, quæ docebat oratione, in faciem illi spuit. Tulit id quidem æquo animo & sapienter Diogenes; dixit tamen: *Non quidem irascor, sed dubito, an irasci oporteat?* Indicavit ergo, aliquando irasci oportere. Est hæc affectio cos virtutum; est regiminis, & iusti metus radix; est nimia lenitatis atque indulgentiæ correctrix, est etiam inter

inter eos qui Doricè concinunt; neque diſcordant. Nec recti limites excedit, ſi in fræno teneatur. Quare illud David prouidè monuit: *Iraſcimini, & nolite peccare.* Poſteſt enim irasceus non peccare; immo poſteſt peccare, qui non irasceitur, ſed ridet, quando flenda cernit, cauſſamque habet irasceudi. *Qui ſine cauſſa irasceitur*, ait S. Chryſoſtomus, *reus erit, qui verò cùm cauſſa, non erit reus: nam ſi ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcuntur.* Si ira deſit, nemo pugnet, nemo vincet, nemo de hoſte eſt triumphaturus, vel certè pauci. Manichæorum hæreſis fuit, uſque adeò irasceudum non eſſe, ut ne malefactores quidem occidi poſſe iudicaret: cùm tamen, ex actis & probatis dignum morte, à morte eximere non poſſit iudex. *Deus itaque qui irasceitur, non in totum prohibet iram, quia is affectus neceſſariò datus eſt*; ait Lactantius: & Ariſtoteles: *Eſt maximus ad ſubeunda pericula aculeus iracundia.*

Stoici iram & omnes animi affectiones, tanquam malas, exiſtimabant radicitus tollendas; vera tamen & à S. Auguſtino approbata Peripateticorum ſententia eſt, motus eiufcemodi poſſe rationi conſentaneos eſſe, & aduerſos. Monet ergo S. Thomas, in

R

quauis

Pſal. 4. 5.
Ephes. 4.
25.

S. Chryſ.
hom. 11.
in Matth.

Lactant.
Firmian.
lib. de Ira
Dei.
Ariſtot.
l. 3. Ethic.
c. 8.

II.
QVÆ IRA
RONA,
QVÆ MA-
LA SIT?
S. Aug. l.
9. de ciu.
cap. 4.
S. Thom.

12. q. 158.
art. 1.

Aristot.
l. 2. Ethic.
c. 6.

Aristot.
l. 7. Ethic.
c. 6.

S. Greg. 5.
Mor. c. 30

quavis affectione appetitus sensitivi, duobus modis malum posse existere. Primò ex ipsa specie, seu obiecto passionis: secundò ex quantitate, seu ex defectu vel excessu illius. Ex obiecto invidia, in sua specie, est mala; quia est tristitia de bono aliorum, quod omnino rationi repugnat: unde, apud Philosophum invidia semper sonat malum. Hoc autem pacto ira, generatim & ex se, non est mala, cum appetitus vindictæ & bonus esse possit, & malus; fit autem mala ira, quando ibi vindictâ coquit, vbi nihil est vindicandum, aut maiorem minoremue coquit, quam alter mereatur. Itaq; secundo modo mala esse potest ira, quando quis, etiam ibi, vbi aliquid vindicandû est, plus, vel minùs, quam ratio suadeat, irascitur vindicatque. Qui autem iræ, juxta rationis dictamen, habenas laxat, non irascitur malè; quia illi irascitur, cui irascendum est, & tantùm irascitur, quantum est irascendum: & ibi irascitur, vbi est irascendum. Quod non fecit Sparsus, què Seneca scribit, inter Scholasticos insanum, inter insanos Scholasticum fuisse. Et quamuis Aristoteles tradat, *iram non perfectè audire rationem*; S. Gregorius autem, ab ira tranquillitatem mentis diuerberari, dilaniari, perturbare.

perturbari, doceat: Cassianus etiam oculos
 mentis excacari dicat; & ex D. Dionysij pro-
 nunciato, *malum anima sit, esse sine ratione*;
 id ramen non est intelligendum vniuersim;
 sed de ira, quæ prauenit, non quæ sequitur
 rationem. Ira, quæ antecedit, rationem à re-
 ctitudine sua trahit, atque idcirco mala est;
 quæ autem sequitur rationem, bona est, à ratione
 enim ducitur, non seducit ipsa rationem. Sic-
 ut enim cæcus non errat à vidente ductus;
 errat autem videns, si à cæco ducatur; ita non
 deuiat ira quæ sequitur, sed quæ antecedit
 rationem, cuius lumen impedit, non cernit.
 Obest ergo ita in fermento iacere; non obest
 rationis ductu incalescere. Quid enim mali
 est, si appetitus sensitivus, contra vitia, ex re-
 gulâ atque ordine rationis, moueatur? Cu-
 randum summopere est, ait S. Gregorius, *ne ira,*
quæ, ut instrumentum virtutis, assumitur, menti
dominetur: ne quasi domina præeat, sed velut
ancilla ad obsequiū parata, à rationis tergo nun-
quam recedat. Addit S. Thomas, etsi ab hac
 quoque ira, in executione actus, iudicium
 rationis aliquo modo impediatur, non ta-
 men tolli rectitudinem rationis: cum virtuti
 non officiat, etiamsi, in executione eius, quod
 est à ratione deliberatū, deliberatio rationis

Cassianus
 lib. 10.
 Institut.
 Cænob.
 or.

S. Greg.
 lib. 5. Mor.
 c. 33.

R 2

inter-

intermittatur. Quemadmodum neque ari prodesset, immo actui illius impedimento esset, si, dum deberet agere, etiam de agendis deberet deliberare. Denique etsi Dominus **Deut. 32.** meritò dicat: *Mea est ultio*, non tamen idcirco putandum est, illicitum esse homini omnem ultionis appetitum, soli que Deo relinquendum. Tametsi enim malum est, appetere vindictam, ob malum illius, qui puniendus est; haud tamen malum, sed laude dignum est, appetere vindictam, ob correptionem vitiorum, ac bonum iustitiæ conseruandum. In quod bonum etiam potest tendere appetitus sensitivus; non quidem, prout ira est *feruor eius, qui circa cor est, sanguinis, vaporatione fellis, vel perturbatione fiens*, ut S. Damascenus ait; sed prout à ratione mouetur & regitur. Ita est ira *per zelum*, non ira *per vitium*, quæ sola excæcat. Immo vindicta, quæ secundum ordinem iudicij fit, à Deo fit; cuius **Rom. 13.** ministra est potestas, quæ punit. Quo pacto fit, ut adhuc ultio sit Dei, quæ fit, Deo dicente, & dante potestatem.

III.
EXEMPLA
IUSTE
IRASCEN-
TIVM.

1. Sic iustè sancteque iratus est Moyses, contra eos, qui manna, non sine Dei diffidentia, seruauerunt in diem sequentem; & qui Ægyptio ritu vitulati, sacrilegè circa vitulum

lum saltauerunt, quando proiecit de manu tabulas, & confregit eas, ad radicem montis; item-
 que contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui videbantur non seruasse, quod præceptum erat: & contra Core, Dathan, Abiron, & Hon rebellantes. 2. Sic zelo iusto exarsit Phinees, arreptoque pugione ingressus est ad scortatorem in lupanar, quem peccantem interfecit, & impiam voluptatem acerba morte finientem misit ad æternos cruciatus. 3. Sic Saule Dauidem lancea percutere conato, Surrexit Ionathas à mensa, in ira furoris, & non comedit, in die calendarum secunda, panem. 4. Sic Nathan diuitem iniquum, & in eo, ipsum Dauidem accusante, iustissima iratus indignatione David aduersus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: *Viuit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui hoc fecit.* 5. Sic vtique ira pia dixit Elias: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio.* 6. Sic zelo bono Eliacim, Sobna & Ioah, scissis vestibus, verba Rabfacis nunciauerunt Ezechia, & ipse rex Ezechias scidit vestimenta sua, & obuolutus est sacco, & intrauit in domum Domini. 7. Sic Ieremias iratus ait: *Cui loquar? & quem con-*
testabor?

Exod. 16,

20.

Exod. 32.

19.

Leuit. 10.

16.

Num. 16.

15.

Num. 25.

7.

1. Reg. 20.

34.

2. Reg. 12.

5.

3. Reg. 19.

10.

Isa. 36. 22.

& c. 37. 1.

Iere. 6. 10.

Ioan. 2. 15.

Gen. 7. 17.

Gen. 11. 7.

Gen. 19.

24.

Exod. 7.

seqq.

1. Reg. 14.

44.

testabor? ut audiat? ecce incircumcisa aures eorum, & audire non possunt: ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipiunt illud. Idcirco furore Domini plenus sum, laboravi sustinens. 8. Sic ipse Christus, cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boues, & numulariorum effudit as, & mensas subuertit. Vnde & recordati sunt discipuli eius, quia scriptum est: zelus domus tue comedit me. Quid multis opus est? De Numinis ira veteres Philosophi accuratè disputauerunt; & reprehensi sunt vehementer Epicuræi, quod dicerent, Deum irâ non tangi. In diuinis sanè litteris luculentæ historiæ diuinam iram, vtrique bonam & iustam descripserunt. Ibi, irato Deo, diluuiū Mundo est inductum; orta linguarum confusio; Sodoma sulphureo igne in fumū versâ; Pharaon, cum toto exercitu, post multas totius Ægypti plagas, quasi plumbum submersus; sexcenta sunt exempla; & omnis poena hominis, est ira Numinis. Si Numinis, ergo bona; quia in optimo nihil potest esse mali; nec quidquam in perfectissimo immoderati. Ipse Saul, cum intellexisset, Ionatham paululum mellis, contra patris adiurationem, præceptumque, etiam nescientem gustauisse, iustitiæ

justitiæ zelo exardescens dixit: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Ionatha.* Et ille Ionathas, qui, eo ipso tempore, fecit salutem magnam in Israel. Apud Ethnicos, par Romulo gloria L. Brutus, quia ille urbem, hic libertatem Romanam condidit: filios suos Tarquinij dominationem à se expulsam reducentes, summum imperium obtinens, comprehensos, proq; tribunali virgis casos, & ad palam religatos, securi percuti iussit. Exiit patrem, ut Consulem ageret: orbisq; vinere, quam publica vindicta deesse maluit. Nec minùs animosè A. Fulvius vir senatorij ordinis, euntem in aciem filium retraxit, quam Scaurus è pralio fugientem increpuit. Namq; iuuenem & ingenio, & litteris, & forma, inter aequales nitentem, pravo consilio amicitiam Catilinæ secutum, inq; castra eius, temerario impetu ruentem, medio itinere abstractum supplicio mortis affecit: præfatus, Non se Catilinæ illum aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genuisse. Laudantur hi justè irascentes, & quidem filijs suis irascentes; in quorum laude diuina quoque ira laudabilis inuenitur. Cur enim Deus filijs suis non irascatur, si sint degeneres? si patris disciplinā excutiant à se? si contempnant amantem? Enimuerò iratus fuit sæpe, sæpe eos castigauit.

R 4

uit.

Val. Maxim. l. 5.
c. 8.

uit. Denique populum illum, de quo dixit:
Osee 11. 3. *Ex Aegypto vocavi filium meum*, quia vidit
 Christo tam inimicum, & in Hierosolymita-
 na clade, & vsque ad hunc diem, quàm varijs
 modis afflixit? Nimirum vt ipse iustissima
 ira in refractarios animaduertit, ita vel ex-
 emplo vult etiam alios ad iram rationi con-
 sentaneam excitare. Sunt enim multi adeò
 sine bile, & ratione, vt omnia sinant susque
 deque ire, & nunquam irascantur, nisi quan-
 do alios vident iustissimam licet iram à se
 postulare, iram à ratione dictatam, à Numi-
 ne mandatā; ab ipsis Ethnicis approbatam:
 dummodo in potestate habeatur, & ipsa
 non superet vincatq; rationem. Potest enim
Cor. 1. 6. facile degenerare, cùm Gallius Vibius vir
c. 35. magnæ eloquentiæ insaniam mentiens, quod
 assimilabat, ad verum redegerit. Subesse de-
 bet ira non præesse.

IV.
PAREN-
TVM NON
IRASCEN-
TIVM CVL-
PA.
1. Reg. 2.
22.

Vtinam hæc ira esset in omnibus parenti-
 bus, qui suos liberos nimia destruunt indul-
 gentia, & vel omnino conniuent, vel nimis
 molliter irascuntur, quando audiunt, pro-
 lem suam exorbitare; quemadmodum Heli,
 qui erat senex valde, & audiuit omnia, quæ fa-
 ciebant filij sui vniuerso Israeli: & quo modo dor-
 miebant cùm mulieribus, quæ obseruabant ad
 ostium

ostium tabernaculi: & dixit eis: Quare facitis res huiusmodi? quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filij mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo? Vbi multa consideratione digna se se offerunt. 1. Non fuisse dubia filiorum crimina. 2. non fuisse, exigua. 3. non fuisse pauca. 4. non fuisse occulta, sed publica & scandalosa. 5. non latuisse eorum parentem, qui ea non ab vno, sed ab omni populo audiuit. Non fuisse dubia, tot testes ostendebant, nec ipsi negabant rei. Non fuisse exigua, locus, genus, occasio peccandi ostenderunt. Siquidem in loco ad orationem & sacrificia deputato, & cum personis Dei seruitio destinatis peccauerunt: nam dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi, lustrum è templo facientes. Non fuisse pauca, indicant illa omnia, quæ faciebant filij uniuerso Israeli. Non fuisse occulta, sed publica & scandalosa, exprimitur illis verbis, quia omnis populus eos accusabat; & quæ Heli ipse dixit, ut transgredi faciatis populum Domini. Non latuisse parentem, illa etiam declarant; Et au-

diuit omnia, quæ faciebant filij sui. 6. Igitur Heli & senij autoritate, & potestate paterna, & sacerdotali pietate vti debuisset. 7. Debuisset & sacrificia promouere, quæ filij impediabant, nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum; sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerent carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, &c. Et erat peccatum puerorum grande nimis coram Domina; quia retrahebant homines à sacrificio Domini. 8. An non debebat hoc etiam grande esse coram Heli? Sed ille parens fuit indulgens. Mitio fuit, amore cæcus fuit, filijs irasci non potuit. 9. Quare facitis res huiusmodi? ait: quasi occasionem eis offerret, se excusandi, aut quasi illi causam dicere honestam rerum tam inhonestarum potuissent. 10. Nolite filij mei, inquit, non enim bona est fama, quam ego audio. Quasi eorum illum fama magis, quàm culpa affligeret. Non irasci, in quibus oportet, insipientis est, ait Aristoteles. Quid mollius potuit dicere, quàm: Nolite, filij mei? baculum arripere debuisset; homines nequam veriùs nominasset; à capite ad calcem, per scapulas & lumbos, per femora & crura loris eos, ex merito conscribillasset. Sed

Aristot.
lib. 3.
Ethic.

Sed ira defuit illi, quamvis, ſi S. Hieronymo credimus, alioqui ſanctimonia eſſet illuſtris. Sic amor eum filiorum excacavit. Vt & nos plerumque *Non videmus mantica, quod in tergo eſt.* Ad aliorum vitia aquilæ, lynceſ, & toti, ſicut Argus, oculoſi. Domestica excuſamus, & quâ poſſumus, tegimus; ne culpa in nos redundet. Ira tunc nobis deeſt, ſicut defuit Heli.

Ne vobis quoque deſit, ô parentes, *irascimini, & nolite peccare,* ſi filij veſtri peccant. Immo nolite huius Heli effeminatam clementiam ſuperare. Heli, indulgentiâ peccavit: & tamen accuſationes *ab omni populo* admiſit, vos non vultis audire, ſi quis filios vobis veſtros accuſet; putatis nimirum illos delinquere non poſſe; plus filiis creditis, quàm accuſatoribus filiorum; vera dicentes, illico pulli veſtri eludunt negando, & perfrictè mentiendo. Heli filios ſuos vocavit, & accuſatores, non niſi generatim citavit, *ab omni populo*, ſe rem audiſſe, dixit: non dixit, Ioachim vos accuſavit, ut nôritis veſtrum proditorem; non nominavit Manasſem; non deſcripſit alium, quem facile coniectura aſſequi poſſent: vos, ut filios veſtros in odium, atque vindictam inciteris, ut diſſidia pariatis,

S. Hieronym. in cap. 6. ad Ephes,

V.
QVAM
MALE
QVIDAM
INDUL-
GENTIAM
HELI IMI-
TENTVR?

tis, vicinus, inquit, dixit: Georgius hoc de vobis scripsit: epistolam eius legite: ita accusantes, in gratiarum actionem, vicissim accusatis; ita ostenditis, ægrè vobis esse, si quis indicet, sibi aliquid in filiis vestris displicere; ita facitis, ut vos nemo imposterum, si quid filij vestri peccauerint, aut si in periculum inciderint, audeat admonere Heli saltem filios suos ita compellauit. *Non est bona fama, quàm ego audio: vos, si de vestra sobole aliquid turpe narratur, sæpè etiam ridetis, & placere vobis testamini, si quid audeant, nempe heroicum esse putatis, posse esse facinorosum; & ex hoc viros agnosci dicitis, si filios vestros, tametsi vxores non habeant, tamen jam liberos habere audiat. Hæcine summa est gloriæ vestræ, proletarios mundo dedisse? qui nomen viri, non virtute, sed libidine metiantur. O viri, non viri, sed mulieres! ô matres, non patres! ô Mitiones, non Hegiones? cur vos tanta amentia finitis excæcari? Irascimini, & nolite peccare. Peccatis enim hîc, si non irascimini, quando filij vestri, filiaque vestræ iram meruerunt. Meritò igitur pœnæ vos expectant, quas meruit audire & sustinere Heli sacerdos; longeque atrociores. Liberorum enim peccata, in-*
paren-

parentum supplicia redundant. Rectè Clemens scripsit : parentes illius peccati reos fieri, in quod, eorum indulgentia, proles incurrit. Vnde dicitur : *Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.* Patientia enim irrationabilis, ait S. Chrysostomus, vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum. Et addit : *Iracundia, quæ cum causa est, non est iracundia, sed iudicium.* Quare & defectus iræ iudicium rationis consequentis, vitiosus est; est enim defectus motus simplicis in voluntate, quo aliquis, non ex passione, sed, ex iudicio rationis pœnam infligit, ideoq; non tam irasci dicitur, quàm iudicare. Quamuis & hic ipse simplex motus voluntatis *ira* appelleretur. Ex quo necessario, in homine, sequitur motus appetitus sensitui, qui est cum passione, & cum corporis alteratione, vocaturque & ipse *ira*. Quoniam autem natura ita constituti sumus, vt in nobis appetitus inferior sequatur motum appetitus superioris, nisi aliquid repugnet; idcirco motus iræ in appetitu sensitui, non potest penitus deficere, nisi per subtractionem, vel debilitatem motus in voluntate existentis. Hinc fit, vt, sicut defectus voluntarij motus ad puniendum,

Clem. l. 4

Constit.

Apostol.

cap. 20.

Eccli. 30.

S. Chrys.

hom. 12

super

Matth.

dum, iuxta iudicium rationis, est vitiosus, etiam defectus passionis iræ fiat vitiosus. Deficit ergo ira hæc & passionis, & rationis, in parentibus, qui filios peccantes non plectunt; cum iisdem ipsi à summo iudice plectendi. Et, licet *Comica lenitatis hi patres, tragica asperitatis illi* sint, neutrique laudandi, efficit tamen plerumque lenitas, quàm asperitas filios deteriores. Quibus parcere, est eos occidere. Vixissent longè diutiùs filij sacerdotis Heli, si eos parens castigasset: lenitate sua & ipse mortem incurrit, & filijs vitam accêdit, clemens homicida.

VI.
MAGI-
STRATUS
NON IRAS-
CENTIS
CVLPA.
Cælius
l. 26. c. 27.

Neque aliorum indulgentiâ corrupti, in eorū laudes eunt, à quibus corrigi eos oportet. Vt enim Diogenes Cynicus, cùm esset conspicatus indecenter voracem puerum, pedagogo plagam incussit, inferens: *Vt quid ita imbuis?* ita iram quoque Numinis experientur, qui, quando officiū exigit, non irascuntur. Sunt autem in hoc numero, non Pedagogi tantum & Magistri, qui sibi creditos clientes discipulosque vino madidos, sine indignatione, aspiciunt; & non rarò ipsi, ut profundius immergantur, propinant, urgent, docent, non orare, sed potare, ut discipulos habeant ebrietatis; non, inquam, in

in hoc numero hi tantum ſunt; ſed alti etiã
Magiſtratus, Principes, Reges, Imperatores.
Celebrabatur aliquando Charillus, ibi Ar-
chidamas ſubiunxit: *Quinam hic bonus ſit*, Plutarcha
qui nec improbis eſt acerbus? Magiſtratum, de diſcer-
Principem, Regem, Imperatorem, fulmini illi nendis
ſimilem eſſe decet, quod mollia non lædit, adulatori-
dura conterit: ita enim & illi amabiles eſſe ribus.
debent probis, improbis ſeueri; quia illi ſua-
uitate, iſti metu reguntur. Improbus, qui
non timet, quiduis audet. Princeps ergo,
qui non poteſt irasci, qui bile caret, qui co-
lumba ſine felle, agnus ſine dente vocatur,
quia non metuitur, meritò ipſe metuere de-
bet iram Dei omnipotentis. Eſt enim cauſſa
maximorum in Repub. malorum. Nulla
ſub eo iuſtitia, nulla ſecuritas; ſed perfidiæ,
proditiones, libidines, & omnis iniquitatis
ac impuritatis machinationes, ſub eo, videntur.
Venduntur iudicia, emuntur ſententiæ, pro-
ſcribuntur leges; & pecunia ab hoſte donata
æquè eſt chara, ac ſi à Principe proprio ve-
niſſet. Quid enim? aiunt, ſi fraus ſuccedit,
opes crescent: ſi deprehendor, non pericli-
tor, Princeps enim meus, ſpongia mollior
eſt, nequit irasci; quid igitur obſtat, quò mi-
nus illius cauſſam pronunciem eſſe iuſtiorẽ,
cuius

cuius manū in me experior largiorem? Pro-
mittit hostis grandia; maiora sunt munera,
quàm stipendia; illi seruiο, à quo plus acci-
pio. Nihil mihi est timendum, sub magistra-
tu non irascente; vigilet ergo audacia, iusti-
tia dormiente. Facere iubet mala, qui non
punit. Qui tolerat adulteria, est in alieno
crimine adulter. Qui dissimulat malum, fa-
cit malum. Ita etiam alioqui bonus prin-
ceps, castus rex, & integritatis amans magi-
stratus, caussa est omnium, in ciuitate, pro-
uincia, regnoue, malorum, si nunquam iras-
citur. Quibus proin meritò dici potest: *Iras-*
cimini, & nolite peccare: nam & sine peccato
irasci, & ni, cum res exigit, irascimini, pec-
care potestis. Hæc ira, non est contra chari-
tatem, sed ad charitatem originem suam re-
fert. Immo odit, qui non punit. Quod enim
de filiis, id & de alijs subditis dici intelligi-
debet. De filiis autem dicitur: *Qui parcat vir-*
ga, odit filium suum: qui autem diligit illum, in-
stanter erudit. Quantum autem oderit, è D.

Prou. 13.
24.

S. Chrys.
lib. 3. ad
uers. vitu-
perato-
res vit.
mon.

Chrysostomo accipe: *Hos ergo patres, ait,*
quod nemo tamen me commotius dicere, quàm ve-
rius existimet, parricidis ipsis immaniores sceler-
ratioresq; dixerim. Illi enim corpus ab anima dis-
separant; isti & animam, & corpus æternis igni-
bus

bus tradunt. Atque is quidem, qui corpore occiditur necessario naturali lege, etiamsi necatus non fuisset, moreretur: hic verò sempiternam mortem vitare potuisset, nisi hanc illi conscivisset paterna negligentia. Præterea corporis mortem superveniens protinus resurrectionis gloria delere poterit facillimè, anima verò interitum nihil solvere poterit, cum sibi nulla tum sit reliqua salutis spes, verum immortales cruciatus luere cogatur. Itaque non iniuria parentes (& magistratus) eiuscemodi deteriores parricidis esse diximus. Hac de causa Sapiens ait: *Tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.*

Prou. 23.
14.

VII.

CONCIONATORVM
NON
IRASCENTIVM
CVLPA.
Plutarchi
de virt. moralis.

Quod de Concionatoribus ipsis occini potest. Nam si Cynicorum vertex Diogenes sapienter putatur locutus, quando, auditis Platonis laudibus, dixit: *Quid verò habet ille præclari, qui tam diu Philosophiam professus, nemini acerbus fuit?* quid ad Concionatores dicet iudex Deus, qui floribus tantum verborum student? qui mulcere aures, non corrigere mores populi volunt? qui iucunda, non utilia proferunt? qui semper auditores laudant, nunquam emendant; Encomiastæ, non Ecclesiastæ? qui, ut ipsi nunquam sunt in dicendo vehementes, ita neque alios unquam commouent vehementer? vitij placati,

ti, non irati: Mitrones, non Cicerones: de-
Isa. 56. 10. *niue canes muti non valentes latrare, videntes*
vana, dormientes, & amantes somnia. Ad hos
 utique etiam Deus de coelo clamat: *Irafcimi-*
ni, & nolite peccare; peccabitis, si non irasca-
 mini; ira iusta est, contra iniustos detonare;
 exagitare impuros; superbos debellare; lur-
 conibus non parcere; inuidiam stilo confo-
 dere; proscribere iracundiam; & in vitia
 non esse clementem. Esto, clament, qui, tan-
 quam podagrici, se tangi non sinunt: esto,
 nimium dici videatur illis, quibus nullum
 scelus est nimium. Dixit & Christus vetre-
Marc. 3. *menter, sed dixit vtiliter; dixit ita, ut non pos-*
31, *sent panem manducare. Et, cum audissent sui,*
exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam
in furorem versus est. Sinite hoc & de vobis
 dici, concionatores; vos, cum Christo, *iraf-*
cimini, & nolite peccare parcendo. Vnusquis-
Isa. 58. *que sibi dici putet: Clama, ne cesses, quasi tu-*
ba exalta vocem tuam; & annuncia populo meo
scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.
 Sic irasci, est sanare, non vulnerare; pu-
 nire non insanire: iudicare, non
 precipitare.

PARS SECVNDA.

HUc vsque de ira vtili & moderata
libuit procemiari, qua irasce quis
potest, vt non peccet; nunc, quò
tendimus, pergemus, ad iram malam pern-
ciosamque ante oculos ponendam. Quæ ho-
mini semper in promptu, & ferè quotidiana,
magnum negotium facessit; immo, ni do-
metur, ex homine tetrum ac rabidum canem,
enimvero sauiam belluam facit, eumque ad
omne genus peccati impellit. Vnde & maxi-
mè indiget illâ admonitione: *Irascimini, &* Ephes. 4.
nolite peccare: vel potiùs illâ, *Sit autem omnis* 25.
homo velox ad audiendum, tardus autem ad
iram. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur,
sed, velut Acherontica Aleſto hydris crinita
adeſt Dirarum ab sede sororum Bella manu Virgil. l. 7.
lethumq; gerens. Quæ si cui facem coniecit, Æneid.
& atro

VIII
IRAE MALAE COM-
PARATIO

Lumine fumantes fixit sub pectore ta-
das,
Sauit amor ferri, & scelerata insania
belli:
Ira super: magno veluti cum flamma so-
nore

Virgea suggeritur costis undantis aheni:

S 2

Exun-

*Exundantq; æstu latices: furit intus
aqua vis:*

*Fumidus atque altè spumis exuberat
amnis:*

*Nec iam se capit unda: volat vapor ater
ad auras.*

Ita enim irâ calentes æstuant, neque mentis impetum possunt cohibere; citiùs elephantum sub ala celent, & flammâ faciliùs in ore ardente opprimant, quàm in animo iram. Erumpit in oculos furor, in genas rubor, in linguâ verba, in pugnòs minacitas, nec pauci, Orestis instar, vi insanix, sibi digitum arrodunt, caput pugnis cædunt, aut parietalidunt Furijs agitati. Lycurgus certè rex Thracix in furorem versus, crura sibi ipse amputavit. Nam illud minus fuit in Oreste, qui per insaniam sibi vestes dilaceravit, vnde & adagium ortum est, *Oresti pallium texere*, in eos qui parant munus abufuro; & apud Iudæos vsitatissimum fuit, *scindere sibi vestimenta*, in signum indignationis. Cleomedè, Herodot. seu Cleomenem scribit Herodotus, à Lacedæmonijs, quibus imperabat, primò expulsum, pristinx quidem dignitati restitutum fuisse, non multò tamen post in tantam insaniam incidisse, vt cuique obuio sceptrum in faciem

faciem impingeret. Quod eum facientem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt, & in carcerem coniecerunt: vbi arrepto cuſtodis, ſeu carcerarij gladio, ab ima corporis parte ad verticem capitis, ſe diſſecuit. Tam potens eſt ira degenerans in furorem. Harthbenus fuit athleta quiſpiam, ex Helyngia, nouem cubitis procerus, quem Saxo Grammaticus in tantas Furias teſtatur cecidiſſe, vt ſummas clypei partes corroſerit, raptas ore prunas in viſcerum ima transfuderit, crepitantia flammarum pericula percurrerit, atque ad extremum in ſex athletarū ſuorum præcordia, furente manu ferrum conuerterit. Furori hoc aſcribitur? Idem ira facit, quid non rodit? quem non mordet, cuius nomen non lacerat? quos non vel voto, vel ferro occidit? Atque id vt faciat, carbones & prunas irascendiq; materiam ſibi ipſi miniſtrat. Habetque hic affectus ſua incrementa. Quædam ira ſubito motu oritur, & citò iterum ſubſidit, multaq; ſæpe facit repentino impetu, quæ omitteret meditata. Non rarò enim habet *ſaniti-* am adiunctam, quæ eſt ſeueritas excedens, etiam id crudeliter efficere geſtiens, quod iure fieri poſſe videtur. Eſt enim cupiditas ad immanitatem prorumpens. Alia eſt ira du-

rans, quæ inimicitia dicitur, &, vt grauius
feriat, vlciscendi tempus obseruat; quæ &
discordia potest vocari, quam Cicero iram
acerbiorem, intimo odio & corde conceptam ap-
pellat. Hæc quò diutius retinetur, eo magis
crescit, sicut foetus in vtero. Denique feritas
est atrocissimæ cupiditatis rabies, vis in ani-
mo adeò accensa, & tam menti, quàm cor-
pori imperitans, vt omnem prorsus rationis
motum extinguat, feris & bestijs simillima;
quæ omnes inuadit, innocentes æquè ac no-
centes; nullo discrimine, *Tros Rutulusue fuit*.
Hæc genera, atque hos iræ fatus non igno-
rans Philosophus dixit: *Iracundi quidem celi-*
riter commouentur, & in quos non decet, & qui-
bus de causis, & vehementius, quam sat sit: sed
facile ac citò etiam eorum ira desistit, quod in iis
est optimum. Acerbi agrè placantur, diuq; ira-
ti sunt: nam iram retinent: animum autem si se-
mel expleuerint, tum modus apponitur. Ultio
enim modum finemq; ira adhibet, pro dolore volu-
ptatem exhibens. Infensos homines appellamus
eos, qui quibus de causis minùs rectum est, ira-
scuntur: & vehementius, & diutius, quam ra-
tio postulare videatur: eos etiam, qui non redeunt
in gratiam, nisi ultio, vel animaduerso sit conse-
cuta. Et alio loco: Ira parere quidem illa vide-
tur

Aristot.
lib. 4.
Ethic. c. 5.

Idem l. 7.
Ethic. c. 6

fur, quodammodo rationi: ſed non attentè eam audit; ritu canum, qui priuſquam conſiderarint: ſitne iſ amicus, qui pulſant, allatrant. Sic ira feruore ac repentino natura motu incitata, audit illa quidem rationem: ſed præſcriptione non intellecta, ad ſupplicium ſe ultionemq; conuertit. Adeò

furor ira q; mentem

Præcipitant.

Potens eſt morbi huius remedium, cognitio illius. Quare ſapienter fertur Plato auditores ſuos admonuiſſe, vt irati ſe in ſpeculo contemplarentur. Nam dicebat, cùm faciem ſuam furibundam, per omnia, phrenetico ſimilem viderent, eo dedecore territos, impoſterum ab ira ſibi facilè temperaturos. Eſt autem ira vitioſa, immoderata cupiditas puniendi eius, à quo ſe quis læſum arbitratur. De hac ait S. Paulus: omnis indignatio, & ira tollatur à vobis; illa ſcilicet omnis, quæ rationis excedit modum, vt S. Thomas monet. Cùm enim ira ſit paſſio, paſſio autem appetitus ſenſitiui, vt ſupra dictum eſt, eoſque ſit bona, quouſque regitur à ratione, mala ibi eſſe incipit, vbi velut torrens extra alueum effuſus, ordinem rationis excedit. Vnde, ſi quis vindictā

S 4

à recta

Virgil. l. 2.
Æneid.

IX.
IRA MALA
VENIALIS,
VEL MOR-
TALIS.

Ephel. 4.

S. Thom.
2. 2. q. 158.
art. 2.

S. Thom.
ib. art. 3.

à recta ratione dictatam meditetur, vocatur ira eius, *ira per zelum*, estque laudabilis ille appetitus. Sin autem vindicta, contra regulam normamque rationis, coquatur, ut vel puniatur is, qui non meruit; vel plus acerbiusque puniatur, quam meruerit; vel etiam non legitimo ordine, aut non legitimo fine, qui est conseruatio iustitiæ, & culpæ correctio; tunc appetitus iræ est malus ac vitiosus, nominarique solet *ira per vitium*; estque peccatum saltem veniale, si rationem præueniat, atque nimia passione erumpat, aut in modico vindictam expetat, aut ad effectum grauem non perducatur. Etsi enim ira, quia & charitati, & iustitiæ est contraria, ex genere suo, sit peccatum mortale; potest tamen talis appetitus, ob imperfectionem actus, esse tantum peccatum veniale. Quæ imperfectio actus vel oritur ex parte appetentis, in quo motus iræ iudicium rationis præuenit; vel ex parte appetibilis, quando scilicet aliquis, modicè duntaxat, & in re nullius momenti, quæ quasi nihili esse putatur, se se vult vindicare; quæ res ipsa si alteri inferretur, tamen mortaliter non peccaretur. Grauis & mortalis ira esset, si quis demissis, ut aiunt, auriculis, & deliberatè notabilem vellet vindictam

dictam, immerito, vel maiorem, quàm meruisset, vel propria auctoritate, vel contra juris ordinem, vel præcipuè, non amore iustitiæ, sed vt proximo malè sit, ex odio & malevolentia, parare. Hæc sunt, quæ iram efficiunt inordinatam, & frænum exigunt. *Esto, sit natura irasci*, ait S. Ambrosius, *aut plerumque causa; hominis est tamen temperare iracundiam, non leonino raptari furore, non assuescere clamori, non ferere, nec acerbare familiare iurgium; nec in fermento iacere, & stomachari.*

S. Ambrosius
ep. lib. 9.
ep. 82.

Aiebat porro Democritus, *iram, quemadmodum canes, cacas criminationes parere.* Quod verum est; satis non est. Nascuntur enim ex illa plures filiæ, omnes vtique, vt S. Gregorius monuit, detestandæ: *rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia.* Iratus siquidem, vt scloppus, igne admoto, illico in sonum erumpit, & in rixas, & in clamores, & in indignationes, & in ipsū Deum blasphemandum. Quin & mente intumescit, quia lædi, putat esse contemni. Hæ sunt filiæ iræ. Nec sufficiunt istæ. Quippe ira intus in animo, tanquam Æthnæa quædam excitat incendia; quæ prorumpunt in omnia animi vitia, & corporis membra; in flammæ oculorum, in ruborem vultus; in

S 5

linguæ

X.
IRAE EFFECTVS.
Maxim.
serm. de ira.
S. Greg.
l. 31. Mor.
c. 31. seqq.

linguæ titubationem & præcipitantiam; in celeritatem pedum, in pruritus manuum, in pugnos & pugnas, in cædes, homicidia, parricidia, prodiciones; denique multi, vindictæ causa, Orco se atq; Diris deuouerunt.

S. Chryf.
hom. 29.
ad pop.
Antioch.

Nihil iracundo homine insuauius, ait S. Chrysostomus, *nihil grauius, nihil infestius, turpius nihil, fera potius, quam iracundo homini cohabitandum est*. Fit quippe & iracundus quodammodo bestia, & fera feroxque bestia. Dum enim ex illata iniuria, vel iniuriæ opinionem, appetitus, ad vindictam repellendam, cum impetu, incitatur, accenditur, per eam vehementiam, sanguis & spiritus, circa cor, accedente etiam fellis euaporatione. Hinc cor palpitatur, tremit corpus, titubat lingua, ignescit facies, obscurantur oculi, ut noti non rectè noscantur. Nec de corpore duntaxat intelligendum est illud: *conturbatus est a furore oculus meus*: sed multò magis etiam

S. Damascen. l. 2.
c. 26. de fide orthodox.
Psalm. 30.
10.

S. Greg.
l. 5. Mor.
c. 31.

de mente; ira enim rationem, sicut somnus, aut ebrietas impedit, ligat, turbat. Hinc, irati lippiunt; hinc, ut deficiunt oculi, caligant; hinc cæcantur. Hinc, ratione euerfa, in insanum modum Aiæcis armati & hominibus, & pecoribus infesti loris cædunt, & tota laniant armenta; & dum porcos verberant, putant,

tant, ſe in Græcos incidiffe. Hinc in ipſos filios, vt Athamas aut Agaue, tanquam in hoſtes, irruunt. Hinc in furorem rapti

Eumenidum veluti demens videt agmina

Pentheus,

Et ſolem geminum & duplices ſe oſtendere Thebas.

Virgil.

lib. 4.

Æneid.

Hinc ſi vel digitulo tangantur, belluæ in morem, ſæuiunt, & in omne crimen ruunt. Denique ianua vitiorum omnium iracundia eſt, ait S. Hieronymus, qua clauſa, virtutibus intrinſecus dabitur quies: aperta verò ad omne facinus armabitur manus. Cuius rei breue, ſed luculentum exemplum apponā, è quo perſpicuum eſt, quàm & ira hominem turbet, & nihil decernendum ſit de vindicta, niſi cum ira derferbuerit, iuxta illud D. Gregorij: *Quoties ira animum innadit, mentem edoma, vince teipſum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum ſequi debet rationem animi, non præire, vt quaſi ancilla iuſtitie poſt tergum veniat, & non læcina ante faciem prærumpat.* Exemplum eſt iſtud.

S. Hieron.

ron. in

Prou. l. 3.

c. 29.

S. Greg.

lib 8. reg.

cap. 5.

Simon Goulart, in hiſtorijs noſtri temporis, & Liber primus conformitatum admirandorum antiquorum cùm huiusce temporis, referunt,

XI.

TRAGICA

IRASCEN-

TIS HI-

STORIA

Ex his
Philip.
Doulter-
man. in
Prædago-
go Chri-
stiano
6. 7. §. 7.

Stobæus
ser. 18.
Horat. l. 3
epist. 3.

Senec. l. 1.
de ira c. 1.

ferunt, virum quendam agricolam, postquam

Sole sub ardenti, flauentia messuit arua,
dum in agro manipulis colligendis colligan-
disque occuparetur, filium misisse, qui nescio
quid domo afferret. Filius, ut ea fert ætas,
vel in via cum æqualibus lusitans, vel fugi-
tans laboris, moras longiores traxit. Pater,
expectatione sua tardiùs redeunte nato, pri-
mùm numerare tempus, mox impatienter
moramentum ferre, variasque secum moran-
di causas expendere, tandemque ita excan-
descere cœpit, ut de eo verè credi posset, quod
Cato Priscus dixit: *Iratum ab insano, non nisi*
tempore distare: iste semper, ille ad tempus
insanit. Quodque vel Horatius scripsit: *Ira*
furor brevis est (vel, ut Themistius loquitur,
brevis insania) pro oraculo haberi potest. Si-
quidem, præ reliquis iræ affectus totus concu-
tatur, & in impetu doloris est: armorum, sangui-
nis, suppliciorum, minimè humana feruens cupi-
ditate: dum alteri noceat, sui negligens; in ipsa ir-
ruens tela, & ultionis secum multa tractura ani-
mus. Equè enim ira impotens sui est, decoris ob-
lita, necessitudinum immemor, in quod cœpit per-
tinax & intentata, rationi consilijsque præclusa, va-
niis agitata causis, ad dispectum aequi veri, inha-
bilis

bilis, ruinis simillima, quæ super id, quod oppressere, franguntur. Hæc, uti Philosophus descripsit, in colono irascente, omnia apparuere. cum enim ira non caleret, sed æstualet, tanquam redeuntis tarditate in amentiam datus, ita sanguinem suum, in suo filio, excepit segnius reuerso. Suffecissent, ad eum castigandum verba; alapæ tres testudineum gradum satis puniissent, aut scutica circum pedes vibrata. Sed *cupido & ira pessimi sunt consultores*, & furor prædominans non patitur moderationem. nam, ut rectè dixit Ennius, *initium est insania.* Itaque glebam, ligna, lapides, & quidquid obuium furor præbuit, vi maxima, in puerum coniecit. Non est telum, postquam manu fugit, in nostra potestate, neque semper volat, quò destinatur. Quare fortasse & colonus iste plus nocuit, quam voluit. Certè, postquam nocuit, tantum voluisset non nocuisse. Illi enim, cui vitam dedit, tot iaculis icto vitam effudit, quæ cum sanguine effluxit. Verè ita se res habet: *finis ira, initium est poenitentia.* Vix filium agricola strauit, & mox damnauit, quod fecit. Iacentem namque sine anhelitu, sine motu, ubi vidit, desijt furere: immò tum demum magis coepit insanire. Ira enim in poenitentiam

Sallust. in
Iuguth.

Cic. l. 4.
Tulcul.
99.

tiam doloremque versa, in se clarè ostendit; iratos ruinis esse similes, *qua super id, quod oppressere, franguntur.* Quia enim plerunque iracundus, cum irasci desierit, tunc irascitur sibi, tantus eum occisi filij subijt dolor, ut ad extrema se se consilia conuerteret, sibi que iam ipsi flagrantissimè infensus, desperatissima cogitaret. Vt ergo nimia ira *est rationi consilijsq; praeclusa*; ita, filij cadauere manipulis tumultuariè tecto, domum è rure turbatus cucurrit. Domi, neque vxore, neque filio infante salutato, in horreum ingressus, arrepto laqueo, ex alta se trabe suspendit. Sedebat tunc à recenti partu in balneo vxor, infantulo ad vbera hærente, cui verna rusticum adeò intempestiuè ex agro reuersum curiosius obseruans, cum tristem scenam repente nunciasset; exiliens illa, horrore subito correpta, è balneo protinus ad horreum aduolauit. In tanta autem perturbatione, festinationeque, & sui & prolis oblita, infantem neglexit, qui interea balnei aquis est suffocatus. Vtrique ergo tragœdia se exeruit. In horreo, in felix mulier maritum vidit pendere in sublimi: inde ad balneum tristes reuersa, extinctum infantem in imis aquis demersum inuenit. Tertio iam funeri causam dederat

dederat ira coloni, & nondum defœuierat :
nam tot malis icta & ipsa mater, post incon-
solabiles planctus, & eiulatus, in desperatio-
nem data, ad horreum est regressa ; ostioque
& omni aditu diligenter occluso, se ex eadem
infelici trabe, iuxta pendulum & adhuc ca-
lentem maritum suspendit. Ita, vno die, qua-
tuor funeribus ira mundū incestauit. Causa
mali ira fuit, tantæ autem iræ, puerum in-
plateis, cum æqualibus lusisse, vel paulo diu-
tiùs confabulatum esse. Comparete cum vin-
dicta culpam, & inde iram æstimate. Quæ &
in vobis leuissima de causa exardescit.

*Esse negas coctum leporem posciscq; fla-
gellum,*

*Manis Cinna cocum scindere, quàm
leporem?*

inquit Martialis. *Quid gladiatoribus, ait alius, Senec. l. r.
quare populus irascitur? & tam iniquè, ut iniu. de ira c. 2.
riam putet, quod non libenter pereunt? Et pueri,
si ceciderunt, terram verberari volunt, & sape
nesciunt quidem cui irascuntur, sed tantum ira-
scuntur sine causa, & sine iniuria. Quoties nos
coco, quoties equo, quoties cani irascimur
latranti? quoties calamo è quo sepia non
fluit, quia malè à nobis fissus est, succense-
mus, eumque in mensa contundentes diffrin-
gimus?*

gimus? quin & ianuæ stridenti, & frigido, vel calido cœlo, & viæ prolixiori, & cultro non satis acuto, & denique cui non indignamur? Etiam nobis ipsis. Timanthes Cleonæus athleta, cū, & viribus senio defectis, & desuetudine, ingentem arcum non posset intendere, quem iuuenis lunabat & flectebat, furori adeò indulgit, ut eam tantum ob rem gladio seipsum peremerit.

XII.
IRATI ET
INSANI
COMPARATIO.
Senec.
ep. 18. ad
Lucil.
Laërt. in
eius vit.

Plato l. 5.
de Rep.

Quæro, an sic irasci, non sit insanire? aut talis non possit iracundior Adriam putari? Quod igitur in alio detestamur, cur amamus in nobis? Siquidem, in unoquoque homine, ut vel Epicurus agnovit, *immodica ira gignit insaniam*; &, ut Bias apud Laërtium pronunciauit, *bono consilio, duo maxime contraria sunt, FESTINATIO, & IRACUNDIA. homo enim iracundus, cum extra seipsum sit, vacuus est omni consilio.* Et ira facit a se ire. Iratos, inquit Cicero, *proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* Quod, teste Platone, contingit illis, qui more canum sauiunt in lapidem. Duo sunt, quæ insaniam produnt, unum omnibus patet, alterum in effectu detegitur. Illud est corporis commotio, istud præcipitatio sententiæ in gravissima damna erumpentis. Multi unum, multi

verum.

utrumque in se reperient, si intueri se velint
 insanientes. De primo nos supra fecimus
 mentionem, Seneca sic loquitur: *Vt autem*
scias, non esse sanos, quos ira possedit, ipsum illo-
rum habitum intueri. Nam, ut furentium cer-
ta indicia sunt, audax & minax vultus, tristis
frons, torua facies, certus gradus, inquieta ma-
nus, color versus, crebra & vehementius acta su-
spira: ita irascentium eadem signa sunt. Flagrante
& micant oculi, multus ore toto rubor, exastu-
ante ab imis praecordys sanguine; labia quatiun-
tur, dentes comprimuntur, horrent ac subrigun-
tur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulo-
rum seipsos torquentium sonus, gemitus mugitusq;
& parum explanatis vocibus sermo praeceptus,
& complosa saepius manus, & pulsata humus pe-
dibus, & totum concitum corpus, magnasq; mi-
nas agens, fada visu & horrenda facies deprau-
antium se, atq; intumescantium. Nescias utrum
magis detestabile vitium sit, an deformis. De-
formitatem etiam D. Chrysostomus propo-
nit in hunc modum: Videbis iratos non secus ac
insanos, turpiter in medium praecipites ferri: cum
enim circa praecordia efferbuit ira, ignem emit-
tit; tota inflatur facies, incompressa manus mo-
uentur, & cetera. Cum haec faciunt, tanquam
amentes, nihil sentiunt, nihil intelligunt, sed asi-

Senec.
 lib. 1. de
 ira, c. 1.

S. Chrys.
 hom. 3.
 in Ioan.

T

nervus

norum more, calcibus morsibusq; inuicem insultant. Ridiculum est spectaculum, videre duos sic inuicem insanientes; & ora, tanquam infernalium monstra serpentibus succincta deformantes. Qualem putas animum, cuius extra imago tam foeda est?

XIII.
PATRIS
IRA QVO
SE VSQVE
EXTENDE-
RIT?

Senec.
lib. 3. de
ira, c. 1.

S. Basilii
de ira.

Verum insaniam hanc effectus alij detestabiliorem reddunt. Numquid enim parens ille puero, ob tam leuem & exigua noxam, in tantum irasci debuit, ut eum lapidibus peteret? ut consauciaret? ut occideret? Sed hoc exordium duntaxat fuit. *Cetera vitia impellunt animos, ira precipitat. Ceteris etiam si resistere contra suos affectus non licet, at certe affectibus ipsis licet stare: hac non secus quam fulmina procellaq; & si qua alia irrationabilia sunt, quia non eunt, sed cadunt, vim suam magis ac magis tendit. Quare ira primum ex patre tyrannum, mox ex homine, belluam fecit. Itaque in filium erupit. Filio sublato, in authorem reuersa, cum ad restim adegit. Sic vno vitio duo ceciderunt. Nimirum, teste S. Basilio, quemadmodum torrentes ad curua loca decurrentes secum obuia quaeque trahunt: sic & iratorum impetus violenti & instabiles omnia similiter percurrunt atque obruunt. Quod & in exemplo nostro fuit videre. Neq; enim ira*
filium

filium duntaxat & patrem interemit in desperationem versa; sed etiam causa fuit; ut infans mergeretur, & ipsa denique mater, totius se faceret calamitatis appendicem, ita vitæ prodiga, adeò naturæ oblita, ut nec barbarus ex triuio id vnquam facturum fuisset.

Tristis est hic euentus & dignum tragœdia argumentum, qua Orestes, aut Oedipus ageretur. Sed nec à quotidianis moribus alienus. Quid enim ira non dicit? quid non facit? nunquam nisi infixio aculeo fugit, more vesparum, aut crabronum, quos quispiam irritauit. Profectò ita est, si effectus eius damnaq; intueri velis, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis cedes ac venena, & reorum mutuas sordes, & urbium clades, & totarum exitia gentium, & principum, sub civili hasta capita vanalia, & subiectas tellis faces, nec intra mœnia coercitos ignes, sed ingentia spatia regionum hostili flamma relucetia. Aspice nobilissimarum ciuitatum fundamenta vix notabilia: has ira deiecit. Aspice solitudines, per multa millia, sine habitatione, desertas: has ira exhausit. Aspice tot memoria proditos duces, mali exempla fati. alium ira in cubili suo confodit; alium inter sacra mensa ira percussit; alium inter leges celebrisq; spectaculum fori lancinavit; alium filij

T 2

parri-

XIV

EX IRA
QUANTAE
CLADES?
Seneca
lib. 1. de
ira, c. 2.

parricidio dare sanguinem iussit; alium serui manu regalem aperire iugulum; alium in cruce membra dividere. Et adhuc singulorum supplicia narro. quin, si tibi libuerit, relictis, in quos ira viritim exarsit, aspice casas gladio conciones, & plebem immisso milite contrucidatam, & in perniciem promiscuam totos populos capitis damna passos.

XV.

IRASCEN-
TIBVS OM-
NIA PLE-
NA.

Sabellic.

l. 19. c. 3.

Niceph.

l. 12. hist.

Eccl. cap.

40 Si-

gon. de

Occid.

Imp. l. 9.

Baron.

An. 390.

Nec apud Ethnicos hac tantum ira gef-
sit. Etiam apud Iudæam gentem extant varia
& atrocita huius vitij exempla, & in ijs illud Sautis
regis, qui ob Davidem quem infensè oderat,
quia apud Amalech fugiens ille in hospitio fuisset,
regie ira ignarum non solum hospitem ipsum,
sed Nobeam etiam hospitalem urbem incendit,
ciuibusq; omnis sexus & ætatis ferro deditis. Fuitq;
miserabilis illa clades eò calamitosior, quòd quin-
que & octoginta sapientia & diuinatione illustres
viri Abimelechi causa extremo sint supplicio
affecti. Dominatur etiam sæpe in Christianos,
adigitque eos agere minimè Christianè. No-
tum est, Theodosium Imp. Thessalonice, ob
vnius ex aulicis, in populari tumultu, occisi
necem, adeò excanduisse, vt septem ciuium
millia, spectaculorum exhibendorum specie,
vnum in locum congregata, inaudita barba-
rie, occidi iusserit. Notum, quoties hodieque
in

in aulis, vnius verbi offensio, officium, gratiam, fortunas, sæpe & vitam, sæpe & totam prouinciam perdat. Odiosum est, & periculosum recentia nominare. Linguis minùs attenditur, quàm calamis. Tutius ista dicuntur, quàm scribuntur. Quanquam, quid opus est, exempla è palatijs petere? rure & in pagis, & in humilibus casis plurima occurrunt. Ibi quoties sudibus agitur? quoties vomeres vertuntur in enses? nec parentes modò in filios, sed filij in patres, filia in matres insurgunt, illisque comam de capite, plenis manibus, vel de barba furibunda extirpant? Quot intra mœnia, liuores aspicimus in vultibus vna nocte natos? quot cicatrices numeramus? Quod & inter eos ipsos socios sodalesq; contingit, qui fratres, qui vna esse anima videntur. Quidam etiam nulla re laceffiti irascuntur. *Cœlius senator iracundissimus ille mortaliū, clienti suo in omnibus sibi consentienti, atque omnia confitenti irascens exclamauit: Dic aliquid contra, ut simus duo. Durum caput qualiter tulisset iniurias, qui obsequium non ferebat? Nonnulli ipsa hilaritate offenduntur. Quærunt causas, fingunt iniurias. Ioco lusit, inter bibendum, Euryalus, & extemplo illi in faciem volauit cantharus. ibi amicitia characterem*

Francisc.
Petrarch,
dial. 107.

T 3

impres-

impressit. Pudet, altero die, sobrios causam fateri; erubescunt dicere, se heri ab ira fuisse dementatos, malunt se à vino victos accusare; & aiunt, se ebrios, in tenebris, cecidisse per scalas, aut murum, per imprudentiam, vehementius osculatos esse. O miser, dic veritatem, non tu murum, sed te cantharus à comibone infano in faciem missus basiauit; sed vitrum intra dentes contritum osculo te hoc, & his genarum rimis & sulcis decorauit. Hoc fateri erubescis, quia ipse non audes te, ac percussorem tuum, de tam infano furore contemtibilem futurum, maculare. Sed hæc leuiora sunt; ad contumelias, ad cultros & pugiones, ad lethales plagas, ad venena, ad proprias neces, ad æternos ignes venit, per iram, è vultu, verbo, vel re vilissima exortam. Quod ipsum est magnum insaniam argumentum. Vt enim non nisi stulti atque insani se ipsos solent verberare; ita in seipsum nemo vel pharmacis, vel laqueo, vel ense sæuit, nisi qui, præ ira, de potestate mentis exiuit, & homo esse desijt, in bestiam affectu immoderato mutatus. Quis autem seipsum in perpetuos Acherontis cruciatus, per iram, conijcit, quem magis punit, se, an eum, quem percutit? Et si vel maximè corpus alterius occidit,

occidit, numquid ſibi magis nocet, quem mittit in gehennā? Nonne hoc eſt eſſe furioſum?

Nihil æquè profuit iratis, quàm agnoſcere, nihil inter inſanum & iratum eſſe. Quamquam etiam magnum iræ remedium eſt dilatio, ut primū eius feruor relanguſcat, & caligo, quæ mentem premit, aut decidat, aut minùs denſa ſit. Sic iram preſſit Dauid impetumque verborum ſilentio frænauit. Hinc de ſe dicere aude: *Turbatus ſum, & non ſum locutus.* Architas Tarentinus cū in agro comperiſſet, quosdā è famulis admiſiſſe quiddam indignum, ſentiens ſe commotioſiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantū abiens: *Fortunati, inquit, eſtis, quòd irascoꝝ vobis.* Socrates iratus filio aliquid delinquenti, nihil aliud dixit, quàm: *Ipe te coërce; & ſeruo delinquenti; caderem te, niſi irascoꝝ.* Quod ab illo & Plato didicit, qui famulo iratus, itidem dixit: *Loris te caderem, ni iratus eſſem:* & alia vice, ſeruum caſtigare parans, interuenienti Xenocrati, *Flagella hunc puerum,* inquit, *nam ipſe ſum iratus.* Hoc Ethnici didicerunt, fecerunt, docuerunt. Turpe eſt, ſi idem facere nimis ſibi graue iudicent Chriſtiani. Athe-
nodoro, ob ſenectutem, flagitanti, ſibi ut li-

XVI.
REMEDI-
CONTRA
IRAM.

Pſal. 4. 5.

Cic. l. 4.
Tuſc. q. q.
& S. Am-
broſ. l. 1.
offic. c. 21.
Laërt. in
vit. So-
crat. Va-
ler. Max.
l. 4. cap. 1.
Laërt. l. 3.
Plutarch.
in Vit.
Auguſti,

T 4

ceret

ceret redire domum, Augustus concessit. At cum ille Cæsari dixisset: *Vale* (volens aliquod Philosopho dignum monumentum, apud illum, relinquere) adiecit: *Cæsar, cum iratus fueris, ne quid dixeris fecerisue prius quam Græcarum litterarum XXIV. nomina, apud te recensueris.* Cæsar, ob hoc dictum, Philosophi dexteram amplexus: *Adhuc, inquit, te presente mihi opus est.* Tales monitores amemus, & cum non esse in vindictam præcipites iubemur, ne ob hoc ipsum, in monentem, irati vindicare nos cogitemus: iuxta illud: *Sit*
Iac. 1. 19. *omnis homo velox ad audiendum, tardus autem*
Matth. 5. *ad loquendum, & tardus ad iram.* Sic irasce-
22. *mur non peccantes. Sin iram sinamus sem-*
Iac. 1. 20. *per in ianuis excubare, & molossi instar alla-*
trare, inuadere, lacerare quosuis; in illud
incidemus: omnis, qui irascitur fratri suo, reu-
erit iudicio. Ira enim viri instigam Dei non
operatur. Hinc D. Ambrosius ab Imp. Theo-
Ioan. Co- dosio præcipiti ira in Thessalonicenses acto,
sterius in ac iam pœnitente legem condi voluit, vt, si
vit. S. qui ob maleficiū Cæsaris edicto iuberentur
Ambro- occidi, id non nisi post trigesimum diem fie-
sij. ret; vt interea temporis maturo sedatoq; ani-
 mo, ac rebus omnibus rationis libra perpen-
 sis, aut parcendum esse videretur, aut vindi-
 candū. Idem, apud Poëtā parens Ille

Ille monet, ne frena animo per mitte ca-
lenti.

Statius
lib. 8.

Da ſpaciū, tenuemq; moram: male
cuncta miniſtrat

Theb.

Impetus: hoc oro munus concede pa-
renti.

PARS TERTIA.

Ræ ut varij ſunt effectus, ita & va-
ria genera reperiuntur. Quemad-
modum enim etiam iratus & ira-
cundus non ſunt idem, licet ſæpe in vno con-
ueniant, ita neque vna ira idem eſt, quod al-
tera. Poſſeſt aliquis timidus eſſe, & non ti-
mere. Poſſeſt alius timere, qui timidus non
eſt; ſicut ebrius fieri poſſeſt, qui non eſt ebri-
oſus. Ita iratus poſſeſt non eſſe iracundus: ira-
cundus poſſeſt aliquando iratus non eſſe. Cetera,
quæ pluribus, apud Græcos, nominibus in ſpecies
iram diſtinguunt, quia apud nos vocabula non
habent, præteribo, ait Seneca: etiamſi amarum
nos, acerbūq; dicimus, nec minùs ſtomachoſum,
rabioſum, clamoſum, difficilem, aſperum: quæ
omnia irarum differentie ſunt. Inter hos moro-
ſum ponas licet, delicatum iracundia genus. Qua-
dam enim ſunt ira, quæ intra clamorem conſi-
dant; quedam non minùs pertinaces, quàm fre-

XVII.

AN IRA
ET IRA-
CUNDIA
SINT
IDEM?
Aristot. 4
Ethic.
Nicom.
cap. 5.
Senec. l. 1.
de ira c. 4.

T s

quentes;

Cic. lib. 4
99. Tulc.

Aristot.
lib. 1. de
anima
cap. 1.

Sueton.
in Claud.
c. 38.

Aristot.
lib. 2.
Rhetor.
cap. 21.
XVIII.
ODIVM
NIHIL ES-

quentes; quædam sana manu, verbis parciores; quædam in verborum maledictorumq; amaritudinem effusa; quædam ultra querelas & auersiones non exeunt; quædam altæ grauesq; sunt, & introrsus versæ. Ad eundem modum Cicero

ait: In alijs iracundia dicitur, quæ ab ira differt, ut anxietas ab angore. Neque enim omnes sunt anxij, qui anguntur aliquando: neque anxij semper anguntur. ut inter ebrietatem & ebriositatem interest, aliudq; est, esse amatorem, aliud amantem. Itaque iracundia est propensio quædam & habitus ad iram; ira cupiditas doloris reponendi. Latius alij iracundiam longam iram esse volunt, & quasi odium. Ita enim de

Claudio loquitur Suetonius: Ira atq; iracundia conscius sibi, utramq; excusavit edicto, distinxitq;: pollicitus, alteram quidem breuem & innoxiam; alteram non iniustam fore. Ac sanè ira inueterata, est odium, quod qui iracundiam vocare velit, non multum est cum eo de nomine litigandum, quia hæc sermone communi sæpe confunduntur. Nostri illam iram celerem & acutâ, istam maniam vocant, de qua illud Aristoteles monet: Iram immortalem, cum sis mortalis, non serua.

Dixi de celeri & acuta, quæ etsi excandescencia est quædam, ac ira velut incipiens & nascens

nascens, quanta tamen in damna præcipitet, in exemplo demonstraui. Est verò nihilominus, longè minoris culpæ ac reprehensionis: quia & rationi sæpe non relinquit tempus deliberandi & velut imber transit; & citò reddit ad tranquillitatem, & denique

Quò quisque est maior, magis est placabilis ira.

Non verò audiendi sunt, qui grauiter inimicis irascendum putant, idq; magni animi & fortis viri esse credunt, ait Tullius. Immo fortis viri est, ab ira non vinci, & in prouerbio habetur: *Boni viri citò moritur iracundia*: facile enim in eo charitas bene cogitat: cum interea odium sit cupiditas quadam, vt alijs male sit, cum progressu aliquo & incremento; seu ira inueterata, & plena vindictæ, obseruans ultionis tempus. In qua proinde meditatè fiunt, quæ alteri mala cogitantur; quæque radices agit, & se placari non sinit; neq; enim vt imber citò transit, sed, vt stagnum quoddam putrescit in bufones ac serpentes. *Vt non magno negotio flamma extinguatur in pilis leporinis, aut scirpis, aut stipulis accendi cæpta; at non item, si solida corripuerit: sic ira primùm gliscens facile vel ioco, vel risu compescitur, cum videmus fumantem adhuc: quòd si processerit, vix*

SE ALIUD,
QVAM IN-
VETERA-
TAM IRAM

Cic. lib. 2.
de officiis

Plutarchus
in moralibus

ullo

- Valer. 1. 9. *ullo negotio possit extinguere. Peiorem esse hunc irascendi modum etiam Valerius affirmat, dum ait: Ira quoque & odium, in pectoribus humanis, magnos fluctus excitant: procursum celebrior illa, nocendi cupidine, hoc pertinacius. Pulcherrime more suo, S. Ioannes Chrysostomus*
- S. Chrys. hom. 24. *Iratus animus, ait, est similis foro quidam plenus tumultu, ubi multus est euntium, & redeuntium clamor, camelorum ac asinorum fremitus, argentariorum & arariorum utriusque cudentium strepitus. At mitis mens, in solitudine montis vertici similis est, auram quidem habentis tenuem, purum verò radium, pura fontium fluentia, multasque florum amoenitates: His amoenitatibus semper carent, apud quos ira & tristitia non citò cadunt. Semper enim vafantur, semper sollicitè querunt occasionem se vindicandi; nec unquam sapiunt. Per iram, inquit S. Gregorius, sapientia perditur, ut quid, quoniam ordine agendum sit, omnino nesciatur. Ira, ait Salomon, in sinu stulti requiescit: Per iram vita amittitur, etiamsi sapientia teneri videatur, sicut scriptum est; Ira perdit etiam prudentes. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum: Ira viri iustitiam Dei non operatur. Per iram gratia vite socialis amittitur: Noli, inquit Sapiens, esse assiduus cum homine iracundo. Per iram concordia*
- S. Greg. lib. 5. moral. c. 31. Prou. 22. 24. Iac. 1. 20. Prou. 22. 24. Prou. 16. 28.

*cordia rumpitur, ſicut ſcriptũ eſt: Vir animoſus (ſeu cupidus circa opiniones tuendas) ſuſcit-
tat rixas. Per iram lux veritatis amittitur, ſicut
ſcriptum eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam
veſtram, Per iram S. Spiritus ſplendor excuti-
tur: quia contra ſcriptum eſt: ſuper quem re-
quieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem &
quietum? Quis autem ſpiritus requieſcat ſu-
per odia nutriente, & alta mente iras vindi-
ctasque meditante, in exemplo memora-
bili perpendite, atque intelligite, quàm pro-
pe hæc ira accedat ad illum de quo dicitur:
*Va terra & mari, quia deſcendit diabolus ad vos,
habens iram magnam: magnam duratione; à
condito enim orbe generi humano iratus eſt:
magnam voluntate; quidquid enim mali in-
ferre poteſt, conatur inferre: magnam dam-
nis & effectu; nocuit enim toti humanæ gen-
ti, & corpori pariter atque animæ graues
plagas infligit. Hanc odioſam iram qui imi-
tantur, reos eſſe iudicio ſequens hiſtoria docet.**

Curioſus Iuriſconſultus, author viris Prin-
cipibus, de multa lectione hiſtorica, acceptus:
heterodoxæ quidem fidei, ſed malorum fa-
cinorum non indiligens, nec ſemper male-
uolus narrator Philippus Camerarius recen-
ſet, cum Româ, per Picenum, iter unâ cum
alijs

Ep' eſ. 4.

31.

Iſa. 66. 2.

Apoc. 12.

12.

XIX.

EXEM-

PLVM

ODII IN-

VETERA-

TI.

Philipp.

Camerar.

in operis
horar.
succisus.
Cent. I,
c. 84.

alijs faceret, transeundum sibi fuisse, per
oppidum, quod hodie *Terni* nomen habet, ve-
teribus *Interamna Umbria* est appellatum; sit-
tum in valle amœnissima & fertilissima, ve-
lut inter ramos *Narvis* fluvij. Municipium,
vetus Romani populi fuisse, plures antiquæ
marmorum inscriptiones demonstrant; cui-
us Cicero, Livius, Plinius, & alij memine-
runt. Quippe aliam quoque *Interamnam*,
ad *Lirim* fluvium, in *Latio*, coloniã Romano-
rum olim fuisse, eamq; veteres *Interamnam*
Lirinam appellasse, ad discrimen municipij,
in *Umbria*, eiusdem nominis cum illa prius
dictâ, Pighius annotavit. Igitur in ingressu
Interamnæ illius, supra oppidi portam, in
excelsa turri, ait se author ille conspexisse ta-
bulam, in qua affixi erant, vt quidem è terra
procul cernentibus primo intuitu videbatur,
complures vespertiliones. Prodest ignota lo-
ca peragrantibus, sciscitari frequenter: mul-
ta enim resciant interrogantes, quæ tacitur-
ni præterirent. Itaq; cum etiam huic autho-
ri insolitum esset, ambigeretq; quid in tam
conspicuo loco, atque in tabula illa oculorũ
curiositati proponeretur, quidam exposuit
tragicũ facinus, quod, paulo antè eum diem,
contigisset. Fuerunt, inquiebat, in hoc op-
pido,

pido, duæ prænobiles primariæque familiæ,
ambæ, vt ſanguine præſtantes, ita altos eti-
am ſpiritus gerebant; & animos illis adde-
bant opes: nam & diuitijs, & rerum omni-
um abundantia potentes erant. Vt ergo fa-
cilè, inter eminentes, æmulatio, lites, innu-
meræque cauſſæ ſuſpicionum atque odiorum
exiſtunt, ita longo tempore, hæ duæ fami-
liæ capitales inimicitias inter ſe exercuere.
Grauiſſima eſt & plus quàm plumbea ira in
æternum odium degenerans, quæ neque mo-
ritur quidem cum irascente, ſed etiam poſte-
ros, vt Hannibalem parens, adiurat, vt nun-
quam velint ignoſcere. Itaque per multas
iam ætates duæ domus iſtæ inter ſe ſe colli-
debantur, odiumque factum eſt hæredita-
rium; neque jam adultis oblatum, ſed inge-
neratum naſcituris; & ne flacceſceret, aſſi-
duo partium ſanguine irrigatum. Multis
enim hic affectus ſubiecit cultrum victimis.
Rarò menſis exijt, quin, ex vna alteraue pa-
rte, aut vulnera, aut funera numerarentur.
Plurimi quotannis vtrinque interfecti, plu-
rimi cicatricibus fædati velut ſtigmatibus ad-
uerſariorum notati fuerunt. Nemo, ſine ar-
mis, in publicum proceſſit: nemo ex illa gen-
te hilaris domum rediit, niſi qui rediret
cum.

cum triumpho, quod aliquem fauciasset, aut mactasset. Tanta est iræ ignis, ut etiam sæpe sanguine ipso non possit extinguere. Quare non satis erat, tot hostias singillatim cecidisse: hecatombas sitiebant: stirpem totam vel agminatim extinguere aduersariorum, vel cateruatim suam prodigere gestiebant. Audite, quanta in incendia erumpat furor, dum gliscit, in scintilla non extinctus. Alterarum familiarum vindicta flagrans, conuini, an alterius negotii titulo, conuenit in unam domum. Ibi, inimicitiarum commemorata diuturnitate, ac cædibus utrinque factis, ordine recensitis; multis etiam, pro animi impetu, narratione auctis, nouis ignibus omnes exæstuarunt, atque in medium consultarunt: An non tandem compendium fieri posset odiorum? Quid, inqueiebant, proficimus, si per insidias singulos venamur? quid iuuat, unum è medio tollere, dum interea decem subnascuntur? Et quando tandem, hoc pacto, stirps tota à nobis eradicabitur? Non satis, immo nimis tardè irascitur, qui vindictam transmittit ad nepotes. Per sicarios quoque res lentè geritur. Qui vno confictu animoso totas messes possent facere, magnum quid se fecisse putant, si dicantur, vnum

unum è medio sustulisse. Audeamus aliquid
anime dignum generoso. Manus iungamus.
duplex splendor erit, si purpuream præte-
xtam sanguine aspergamus. Nemo suis desi-
derijs meliùs satisfacit, quàm per seipsum.
Si primis hostijs non litabimus, nos ipsi ho-
stia succidaneæ erimus. Inulti non cademus,
morientibus solatio erit, saltem ex hostibus
etiam non paucos nobiscum occubuisse. Sint
alij vindicandi modi, pessimus ijs, quos ode-
ris, optimus tibi est, si verè odisti. Esto, peri-
culum immineat, contemnendum est. Nun-
quam aliquid egregium audet, qui periculū
timet. Maius est facinus, quod pluris con-
stat. *Pigrum, quin immo iners videtur, su-
dore acquirere, quod possis sanguine parare.* Ita
animis incensis, statuerunt, vna vice, fini-
re, quod iam tot lustris, per partes, quære-
batur. Nempe vniuersam familiam aduersa-
riorum, audaci impetu, aggrediendam atque
funditus delendam, vna voce, omnes con-
clamauerunt. In hanc rem, è vicinis agris
clientelisq; suis, magnas hominum cateruas;
alios quidem sub alio prætextu, alios verò
clam ad se, in oppidum conuenire iusserunt.
Hos domi quisque suæ idoneis telis armauit,
sicarijsque (quos *Pranos* inibi vocant) inter-
mistos,

mistos, in procinctu stare voluit paratos; ad egregium aliquod facinus; signo dato, perpetrandum. Ah quid non audet ira! quid furor non potest, si sit armatus? Decesserat è terris dies, & subierat iam, criminum faulrix idonea, tenebrosa nox; cum, captatâ occasione, horaque destinatâ, vndique armatorum cohortes, magno silentio euocatos in Prætorium adduxerunt. Ibi præfectum oppidi, nihil tale metuentem obseruerunt, atque exiguo labore, in potestatem suam redegerunt. Quem innocentiam suam obtendentem, omnia protestantem, cum minis, si clamaret, captum (relictis aliquot armatis, ad prætorium custodiendum, ne vigiles signum tumultûs ciuibus dare possent) quàm attentissimè secum traxerunt ad ædes inimicas, ceteraque multitudine in angiportu subsistere tantisper iussa, decem duntaxat, velut domestici eius, prætorem porro perduxerunt. Ad fores vbi ventum, stricto vndiq; ferro præsentem ei necem comminati sunt, nisi illico, prætoriâ auctoritate, sibi ædes præciperet reserari, diceretque, rem seriam incidisse, cum tota familia, ex templo pertractandam. Quid non potest metus mortis, præsertim inter manus tam temerarias

merarias? Nihil ergo mirum, ſi & Prætor ille ſe ſe in inſidias tam periculofas delapſum animaduertens, ſicque iam ad pectus admotâ, perterrefactus, quod cogeſſetur, fecit. Facile videbat, quò tempeſtas hæc tenderet; ſed infra ſuum officium eſſe putauit, morte ſua, alios in vita conſeruare. Paruit itaque, & pro imperio, iuſſit ædium ianuas aperiri. Qui intus erant, cùm è fenestris Prætorem, vel de voce, vel de corporis habitu, & per tenebras, cognouiſſent, nullasque illo præſente inſidias timerent, portas omnes ferratis alioqui poſtibus munitas, & quàm diligentiffimè obſeratas patefecerunt: utque via, ad cladem futuram, clarior eſſet, etiam cum facibus obuiam progreſſi, venientem per quam honorificè exceperunt. O quàm ſæpe ignarî ſumus ſari instantis! Quoties exitio noſtro ianuam ipſi aperimus! Aditu vix patefacto, ſignum ſubſidiarij acceperunt, atque è latbris gladii orio animo adfuerunt, & velut vrbe capta, in inquilinos cœperunt ſæuire. Conueniunt autem erat, ut prætor in veſtibulo, cuſtodibus adhibitis, teneretur; alij omnes in domum irruerent, quorum primæ erant, qui prima familiæ capita dicebantur. Vidiffes obſtupescere famulos, exalbescere

heros, clamare ancillas, dominas eiulare, trepidare totam familiam; &, jam ante ictum, formidine vulneratam. Sed longè funestius spectaculum erat, videre crudelitatis patratores, Furiarum instar, per totam domum, discurrentes. Illi enim planè Satanica rabie instigati, quotquot mortales reppererunt, immanissimis modis, mactatos interemerunt, nullo aut ætatis, aut sexus discrimine habito. Non illos molliuit innocentia infantum, non puerorum puellarumque blandæ preces flexerunt; non mouerunt supplices matronæ crinibus solum verrentes, quæ maritis, inter tot enses, cruentatis, genibus nixæ, passis capillis, vbera manibus planxerunt, atque vitæ veniam desperantes exululârunt. Nec senibus, quod alioqui parum supererat vitæ, relictum est. Quin & famuli cæsi sunt, quorum vnica noxa erat, apud inimicos latronum, seruijsse. Atque, vt sciamus, quam impotens animi sit furor, postquam nullus hominum supererat, qui caderetur, in stabulo, quotquot generosiores equi putabantur, ferro cadere debebant, vt iram satiaret victimarum multitudo. Scenâ in hunc modum peractâ, multis adhuc palpitantibus, pluribus in frustra sectis, ac velut in macello iacentibus, Præto-
torem,

rorem, nouo incusso metu, adegerunt ad portas oppidi recludendas. Quod ille, pauore attonitus, ac de sua salute incertus, illicò quanquā inuitus fecit. Tutissimum reis asylum est fuga. Quippe audacissimi quemque, scelere patrato, inuadit metus; terrent pericula, premit instans à tergo vindicta. Postquam igitur ex oppido euasere, proximum fuit, ut varia sibi latibula quærirarent. Alij diuersos maris portus petierunt; alij, apud fideliores amicos, sperarunt se consecuturos securitatem. Sed mali principij malus est finis. Illi, beneficio interiecti maris, supplicio, non exilio, se subdixerunt; isti, tam horribilis carnificinæ rumore vulgato, perquisiti, plerique reperti, atque è latibulis extracti, in vincula dati, tormentis examinati, supplicijs meritis affecti, membratimque poena talionis deartuati concisi que sunt. Abscisæ manus & præsecti pedes eorum, in tabula, quam intrantes oppidum, in turri supra portam, intuentur, suffixi, hominum oculis, in facinoris puniti exemplum, exponuntur, ut documentum omnium sint; & qui viui noluerunt prodesse, morte certè eorum Republicæ utatur.

V a

Expo-

XX.
REMEDIA
CONTRA
IRAM.

S. Basil.
hom. 10
de ira.

Vide Plu-
tarchi li
bellum
de cohi-
benda
ira.

Senec.
lib. 1. de
ira c. 3.

Exposui & ego hanc historiam, in exem-
plum, in quo, quid ira possit, graphicè de-
monstratur. Neque enim tantum effrantes lin-
gue, ora incustodita, contumelia, probra, verbe-
ra, & alia eiusmodi sunt ira fructus; sed etiam,
vt S. Basilus ait: ob iram, ensis acuitur, mors
homini ex homine venit; non eis senectus venera-
bilis, non vite virtus, non generis propinquitas,
non parentes. Quin & maximum se in malum
sepius conyiciunt, & studio vindicandi seipsos ne-
gligunt. Nam & omni fera venenata impuden-
tius ruunt; nec prius desistunt, quam magno &
intolerabili malo animum exatiarint. Membro-
rum mutilationes, vulnera, mortes, premium
pugna ferunt. Sicut tulerunt isti, qui, quod
alijs fecerunt, passi sunt. Nam membratim
concisi, in sublimi tabula pependerunt, &
sole adusti, ob altitudinem turris, inscijs tra-
gœdiæ illius, visi sunt esse vespertiliones. Ve-
ri sanè vespertiliones, quia vespere, immo
nocte vli sunt, vt in alienas ædes & neces
inuolant. At quid cum vespertilionibus
hos comparo? qui feritate atque immanita-
te superant leopardos? Homine, dum in recto
animi habitu est, nihil est mitius; cum ira
vincitur, nihil crudelius, infestius nihil. Ho-
mo in adiutorium mortuum generatus est: ira in
exitum.

exitium. Hic congregari vult, illa discedere: hic prodesse, illa nocere: hic etiam ignotis succurrere, illa etiam charissimos petere: hic aliorum commodis vel impendere se paratus est: ira in periculum, dummodò deducat, descendere; immo descendere in omnem barbariem ac furorem; adeò ut nemo tam humilis sit, qui poenam vel summi hominis sperare non audeat. ad nocendum enim potens est, quisquis non amplius timet, præ ira, ne sibi noceatur; quæ ita perturbat, ut iratus quàm noceat tantum, non quàm caueat, aspiciat. Quin superat belluam, qui furore efferatur; ut olim videre fuit, in Locrensibus, qui iniuria publica affecti, de vxore & liberis Dionysij iunioris atrocissimè se se vindicauerunt. Etenim cum, miris modis, in eos fauissent, tandem contumeliarum numero fatigati magis, quàm satiati, acubus intra ungues & carnem digitorum insertis dirissimo puncturarum cruciatu, eos interemerunt. Postea, conscissa minutatim carne, & ossibus occisorum in mortario contusis, eos omnes Diris deuouerunt, qui non aliquid inde gustauissent. Quidquid supererat, in pistrinum tulerunt, ut molis obtritum, ab ijs, qui fruges molebant, deuoraretur. Vides rabiem carniuorarum bellua-

Athens
l. 12. dip-
nos, c. 19.

Venerab.
Bedal 2.
super Pa
rab.

Maxim.
serm. 19.

Ephes. 4.
26.

S. Augu-
stin. ep.
100 ad
Profutu-
ram.

rum? Sat nobis caussa esset, ad iræ detesta-
tionem, quòd ex homine bestiam faciat; sat
vt citò atque in principijs suis extinguatur,
antè, quàm indomita fiat, sicut incendium,
quod leui tactu potest impediri, si in scintil-
la sopiatur. Quia *hec est natura ira*: ait Ve-
nerabilis Beda, *vt dilata languescat, & pereat*:
prolata verò magis ac magis conflagret. Nem-
pe quemadmodum naus ventis agitata Pon-
to submergitur, nisi eam gubernator, sua in-
dustria, regat; sic iracundia hominem, ad de-
terrimum quæque rapit, nisi ei ratio frenum
inijciat ac moderetur. Sapiens est igitur præ-
ceptum, vt si ira subitò nobis erumpit, non
satis vigilantibus, saltem eam diutius foue-
re, ac retinere caueamus. Rectè ex Euripide
tradidit Maximus monachus: sicut corpus
nostrum mortale est: sic conuenire, vt iram
habeat mortalem is, qui temperantia vti no-
uerit. Hinc Apostolus scripsit: *Sol non occidas
super iracundiam vestram. Nolite locum dare
diabolo*. Et S. Augustinus ait: *Subrepat, dum
nulli irascenti ira sua videtur iniusta*: ita enim
*inueterascens ira fit odium, dum quasi iusti dolo-
ris admixta dulcedo diutius eam in vase detinet,
donec totum acefcat, vasq; corrumpat*. Quapro-
pter multò melius nec in se cuiquam irascimur,
quam

quàm velut iustè irascendo in alicuius odium ira
occulta facilitate dilabimur. In recipiendis enim
hospitibus ignotis, ista solemus dicere, multò esse
melius, malum hominem perpeti, quàm forsitan
per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus,
ne recipiatur malus. Sed in affectibus animi con-
tra est. Nam incomparabiliter salubrius est, etià
ira iustè pulsanti non aperire penetrale cordis,
quàm admittere non facile recessurà, & peruen-
turam de surculo ad trabem. Audet quippe im-
pudenter etiam crescere citius, quàm putatur.
Non enim erubescit in tenebris, cùm super eam
sol occiderit. Et memoria quò diuturnior, eò
firmior est iniuriarum. Hinc Iustinianus à
Leone regno motus & naribus truncatus, re-
cepto imperiò, quoties defluentis rheumatis
guttam manu deterfit, toties aliquem ex ijs,
qui partes aduersarij, contra illum, secuti
fuerant, præcepit iugulari. In vultu habuit
læsionis monimentum, ea de caussa non po-
tuit offensæ obliuisci. Quid fieret, si Christus
ita nobiscum ageret, qui manibus pedibusq;
& ipsi etiam pectori suo identidem videret
inscriptas cicatrices? & quidem no-
stra immanitate inscri-
ptas?

PARS QUARTA.

XXI.
IRATVS
FVRIAE
SIMILIS.
Catull.
de nupt.
Pelei &
Thet.

NON inscitè veteres finxerunt tres
Furias, tortis anguibus, crinium
loco, incinctas,

*Eumenides, quibus angineo redimita capilla
Frons expirantis praeportat pectoris iras.*

siquidem è crinibus, de cauda equina, aut cae-
sarie anus abruptis, vel lapsis, aiunt, angues,
aut anguillas nasci, si in aquam stagnantem
inijciantur, ac sub limo putrescentes intume-
scant. Sed multò veriùs hæc moribus accõ-
modantur. Quippe, etiam in diuinis litteris,
capilli significant hominum cogitationes,
quæ iratæ si persistant, in serpentes degene-
rant, & virulenta consilia solent generare.
Eiuscemodi consilia ostendimus, in exemplis
satis truculentis, in quibus vtrique facem san-
guine madefactam, fluidoque cruore ruben-
tem pallam gestat Erinnyes, quam

Quid. l. 4.
Metam.

luctus comitatur euntem,

Et paor, & terror, trepidog, insania vultu.

Herodot. Sunt enim irâ flagrantibus terribiles; vulnera
in Thalia. & mortes ferunt, & in totas sæpe familias,
immo in suam gentem luctum inferunt. Quem-
admodum Cambyfes fertur furijs incensus vni-
uersam prope familiam deleuisse. Qua de caus-
sa me-

ſa metuuntur. Sed metuuntur ab ijs, qui in Chriſti ſchola nondum didicerunt vitam contemnere. Chriſtus aliter docuit, cū dixit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs time- te eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Certè multò æquius eſt, hunc timere; qui utique eſt Deus iuſtiſſimè eos ap- plaudens in Acherontem, qui illum non ti- ment. Suprema hæc eſt poteſtas, neque com- petit, niſi ſupremo iudici, ſoli, de jure, ter- ribili & metuendo.

Matth.
10. 28.

Affectant tamen eam poteſtatem, quos ira facit inſanos. Nam ita nonnulli odijs exar- deſcunt, ut, contra jus & fas, tentent, eo- rum, quos occiſiſſimos volunt, & animam, & corpus perdere in gehennam: neque ten- tent tantum, verum etiam reiſa faciant. An non hi meritò timendi, fugiendi, execrandi? Si enim *melius eſt habitare, in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa & iracunda*, quis eum non declinet, qui non verba tantum in- gerit, nec rixas modò commouet, ut mulier, ſed etiam necem meditatur; & quidem ita meditatur, ut non ſit contentus occidere cor- pus, niſi vnà & animam perdat in gehennam? *Quanta iræ vindicta eſt, in homine, hominẽ eiùdem*

XXII.
IRATVS
ETIAM
ANIMAE
ALTERVS
EXITVM
STRVIT.
Prou. 24.
19.

eiusdem secum naturæ, & ad eandem secum Dei similitudinem factum, non hac mortali duntaxat vita priuare sed etiam vita priuare sempiterna, eumque mittere ad Orcum, & ignes semper arsueros? Et tamen hoc faciunt multi, velut Tisiphone, aut Alecto aliqua, furati, non jam cacodæmonū imitatores tantum, sed etiam cacodæmones ipsi. Vultis & huius rei exemplum? Innumera sunt quotidie eorum, qui nihil pensi habent, siue ad cœlum, siue ad Orcum ituros occidant. Quin eò crescunt odia, vt cum morte conentur, alteri inferre æterna supplicia, nullum vindictæ genus sufficiens arbitantes, nisi quod sit summum, & quodammodo infinitum. De quo tam atroci, & verè diabolicæ malitiæ odio historiam fide, non homine dignam accipite.

XXIII.

IRAE
SYMMÆ
EXEM-
PLVM.

Chapitre
deshui-
sme &
Ioan. Bo-
din. in
dæmono-

In libro enim Gallico, cuius titulus est: *Traite preparee al' apologie pour Herodote*, recenset author facinus, de Italo quodā, quale vix credi potest, hominem cogitasse, multò minùs, exuta omni humanitate, perfecisse. Hunc Italum (Bodinus Mediolanensem vocat) author ait, cum homine diu admodum familiari in dissidium venisse. Illud, cum paulatim glisceret, in odium excreuit capitale.

Magna

Magna incendia, nisi magna vi, non extinguuntur; neq; magna odia, nisi magnis vindictis, possunt saturari. Non ergo contentus erat Italus ille, verbis increpare eum, à quo se opere & facto læsum existimabat; aut magistratui illum obijcere puniendum; ipse & iudex & vindex, & carnifex esse voluit; & eum, modo non vulgari, occidere. Ac, ne quis præcipitem fuisse censeat, etsi quotidie occasionem captabat; immo, singulis pænè horis, eius necandi consilia agitabat; integros tamen decem annos, æstuantem in animo iram sustinuit; quasi tanto illi tempore opus esset, ad nefariam vindictæ cupiditatem explendam, quanto Græcis opus fuit, ad Troiam expugnandam. Nempe sæpius quidem inimicum habuisset in manu, sed non prout ei flagrans odium dictavit. Differre cadem maluit, vt à tempore exigeret vsuram crudelitatis. Vtinam alter tam in cauendo, quàm iste in nocendo attentus fuisset! vtinã legisset, vel meminisset illud Siracidæ: *Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim aramentum, aruginat nequitia illius: etsi humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conuersus ad locum*

manis &
lib. 4 de
Rep. c. 1.

Eceli. 12.
10.

locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in nouissimo agnoscas verba mea, & in sermonibus meis stimuleris. Sed mundus vult decipi; & plurimi, qui fugiunt fidissimorum consortia, amant infames scopulos, & pessimorum sibi. que insidiantium se sinunt decipi familiaritate. Quod & isti euenit. Siquidem ubi insidiator vidit, vim omnem manifestam, infra vota sua esse, & occulto astu plus aduersario noceri posse, quàm aperta manu, cœpit ad artes se conuertere hominum malè Politicorum. Primùm eum iucundo vultu, & comibus oculis aspexit transeuntem. Mox etiam voce blanda salutauit. quin & urbano gestu se se illi videbatur submittere atque commendare, tandem alloquio etiam, se se profitebatur illi totum conciliatum. Quem non falleret tantæ persona humanitatis, præsertim gaudentem, se tanto periculo defunctum esse, quanto hoste ac insidiatore liberatum? Ergo igitur tot blanditijs persuasus, tot captus illecebris, censuit humanitatem humanitate compensandam; jamque sine metu ei obuiam iuit, neque secus, atque ante annos decem, cum eo familiariter egit: ratus utique, tanto temporis interuallo, offensæ mentis æstum extingui potuisse. Vt qui sicam,
ita

ita qui iram abscondit, maius malum machinatur; & periculofius est utique, meditatè, quàm temerè feriri. Quare dum in hunc modum, amicitia vetus videtur coaluisse; dum nulla suspicio clypeum; nullus metus suggerit cautionem; dum galea ponitur, dum hosti creditur; optatissima eidem occasio offertur verberandi. Etenim, inter hanc familiaritatem, veteranus insidiator, observata secreti ab arbitris omnibus loci opportunitate, ex improviso, & nihil minùs opinantem à tergo aggreditur, subiectoque pede, retro actum humi prosternit, iacentique altero genu superincumbens, pugionem vagina liberat, manuque in altum sublata, mortem præsentem minitans, iam tandem vindicandi tempus adesse, ait; iram diu pressam aliquando demum occasionem inuenisse erumpendi; meminisse illum, quid ante decenniū fecerit, id alta mente sepultum, tandem nimium vrens ebullire in vindictam, vno verbo, moriendum illi esse. Expalluit, ad hæc, prostratus, oppressumque se videns, ad ultimas preces confugit, per superos omnes rogans, ne iræ tantum vellet indulgere; esse se hominem; esse amicum: fidei illius, post tot insidias animaduersas, concredidisse: deprecari

precari culpam; supplicem se esse, pro vita;
 promittere omnem huius iniuriæ obliuionē,
 fidemque & fidelitatem æternam spondere.
 Audita hac oratione, alter vultum mutauit,
 nihilque diu locutus (quasi exoratus, etiam
 mentem mutauisset) tandem in huiuscemo-
 di verba illi respondit: *Fateor, mouit me tua*
isthac deprecatio, & vitam tibi donabo; sed ea
solum conditione: Si Deo, si Diuis, si sanctis Sa-
cramentis, si omnibus diuinis beneficys ad anima-
rum salutem concessis renunciaueris; Morieris,
ni hac actutum feceris; Deo negato, viues. Du-
 rissima hæc misero illi viro visa est conditio,
 & iniquissima, simulque non sine grauissimo
 impietatis scelere implenda; metu tamen
 mortis, & intempestiuo vitæ amore, passus
 est se vinci; &, licet inuitus, morem aduer-
 sario gessit. Sub cultro igitur constitutus,
 hac formula Superis valedixit. *Ego N. Deo,*
& ad eò SS. Trinitati, ego Christo in cruce passo,
ego Matri Christi, ego Angelis, Apostolis, Diuinisq;
omnibus; ego Baptismo omnib; Sacramentis à
Christo institutis renuncio. Dixit, & vixit.
 Nam, audita hac renunciatione, conscclera-
 tissimus ille parricida, immo Stygius satelles
 (neq; enim dignus est, qui homo appelletur)
 id, quod optauerat destinaueratque, assequu-
 tus,

tus, illico pugionem in pectus impressit, supplicemque confodiens, ad Orcum transmisit. Poterat hoc esse summum impietatis atque immanitatis fastigium; sed inuenit Tartareum ingenium, quæ adderet tantæ impietati colophonem. Neque enim desperatum caput, contentum fuit, facinus adeò nefandū perpetrasse, sed ausum est præterea iactanter gloriari, ac dicere, sibi adeò exoptatam, ac suauem, de suo inimico, vindictam obtigisse, ut maiorem sperare non potuisset: nec enim animam se illi solam è corpore exturbasse, sed etiam, abiuratione tam dira, effecisse, ut recto itinere descenderet ad Acherontem, & cruciatus semper duraturos. Quæ utrique vindicta non potest crudelior excogitari, etiam si cacodæmones omnes in commune concilium conuenirent. Excogitauit autem eam Ira, seu odium, quod est Ira inueterata.

Quid autem, putatis, eiusmodi truculentiam apud diuinum tribunal mereri? D. certè Hieronymus ait: *Sicut misericordia sursum astat ad Deum; ita deorsum crudelitas in infernum abicit.* Quin & Plato Ethnicus ait: *Crudelitas in Tartari barathrum improbos abicit, unde nunquam egrediuntur.* Nulla res adeò

XXIV.

IRA HO-

MINEM

EVERTIT.

S. Hiero-

nym. in

12. Proph.

X

ater.

Lactant.
l. 6. de ve-
rò cult.
cap. 10.

æternam damnationem prouocat, uti alterū obijcere æternæ damnationi, quam ut euadere possemus, Deus filium suum misit, ut extrema pro nobis supplicia pateretur. Eum imitari Christianum, immo humanum est, quia *Deus*, ut Lactantius loquitur, *qui ceteris animantibus sapientiam non dedit, naturalibus ea munimentis ab incursu & periculo tutiora generauit. Homine verò, quia nudum fragilemque formauit, ut eum sapientia potius instrueret, dedit ei, præter cetera, hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraque omnia pericula, & accipiat, & præstet auxilium. Summum igitur hominum inter se vinculum est, humanitas: quod qui diruperit, nefarius & parricida existimandus est. Immo non homo, sed bestia, sed tigris, sed diabolus, qui & ipse circuit quærens non tam, quo modo corpus, intumbam, quàm quomodo animas in gehennam perdat.*

XXV.
SCANDA-
LIZANTI-
VM, M-
PRECAN-
TI VM,
GRASSAN-
TI VM, IN-
SANTICI-

Indignamini, ut video, hominem reperi-
tum esse, qui tam immane & inhumanum
flagitium ausus sit committere? ignoscite,
mihi, si ostendero, multos hodieque inueniri
illi pares, qui homines rectè dici non possint,
cùm itidem non tantum sæuiant, ritu bel-
luarum, sed odijs ardeant diabolorum. Ne-
que

quæ enim, vt ſupra innui, ſatiantur, ſi inimi- DARVM
 cum opibus ſpolient, ſi fortunis evertant, MALITIA
 ſi nomine bono exuant; ſi in vincula & car-
 ceres compingant; neque verò etiam, ſi ſau-
 cient, ſi trucident. Ultra furor eorum exar-
 deſcit; ad animas quoque perdendas exten-
 ditur. Neque id enim illi ſoli faciunt, qui
 alijs ſcandalo ſunt, eoſq; ſecum in omne ge-
 nus criminum trahunt; atque ex innocentibus
 nocentes; è caſtis ſcortatores; è pijs im-
 pios; ex Angelis diabolos faciunt; itaque
 moribus ſuis illos inficiunt, vt qui antè inho-
 neſta ne nominari quidem, coram ſe ſuſti-
 nuerunt, nunc deteſtandam voluptatem om-
 nibus ianuis admittant: quibus melius eſſet,
 ſi *mola aſinaria* è collo eorum ſuſpenderetur, at- Matth. 23
 que in mare Creticum portarentur: ſed & 6.
 irati quoque quid aliud agunt, quando alijs
 optant, & imprecantur, vt diſpereant? vt
 ſubita morte ſublati, ſine cruce & luce mo-
 riantur? vt à mille diabolis in Stygem abri-
 piantur? Sed hæc vota ſunt tantùm; facta
 quoque paria poſſunt demonſtrari. Quid
 enim aliud agunt, qui alios, gladio, vel ſclop-
 po, ex improviſo, atq; ad moriendum mini-
 mè paratos, vel ſua manu, vel per *Aſſaſinos*
 aggrediuntur; & , vt paucos nummos, aut
 X 2 exiguas

exiguas vestes rapiant, non dubitant miserum viatorem, vita, & æterna salute spoliare? Nam quem tu, ô non jam miles, sed latro, crumenæ causâ, occidis, is non vitam tantum, sed, si imparatû occupas, animam quoque perdis: quam seruasset fortasse, si, per te, pœnitentiæ agenda tempus habuisset. Vno igitur ictu duplicem illi vitam adimis, neque in terra eum sinens viuere, neque ad cœlum venire. Magna est vitæ huius lucisq̃ue iactura, ob quam illatam, homicidæ in rotam aguntur, sed nihili hæc iactura facienda est, si cum æternæ vitæ amissione compareretur. Quo damno etiâ ipsos suos liberos afficiunt matres, quæ natos vix in lucem editos, Sacramento Baptismi nondum lustratos, instar Medæ, necant, &, eliso cerebro, vel acu impressa, vel abscisso iugulo, vel gutture strangulato, in flumina, aut cloacas abijciunt. Quod quanquam non faciunt ira, sed pudore ac infamiæ, vel alio metu suadente, tanto tamen sunt crudeliores; quia Orco consecrant, quos cœlo pepererunt; meritò proinde, vt Assassini eorumq̃ue instigatores, ab Ecclesiâ excommunicatæ.

XXVI.
DVELLO-
RVM FURI-
OSA IRA.

At, ne quis milites tantum & viarum infessores (qui itidem ex prædæ, non ex vindictæ

etæ cupiditate plerumque inuadunt, quos in
via non satis comitatos nanciscuntur) arbi-
tretur, hoc se tam Satanico latrocinandâ
genere Deo execrandos reddere; incidunt in
eandem immanitatem iuuenes, viri, senes,
& illi, qui paulo prius hilariter colluserunt,
compotarunt, atque inter nuptiales epulas,
se se mutuò dilectissimos fratres appellaue-
runt. Vnum dictum, vnus iocus, vnus nutus,
vna suspicio illos ad arma excitat: surgunt,
currunt, prouocant, enses nudant; globos
mutant, nec ante ex arena discedunt, quàm
alteruter ex equo cadat mortuus: nec rarò
vterq; cadit. Quo isti eunt? rectis lineis fe-
runtur in infernum. Ergo audite vos teme-
rarij prouocatores; audite duellatores, quan-
tam vos ad crudelitatem impellat furor, in
quo vos laudem, & nominis, aut nobilitatis
vestræ honorem positum existimatis. Com-
bibones vestros, quos vel prouocatis, vel pro-
uocantes duello peritis, non tantum vultis
occisissimos, sed etiam occisos morte secun-
da damnatis, & mittitis non in sepulchrum
duntaxat, sed etiam in infernum. Vt enim in
vino rixæ frequenter existunt; ita non diffi-
cilè est cogitare, quò mittantur, qui ebrij, qui
luxuriosi, qui irati & vindicta ac cædibus

X 3

perpe-

1. Reg. 13.
28.

perpetrandis pleni occiduntur. Sic olim præceperat Absalom pueris suis, dicens: *Observate, cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixerit vobis: Percutite eum, & interficite.* Talia etiã sunt consilia & mandata diabolorum, quibus certum est, eos, qui in ebrietate, in impudicitia, in flagitijs constituti necantur, unã cum animabus suis interire. Videte ergo, an non horum occisores, & animam simul & corpus perdant in gehennam? præsertim duellatores. Quod si autem adhuc aliquid grandius audire sustinetis, non in alios tantum, sed in semetipsos etiam isti, tam Acheronticis modis, & furiosã insaniam sæviunt. Accidit enim sæpius, ut ille cadat, qui provocavit. Quò cadat, facile est cogitare. Nam etsi duellum, seu pugna duorum ex condicto, ad defendendam propriam, contra aggressorem, vitam, aut quando bellum resolvitur in duellum, ut in David & Goliath videre fuit, licita sit; tamen neque ad vires & generositatem ostentandam; neque ad lites terminandas; neque ad honorem defendendum, ignominiamque, apud imperitos æstimatores, evitandam; neque ad purgationem, licitè & sine peccato, suscipitur. Hinc omne duellum ex condicto subiectum est poenis

Vincent.
Filliutius
tract. 29.
in 5. præ
cept. de
cal.
1. Reg. 17.

nis. Laici duellantes excommunicantur: clerici excommunicantur & suspenduntur: quin & prouocantes ad duellum, effectu non secuto, vti & acceptantes incidunt in excommunicationem. Nunquid hoc est & suam animam vita spirituali priuare, & alienam? Quisquis igitur in tali duello vel occidit, vel occiditur, vno vulnere & corpus & animam perdit. Huc ira ducit, si freno non cohibeatur.

Sed his omnibus longè amentius sibi fortunisq; suis irascuntur, qui impatientia intemperisq; eò adiguntur, vt sibi ipsis statuunt inferre manus violentas. Sic, vt de Pyramo & Thysbe nihil dicam, ac ijs, qui eos insanis amoribus imitantur; seque ipsos interimunt, quando ijs frui non possunt; apud Græcos Ajax, apud Hebræos rex Saul, in proprium gladium incubuit. Sic *Achitophel videns, quòd non fuisset factum consilium suum, dissoluta domo sua suspendio interijt.* Quo mortis genere etiam Iudas animam suam, ex arbore in Orci barathrum, præcipitauit. Herodes quoque mortem sibi ipse consciuit, ne se diutius viuum vermibus permetteret epulandum. Quod & de Pontio Pilato refert Gregorius Turonensis. Apud Ethnicos innumeri

XXVII.

SE IPSOS
OCCIDENTIUM IN-
SANIA.

2. Reg. 6.

2. Reg. 17.

23.

tales extiterunt. Ibi non tantum Dido, & eius soror Anna; non Cleopatra modò & Lucretia; neque sola Euadne, Biblis, Sappho, Iocasta, Phædra, Phyllis, Anatolia, & aliæ desperati spiritus feminæ; sed etiam Aegeus Atheniensis, Hæmon Thebanus, Mopsus Cretensis, Annibal Carthaginensis, Cleomenes Spartanus, Dinocrates Messenius, Eratosthenes Cyrenæus; quin & ipse ille fortissimus Poëtarum Hercules, voluntaria se se morte peremerunt. Occurrunt nostræ quoque ætatis exempla quotidiana, in quibus quid aliud docetur, quàm irâ furentes eò impelli, ut sibi ipsi & vitam eripiant, & animam in æterna supplicia mittant, de breuibus huius vitæ molestiis, ad nunquam desinendos inferni cruciatus transitorum? Quanta bestia est ira, quæ tales ex hominibus bestias facit? immo bestiis truculentiores? Pauca enim se ipsas necant. Cum scorpione possunt autothanati isti venire in comparationem. Circulum si quis faciat ex ardentibus prunis, in coronæ modum, humi circumfusus, atque in medium inijciat viuum scorpionem, videt illico caloris impatientem anxie discursare, & jam hîc, jam ibi exitum tentare. Si videt se quærere frustra, hinc igne, inde ira exardescens,

ſcens, retortâ in tergum caudâ ſe ipſum interimit. Ad hunc modum exaſtuant multi, cùm rerum ſuarum exitum non inueniunt : tunc enim à morte petunt remedium, quaſi cum vita calamitates finirent ; quas nequaquam, hac via fugiunt, ſed incurrunt, augent, & de breuib; ac paruis magnas atque æternas faciunt, more illius, qui ad littus obambulans, ne à pluuiâ aſpergeretur, in mare inſiliuit. Patiens non irascitur. Humilis non curat ſi parui pendatur.

Ad hunc modum ira, à diabolo orta, creſcit in homine, vt rationem excæcet, voluntatem præcipitet, conſulentes non audiat, nemini, nec Deo, nec ipſi irascenti parcat. Et clemens foret, ſi in corpus tantum ſæuaret ; nunc in ipſam quoque animam eſt truculenta. Nec debent ſibi blandiri, qui ſe non interemerunt irascentes. Siquidem & ſanctorum hominum animas hic affectus ſubinde quatit. Eſi enim illæ tam plumbeas iras non habeant, vt illis ſemper in Infernum mergantur ; grauantur tamen ſæpe uſque ad Purgatorium. Quàm pauci enim primos ſtatim impatientiæ motus, comprimunt ? Quàm rari iram non fouent recordatione iniuriarum ? Quàm procliuſ ſumus ad dicta, vel facta.

X 5

alie-

XXVIII.
VARI
IRAE MO-
TUS ET
AM PRO-
BIBVS
INFESTI.

aliorum non excusanda, sed deterius interpretanda? Quàm citò turbamur? Quàm parum ferre possumus? Quàm leuibus rebus offendimur? Quàm subito exclamamus, sicut podagrici, qui, etiam cum non tanguntur, solent vociferari, ne tangantur ab ijs qui lecto propinquant? Quàm aegrè animum applicamus ad ea cogitanda, quibus iræ igniculi extinguuntur potiùs, quàm sufflaminantur? Quidam penè omnibus rebus offenduntur, ob rem nauci se sinunt ab alienari; exacerbari voluntatem; imminui amorem & bonam de altero existimationem amaritudine infici. Quidam aiunt, se non odisse alterum, sed tantum non libenter aspicere, non libenter colloqui, nò libenter de eo aliquid audire. Quàm expeditus est in multis impetus vindicandi? & malum pro malo reponendi? occasione data, laudes eius tacendi? nauios vulgandi? à bono impediendi? ignominiam, aut pœnas optandi? tristandi de eius prosperis, lætandi de malis? &, si de eo honorificatio iniiciatur, aliò sermonem deriuandi? contrahendi frontem, & auersum animum, rugis ostendendi? aut toruè intuendi? Ne dicam, super eum expuendi? præ indignatione non respondendi? aut respondendi aculeatè?

leatè? minitandi? conquerendi? obiurgandi? acerbè, ironicè, contumeliosè, cum execratione appellandi? extorquendi, quis hoc vel illud dixerit? quin & percutiendi? manu pedeuè protrudendi? vexandi? detrahendi? diffamandi? discordias spargendi? Hæc qui agit, nonne odit? At *omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.* Quare & animam suam occidit, cuius vita in gratia Dei consistit. Quin & in proprium quoque corpus læuit, quod neque dormire, neque quiescere potest, neque cibis ei sapit, vt in Aman est videre; denique etiam paulatim contabescit. Nonne hoc est seipsum & occidere, & perdere in gehennam? Si ergo indignamur illi, qui alterum ita oderat, vt animam cum corpore in exitium mittendi inuenerit rationem, cur non potius nobis ipsis irascimur, quòd irascamur; & velut cuneo cuneum, ita ira sancta iustaque iram iniustam & perniciosam pellimus? Sic ergo *irascimini, & nolite peccare.* Sic discite cum omnibus pacem habere. Beatus, cui post mortem Mundus epitaphium ponere potest, quale Romæ positum refert Appianus: *Q. CAVIVS SEVERVS RVTILIE*

Appian.
PRIMI. in Antiq.

quitati-
bus.

PRIMITIVÆ CONIVGI SVÆ DVLCISSIMÆ,
CVM QVA VIXIT, ANNIS XX. SINE BILE:
aut quale, in agro Nemausensi cernitur:
D. M. S. SYLVIVS PATERNVS VXORI RA-
RISS. EXEMPLI. CVM QVA VIXIT ANNIS
XXXII. SINE VLLA ANIMI LÆSVRA. S. V. P.
Itaque homini alias etiam religioso, sed im-
patientiæ motibus non satis imperanti dici
potest,

Ouid.
epist. 3.
Heroid.

*Vince animos, iramq; tuam, qui cetera
vincis.*

CAPVT

CAPUT VII.
ACEDIE NATURA, DAM-
NA, REMEDIA, IN STUDIO-
SO IUVENE, OSTENSA.

PARS PRIMA.

Usque quò, piger, dormies? quando consurges è somno tuo? Prou. 6. 9.

AVDIVM, nobilissimus charitatis
fructus, vel de bono Dei, vel de bo-
no proximi, in nobis oritur; atq;
idcirco geminum est. Vtrique tristitia quæ-
dam opponitur. Illa tristitia, quæ aduersa-
tur gaudio ob bonum diuinum nato, *acedia*,
seu tristitia de bono diuino; quæ autem est
contra

I.
ACEDIA
QVOD, ET
QVAM PE-
RICVLO-
SUM SIT
VITIVM?

S. Thom.
2. 2. q. 35.
a. 2.

Aristot.
1. 10. Mo-
ral. Ni-
com.

Cassian.
1. 9. & 10.
to. 1. 10.

contra gaudium è bono proximi profectum, *invidia* appellatur. Qua de caussa D. Thomas censuit, prius de *Acedia*, quàm de *Invidia* tractandum. Alij tamen in vltimum *Acediam* locum relegant, non quòd sit minimũ vitiorum (siquidem charitati virtutum omnium reginæ, & quidem magis, quàm *Invidia* opponitur, quod pauci expendunt) sed quòd in vitij ordo nullam indicet dignitatem. Et decet *Acediam* vltimus locus, cùm ipsi etiam pigri atque acediosi, in rebus spiritualibus, semper vltimi velint esse, primi aliàs in somno, & lecto, & vino, & reliqua corporis commoditate. Nempe *asinus stramenta manult, quàm aurum*, vt, teste Aristotele, dixit Heraclitus. Ceterum hoc vitium paucis est satis notum, tantoq; nocentius, quantò latentius: quod, teste Cassiano, solitarijs atque in eremo quoque sanctissimè commorantibus, tanquam frequens & infestus hostis insidiatur. Qua de caussa apud Ioan. Climacum *Acedia est remissio anime; & resolutio mentis; pusillanimitas exercitatiois; odium professionis; mundanorum beatificatrix; detractrix Dei quasi inclementis, & existentis sine benignitate; attonita in psalmodia; infirmans in oratione; in ministerio ferrea; in opere manuum pigra, in obedientia*

entia improba. Quare vel in his solis rebus
 Deo nauseam mouet etiam virorum aliàs
 probatorum: *Angelo Ephesi scribe, ait Domi-* *Apoc. 2.1.*
nus, Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dexte-
ra sua, qui ambulat in medio septem candelabro-
rum aureorum: scio opera tua, & laborem,
& patientiam tuam, & quia non potes sustinere
malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse,
& non sunt; & inuenisti eos mendaces: & patien-
tiam habes, & sustinuisti propter nomen meum,
& non defecisti. En quantus vir? & tamen,
subiungitur: Sed habeo aduersum te, quòd cha-
ritatem tuam primam reliquisti! Memor esto
itaque, unde excideris: & age pœnitentiam,
& prima opera fac. Sin autem venio tibi, & mo-
uebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœni-
tentiam egeris. Hoc Ephesiorum Episcopo sa-
tis grauibz verbis est indicatum. Episcopo
autem Laodiceæ dictum est: Scio opera tua, *Apoc. 3.*
quia neque frigidus es, neq; calidus. Vtinam fri- *13.*
gidus esses, aut calidus! Sed quia tepidus es, & nec
frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore
meo. Nec immerito, ait Daniel Abbas apud
Cassianum, eos Dominus, quos jam in visceri- *Cassian.*
bus receperat charitatis, noxiè tepefactos, cum *collat. 4.*
quadam conuulsione pectoris sui euomendos esse *c. 12.*
pronunciat: qui cùm salutare quodammodo ei
potuissent

potuissent præbere substantiam, auelli ab eius visceribus maluerunt; tantò deteriores effecti illis, qui nunquam ori Dominico illati sunt, cibus, quanto id, quod nausea compellente proycimus, odibilis detestamur. Quod si hunc Acedia, in viris pijs, & de salute sua sollicitis fructum parit, quæ damna non efficiet in Politicis illis, aut secularibus animis, qui in vtramvis aurem otiosè dormiunt, & verè, *neque frigidi, neque calidi sunt*: vellent enim sua beatitudine, ad quam conditi sunt, non excidere, & tamen nolunt ea facere, quæ necessaria sunt ad beatitudinem consequendam. Prodest igitur, immo valde necessarium est, vt *Acediam* in Arcadico germine aliquo penitiùs inspiciamus, quod in Exempli narratione faciemus.

II
HISTO-
RIÆ AV-
THOR AC
CONVENI-
ENTIA.
Spec Ex-
emplorū
dist. 4.
exemp. I.
Item Ca-
rolus Ab-
bas, in

Vt autem appareat, non illico contem-
nenda esse, quæ obuia sunt, ex obuiio libro
historiā recitabo, hoc ipso non obuiam, quia
optimus liber à multis non legitur, obuia
non legentibus, cū sectentur peregrinā;
curiositatis studiosi, non pietatis. In eo igitur
volumine, cui titulus est *Speculum exem-
plorum*, narratur, quod etiam alios in suis li-
bris non piguit commemorare, de duobus
fratribus, Parisios, tanquam ad mercatum
bona-

bonarum artium ac litterarum, caussaq; studiorum, missis. Horum ego historiam tantò libentiùs recito, quia & huc solent mitti quàm plurimi adolescentes & iuvenes, vt, in celebratissima Academia, scientijs ditati, domum redeant, cum gaudio parentum, patriæ suæ emolumento, & cæli applausu; qui, in hoc exemplo, vitam moresq; suos perspicuè intuebuntur, siue Palladem, siue alia à litteris & sobrietate abducentia Numina aduenerentur; siue reducti, siue seducti. Nemo quippe in vitio à primo ortu fuit, sed vel sua quisque culpa fit improbus, vel alterius exemplo.

Duo, ijsdem parentibus, nobilitatis antiquitate opibusq; claris, oriundi fratres, ad Parisiensem Academiam amandati, egregiè ostenderunt, se eodem ouo prodijisse, non eodem astro natos fuisse. Vt enim inter primos fratres, Abel & Cain; & inter Iacob atque Esau; itemq; inter Etheoclem & Polynicem Oedipi filios; interq; Romulum & Remum: ita & inter hos magnum vitæ morumq; discrimen intercessit. Minor, maiorem ingenio, diligentia, pietate; maior minorem otij amore, libertate ludendi, vitæq; licentia superauit. Et quia ignauis semper

X

sunt

Stēmar.

Christi.

die 15.

Maij.

Item in

Litan.

Laure.

ad illud

Spiritus

Sancti

Domini

III.

DVORVM

FRATRV

DIVERSA

MORES.

sunt feriæ, litteræ illi insuaues fiebant. Enim.
 Senec. ep. uero, quia *desidioso studere, torqueri est*, suppli-
 37: cij illi loco fuit litterarius labor. Nunc ex-
 cusabat valetudinem, nunc nescio quas oc-
 cupationes rei domesticæ obtendebat; non-
 nunquam obstabat rigor hyemis; aliàs æsta-
 tis feruor; interdum autumnî periculosum
 cælum; demum auocabat à libris veris amæ-
 nitas mox fugitura. Pransus negabat esse rem
 habendam cum libris antè, quàm concoxis-
 set stomachus. Impranso obstrepebat fames,
 quò minùs liberet. Luce dicebat, ignaum
 esse, domi desidere; ceterùm ad lucernam
 vigilare, oculis inimicum. Si suppetit res
 domestica, inquiebat, quorsum opus litteris?
 Denique, aiebat, cur æui florem curis senili-
 bus absumam? Omnia iunior contraria sen-
 tiebat, dicebat, faciebat: eratque inter eos
 tale, quale inter diem ac noctem discrimen.
 Ille, domi inter libros; iste inter scyphos,
 cantharos, & fritillos: ille cum doctis, iste
 cum rudissimo quoque agasone, libenter ver-
 sabatur. Ille leges ita callebat, vt eas in di-
 gitis numeraret: iste ne Æsopum quidem
 triuerat. Foris ille nunquam, nisi cum ad
 scholas, disputationesq; & templa eundum
 esset, videbatur; iste sæpius in sphæristerio,
 &

& ganeis, quàm in Lyceis inueniebatur. Illi graue erat prodire ad spectacula: huic crux fuit, vel vna hora, solum manere apud se. Itaque nunc hos, nunc illos inuisens & obruens, interturbauit; nihil pensi habens opportunusné, an importunus hospes veniret; gauisus, si alios à litteris posset auocare, quas oderat ipse. Secus itaq; accidit, ac cum prodigo filio, fruges consumere nato, cuius frater natus maior frugi fuit, ipse *profectus in regionem longinquam, ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè.* Diuersa hinc res fuit: non enim idem fratrum virtute, qui & ætate maior erat: ille pietatem, iste nequitiam cordi habuit. Et quia *malos faciunt malorum falsa contubernia,* quantum ille abhorruit à consortio prauorum, tantum iste quæsiuit omnibus potantium, ludentium, saltantium conuenticulis interesse. Nihil illum iactura temporis, nihil pecuniarum inutilis profusio, nihil destructio sanitatis, nihil malum nomen, nihil infamia aut sua, aut sociorum mouebat. Perinde illi erat, vt malum esse, ita & malum dici. Ne tamen nihil ornamenti haberet, intus spurcitia plenus, saltem externa specie sepulchrum voluit esse dealbatum. In vestibus, & cincinnis capillorum ac toto

Luc. 15.
13.

Catull. in
peruig.

cultu corporis, erat munditiarū lautitiarum, que studiosissimus; ceterum Venus Dea Veritcordia, summum illi numen erat. Quamobrem linguis omnium appetebatur; & erat fabula in tota ciuitate. Nullius enim vitij fama aut citius erumpit, aut latius solet fætere, dum quisque suas elui, aut minui maculas existimat maculis aliorum; quasi scilicet suum vulnus sanet, si alios quoque possit ostendere vulneratos.

IV.
CUR, ET
QUAM DI-
VERSI IN
ECCLESIA
SINT HO-
MINES?
Matth. 13.
Matth. 3.
S. Augu-
stin lib. 1.
de ciuit.
cap. 35.

Verè Ecclesia similis est sagenæ missæ in mare, ex omni genere piscium congreganti, & velut area, in qua non modò triticum congregandum in horreum, sed etiam paleæ comburendæ igni inextinguibili reperiuntur. *Perplexæ sunt istæ duæ ciuitates, in hoc seculo, inuicemq; permixtæ*, ait S. Augustinus, *donec ultimo iudicio dirimantur*. Hac ratione sunt qui curent, & qui curentur; monendi, & monitores. Hinc frater ille minor annis, maior pietate, quoties se se offerebat occasio opportuna, suauibus verbis monebat alterū, ut tandem ad se rediret, turpes illecebras desereret, Spiritum S. per se loquentem non contemneret. Sed lapidi loquebatur. Enimvero, quasi iaculum in rupem vibraffet, ita, pro fraterna correptione, conuitia resiliabant.

bant. Iussit enim eum suas res agere, non curare alienas: non moris esse dictitans, ut minor maiorem instruat; discipuli proinde deum, non magistri partes pertinere. Quàm sapienter ille, *Sape ego, inquit, audiui, eum primum esse virum, qui ipse consulat, quid in rem sit. Secundum eum, qui bene monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenij esse.* Huius generis haud paucos videas mortales, qui cum ipsi ob mentis inopiam, nequeant dispicere, quid facto sit, opus, dictu tamen mirum, quàm sint præfracti, quàmque non admittant alienum consilium, videlicet asinum illum referentes Horatianum, qui cum nec viam nosset, nec duci pareretur, in rupem præceps datus est. Talis erat iste adolescens, vecors sibi, & ad fratris vocem rupe durior. Sua igitur via, immo in nouacula acie pergens miser, otio sese dedebat, domi parietes, foris plateas omnes circuiens; illic fenestras, hic viarum strata terens. Neque enim lectio illum delectabat librorum; neque scriptio detinebat, aut iucundarum annotatio historiarum. Vagari, non studere, mens erat: aut, si quando, temporis fallendi gratia, libellum in manus sumebat, inutilem sumebat, aut curiosum; sæpius

etiam perniciosum. Si quis ab eo, quid libri legeret, petijisset, solos poterat Ouidios, Amadisios, & alios eiusdem farinae authores nominare. Subtilia speculari, non esse nobilius dicebat. Si quando, præ otij ipsius tædio, aliquid agere incipiebat, rebus solebat se inanissimis occupare. Fenestras frangere; rumpe-re ianuas; euertere lecticas, aut destruere ar-cas; ut optarent alij illum otiosum potius esse, quàm negotiosum. Quanquã ipse sponte sua erat laboris fugitans, nullaq; re seria oc-cupabatur; idque vnum videbatur maximè curare, ut curaret nihil; habebatque prom-ptas excusationes, ut se à negotijs subduce-ret. Manè in multam lucem dormiebat; à prandio, crapula dominante, somnum capta-bat, per multas horas, nisi eum ludi, vel so-cij excitauissent. Nimirum, nomine lassitu-dinis, multa sibi permittebat; cùm tamen, nulla re, nisi desidia, lassaretur. Vnde cedens tædio tristitiæque, animum non nunquam nimis abijciebat atque contrahebat. Hinc & res diuinas, neque suo tempore, neque suo loco, neque suo ordine tractabat. Insipidum illi erat, quidquid de Deo, deque salute sua, audire cogeretur. Sæpe illi frater, sæpe alij

Prou. 6. 9. dicebant: *Usquequo piger, dormies, quando sur-*

geu è somno tuo? Sed ille stupidum se se ad omnes interiores, & exteriores virtutum impulsus exhibebat: totus à pœnitentia alienus, licet quotidie faceret pœnitenda. Nam ex hac acedia, seu adeò graui, ad exercendas pias actiones, ad salutem necessarias, tædio, nascebatur incredibilis malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio & torpor, circa præcepta, mentisque in illicita quæque effusio. Ita peccati mancipium, hostis virtutum, nihil agebat vnquam, quod vitâ æternâ, semper, quod æternâ pœnâ dignum esset; nec sibi, nec alijs utilis; in quo nullus labor, nulla cura, nulla industria fuit, sed quidam perennis exitij fons, lerna & scaturigo malorum, vno verbo, confluges quædam vitiorum, & mali commatis homo, publicumque dedecus erat, & *Cerite cera dignus.*

Hæc videns frater, identidem conabatur sanare; sed tanquam Boeoticam cantilenam afferret, aut velut loquax talpa identidem repulsus, verba gemitu lacrymisque terminauit. Non fatigatur labore charitas; vnum ex alio suscipit, vt semper operetur. Quamobrem, quod sanctus iste iuuenis à fratre non obtinuit sermone, precibus conatus est impetrare à Deo; quem assidue precatus est, vt

Y 4

tandem

S. Damasc.
scen. lib.
2. c. 14.
S. Greg.
lib. 1. in c.
Reg. 6. 14.

V.
FRATER
NAE ORA
TIONIS
MODVS,
ET PATI
TIO.

tandem aliquando laxum seductissimi fratris pectus dignaretur emollire; ne & se perditum iret voluptate, & alios exemplo. Impulit eum ad impensius precandum, quod videret, à fratre suo tot seduci adolescentes, se autem vnum fratrem non posse reducere in viam, quo resipiscente, si alij illius commiliones non vnà resipiscerent, saltem complures adhuc integri, non de nouo corrumperentur. Institit ergo quotidie apud SS. Trinitatem, nunc Patri supplicans; nunc Filij misericordiam implorans; nunc S. Spiritus in vota vocans opem, vt cæco fratri aperire mentis oculos benignè vellet, eique tantam vitiorum foeditatem ostendere, vt se ipsum noscens, vitam priorem detestari, seriamque morum emendationem sibi proponere, ac, cum diuina gratia, in alium hominem transire inciperet. Sciebat enim primùm mentem esse illustrandam peccatoris, multis ignorantij atque erroribus obtenebratam, & mala bona, bona mala esse iudicantem; aut certè alio modo iudicantē, quàm iudicari ea oporteret. Rogabat igitur, vt misero sua miseria ostenderetur; quàm scilicet vana ac foeda esset corporum voluptas; quàm multis spinis illecebræ pungerent; quanta vitæ breuitas; quanta

quanta mortis certitudo; quanta incertitudo
 ultimæ horæ; quanta diuini iudicii seueritas;
 quantum æternæ damnationis periculum;
 quanta Auernalium suppliciorum immensi-
 tas. Hæc cupiebat fratri suo inculcari, ut
 tam horrendorum malorum memor, de mo-
 do ac ratione cogitaret, ea euadendi; tan-
 demque, ab exitijs suis pedem referret. Ut
 enim viator locorum notitiam non habens,
 si densa nocte, dum præcipitio proximus est,
 repentino cœli coruscantis splendore, ani-
 maduertat, certò sibi pereundum, nisi pedem
 referat; sine mora retrocedit, instantis peri-
 culi terrore totus contremiscens: ita pecca-
 tor, cuius via tenebra & lubricum, mox, ubi Psal. 34. 6
 eius menti cœlestis luminis illuxit corusca-
 tio, discrimen videt, in quo versatur, hor-
 ret, & resilit à viæ suæ prauitate. Hoc est,
 quod de terreno homine dicitur: Illuxerunt Psal. 76. 2
 fulgura, & coruscationes tuæ orbi terræ: vidit,
 & commota est, & contremuit terra. Rectè
 igitur, pro fratre suo, & recta orauit.

O quàm potens est oratio, profecta à cha-
 ritate! immo, quàm clemens & benignus
 Deus, in amicorum suorum precibus exau-
 diendis! Siquidem lachrymas tam pij fra-
 tris, pro pereunte fusas, aspexit; & vota
 X 5 admittit.

VII
 PRINCIPIA ET
 VIAE,
 QUIBUS
 PECCATA

TOR 30-
LET CON-
VARTI.

admisit ad aures, toties ardentissimè suspi-
rantis. Vt ergo sceleratum iuuenem sanaret,
vulneravit; quemadmodum & chirurgus so-
let, cùm sanguinem è vena mittit. In mor-
bum itaque, & in lectum compegit insanien-
tem. Videte nunc, vt omnia in contrarium
trahat ars Acherontica! Varios mittit mo-
nitores Deus: varios seductores diabolus.
Deus à peccatis retrahit, per conscientiam
vellicantem; diabolus peccata extenuans, ad
ea mentem allicit, quæ contemnit vt parua,
appetit vt dulcia. Deus permittit, vt homi-
nes de malis malè loquantur, itaque turpitu-
dinem suam agnoscant; diabolus socios sub-
mittit, qui laudent delinquentes & aliquid
audentes, faciantque improbos, in rebus
pessimis exultare. Deus oues errantes diri-
git ad concionatores, ac duces spirituales;
diabolus eas abducit, ne audientes vocem
pastoris redeant ad mandram. Hinc pessi-
mus quisque optimum quemque fugit, vt an-
guem. Deus denique, vt animas sanet, sæ-
pe finit corpora mortalium ærotare. Mul-
ti, cùm per inualerudinem peccare non po-
tuerunt, cœperunt cogitare meliora. Nam
& suæ illis in mentem venit naturæ fragili-
tas; & breuitas vitæ; & rerum humanarum
vanitas;

vanitas; & tribunal, quod à morte est, hominibus adeundum; & culpæ, in quas inibi anquiretur; & supplicia denique, quæ reis decernentur. Quæ ut effugiant, cogitant de modo & via euadendi. Offert se se illis diuinæ bonitatis immensitas; erigitur spes; quaeritur exitus; arripitur, velut in naufragio, tabula poenitentiae; flentur, recensentur, delentur peccata; & fit iustus, qui antea fuerat omni scelere coopertus. Sic fit ex ipsis morbis medicina; ita, corpore afflicto, Deus sanat animam ægotantem; sicut fuit videre, in Ezechia, qui *agrotauit usq; ad mortem*, ut re-
4. Reg. 22
1.
1. Reg. 2. 6
 tiùs disceret viuere. Ad hunc nempe modum *Dominus mortificat, & viuificat*. Diuersa via graditur diabolus. Nam ad peccandum validis, culpam eleuat, crimen omne excusat, ne delinquere vereantur. Ast ubi, debilitatis viribus, vita è filo cernitur pendere, & ad mortem vltimam rerum lineam venit, ibi à fronte præcipitium, à tergo lupos ostendit. Nam omnia coaceruat, & accumulatur, ut anxium, inter dolores, animum adigat ad desperationem. In hoc igitur vnico non est disparitas, quòd neque Deus neque diabolus *vnica*, ut dicitur, *scutica omnes impellat*; sicut enim diabolo *Mille nocendi artes*, ita Deo semper *mille salutis erunt*.
Cuius

VII.

ACEDIA
IN DVRI-
TIAM ET
DESPERA-
TIONEM
DEGENE-
RANS.

Cuius rei exemplum habemus, in hoc Pa-
risiensi adolescente. Ægrotavit, ut se sentiret
percutsum à Deo, velut pigrum asinum, qui
excitatur, dum verberatur. Sed durus erat,
& persuasus difficilis, similisque hostiæ Aga-
memnonis: quippe contrarium in eo effectū
peperit morbus, immo diabolus. Neque
enim ictus sapuit, sed insaniuit. Nam qui,
rerum piarum radio, negligere assuetus erat
omnem virtutum exercendarum occasionē,
etiam in hac ægrorum schola nihil profecit.

Prou. 26.
13.

Verè nimirum dixit Salomon: *sicut ostium
vertitur in cardine suo, sic piger in lectulo suo.*
Ostium sæpe mouetur, sæpe *vertitur in cardine
suo*, nec tamen locum deserit, sed semper re-
dit eò, unde fuit apertum: ita *piger in lectulo
suo* vertitur, sed semper ad peccandum reuer-
titur. Nec rarò morbi causam agnoscens

Psal. 31,
4.

ait: *Die ac nocte grauata est super me manus
tua; conuersus sum in arumna mea, dum confi-
gitur spina: sed conuertitur tantum ad con-
scientiæ stimulos, non ad Dominum; pungi-
tur, non compungitur; cruciatur, non emen-
datur; offertur illi gratia, qua non utitur;
quasi pila manco remittatur, datur enim ta-
li beneficium, cuius voluntas non est parata
ad accipiendū. Intuens igitur turbato men-*

eis oculo & iste adolescens flagitiorum suorum multitudinem, criminumque enormitatem, ultimam addidit coronidem impietatis, ut desperaret. Huc scilicet perducit Acedia, ut clientem suum, qui per inertiam est domicilium demonis mali, ac plurimis ab hostibus oppugnatur, omnibus praesidijs exuat, armisque spiritualibus destitutum, discrimini exponat. Qui enim de salute sua sollicitus antea non fuit, nihil habet, quo se defendat, tempore necessitatis. Anima itaque illius, est instar militis sine galea, sine lorica; sine clypeo inter tela versantis; est instar urbis, quae sine moenibus aut munimentis, hosti undique peruia, exitium nusquam à se excludit. Ite igitur, pigri; ite, inertes, & negligite virtutem; fastidite bonum quod inchoastis; veniet tempus, quod ostendet, quid sit, pietatem neglexisse. Tristitia haec vestra, de re spirituali; iste remissi animi, ad bene operandum, languor, hoc tedium virtutis, haec animi fatigatio in ipsam tandem desinet desperationem. Sed ad decumbentem nostrum iuuenem reuertamur.

Is, dum partim corporis molestijs, partim animi intemperijs agitur, nullam noctu neque corpore, neque animo quietem, neque som-

S. Greg. 8.
p. cur pa-
storal. ad
mon. 16.

VIII.
DEI PA-
TRIS ER-
GA PEC-

soma-

CATOREM
EXPRO-
BRATIO.

sonnum oculis capere potest, solusq; se cruciat vitæ & conscientia crucēs cogitando; vidit aliquando, insolita luce cubiculum clarescere; oculisque causam quærens, conspexit, ante lectum astare venerandi vultus virum. Canities illi non in barba modò, sed latè etiam erat per humeros diffusa. Ex oculis, tanquam duabus stellis, mirificus quidam fulgor radiabat. Cetera omnia erant composita ad maiestatem; quæ tamen sola poterant parere metum, ægrotus tamen truci aspectu maximè exterritus cœpit totis artibus contremiscere. *Cùm sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis. Semper enim præsunt seu perturbata conscientia. Adhuc trepidabat, & tamen se coëgit, ut auderet interrogare: Quis ille senex esset, aut cuius rei gratia, id noctis tempus elegisset, ad se terrefaciendum? Cui senex respondit: Ego, ut nōris, celestis ille sum Pater, qui te de nihilo produxi, ut esses, ut viveres, ut sentire, ut ratione omnia comprehenderes. Ego corpus tuum his sentiendi instrumentis, animam intellectu, memoria, voluntate ornavi. Ego has, quæ in cælo lucent, stellas, hanc lunam, solemq; ipsum lucis fontem, condidi, ut tibi famularentur; quo fine & reliquas tibi subieci creaturas. Ego te amavi;*
& post-

Sap. 17.10

Et, postquam tu amoris meo odium reposuisti, per Angelum, per conscientiam, per fratrem tuum, per varios denique hominum piorum sermones, admonui, ut à scelerosa ista tua vita ad frugem, ad poenitentiam, ad ceteras virtutes redires. Omnia frustra. In lapidem duratus es: audire me noluisti. Quando igitur omnes monitiones meae in cassum ceciderunt, Et toties vocantem, toties contempsisti; ecce huc veni, Et adsum, ut tibi indicem, filium te esse aeternae damnationis. Sic dixit, & videri desijt; sed non desijt juvenis, immo jam demum coepit longè formidabiliùs trepidare, ac in sudore suo pænè natare; jam enim subibant mentem supplicia flammarum sibi accensa; jam aeternitas suppliciorum; jam tota rerum fluxarum vanitas; ebrietates, blasphemiae, detractiones, turpiloquia, detestandae voluptates in tormenta nunquam desitura commutandae.

Atque ita hoc caelestis Patris vaticinio percussus, quod reliquum erat noctis, totumque insequentem diem, sine somno, sine cibo, traduxit; plenus anxietate, desperatione, atque expectatione tristissimae illius horae, quae eum, ex hac vita, eiectionem transmitteret ad merita supplicia funestissimae aeternitatis. Tale nempe fructum parit *Acedia*, & spiri-

IX.
RECTA
FIDES,
DVM SPI-
RAT, SPE-
RAT.

spiritualium rerum neglectus, ut piger, quantum in se est, ipsa Christi merita inutilia, ipsa salutis adiumenta inania reddat. Si iuuenis iste, concionibus sacris, si pijs colloquijs diligenter interfuisset; si libellos asceticos volutasset, didicisset utique, ipsius Dei comminationes commonitiones esse, neq; sine conditione pertinaciæ aut pœnitentiæ denunciari. Quare neque, post tam tremendum etiã Dei Patris fulmen, desperauisset: sed promtam in animo memoriaque habuisset diuinarum veritatem promissionũ, quas fides Christiana docet; quas Ecclesia in spem peccantium proponit; quas Prophetæ & Apostoli ad pœnitentiam confugientibus occinuerunt: sciuiſſet illud ad Ezechielem à Domino dictum. Tu, fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo viuere poterimus: Dic ad eos: Vino ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à via sua, & uiuat. Conuertimini, conuertimini, à vijs vestris pessimis: & quare moriemini, domus Israel? Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in qua-

Ezech. 33.
10.

quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua:
& iustus non poterit viuere in iustitia sua, in
quacunque die peccauerit. Etiam si dixero iusto,
quod vita uiuat, & confusus in iustitia sua fece-
rit iniquitatem: omnes iustitie eius obliuioni tra-
dentur, & in iniquitate sua, quam operatus est,
in ipsa morietur. Si autem dixero impio: Mor-
te morieris: & egerit pœnitentiam à peccato suo,
feceritq; iudicium & iustitiam, & pignus resti-
tuerit ille impius, rapinamq; reddiderit, in man-
datis uite ambulauerit, nec fecerit quidquam in-
iustum: uita uiuet, & non morietur. Omnia
peccata eius, qua peccauit, non imputabuntur ei.
Hæc si cognita perspectaq; habuisset iuuenis,
si non ad diuina, tanquam bos marinus, stu-
puisset, etiam denunciata sibi æternæ dam-
nationis sententiâ, in diuinæ clementiæ im-
mensitatem sperauisset; cogitasset que, Deum
mutare posse sententiam, si ille vellet mutare
delictum. Sed nimirum desides non solum
pigeat operari, verum etiam, adeo à salutis
uia abhorrent, ut eos pigeat quoque discere,
quid sit operandum. Hinc oleum & opera,
apud eos, perdita est. Hinc nomen Domini,
hinc sanguinem Christi, hinc omnia Sacra-
menta in vanum acceperunt.

Z

Qua-

X.
DEI FI-
LII ERGA
PECCATO-
REM EX-
PROBRA-
TIO,

Quapropter, proxima nocte, desperato iu-
ueni, in tenebris trepidanti, neque vlla salu-
tis remedia circumspicienti, alius se stitit.
vir conspiciendum, luce clarissima refulgens.
Erat hic aspectu longè iunior priore; ceterū
ab imagine atque vultu prioris non multum
abludens. Quanquam habitu atque ornatu
valde diuerso. Neque enim longa illi palla
fuerat, sed nudo propemodum corpore ince-
debat; in capite coronam è spinis acutissi-
mis contextam, in humero ponderosæ crucis
arborem gestans. E lateris plaga, tanquam
è fontis perenni scaturigine, sanguis illi ebul-
liebat. Hic talis taliq̃ue aspectu vir ad agrū,
in lecto, sollicitè vigilantem accessit, atque
voce haud obscura interrogans dixit: *No-
stine' me, qui sim?* O ouem verè errantem,
quæ neque vocem, neque vultum Pastoris
sui nouit! Quousque tandem se se ignorantia
etiam hominis Christiani extendit, vt neque
sciat, neque agnoscat Redemptorem! Iuuenis
enim interroganti respondit: *Non noui, qui
sis, sed, nisi me oculi frustrantur, illi haud absi-
milis es, qui funestissimo, hesternæ nocte, nun-
cio me externauit.* Cui rursus is, qui ponè
astitit, aiebat. *Ne mirare, si illi similem me vi-
des, cum quo, in una eademq̃, diuinitate similis*
mibi

mibi honor, similisq; gloria sempiterna debetur. Sum etenim IESVS CHRISTVS Dei Filius, quem, humani generis amore, infinita mea misericordia è cœlo traxit, in virgineum Maria Matris mea uterum. Vnde mortali carne indutus, velut sponsus, de thalamo processit. Ita Dominus formam serui accepi, & in similitudinem hominum factus, Mundo me meamq; infinitam, in corpore, ostendi bonitatem. Cui viam ad cœlū, verbis, signis, prodigijs, exemplis demonstravi; meritis aperui. Fatigatus enim, fame atque siti cruciatus, æstum & frigora passus, opprobrijs saturatus, tandem, in latronis modum, captus, iniquissimè accusatus, iniustissimè damnatus, ignominiosissima deniq; & crudelissima morte interfectus sum, ut divina iustitia, pro tot iniurijs, ab hominibus Deo illatis, satisfaceret. Quando igitur tu, ô infelicissime iuuenis, horum omnium à me acceptorum beneficiorum immemor, merita mea, & gratiam omnem pedibus conculcauisti, ecce huc veni, & adsum, ut tibi indicem, filium te esse æterna damnationis. Dixit, &, cum dicto, manibus exceptum defluentem è lateris plaga recentem calentemque sanguinem, indignabundus in faciem decumbentis proijciens hæc addidit: In ignominiam tuam accipe

Z 2

sanguine

sanguinem pretiosum, qui in salutem tuam aliorumq; effusus est. Hæc effatus desijt videri.

XI.
EXTREMA
PERICULA
SAEPE
DOCENT
SAPERE.

Diuina hac voce iteratò fulminatus adolescens, spe & animo destitutus, pallido & buxante vultu, ac toto corpore contremiscens, cùm nesciret, quid sibi consilij, in rebus tam deploratis, capiendum esset, vbi primum diluculauit, extemplo pium suum fratrem iussit accersiri; quem antè, vt anguem erat auersatus. Sed multos sæpe extrema pericula, ad extrema remedia compulerunt: vt quæ arcta fames, optimum cibi condimentum, etiam mucidum panem sapidum facit; ita summa necessitas grata reddit, à quibus antea abhorrebamus. Adfuit illico vocatus, & se vocari lætus, sibi pariter ac fratri est ex animo gratulatus. Verùm vbi eius tam miserandum aspexit vultum, vt videretur sibi fratrem, in ipso fratre, amisisse; vehementissimè obstupescens, coepit ingemiscere, atque vbertim lachrymare. Venit mihi hîc in mentem id, quod de amicis Iob scriptum legimus. *Nam audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldat Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.*

Iob. 2. 11.

*tur. Cumq̃, eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum, & exclamantes plorauerunt, scissiq̃, vestibus, sparserunt puluerem super caput suum in cœlum. Et sederunt cum eo septem diebus, & septem noctibus; & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem. Ad eundem modum, conspecta tam lamentabili facie fratris, videtur mihi diu silens optimus ille adolescens semetipsum, prius cogitando, quàm mente & corpore pessimè agrotantem consolando excitauisse. Et efficacius dicuntur, quæ dicuntur meditatè. Satis igitur esse censuit, si lachrymis loqueretur, secumq̃ diu tacitus calamitosum fratris statum considerauit: è quo vt eum eriperet, varia illi consilia inciderunt. Diligebat eum, vt hominem; amabat vt fratrem, seruare cupiebat, vt pereuntem. Et quid, inquebat, ago? si diligo, succurro; emendo. Nam etiam quem diligit Dominus, corripit, & quasi Prou. 32
 pater in filio complacet sibi. Quis enim filius, quē Hebr. 12,
 non corripit pater? Amantis Dei signum est, 7.
 si conscientiae morsu admoneat reuocetq̃ peccatorem; cur eum amorem non imitetur frater? Nullum maius diuinæ iræ signum est, neque grauior, in hac vita, potest esse poena, quàm si summus ille rerum Arbiter,*

- Ezech. 16 peccantem cesset admonere. Summè iratè
 comminatio est : *Et requiescet indignatio mea
 in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescam,
 nec irascar amplius* : itemque, *Iuravi, ut non
 irascar tibi, & non increpem te. Vides, quia
 tunc magis irascitur Deus, cum non irascitur?*
- S. Bern. ait S. Bernardus. Quid agam? an ego sic
 ferm. 42. irascar? Non est mihi hîc irascendi, sed di-
 in Cant. ligendi tempus. Non sum pater? sum tamen
 frater. *Frater, qui adinatur à fratre, quasi ci-
 uitas firma.* Sed sum natus minor? at *omne ani-
 mal diligit simile sibi; sic & omnis homo proxi-
 mum sibi*; cur hac ego dilectione abstinerebo?
 cur tacendo videbor facta eius approbare?
 aut de eo, tanquam inemendabili desperare?
 Sed sæpe me iam repulit admonentem?
 Atqui jam ultro vocauit, morbus eum do-
 muit. In tempore veni. jam est occasio vlce-
 ris secandi. Erumpe, anime, in lachrymas,
 & verba, quæ leniri vultu possunt, ut cole-
 rentur; apud Deum perdi non possunt, si apud
 fratrem repudientur.

XII.
 CORRE-
 CTIO FRA-
 TERNÆ.

Ita secum tacitè fermocinatus, tandem in
 has voces erupit; *Heu mihi, frater charissime,
 qualis es, quantum mutatus ab illo, quem de for-
 mositate omnes, cum admiratione, paulò ante,
 predicauerunt? quem certatim tot puella, & tot
 matronæ*

matrona concupierunt intueri? Quò color? quò
forma excellentia? quò venustas oculorū recessit?
Ubi nunc sunt illecebræ? ubi socij illi iucundi, qui
aures tuas obscenis iocis, mentem Cupidinibus
Venereis repleuerunt? Cur nunc te non inuisunt?
Cur nunc deserunt, cum solatijs tibi maximè est
opus? cur, in extrema rerum desperatione, re-
linquunt? Ast non ego, id agam; fratrem fra-
ter non deseram: dummodo non celes, neq; dissi-
mules mihi, quidnam tibi adeò dirum acciderit,
ut mente perculsus, & totis artubus contremi-
scens, ac sudabundus, ad omnem aura motum
expauescas? Ecquid veteris vita tua es memor?
ecquid verborum meorum recordaris? Nonne
vaticinatus sum tibi, venturum tempus, quo te
pœniteat, Spiritui S. per me, perq; alios, te ad
frugem vocanti, toties restitisse? Talibus vulne-
rato verbis vel oleum affudit, vel medici-
nale vinum, dixitque: Mi charissime fra-
ter, sit tremorem sudoremq; hunc tibi vehemen-
tia morbi exprimit; bono sis animo, nondum
actum est de tua vita; multi grauioribus è mor-
bis reducti sunt ad sanitatem. Quòd si verò tua
te peccata, & anteacta, in tot flagitijs, vita me-
moria tantopere exterret, præsto est remedium;
ingemisce, peccata detestare, emendationem pro-
mitte; veniam ora; sacerdotem voca; neq; spem

abijce. Bonus est Deus, infinita est clementia illius; cuius misericordia non solum pendenti in cruce latroni veniam, repente, & ob pauca verba impertiuit; verum etiam Paradisum spon- dit. Idem mansuetissimus Deus, etiam hodie adhuc poenitentiam tuam expectat; neq; ulli, quam diu viuit, peccata sua retractanti, coelum claudit. Vita hac via est; quam diu in via sumus, redire licet, & corrigere errorem, qui nos in abrupta duxit.

XIII.
DIVINAE
MISERI
CORDAE
FIDYCIA,

Hæc alloquia, cum ardore ac suauitate facta, animum desperantis molliuerunt, & os quoque obstinatè prius obseratum aperuerunt. Ex ordine igitur omnia recensuit, quæ illi, proximis duabus noctibus, euenerunt: Quo pacto scilicet cælestis Pater, eum pronunciauerit damnatum; Qua detestatione, Filius Dei sanguinem de latere haustum illi sit in faciem iaculatus, eumque penitus perditum declararit. Quare, inquebat, actum est de me; nihil mihi amplius prodest, poenitere, etiamsi sanguinem fleam. Stat sententia. irrevocabile est iudicium, quod de me tulit summus iudex. Non licet appellare ad superiorem. Mutata sunt exta. Nihil proficio hoc porco piaculo immolando. Quo modo enim aliter de me loquar, qui credidi sicut Ethnicus; vixi sicut Epicureus?
 &

& Deo offenso, rogoq; mihi jam parato, porrectis
 pedibus dormiri? maximè securus, cum maxi-
 mè periclitarer? Principium sanitatis est, mor-
 bum detegere. Itaque, conspecta mali radi-
 ce, ita porrò porrexit insanientem frater,
 consolari. Tametsi cœlestis Pater, cui Veritas at-
 tribui solet, cum adhuc impœnitens esses, tibi tan-
 quam damnato, se se iratum stitit; & Filius, cui
 iudicium ascribitur, cum, mala adhuc volunta-
 te, in peccatis submersus jaceres, te sanguinis sui
 fructu meritò indignū iudicavit: nequaquam ta-
 men tibi, cui etiam nūc pœnitentia tempus concedi-
 tur, est de salute desperandum. Nimum perdit,
 qui cœlum perdit. Perdit autem cœlum nemo
 certius, quam qui spem abiicit cœli potiundi. In
 quam se facile erigit, quisquis credit, infinitam
 esse Dei bonitatem, & nullum numerum miseri-
 cordiæ eius; cui proprium est misereri & parcere;
 & pro malefactis, si cum dolore agnoscantur,
 beneficia reponere, paternaq; sua providentiæ cla-
 ra ubiq; relinquere argumenta. Ut cetera mittā,
 cogita inauditam illam charitatem, qua, ut
 ques perditas quareret, de cœlo descendit, & factus
 homo, etiam pro inimicis suis, in cruce, se ipsum
 optimam hostiam obtulit. Hic idem te tam diu
 sustinuit; hic tam diu expectavit, neq; mille ge-
 bennas commeritū detrufit ad Acherontem: im-

mo dum poenam indixit, ad veniam inuitavit. Minari, est monere. Audi me igitur serio, & consilio meo da locum; constitue vel jam à scelerosa tua vita desistere; crimina quæ fletu dilue; & canteriatam tuam conscientiam, cum gemitu, detege sacerdoti; quis scit, an non Spiritus S. qui bonitas Dei Amorque appellatur, unusque cum Patre & Filio Deus est, poenitentiam agenti veniam largiatur? Nulla ille re magis offenditur, quam si quis desperet de illius bonitate, aut contra stimulum calcitret; nulla illi magis in homine peccatores placet, quam si, post lapsum, ad misericordie fontem recurrat. Hæc talia audiens agrotus, non jam ob supplicia sibi impendentia; sed ob flagitia, quæ sciebat se perpetrasse, contremuit; atque ex animo dolens, quod Creatori suo creaturas anteposuerit, & tantum tamque benignum Dominum reliquerit, benefactorique ac beneficia plura conferre volenti ingratus, tam diu restiterit; rogauit fratrem, ut sibi actutum iuberet vocari sacerdotem. Bonum factum. Adfuit, sine mora, sacerdos, cui, tanto animi dolore, peccata sua recensens se se accusauit, ut præ gemitu & fletu verba singula interromperentur.

XIV.
QV AN-
TVM PRO-

O si multi tales fratres haberent! vel, in ipsa morte, ad poenitentiam potius, quam ad pocula

pocula, ad risum, ad libidinem adhortantes! Quid non potest pia alterius admonitio! quos non eripuit è medijs Orci faucibus? Neque verò Religiosorum tantum est, aut Parochorum; sed etiam parentum, fratrum, amicorum, quin & sociorum, adhortari ad charismata meliora. Si enim toties socijs socij sunt occasio cadendi; cur nolint eosdem erigere rursus in virtutem? Ah quàm multi ab impietate sua resilirent, si tales haberent, admonitores! Non piget, præferre facem, euntibus per tenebras; & piget ostendere, errorem euntibus ad Infernum? Cur, ô Christiane, de lumine tuo, fratri tuo non offers lumen? *Hoc magnum lumen*, ait S. Gregorius, *tenebras cordis euacuat, mentis oculos purgat, animos erigit, corda accendit, edocet semitas iustitiae, desiderium virtutis adauget, magnum lumen, per quod vitamus offendicula, precipitia praecauemus, euadimus pericula, pertransimus laqueos, non timemus prospera, sustinemus aduersa; respicimus errorem, sequimur veritatem; Dæmonem vincimus, & sequimur Christum.* Hoc lumen multi, in alijs, possent accendere, si pium hunc fratrem vellent imitari; si ipsi diuinum in pectore ignem gestarent; qui ardet, vt illuminet; illuminat, vt ardere faciat: illuminat

SIT, AZ
TERVM
ADMO
NERE?

S. Greg.
in Psal. 6.
Poenit. ad
vers. 6.

Psal. 41. r.

XV.
S. SPIRI-
TUS SVA-
VISSIMA
CONSO-
LATIO,

luminat in intellectu, ardet in voluntate, in qua magnum excitat de peccatis dolorem, & vehemens efficit desiderium salutis; & quidem adeò efficaci validoque impulsu; ut tollat omnem mentis tarditatem, summaque celeritate currere, immo volare faciat accensum, ut se eripiat è statu malo, in quo hæserat, (*quemadmodum cervus*, qui serpentem deuorauit, aut quem canes, persequuntur) reperiatque fontem viuum gratiæ, atque à peccatorum suorum veneno, crudeliumque hostium persecutione liberetur. Hoc modo, post multas longasque moras, & tergiuersiones, tandem fraternis facibus inflammatus festinauit desperatus ille adolescens, tantoque properantiùs festinauit, quanto mortem vidit in limine sibi adesse viciniorem.

Neque sanè serò. Quippe, cum, peractâ peccatorum accuratâ confessione, sumtoque SS. Eucharistiæ Sacramento, extremamque ad luctam sacro oleo inunctus, vltimam vitæ suæ horam, in omnia temporis momenta, præstolaretur; ecce tibi, nocte tertia, alius se illi quispiam veneranda specie vir conspiciendum præbuit, duobus, qui præcesserant, vultu haud dissimilis; stola candenti amictus; cuius humero niuea & argentei fulgoris columba

lumba infidebat. Hic lecto propinquior factus, mitissimis oculis, ægrum intuebatur, & vultu suauissimè renidenti. Quo aspectu animosior iuuenis, *O Domine*, inquebat, *quisnam tu es, qui me terroribus præteritarum notitium exanimatum inuisere, ac tam amabili vultu solari non dedignaris?* Cui ille: *Ego sum S. Spiritus, qui à Patre Filioq; procedens, eiusdem sum cum illis potentie ac diuinitatis; atque idcirco ad te veni, ut tibi significem, remissa esse tibi peccata tua, iamq; tibi celestis regni portam pate-
tere.* Hac tam consolabili allocutione, ægrotus velut ex abyssu desperationis sese erigens, vocalissimè cœpit, ex imo pectore exclamare: *ô verè Pater pauperum! ô consolator afflictorum! ô dulcis hospes anima! ô mirabile refugium omnium arumnosorum!* Quid hoc est, quod audio? *Mihine cœlestia regna pateant, cui & Pater, & Filius aternam damnationem decreuerunt? cui Tartarum, cui flammæ inextinguibiles sunt comminati? neque immerito. ut à quo toties, tamq; nefandis sceleribus offensi fuerunt? Itane illud iustum, infallibile, & diuinum iudicium, à quo nec exceptio, nec appellatio ulli datur, tam exigua mea pœnitentia potuit mitigari?* Ad quæ S. Spiritus denuo respondit: *Fili, bona mente esto, neque de salute tua quidquam*

quam ambige: magnam enim vim habet vera poenitentia; flectit illum, cui omne genu flectitur; vincit omnipotentem & omnia vincentem; mutat quodammodo immutabilem, & placat iratum Deum. Atque ut uno verbo multa te doceam; perseuera in cœpta poenitentia via: testamento tibi tuisq; provide maturè pieq; condito: pectus tuum virtutibus imple; & , dum lucem habes, quantum potes, salutem tuam operare. Post triduum ad te veniemus, animamq; tuam, cum triumpho, in cœleste gaudium introducemus. His dictis, disparuit. Vaticinij, ac promissionis veritatem euentus probavit.

PARS SECVNDA.

XVI.
HISTO-
RIÆ SV-
PERIORIS
DOCV-
MENTA.

Vis, ex hac historia, velut è fertilissimo horto, non varios fructus colligat? 1. Discimus, nullum Spiritu S. esse præstantiorem consolatorem. Cur ergo ad eum, tam rarò, tam tepidè, tam tardè recurrimus? cur fallacis mundi solatia tanti facimus? quærimus? & anteponimus optimo consolatori? *Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine.* 2. Discimus SS. Trinitatis personas agnoscere, & venerari. 3. Discimus Dei vias, qui hominem peccatorem, etiam ex invito volentem facit, &.

Pl. 117.8.

Et, ut B. Prosper ait, quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis, obediendi delectatione generata, ibi surgat, ubi premebatur: ibi discat, ubi ignorabat; inde fidat, unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Hoc est, quod ait: *Ego percutiam, & ego sanabo.* Multis morbi sunt salutare. Plurimi utiliter terrentur, & turbantur. Traditam nobis diuinitus disciplinam, ait S. Cyprianus, pax longa corruperat, iacentem fidem, & pœnè dixerim dormientem censura cœlestis erexit. 4. Discimus, quantum possit oratio, pro alijs, ex charitate facta. *Hac est fiducia, quam habemus ad eum,* Iean. 5. 14. *quia quodcunque petierimus, secundum voluntatem eius, audit nos; sicut audiuit fratrem pro fratre orantem. De quocunque pessimo in hac vita constituto utique non est desperandum,* ait Hipponensis antistes, *nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.* 5. Discimus, nulli desperandum, quamuis plurimis se se peccatis inquinârit; quamuis diu in hoc luto hæserit; quamuis ad extremum vitæ peruenerit. *Millies peccasti, millies pœnitentiam age.* Si peccata, ait S. Basilius, & magnitudine, & numero possunt definiri: miserationes autem Dei neq; magnitudine, neq; numero possunt circumscribi, sine dubio non est, cur desperatio adhiben-

B. Prosper
lib. cont.
Collator.
cap. 6.

S. Cyprianus
serm. de
lapsis.

Iean. 5. 14.

S. Augustinus
lib. 1. Re-
tract. c. 19.

S. Basilius in
reg. bre-
uiorib.
q. 13.

S. Chryl.
proem.

1. in Isai-
am.

S. Aug.
serm. 58.
de temp.

adhibenda sit, sed agnoscenda misericordia Dei, & commissa peccata detestanda. Et si quis innumeris peccatis sit sauciatus, inquit S. Chrysostomus, si eorum poeniteat, & bonum agat, ita Deus omnia abolet, ut nullum eorum vestigium appareat. Et S. Augustinus: Fortè cogitat aliquis, tam graua se admisisse peccata, ut jam Dei misericordiã promereri non possit; absit hoc à sensibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cœlestis medici non attendis? Cum enim Deus velit misereri, quia bonus est; & possit, quia omnipotens est; ipse contra se diuina bonitatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut non posse credidit; eumq; aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit. Sit ergo quantacunq; multitudo iniquitatum humanarum, maior tamen est multitudo miserationum diuinarum. Sed Midas es, & auriculas, immo fibras & pigritiam asini habes? sed, in rebus sacris, nihil ab elephante differs? Sed diu in sordibus iacuisti? sed vno tantum gradu à morte, & ab æterna damnatione distas? Audisti, qualis fuerit, & quò deuenerit iuuenis ille: pariter & cum morte, & cum desperatione luctabatur. Nunquã

S. Hieronymus, ad *sera est conuersio*, ait S. Hieronymus. *Latro de*

de cruce transijt ad Paradisum. Nabuchodono-
 zor rex Babylonis, post efferationem corporis &
 cordis, mentem recipit humanam. Affonat D.
 Augustinus, dum scribit: Nunquam Deus sper-
 nit pœnitentiam, si ei sincerè, & simpliciter offe-
 ratur. Et infra: Donec sumus in hac vita,
 quantacunque nobis acciderint peccata, possibile
 est, omnia ablui, per pœnitentiam. Subscribit B.
 Isidorus, quo teste, Nullus desperare debet ve-
 niam; etiamsi circa finem vita ad pœnitentiam
 conuertatur. Vnumquemque enim Deus de suo
 fine, non de vita praterita iudicat. Quò deue-
 nisset Parisiensis adolescens, si eum de vita
 praterita Deus iudicauisset? Vitam malè tra-
 duxit, sed bene clausit; & in cœlum intrauit.
 Agite ô senes capulo proximi, adeste mori-
 bundi ex intemperantia iuuenes, de quibus
 medicus desperauit: si actum est de corpore
 vestro, nondum tamen actum est de anima
 vestra: tam diu vobis licet sperare, quàm spi-
 rare. Quia, vt S. Cyprianus loquitur, & in
 eodem articulo temporis, cùm iam anima festinat
 ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emer-
 serit, pœnitentiam clementissimi Dei benignitas
 non aspernatur: nec seruum est, quod verum, nec
 irremissibile, quod voluntarium: &, quacunq;
 necessitas cogat ad pœnitentiam, nec quantitas
 criminis

Lætan
 ep. 7.

S. Aug.
 serm. 181.
 de temp.

Isidor. l. 22
 de sum-
 mo bono
 c. 14.

S. Cypr.
 serm. de
 cena
 dom.

A a

criminis

criminis, nec breuitas temperis, nec hora extremitas, nec vita enormitas, si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio, excludit à uenia; sed in amplitudine sinus sui, mater charitas prodigos suscipit reuertentes; & , uelit nolit Nouatus hereticus, omni tempore, Dei gratia recipit poenitentes. Itaque si properandum est, summis uelis uti licet; & , ut in prouerbio est, uentis destitutus remos potest adhibere.

XVII.

NEC SI-

NE SPE,

NEC SI-

NE TI-

MORE VI-

VENDVM.

S. Aug.

serm. 15.

ad fratres

in eremo.

Hebr. 6.

15.

Phil. 2.

12.

Prou. 14.

26.

O spes, tu omnia portare facis dulciter & suauiter! Eia ergo fratres exclamat ille, hanc amate, hanc tenete; non tamen sine timore, quia qui sperat, & non timet, negligens est: qui autem timet, & non sperat, depressus est, & descendit in profundum, quasi lapis. Et si enim spes, quia fide Catholica nititur, qua nihil certius, certissima firmissimaque esse debet; non est tamen ita absoluta eius certitudo, ut excludat omnem timorem: cum possit, ex parte nostra, defectus interuenire. Hinc monet Apostolus, ut cum timore & tremore salutem nostram operemur: & Salomon: *In timore Domini, fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes.* Quod cum omnibus dicatur; quid illis necesse erit, quos natura fecit ad omnem laborem socordes? quos mala consuetudo perduxit ad nauseam omnis pietatis? qui, cum potan-

potandum, feruidi; frigidi, cum orandum?
 in virtutem semper segnes, alacres ad flagi-
 tia? ad internos externosq; diuinos impul-
 sus stupidi; ingeniosi ad alios fallendos? Qui
 nunquam conscientias suas inspiciunt, sem-
 per rimantur alienas? Qui neque bene mo-
 mentibus credunt, neque salutaria suadenti-
 bus obediunt? & cum boni nihil agant, ma-
 lisque scateant, tamen se esse sine vitio, si-
 ne culpa arbitrantur? Qui nullam temporis,
 nullam virtutis jacturam æstimant? Igna-
 uum pecus, fuci, fruges consumere nati, neq;
 Dei honorem, neq; Ecclesiæ vtilitatem, neq;
 suam salutem promouentes; ac tandem su-
 bitò eo deuenientes, quò adolescens supra-
 memoratus peruenit: vt scilicet, præ spiritus
 & virtutum egestate, desperaret. Nam ex ace-
 dia non solum euagatio, pusillanimitas, tor-
 por, rancor, & malitia, sed etiam desperatio
 pullulat, vt D. Gregorius monet. Ita illis con-
 tingit, qui ad opera sancta, *corde arido, & affe-
 ctione recalcitrante, vix trahuntur, vix gebena-
 li timore compelluntur*, ait S. Bernardus. Si-
 quidē, vt idem alio loco monet, *Inuenire est
 homines pusillanimes, & remissos, deficientes sub
 onere, virga & calcaribus indigentes, quorū bre-
 uis, & rara compunctio, animalis cogitatio, te-*

Prov. 28.
19.

S. Greg.
lib. 30.
moral.

S. Bern.
serm. 3. de
Ascens.
Domini.
Idem serm.
6. de As-

Aa 2

pida cens.

pida conuersatio: quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspeditione, oratio sine cordis intentione, lectio sine adificatione: quos denique, ut videmus, vix gehenna metus inhibet, vix pudor cohibet, vix franat ratio, vix disciplina coërcet, Non tibi horum vita Inferno penitus appropinquare videtur? Quemadmodum appropinquauit Parisiensis adolescens. Nec omnibus Deus pio illius fratri similem submittit, qui oratione eos fulciat, aut excitet admonitione. Siquidem acedia gratiam Dei incidit, tantamque Deo nauseam creat, ut tepidos, inertes, otiosos, quos jam in visceribus receperat charitatis, noxiè tepefactos, cum quadam conuulsione peccatoris sui euomendos esse pronunciet, teste Cassiano. Et iuste profectò: quia dies salutis neglexerunt datos ad operandum. Propter frigus piger, arare noluit; mendicabit ergo astate, & non dabitur illi. Nimirum, qui vegetus, ob difficultatem, virtutes neglexit exercere, in morte æstuans, Dei Sanctorumque ope frustra implorata, totus inops relinquetur. Libet, aiunt, fabulari (verba sunt S. Bernardi) donec hora prætereat, hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, miseratio Conditoris indulget. Donec transeat, inquit tempus, quo diuinam tibi repropitiare debueras
piet.

Cassian.
Collat. 4.
cap. 19.
Apoc. 2.
4.

Prou. 20.
4.

S. Bern.
de tripli
ci custo-
dia.

pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatē, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Cur talem Deus non euomat ex ore? cur illi non tandem neget tempus poenitentiae? qui tempus poenitentiae in malitiae occasionem commutat? & velut inculta terra, pro spicis spinas, pro frugibus tribulos gignit? virtutibus vacuus, vitijs plenus: vel certē salici similis, vt eum S. Bonauentura comparat, quae nullum fructum, sed vmbra duntaxat facit: nullum enim boni operis fructum, sed vmbra solum facit & refrigerium diabolo, de quo Iob ait: *Circumdant eum salices infructuosa*. Ita piger & puluinar, & vmbra diaboli, non dat locum Deo. *Qua enim conuentio Christi ad Belial?* Dat autem locum diabolo. Notum est enim illud, apud Cassianum, *Operantem damone vno pulsari, otiosum verò innumeris spiritibus deuastari*.

S. Bonau.
in dicta
salutis
tit. 1. c. 7.

Iob c. 40.

2. Cor. 6.
15.

Cassian.
l. 10. c. 7.

XVIII.

ACEDIAM

OMNI

STVDIO

EXCVTI-

ENDAM.

S. Dama-

scen. l. 2.

de fid.

Atque hoc optimum est, contra hoc vitium, remedij genus, assiduus labor, desidia ē diametro oppositus. Si enim acedia est tristitia aggranans mentem, vt nihil boni ei agere libeat, quemadmodum Damascenus docet, profectò ei locum non dabit, quisquis à diuino opere non est cessaturus. Ad quem labo-

A a 3

rem

Eccl. 9.
19.

Cic. de
senect.

S. Leo.
serm. 5.
de ieiun.
7. mensis.

Matth.
26. 41.

rem nos excitat & vitæ breuitas, & authoritas scripturæ dicentis: *Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas.* O quot horæ prætereunt otiosis, quibus cœlum mereri possent! hodie cessant, quasi crastina dies certa sit? in iuuentute nugantur, quasi pro serijs agendis, quisquam sibi possit promittere senectutem? *Quis tam stultus est*, ait Cicero, *quamvis sit adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperam esse victurum?* *Hæc*, inquit D. Leo, *solicitissima meditatio debet esse sapientis, ut, quoniam breues dies istius vitæ, & incerta sunt spatia, nunquam sit mors morituro impronisa; nec in inordinatum incidat finem, qui se nouit esse mortalem.* Non nouerat Parisiensis ille adolescens, hinc imparatus erat. Immo, etiam postquam morbus eum docuit, mortem non procul abesse, desidia non abiecit; quia mens non inest centauris, & ille in malo induruit. Lapidēs non nisi magnis artibus molliuntur: nec tardum animal asinus sinit se ad ludos Circenses, & stadia decurrenda erudiri. Superest oratio, qua isti sibi excutiant torporem. Ad dormientes, & nocte dormientes, sed dormientes, in loco orationi destinato, dixit Christus: *Vigilate, & ora-*

& orate, ut non intretis in tentationem. Sed quia pigrorum non est vigilare; neque orare dormientium, saltem vigilantes orent, pro ijs, qui profundo peccatorum somno demersi nesciunt, vigilantne, an somnient: & ad pij fratris, de quo dixi, exemplum, *ignito eloquio* torpentes extimulent, adigantque ad SS. Sacramenta, præsertim Pœnitentiæ atque Eucharistiæ frequentanda, quod itidem frater ille fructuosè fecit. His enim cor hominis purgari, confirmari, & ad bene agendum solet roborari: per hæc Spiritu S. in præcordia admissio, solet homo, quantumvis crassus, quantumvis in nauibus, immo sordibus educatus, quantumvis frigidus & tardus ita inflammari, ut jam feruidè currat, qui antea languidè desidebat. *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Et vel Sallustius dixit: *Ubi socordia atque ignavia te tradideris, nequicquam deos implorabis.* Ut ergo Spiritus diuinus te inflammet, ignauiam detestare: quam magis detestaberis hoc Spiritu incensus. Antiquum remedium est:

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Deum amans calebis. Calor veloces, frigus tardos facit. Ardentissimè in via Domini progrediuntur, qui igne hoc cœlesti in-

Matth.
26. 41.

calescunt. Est enim Sanctus Spiritus iste, vita nostra spiritualis; est spiritui nostro, quod est spiritus noster carni nostræ. Grande est discrimen inter spiritum & carnem: *Spiritus promptus est, caro infirma.* Spiritus est res subtilis; caro est crassa. Spiritus est res incorporea, simplex, viua, mobilis, pura, intelligens, immortalis; caro est res corporea, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu & ratione destituta, corruptioni obnoxia. Et tamen spiritus iste, anima, inquam, si carni vniatur, vi sua, præsentiaque carnem mirabiliter extollit, ad se trahit, sibi que ita copulat & iungit, ut caro fiat viua, pulchra, mobilis, bonorum animæ particeps, & quodammodo spiritualis. Denique vnus ex utroque homo constat; qui quamuis, ratione, carnis, sit corporeus, mortalis, & rationis expers; tamen ratione animæ, eiusque naturæ, est incorporeus, immortalis, & mente ornatus; aptus ad intelligendum, idoneus ad agendum & operandum. Vno verbo, per hanc animæ cum corpore coniunctionem, corpus animatur; & quod alioqui, suo pondere, descendit & aggrauat animam, ab anima tamen ad summa eleuatur, ut viuatur, ut videatur, ut audiat, ut ambulet, ut currat, sensibus.

sibusque omnibus rectè vti possit. Quale igitur est corpus, seu caro, sine, aut cum anima; talis est ipsa quoque anima nostra, sine, aut cum S. Spiritu. Quo si caret, anima nostra infirma est; si autè eo Spiritu prædita est, viribus pollet. Ille enim *infirma nostri corporis virtute firmans perpeti*, ad opera pietatis nos promptos reddit. Sine hoc Spiritu, nihil nisi carnem sapiunt homines, in terrena, in crassa, in impura, in sordida, more pecorum, & tanquam obesi porci feruntur; torpent; corrumpuntur; deniq; ratione & vita spirituali destituuntur, & velut mortui iacent, sine sensu, nec se mouent; sed in sordibus suis computrescunt. Quòd si autem hoc Spiritu pleni, *virtute ex alto induantur*, velut, è somno, aut à morte excitati, viuere, moueri, vigere, ac suam aliorumque æternam salutem cupientissimè curare incipiunt, ut videre fuit, in Apostolis, qui & ipsi, ante S. Spiritus aduentum, Iudæorum metu, domi se, intraque parietes continebant; postquam autem Spiritus ille vehemens linguis igneis eos inflammavit, tanquam vitali calore concepto, animati prodierunt, Christum, coram omni tribunali, & ante omnes reges, & præfides, & tyrannos, heroica libertate, professi. Quid

Luc. 24.
49.

Act. 5. 41.
Luc. 21. 12.

A a 5

multis

- Pfal. 18. 5.** multis opus est? *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum;* Christi causa, paratorum omnia facere, omnia pati. Hunc ergo Spiritum, si abest, vocemus & inuocemus; si adest, non contristemus; eo praesente, vigor & ardor, vita & virtus erit in nobis. Cuius rei exemplum & imaginem expressit, quando *formauit Dominus Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitae, & factus est homo in animam uiuentem.* Limus terra sumus, & pigrum lutum, è quo nos non Prometheus aliquis, sed diuinus figulus finxit. *Spiraculum vitae* spiritualis est S. Spiritus. Itaque tunc demum *in animam* spiritualiter uiuentem euadimus; tunc *verè in ipso uiuimus, & mouemur, & sumus*, si hoc *vitae spiraculum* nobis Dominus Deus inspiret. Ad hunc *lucis radium*, uidemus animæ nostræ & pericula, & auxilia.
- Pfal. 147. 18.** Hic si *flabit spiritus, fluent aquae* lachrymarum; ac vera de peccatis poenitentia, nullum relinquet locum desperationi. Hic Spiritus etiam illi, qui *in profundum venit*, & quem scelerum suorum *tempestas demersit, secundam post naufragium tabulam* ostendet, docebitque extremo discrimine laborantes sacram anchoram soluere; si neque docentem spernamus, neque ducen-

ducentem repudiemus. Maximum præsidium est, Spiritui Sancto aditum patefacere; maximum periculum, resistere; eumque salutaria suauissimè inspirantem repellere. Quem ille à se admissum potest credere; qui gaudet pietate; ille exclusum existimare, cui tædiū est, de cœlo cogitare, nausea audire de Deo, abominatio facere ea, quæ æternam coronam mereantur. Quis enim censeat, in illo Spiritum diuinum habitare, aut operari, qui cū *Domino in latitia seruire*, & de meditationibus sacris, de diuino cultu, de usu sacramentorum, de exercitio virtutum magnum animi gaudium deberet persentiscere, tristatur, quoties illi in mentem venit aliquid diuinum? quoties ad templum eundum? quoties orandum? quoties confitenda peccata, & conscientia emaculanda? quoties cœli manna, Angelorum esca, epulum ineffabile, panis omnem dulcedinem habens est percipiendus? quoties denique de Deo, deque rebus æternis est audiendum? *Usque quò, piger, dormies? quando consurges è somno tuo?* The- mistocles Hieronem cum equitatu ad ludos Olympicos venientem vetuit certamem spectare. Interrogatus, cur hominem excluderet? Non æquum esse respondit, vt is, qui
maximi

Psal. 99. 2.

Prou. 6. 9.

Ælian.

l. 9. Var.

cap. 5.

Matth. 11.
12.

Prou. 6.
6.

maximi periculi se socium non præbuisset, ad communem conuentum ludicraq; spectacula admitteretur. Neque ad beatam illam societatem admittetur, neque cum Christo regnabit, qui in terris cum illo non vult pati. *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* Cælo vis potiri? vigila; labora; suda; sine fatigatioone sursum non tenditur. Deorsum cadere possunt, non ascendere dormientes, Paralyticum in grabato homines ad Christum, Lazarum Angeli in sinum Abrahamæ portauerunt; pigrum nunquã ad cælum portabunt. Superi omnia laboribus vendunt. Coronam pugna, mercedem labor, præmium merita reportant. Denique *regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.* Non itur illic per rosas, sed per spinas. Nemo sibi imaginetur, in arduis, facilitatem. Qui mollem viam, qui facilitatem sectatur, *facilis descensus Auerni.* Hanc otiosus sedem speret. Æterna beatitudo virtutis est præmium. Pro æterna damnatione non est laborandum. Leuiore Tartara, quàm sidera pretio possunt haberi. Desidia atque otio eò potest perueniri. Licet cetera vitia absint, etiam nihil fecisse, est infernum meruisse. Itaque *vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam*

*entiam, quæ cùm non habeat ducem, nec præce-
ptorem, nec principem, parat in æstate cibum
sibi, & congregat in messe, quod comedat. Tu
quoque, si lapidis, thesauriza tibi thesaurum
in cælo.*

Matth. 6
20.

FINIS.

Omnia ad maiorem Numi-
nis gloriam.

INDEX

INDEX CAPITVM ET PARA- GRAPHORVM.

CAPVT I.

De humana superbia & misericordia diuina,
in Alfonso rege ostensa. Pag. 1.

§. 1. <i>Historia authoritas.</i>	<i>ibidem.</i>
§. 2. <i>Alfonsi fortuna.</i>	2.
§. 3. <i>Alfonsi gratia & gloria.</i>	5.
§. 4. <i>Alfonsi superbia.</i>	8.
§. 5. <i>Alfonsi infelicitas.</i>	14.
§. 6. <i>Alfonsi exemplo cause bellorum & calamitatum ostensa.</i>	18.
§. 7. <i>Alfonsi superbia cum vulgi superbia collata.</i>	21.
§. 8. <i>Superborum difficilis correctio.</i>	24.
§. 9. <i>Superbie fructus.</i>	26.
§. 10. <i>Superbie apex contemptus Dei.</i>	29.
§. 11. <i>Hominum supra Deum sese efferentium superbia.</i>	34.
§. 12. <i>Superborum damna, & humilium lucra.</i>	37.
§. 13. <i>Deus vel hostem suum Alfonsum monens.</i>	39.
§. 14. <i>Immensa Dei misericordia.</i>	41.
§. 15. <i>Militum pietas & duritia principum quorundam.</i>	42.
	§. 16.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 16. *Obstinatorum miseria.* 45.
 §. 17. *Immensa Numinis misericordia.* 50.
 §. 18. *Hominis malitia cum Numinis misericordia collata.* 54.

CAPVT II.

Quam damnosa sit mortalibus auaritia, & indulgentia confessoriorum, in Italo foeneratore monstratur. Pag. 57.

- §. 1. *Historia auctoritas.* ibidem.
 §. 2. *Praua iuuentutis educatio.* 59.
 §. 3. *Auaritia usura mater.* 61.
 §. 4. *Usura iniquitas.* 64.
 §. 5. *Timor restitutionis faciendae impedimentum confessionis.* 68.
 §. 6. *Quam mala sit male confessorij electio?* 73.
 §. 7. *Confitentis male, & male confessionem audientis tragicus exitus.* 74.
 §. 8. *Confessorij & confitentis cura & delictus.* 79.
 §. 9. *Usurariorum malus exitus.* 81.
 §. 12. *Multos esse, qui usuris vel etiam grauioribus contra iustitiam peccatis obstricti non recte confitentur.* 86.
 §. 13. *Exempla factae restitutionis.* 93.
 §. 14. *Remedia contra inusitata lucra.* 96.

CAPVT III.

Luxuria quantum sit malum, & quantorum malorum

INDEX CAPITVM

- malorum causa, puellæ & viduæ historia
docetur. Pag. 101.
- §. 1. *Virtutes vitiorum deformitate spectata,
illustriores apparere.* ibidem.
- §. 2. *Iuuenis oculorum lascinia & vicinia vir-
ginis seductus.* 104.
- §. 3. *Oculorum custodia quàm necessaria?* 110.
- §. 4. *Vitiorum catena.* 113.
- §. 5. *Infamis & miser exitus vanitatis & im-
puritatis.* 118.
- §. 6. *Infamia libidinosorum.* 121.
- §. 7. *B. Mariæ Virginis nomen, reuerentia so-
dalitatis, castitatis motuum, lilia.* 125.
- §. 8. *Impurorum insignia, non lilia, sed cornua.*
129.
- §. 9. *Ira Dei in detentione nauis, & impure
submersione ostensa.* 133.
- §. 10. *Peccati pondus diuinis poenis indicatum.*
142.
- §. 11. *Libidinem nimis inualescentem Dei ex-
emplo puniendam.* 149.
- §. 12. *Impurorum fœditas & multitudo.* 151.
- §. 13. *Luxuriæ remedia.* 156.

CAPVT IV.

Inuidiæ & æmulationis crimen quousque se
extendat, in regis filio parricida demon-
stratur. Pag. 161.

§. 1.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 1. *Inuidi & auari apologus.* *ibidem.*
 §. 2. *Historia author.* 162.
 §. 3. *Soldani felicitas & infelicitas à filiis.* 163.
 §. 4. *Inuidia superbie comes.* 165.
 §. 5. *Inuidia quantum malum.* 167.
 §. 6. *Parricidale facinus inuidie.* 169.
 §. 7. *Quàm deplorandū inuidia malum?* 170.
 §. 8. *Inuidorum exempla è scriptura.* 172.
 §. 9. *Inuidorum frequentia & multitudo.* 174.
 §. 10. *Inuidie malignitas.* 185.
 §. 11. *Crudelissima tyranni inuidia punita, & fidelis ministri charitas laudata.* 188.
 §. 12. *Inuidia quouis supplicio digna; charitas quouis premio & laude.* 196.
 §. 13. *Remedia inuidie alia.* 199.

CAPVT V.

Gulæ & Luxuriæ vitium emendatum, & seuero pœnitentiæ genere à Maria Ægyptiaca castigatum. Pag. 205.

- §. 1. *Authoris authoritas.* *ibidem.*
 §. 2. *Zosimæ profectus.* 206.
 §. 3. *Zosimæ tentatio & curatio.* 208.
 §. 4. *Gulæ vitium, species, & damna.* 220.
 §. 5. *Gulâ Deus cur inimicos suos sinat pinguescere?* 221.
 §. 6. *Quadragesima ieiunium strictè obseruatum.* 224.

B b

§. 7.

INDEX CAPITVM

- §. 7. *Zosimas mulierem incognitam in solitudine reperit.* 226.
 §. 8. *Aegyptiaca Mariae impura vita.* 229.
 §. 9. *Eiusdem conuersio & poenitentia.* 233.
 §. 10. *Mariae Aegyptiaca poenitentiam imitandam esse.* 240.
 §. 11. *Eiusdem mors, & exemplum vincendi tentationes carnis.* 247.

CAPVT VI.

Ira & iracundia, in aliquot historijs exenterata. Pag. 255.

- §. 1. *Ira, quid sit, & an semper mala?* ibid.
 §. 2. *Quae ira bona, quae mala sit?* 257.
 §. 3. *Exempla iuste irascentium.* 260.
 §. 4. *Parentum non irascentium culpa.* 264.
 §. 5. *Quàm male quidam indulgentiam Helii imitentur?* 267.
 §. 6. *Magistratus non irascentis culpa.* 270.
 §. 7. *Concionatorum non irascentium culpa.* 273.
 §. 8. *Ira mala comparatio.* 275.
 §. 9. *Ira mala venialis vel mortalis.* 279.
 §. 10. *Ira effectus.* 281.
 §. 11. *Tragica irascentis historia.* 283.
 §. 12. *Irati & insani comparatio.* 288.
 §. 13. *Patris ira quò se vsque extenderit?* 290.
 §. 14. *Ex ira quanta clades?* 291.
 §. 15.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 15. *Irascentibus omnia plena.* 292.
 §. 16. *Remedia contra iram.* 295.
 §. 17. *An ira & iracundia sint idem?* 297.
 §. 18. *Odiū nihil esse aliud, quā inueteratam iram.* 298.
 §. 19. *Exemplum odij inueterati.* 301.
 §. 20. *Remedia contra iram.* 310.
 §. 21. *Iratus Furia similis.* 314.
 §. 22. *Iratus etiam animā alterius exitium struit.* 315.
 §. 23. *Ira summa exemplum.* 316.
 §. 24. *Ira hominem euertit.* 321.
 §. 25. *Scandalizantium, imprecantium, grafsantium, infanticidarum malitia.* 322.
 §. 26. *Duellorum furiosa ira.* 324.
 §. 27. *Se ipsos occidentium insania.* 327.
 §. 28. *Varij iræ motus etiam probioribus infestis.* 329.

CAPVT VII.

Acediæ natura, damna, remedia, in studioso iuvene ostensa. Pag. 333.

- §. 1. *Acedia quid, & quā periculosum sit vitium?* ibidem.
 §. 2. *Historiæ author & conuenientia.* 336.
 §. 3. *Duorum fratrum diuersi mores.* 337.
 §. 4. *Cur, & quā diuersi in Ecclesia sint homines?* 340.

Bb 2

§. 5.

INDEX CAPITVM.

- §. 5. *Fraterna orationis modus & petitio.* 343.
- §. 6. *Principia & via, quibus peccator solet
conuerſi.* 345.
- §. 7. *Acedia in duritiam & desperationem de-
generans.* 348.
- §. 8. *Dei Patris erga peccatorem exprobra-
tio.* 349.
- §. 9. *Recta fides, dum ſpirat, ſperat.* 351.
- §. 10. *Dei Filij erga peccatorem exprobratio.*
354.
- §. 11. *Extrema pericula ſæpe docent ſapere.*
356.
- §. 12. *Correctio fraterna.* 358.
- §. 13. *Diuina miſericordia fiducia.* 360.
- §. 14. *Quantum proſit, alterum admonere?*
362.
- §. 15. *S. Spiritus ſuauiſſima conſolatio.* 364.
- §. 16. *Hiſtoriæ ſuperioris documenta.* 366.
- §. 17. *Nec ſine ſpe, nec ſine timore viuendum.*
370.
- §. 18. *Acediam omni ſtudio excutiendam.* 373.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Prior numerus Caput, posterior Paragraphum denotat.

- A** Bimelech innocens mors 8. 15.
Abiurare Deum & Diuos quā impū & periculosum? 6. 23.
Absalom remulentum Amnon occidens etiā animum eius occidit. 6. 26.
Abundius martyr in cloacam missus. 1. 9.
Acedia quid sit, & cui virtutis opposita. 7. 1. *Eius filia,* 7. 17. *Remedia.* 7. 18. *seq.*
Acerbi qui sint? 6. 8.
Achitophel se ipsum occidens. 6. 27.
Aethonis cornua. 3. 8.
Aculeus fortis mira. 6. 1.
Acuta ira qualis? 6. 18.
Admonitionis incapax acediosus. 7. 4. *seq.*
Adulatorum damna. 1. 4.
Adultera infamata à demone. 3. 8.
Adulterum occidit Laodice. 3. 12.
Adulterio iuncta mors Spen-sippi. 3. 6.
Aegidij pro castitate remedium. 3. 7.
Aemulatio quando bona, quādo mala? 4. 5.
Agave prolis sua interfecitrix. 6. 9.
Ajax Saulis imago. 6. 27. *ex inuidia se occidit.* 4. 10.
pra furore porcos pro hominibus adspexit. 6. 9.
Alapa curatus demoniacus. 3. 3.
B. Albertus Resutianus naufragij metu conuersus. 2. 13.
Album & atrum in vulu gerentes femina superba. 3. 1.
Alcibiades quā turpiter mortuus? 3. 10.
Alexandri M. arrogantia. 1. 4. *inuidia.* 4. 9.
Alfonsi regis felicitas. 1. 2. *sterilitas, ibid. diffidentia in Deum, & princeps consiliū. ibid. abstinentia & mira munificentia.* 1. 3. *Superbia à Deo castigata.* 1. 5. *Superbia diabolica.* 1. 10. *seqq.*
Bb 3 *imi-*

INDEX RERV

- Imitatores.* I. II. obdura-
 tio erga monitiones. 1. 13.
 seqq. penitentia. 1. 17. Im-
 perator Rom. electus. 1. 3.
*Altissimo altiores esse qui de-
 line?* I. 10.
Aman impatientia exemplū.
 2. 28. quā superbus? 1. 9.
*Amaroso poculo furiatu se
 occidit Lucernus.* 5. 11. pe-
 rijt Lucullus. 3. 11.
*Ambitio in militia quam no-
 xia?* 1. 6. Ambitio & aua-
 ritia omnis mali materia.
 2. 1.
Amicitia constans. 4. 11. ma-
 le fundata. 2. 7. Eius simu-
 lator insidiosus. 6. 23.
Anacreon sua acino perijt. 5. 4.
Ancillarum invidia. 4. 9.
*Andronicus Imp. cur ceruorū
 cornua proposuerit.* 3. 8. in-
 monentem quam fuerit cru-
 delis? 1. 15.
Andebantus rex vino perijt.
 5. 4.
Angelus militi apparens. 1. 13.
 Zosimam mittit alio, & di-
 scat humilis esse. 5. 30.
*Angeli Lazarū in sinū Abra-
 ha portantes.*
Angelis pares esse oportere so-
 dales. B. V. 3. 71.
Anguilla ē crinibus nata. 6. 21.
*Anna Didonis soror se occi-
 dens.* 6. 27.
Annibalis exitium luxur. 3. 10.
Antaeus cadentium typus. 5. 3.
Antichristi superbia. 1. 10.
 & 11.
*Antigoni liberalitas inuidio-
 sa.* 4. 9.
*Antiochus rex ob adulterium
 occisus.* 3. 12.
*Ancipatro cur inuiderit Ale-
 xander M.* 1. 4.
*Antisthenes hosti delicias
 optauit.* 3. 3.
*Apollo Marsyam cur excoria-
 rit?* 1. 10.
*Aqua idoli se adspergi quam
 agre tulerit Valentinia-
 nus?* 5. 11.
*Aquas calcas Maria Aegy-
 ptia.* 5. 11.
*Arbori fissa manus cur infer-
 uerit Victorinus?* 5. 10.
*Arcesilai contra luxuriosos
 dictum.* 3. 13.
*Archidamas nimia clementia
 qualis censor?* 6. 6.
*Architas quantum ira mode-
 rator?* 6. 16.
Aristas cornua. 3. 8.
 Arra

ET VERBORVM.

- Aristippi de Violatis festis dictum.* 5. 11.
Arrogans quis sit? 1. 4. *Deo*
Et hominibus odiosus. 1. 11.
Arrogantia penitentia impedimentum. 1. 16.
Arabani facinus Et obitus. 1. 5.
Asineus stramenti amator. 7. 1.
Aspectus incautus quam perniciosus? 3. 2. seq.
Affandus cur Dissipatus innocens? 1. 15.
Astrologia Vanitas. 1. 10.
Athamas sua prolis interfector. 6. 9.
Athenodorus philosophus quam Augustocharus? 6. 16.
Avaritia quid sit? 2. 3. *cæcos facit.* 2. 4. *eius vitanda modis.* 2. 14. *mala.* 16. *hydrops.* *ibid.*
Avaritia Et ambitio omnis mali materia. 2. 1. *eius Variæ species.* 2. 3.
Avari Et inuidi fabula. 4. 1.
Avarus Et eius fautor à damone raptus. 2. 7. *quam infelix stultus, Et incorrigibilis?* 2. 9. *Nam per damones auellus.* 11. *quam multiplex?* 2. 12.
Augustus iram moderari quomodo doctus? 6. 16.
Aula qua pudicitiam habuerit pro rusticitate. 3. 8.
Aurea cornua qui gestent? 3. 8.
Aures Deo Vocanti non claudenda. 1. 8.
Autothanati quam multi? 6. 27.
B *Abys tibia victus à fratre.* 1. 10.
Batica cur castigata? 1. 5.
Belluam ex homine ira facit. 6. 2.
Bellorum causa quando sint principes? 1. 6.
Belluina vitia quanta sint? 3. 6.
Belluina cur dicatur carnis voluptas? 3. 8.
Bestiam ex homine facit ira. 6. 9.
Bestiis similes facit libido. 3. 6.
Bionis de avari miseria dictum. 2. 14.
Blanca S. Ludouici filia cui in matrimonium data? 1. 3.
Blasphemia horrenda Alfonsi. 1. 10. *indoctorum.* 1. 11.
Bonam etiam esse iram. 6. 1.
Bontas mira Dei. 1. 13. *sequo*
Bonis cur mali in Ecclesia mixti? 7. 4.
Bb 4 Breuem

INDEX RERV

Breuem iram esse oportere.

6. 20.

Brutus in filios ira & iustitia.

6. 3.

Cacca ira quae 6. 2. Caci
catuli ira qui. 6. 9.

Cacus cacum ducens. 2. 6.

Cacos facit auaritia. 2. 4. &
superbia. 1. 4.

*Calius iratus, quod ad iram
non irritaretur.* 6. 15.

Calo qui excludantur? 7. 18.

*Casarius quis, & quo tem-
pore scripserit.* 3. 2. eius
mors. 1. 5.

Cain Abeli cur inuiderit. 4.

4. seruus fidelis. 4. 11.

Casus se pro loue habuit. 1. 10.

Calamitates Alfonsi superbia
1. 5.

C. Caligula quanta inuidia.
4. 9.

*Calumniâ matrimonium dis-
sipatum.* 4. 9.

Cambysis furor. 6. 21.

Cancer quomodo ostrea capter.
5. 2.

Canis similis ira. 6. 1. & 8. seq.

Canis Aesopiscus auari imago.
2. 14.

*Canonicatum cur deseruerit
Philippus Alfonsi frater.*

1. 31.

Cantilenis turpibus tentata

Maria Aegyptiaca. 5. 9.

*Cantharides inuidia Symbo-
lum.* 4. 13.

*Captum quanto pretio libera-
rit Alfonsus.* 1. 3.

Carnis vitium quàm turpe?
3. 6. tentationes quomodo
pellende. 5. 11.

*Carnis esus licitus & tempe-
ratus.* 5. 10.

Carniuora ira qualis. 6. 20.

Caroli V. conuersio à milite.
1. 15.

Castitas lilio comparata. 3. 7.

Casus quibus utilis? 1. 17.

Catena vitiorum. 3. 4.

Catenatus diabolus quis? 4. 3.
& 4. 5.

*S. Catharina Senensis pecca-
toris factorem sensit.* 3. 8.

Causa leues grauis ira. 6. 11.
& 6. 8. seqq.

Centauro libidinosus similis.
3. 8.

*S. Cerbonij corpus à pluuia ho-
noratum.* 3. 9.

*Ceruorum cornua cur Andro-
nicus in foro fixerit?* 3. 8.

*Chanaan cur, & quo modo
maledictus.* 5. 11.

*Chares ob Cyrum vulneratum
quàm*

ET VERBORVM,

- quàm superbus? 1. 10. nentis. *ibid.*
- Charilli vituperata clemen- Cleobuli de inuidia dictum. 4. 12.
- tia. 6. 6.
- Charitas inuidia aduersa. 4. Cleomenis insania in alios & se redundans. 6. 8.
9. cur ladatur ab inuidia. 4. 5. excludit inuidiam. 4. Cleopatra sua necatrix. 6. 27.
12. eius fructus gaudium. Clericus amator. 3. 2.
7. 1. qua ei vitia opponan- Cloaca occisi martyres. 1. 9.
- tur. *ibid.* cloaca Feliculam virginem non inquinans. 3. 8.
- Childericus cibo perijt. 5. 4. Cœnans perijt Domitius. 5. 4.
- Christi memoria vitis contra Cogitationes turpes illico ex- tentationes. 3. 13. pro ho- cutiendas esse. 5. 11. & 3. 13.
- minibus labor. 1. 14. in con- Colloquij p̃y desiderium. 5. 7.
- cionando feruor. 6. 7.
- Christiana virgo & xori legiti- Collum gruis cur optatū? 5. 10.
- ma ne substitueretur Deus Concionatores necesse est esse prouidit. 1. 3. Vehementes. 6. 7.
- Christum inuidia occidit. 4. 9. 8. Concordia corpus è cloaca
- Cibi lautiores & paratiores extractum. 1. 9.
- gula instrumentum. 5. 4. Concordia per temperantiam
- Cibus vilis etiam intempe- procuranda. 5. 5.
- ranter sumi potest. 5. 10. Concupiscentia motus quàm
- Cibo se volens occidit Septi- seuerè punitus à Victorino. 5. 10.
- mius Imp. 5. 4. & alij. *ib.*
- Ciuscuius tota ob vnius libidi- Confessarium qui mutant? 2.
- nem perdit. 3. 10. 5. qui male agat, *ibid.* &
- Clades ab ira quanta? 6. 14. seq. qui nolit agere apud
- Claudius Caesar quàm intem- diuites? 2. 8.
- perans? 5. 4. ira sua excu- Confessarij qui Orco digni? 2. 12.
- sator. 6. 18.
- Clementia Dei admirabilis. Confessariorum inuidia. 4. 9.
1. 13. seqq. hostes suos mo- dolor ob impœnitentiã. 1. 16.
- Bb 5 Confessio-

INDEX RERVM

- Confessionis sacramento abusers* 2. 12. *quàm sacrilegè cõtaminent impura mulieres.* 3. 6.
- Conscientia quàm acres stimulos habeat.* 7. 7. & 2. 5.
- Contentus rerum humanarũ inuidiam domat.* 4. 13.
- Contraria iuxta se quo modo ponant superba.* 3. 1.
- Conuersio tempore belli quàm necessaria.* 1. 18. *Eam qua adiuuent in peccatore.* 7. 5. *seq. quo modo Deus dirigat.* 7. 16.
- Conuiuium infaustum?* 2. 7.
- Coquorum luxuriosa industria.* 5. 4.
- Cornibus infames.* 3. 8.
- Cornua peccatorum* & *Altaronis.* 3. 8.
- Corruptio fraterna.* 7. 2. & 7. 11.
- Corrigere Velle Deum, summa est superbia.* 1. 10. *seqq.*
- C. Cotta ante diem triumphimortuus.* 1. 5.
- Cratetis ephemeris.* 1. 4.
- Creationis beneficium ingrato exprobratũ.* 7. 8.
- Creta Venenatis caret.* 4. 9. *solum phalangũ Venenũ habet.* *ibid.*
- Crines in angues quo modo vertantur.* 6. 21.
- Crudelis mater.* 3. 9.
- Crudelitas Andronici erga monentem.* 1. 15.
- 8. Crucis festum celebratum.* 5. 8.
- Crux Christi ab Heracleio Imp. quomodo ferri debuerit?* 1. 12.
- Cultus a iusni promotor Alfonso.* 1. 3.
- Cyri Vultus quanti estimatũ?* 1. 10.
- D** *Aemon adulteram ingamat.* 3. 8.
- Demoniacus alapa curatus.* 3. 3.
- Damnationem eternam alteri ex odio procurans.* 6. 23. *ea annuntiata homini in hac vita non esse desperandum.* 7. 9.
- Dauid oculis deceptus.* 3. 2. *seq. aspectu mulieris victus.* 3. 12. *Zelus iustitiae.* 6. 3. *cum Goliath duellum curlicitum.* 6. 26.
- Debiti solutio an excusetur oblivione.* 2. 12.
- Dei mira clementia hostes suos monentis* 1. 13. *seq.*
- Dei & diaboli quàm diuersa* *via?*

ET VERBORVM.

<i>Via?</i>	7. 6.	<i>eius peccante.</i>	6. 6.
<i>Deo se aquant superbi.</i>	1. 10.	<i>Dionysius ex rege Iudi mode-</i>	
<i>immo praferunt. ibid. &</i>		<i>rator.</i>	1. 5.
<i>seqq.</i>		<i>Discordia quid sit?</i>	6. 8.
<i>Deos qui se homines appella-</i>		<i>Dyspatius quantum pericli-</i>	
<i>runt?</i>	1. 10.	<i>tatus ob monitionem.</i>	1. 15.
<i>Deus pulsans non excluden-</i>		<i>Dissidium ortum ex prodiga-</i>	
<i>das.</i>	1. 8.	<i>litate.</i>	1. 5.
<i>Delicias hosti optauit Anti-</i>		<i>Diustiarum mala.</i>	2. 14.
<i>sthenes.</i>	3. 3.	<i>Diuitis miseranda mors.</i>	2. 11.
<i>Demosthenem quid à Thaide</i>		<i>Diuitum luxus & miseria.</i>	
<i>absterruerit.</i>	3. 13.		2. 2.
<i>Desiderium colloquendi cum</i>		<i>Doctrina Alfonsi.</i>	1. 3.
<i>eremita.</i>	5. 7.	<i>Dolere de alterius bono, quo</i>	
<i>Desperandū nulli quantum-</i>		<i>modo sit inuidia.</i>	4. 5.
<i>uis magno peccatori.</i>	7. 16.	<i>Dolor inuidentis.</i>	4. 10.
<i>Desperatio auari.</i>	2. 11.	<i>Dominū se & Deum qui pri-</i>	
<i>Desperans ob ignorantiam re-</i>		<i>mus vocari? 1. 10. qui eum</i>	
<i>rum spiritualium.</i>	7. 9.	<i>secuti? ibid.</i>	
<i>Desperati qui se ipsos ad ge-</i>		<i>Domitianus se Deum vocari</i>	
<i>hennam mittunt.</i>	6. 27.	<i>voluit.</i>	1. 10.
<i>Diabolus quis catenatus.</i>	4. 3.	<i>Domitius incensa perijt.</i>	5. 4.
<i>& 4. 5. Voluit à Christo</i>		<i>Ducum inuidia.</i>	4. 9.
<i>adorari. 1. 10. Inuidia au-</i>		<i>Duellorum furor & malicia.</i>	
<i>ctor & exemplar. 4. 5. im-</i>			6. 26.
<i>puros insidet. 3. 3. Eius via</i>		E <i>Breitas castitati inimi-</i>	
<i>quam Deo aduersa? 7. 6.</i>		<i>ca. 5. 9. car procure-</i>	
<i>Diabolicam vindictam odium</i>		<i>tur à nonnullis?</i>	5. 4.
<i>parit.</i>	6. 24.	<i>Edaces qui?</i>	5. 4.
<i>Dido se ipsam occidit.</i>	6. 27.	<i>Eduardi regis auaritia & pæ-</i>	
<i>Diogenis patientia. 6. 1. per-</i>		<i>nitentia.</i>	2. 13.
<i>cussiens pedagogum puero</i>		<i>Educans malè paruos pæna</i>	
		<i>dignus.</i>	

INDEX RERVM

<i>dignus.</i>	6. 6.	<i>cognoscit.</i>	3. 8.
<i>Educatio mala. 2. 2. parentum</i>		<i>Excellentia signum inuidiam</i>	
<i>culpa.</i>	4. 3.	<i>paci.</i>	4. 13.
<i>Effectus ira.</i>	6. 20.	<i>Exclusio Stilis.</i>	5. 9.
<i>Egenis non dare quantū ma-</i>		<i>Excusationes friuola & sura-</i>	
<i>lum? 2. 13. seq.</i>		<i>riorum.</i>	2. 5.
<i>Elia zelus.</i>	6. 3.	<i>Exempla inuidorum.</i>	4. 9.
<i>Ephemeris Crateris.</i>	1. 4.	<i>Exercitum musca lacerant.</i>	
<i>Epicureos cur pauci deserant?</i>		<i>1. 5.</i>	
<i>3. 13.</i>		<i>Exitia mulierum.</i>	3. 13.
<i>Episcoporum repidorum nau-</i>		<i>Ezechia zelus.</i>	6. 6.
<i>scam habet Deus.</i>	7. 1.	F <i>Acies castitate pulchra,</i>	
<i>Epitaphium feminarū man-</i>		<i>deformis libidine.</i>	3. 10.
<i>suetarum.</i>	2. 28.	<i>Faciem suam videns iratus,</i>	
<i>Epulo quanto infelicior fuerit</i>		<i>sariatur.</i>	6. 9.
<i>Lazaro? 1. 12. eius misera</i>		<i>Familiaritas feminarum lu-</i>	
<i>infelicitas. ibid.</i>		<i>brica.</i>	3. 2.
<i>Eremita zelus. 1. 16. ei ange-</i>		<i>Familiarum duarum inte-</i>	
<i>lus apparens. ibid. Virtus</i>		<i>stinum odium.</i>	6. 19.
<i>& auctoritas in monendo</i>		<i>Felscula Virginitatis constantia.</i>	
<i>rege. ibid.</i>		<i>3. 8.</i>	
<i>Eremitica Vita Maria Aegy-</i>		<i>Femina à Viris, non Viri à fe-</i>	
<i>ptiaca.</i>	5. 9.	<i>minis regendi.</i>	3. 13.
<i>Eruca libido comparatur.</i>	3. 5.	<i>Ferdinandus infans cur mor-</i>	
<i>Eua aspectu peccauit.</i>	3. 3.	<i>tuus?</i>	1. 5.
<i>Euadne sui necatrix.</i>	6. 27.	<i>Feritas quid sit?</i>	6. 8.
<i>Eucharistia quanta subinde</i>		<i>Festinata ira perniciofa.</i>	6. 9.
<i>irreuerentia exhibeatur? 1.</i>		<i>Festis diebus quinam excessus</i>	
<i>11. eius desiderium in Ma-</i>		<i>fiant?</i>	5. 11.
<i>ria Aegyptiaca.</i>	5. 9.	<i>Filii ira qua?</i>	6. 9.
<i>Eumenidum descriptio.</i>	6. 21.	<i>Filius simplex despectus, super</i>	
<i>S. Euthymius factorem peccati</i>		<i>omnes fratres euectus.</i>	4. 3.
		<i>seqq.</i>	<i>Filij</i>

ET VERBORVM.

- Filiū Dei apparitio* & erga *Fuluū in filium ira.* 6. 3.
peccatorē exprobratio 7. 10. *Funerum quattuor causa fu-*
Filiū à matre occisi, nuptias *ror.* 6. 11.
ambiente. 3. 9. *Furere amantes turpiter.* 5. 11.
Filiorum nimius amor. 6. 4. *Furor Cambysis quàm noxiu?*
seq. filijs iuste iratis paren- 6. 21.
tes. 6. 3. *Furor oculos cecans.* 6. 9.
Filius male educatur. 4. 3. *Furtorum Varii genera.* 2. 12.
rentis exitium. 4. 4. *Filius* **G** *Abriel Angelus cur liliū*
à patre irato occisus. 6. 11. *gestet?* 3. 7.
Fingens insaniam Verè insa- *Galli sacerdotes quales olim.*
nus factus. 6. 3. 3. 13.
Flamma qua citò exstingua- *Gallus ficta insania Verè in-*
tur? 6. 18. *sanus.* 6. 3.
Flori comparata castitas. 3. 7. *Garrulentum in templo im-*
Fœcundi cur pauperes? 1. 2. *pietas.* 1. 11.
Fœnerari est occidere. 2. 4. & *Gaudium inane ludæorum.* 3.
latrocinari. ibid. 4. seq.
Fœtor peccati. 3. 5. seq. & 3. 8. *Gaudium charitatis fructus.*
Forma periculum. 3. 2. 7. 1. *qua ei vitia sint oppo-*
Formica imitanda. 7. 18. *sita?* 7. 1.
Fortuna exempla. 1. 5. *Gaudendum non est in alte-*
Forum cornibus ceruorum in- *rius malis.* 4. 10.
famatum. 3. 8. *Gaudendum non dolendum de*
Fratres duo Valde dissimiles. *proximi bonis.* 4. 9.
7. 2. seqq. *Gehenna rimenda ob quos?* 6.
Fratrum inuidia. 4. 9. 21. seqq.
Fuga & utilis contra luxuriam. *Gelonis sepulchrum ex inui-*
3. 13. *dia destructum.* 4. 9.
Fugere à Deo nemo potest. 3. 9. *Gloria mendacis Vanitas.* 1. 4.
Fulmina meuentes & sper- *Gloriatio vulg. pessima.* 1. 7.
nentes. 1. 17. *Grassatores nocturni crudeles.*
6. 19. *Gruis*

INDEX RERVM

- Crus collum cur optatū?* 5. 10.
Gula vitium multis noxium.
 5. 11. *damna.* 5. 4. *species*
 ibid. tentatio. 5. 9.
Gustā idoli gladio ē veste ex-
scindit Valentinianus. 5. 11.
H *Aerodum spes* & *obli-*
 gatio. 2. 12.
Harens infania prodigiosa.
 6. 8.
Henricus Hispanus infans no-
lens fratris manus osculari
exilio luit. 1. 9.
Helena Troia exitium. 3. 13.
Heli nimis in filios indulgen-
tia. 6. 4.
Heliogabali turpis mors. 3. 10.
Heraclides cibi & *potus quā*
capax? 5. 4.
Heraclitus de temperantia in-
dicium. 5. 5.
Heraclius Imp. superbis vesti-
bis non potuit crucem ultra
ferre. 1. 12.
Hercules seipsū occidit. 6. 27.
 eius exitū Desanira. 3. 13.
Herodes se ipsum occidit. 6. 27.
 invidia in Christum stimu-
 latus. 4. 9.
Herodorus quantum edere &
 bibere potuerit. 5. 4.
Hippocratis de obesitate iudiciū.
 5. 4.
Hirco similis libidinosus. 3. 5.
 seq. & 3. 6.
Homicida quis? 2. 28.
Homicidia ē fornicatione. 3. 4.
Honoris appetiti excessus. 1. 9.
Humilitas invidia inimica.
 4. 12.
Humilitas & *humiliū fru-*
 ctus. 1. 12.
Humiliatis parit in bello
 Deus. 1. 7.
Hungari quantum honorē no-
 mini Maria habeant. 3. 7.
Hyperida discipulus. 1. 10.
Hydropis similis auaritia. 2. 14.
I *actantia Vanitas.* 1. 16.
lactatorum mores. 1. 4.
Ianua clausa templi & *celi*
 quibus. 5. 8.
Idolis similes obdurati. 1. 15.
Ieiuniū eremitarū quā stri-
 ctum? 5. 6. *Maria Aegyptiaca.*
 5. 9. *ieiuniū impatientes, qui*
 maximē eo indigent. 5. 4.
Ieremia ira. 6. 3.
Ignoscentis mirū exemplū. 4. 11.
Illustrationes quales peccato-
 ri viles. 7. 5.
Imaginatio stulta de absolu-
 tione. 2. 7.
Impatientia etiam proborum
 quales? 6. 28.
 Imperio

ET VERBORVM.

- Imperio excidit superbia.* 1. 5.
Impiorū querela contra Deum. 1. 11.
Impenitentes. 5. 10.
*Impudentia extrema magni-
 endo.* 3. 9.
*Impudicitia à qua aula exu-
 larit?* 3. 8.
*Impura Maria Aegyptiaca
 vita.* 5. 8.
*Indulgentia Heli in filios quā
 grauis?* 6. 4. *Et aliorum
 parentum seqq.*
Indurata puella quadam. 3. 12.
Infamia ex luxuria orta. 3. 6.
Ingluties quanta hominū 5. 4.
*Ingrato beneficia Dei Patris
 ac filij exprobrata.* 7. 3. *seqq.*
Inimicitia quid sit. 6. 8. *eius
 tragicus exitus.* 6. 19.
*Inimico conciliato an creden-
 dum?* 6. 23. (3. 13.
Initia peccati citò elidenda.
*Iniustorum Varietas Et mul-
 tudo.* 2. 12.
Inordinata ira quae 6. 9.
*Insania Et ira quàm sint simi-
 les.* 6. 10. *seqq.*
Insanire cepit fingens insaniam
6. 3. sespum ludere alius. 6. 8.
*Insanus ob gaudium factus
 quis.* 1. 10.
*Insidia secta simulatione ami-
 citia.* 6. 23.
Intempestiue comedentes. 5. 4.
Interamna qualis Urbis? 6. 19.
*Intrare qua non potueris in
 templam?* 8. 5.
Inuidi Et auari fabula. 4. 1.
Inuidia quid sit. 4. 4. *eius ex-
 empla, ib. Et 4. 8. differen-
 tia.* 4. 5. *mater doloris.* 4. 10.
coniugio noxia. 4. 9. *quid Et
 cui virtuti opposita.* 7. 1.
Inuidia descriptio. 4. 13. *sedes
 ubique.* 4. 9. *fructus.* 4. 5.
remedia. 4. 12. *seqq.*
*S. Ioannes Baptista ob conui-
 nium interemptus.* 5. 11.
loco irritari quosdam. 6. 15.
Ionas è nauis missus. 3. 9.
Ionatha cur iratus Saul? 6. 3.
*Iordanem transit sicco pede
 Maria Aegyptiaca.* 5. 15.
*Iosepho cur fratres inuide-
 rint?* 4. 4.
lones qui se vocarint? 1. 10.
Iouinianus cibo perijt. 5. 4.
*Iracundia quo modo differat
 ab ira.* 6. 17.
*Ira Davidis, Elia, Ieremia,
 Ezechia.* 6. 3.
Ira diuersa genera Et gradus.
*6. 8. Malitia 6. 9. Genialis
 Et mortalis, ibid. descriptio,
 compa-*

INDEX RERV

- comparatio. Vis & effectus.* 6. 8. *species varia.* 16. 18. *effectus.* *ibid.* *varij motus & effectus.* 6. 28. *Quid sit, & an semper mala,* 6. 1. *ei*
utilitas, *ibid.* *seqq.* *remedium mora.* 6. 16. *exemplū.* 6. 19.
Ira diuina exempla. 6. 3.
Irati qui noluerint aliquid agere. 6. 16.
S. Irenaeus martyr in cloacam missus. 1. 9.
Judas ridiculè decepti de Messia. 3. 4. *seq.*
Judicium temerariū de principibus. 1. 6. *seq.*
Juliani Apostata in suos duces ingratitude crudelitasq. 5. 11.
Iusta cuique sua ira videtur. 6. 20.
Iuuenes profusi. 2. 14.
L *abor acedia remedium.* 7. 18.
Lacrymarum auctor S. Spiritus. 7. 18.
Laodice maritum adulterum occidit. 3. 12.
Lapidei obdurati. 1. 15.
Lapsi fortius resurgunt. 5. 3.
Latrones sunt facinorosi. 2. 4.
Laureana adis ablatu lapis, ex pietate poenam peperit. 2. 12.
Lauiores cibi gula obiectum. 5. 4.
Lauitia ciborum cauenda. 5. 4.
Lazarus humilis quanto felicior fuerit superbo epulone. 1. 12. *cur non saturatus.* 5. 5. *ei*
felix miseria. 1. 12.
Legislatores varij. 1. 3.
Leo sepulchrum Mariae Aegyptiaca fodit. 5. 11.
Leonis affecta hostis ad singulas rheumatis guttas parant occidere crudelitas. 6. 20.
Lex de non statim puniendo. 6. 16.
Liberorū mala educatio. 2. 2.
Tibido faciem mutat, 3. 10. *ei*
mala. 3. 4.
Libidinosus hircos similis. 3. 5. *seq.* & 3. 8. *li*
quibus bestijs sint similes? 3. 6.
Lilium cur Angelo Gabrieli appingatur. 3. 7. *castitate comparatur.* *ibid.*
Locrenses vindicta feroces. 6. 20.
lo. Lorinus quis, & quantus. 2. 1.

Lucetina

ET VERBORVM.

- Lucetius amatorio poculo pe-*
rjt. 5. 11.
Luciferi superbia. 1. 10.
Lucretia sui necatrix. 6. 27.
Luculli mors amatorio poculo
procurata. 3. 11.
Ludovicus Romanus quis fue-
rit. 4. 2.
Luxuria quid sit. 3. 1. cur a-
varitia iungatur. ibid.
quantum malum. 5. 4. por-
co expressa. ibid. eius dama-
na in ciuitatem & alios.
3. 10. modi. 3. 12. et vacan-
tes qui occisi. 7. 1. & remedia.
3. 13. *Luxuria in vino* 5. 9.
Luxus iniustus a parens. 2. 6.
M *Achomet seruus fidelis.*
4. 11.
Magdalena cur dicta pecca-
trix? 3. 6.
Magistratus punire debet lu-
xum & luxuriosos. 3. 11.
Mala ira quai 6. 2. & unde.
ibid.
Mali morte profunt. 6. 19.
Malis cur boni misti. 7. 4.
Manichae omnem iram malā
vocarunt. 6. 1.
Manus osculari nolle puniri.
1. 9.
Mardochai constantia. 1. 9.
Maria Dei mater aduocata
Maria Aegyptiaca. 5. 9.
Maria nomen Hungari hono-
ris ergo non imponunt alijs
feminis. 3. 7.
Maria crudelis Vidua. 3. 9.
Maria Aegyptiaca Vita impu-
ra. 5. 8. & penitentia ini-
cium 5. 9. seqq.
Marij felicitas & infelicitas
1. 5.
Marsya superbia contra Apol-
linem. 1. 10.
Mater crudelis. 3. 9.
Matrimonium calumnia dis-
sipatum. 4. 9.
S. Maximianus navim fractā
sustinet. 3. 10.
Maximius Imp. superbia. 1. 9.
Medicus a sanatis pro Deo ha-
bers voluit. 1. 10. *Medico-*
rum inuidia. 4. 9. ijs si-
miles confessarij. 2. 6.
Mel lonarba & alijs noxium.
3. 2. mellis gustus intempe-
ratus. 5. 10.
S. Mellonia Imperatori impu-
ro factorem exprobrat. 3. 8.
Memoria Christi & alijs con-
tra tentationes. 3. 13.
Mendicorum inuidia. 4. 9.
Menecrates se louem vocari
se
velu.

INDEX RERVM

- Soluit.* 1. 10. *esse debere.* 6. 20.
Mensa seruiens, non conscientia. 2. 70. *Mortua in actu peccati tur-*
Meretrix quam ignominiose 3. 10.
Virgo vocetur. 3. 6. *etiam in-* *motus ira qualis?* 6. 5.
fidia. 3. 20. *Moyſis iuſta ira in aliquos*
Meſſias Iudaorum puella fa- *exemplis.* 63.
ctus. 3. 5. *Mulieres ſe ipſa occidentes.* 6.
Metallorum foſſoribus ſimiles 27.
auari. 2. 14. *Mulierum exitia quarū* 3. 13.
Metamorphoſis impurorum. 11. ſeq. *Multitudo luxurioſorum.* 3.
 3. 10. *Mundū in quo corrigere vel-*
Miles ſanctus Petrus Martini *lent impij.* 1. 11.
 1. 13. & 3. 15. *impium ibi pi-* *Munera caſtitati inſidiantia*
iſſimus. 1. 13. 3. 2.
Militia vita hominū. 5. 2. *Manſuetudo mira Alphonſi.*
Miſericordia Dei immenſa. 1. 3.
 3. 17. ſeq. 1. 13. ſeqq. *Muſca pulchritudinis quid.*
Miſerum eſt inuidere. 4. 4. 3. 1. *Muſca exercitiū occi-*
Monſtro diuina. 1. 13. ſeqq. *dentes.* 1. 5. *lucidis ſimiles.*
eius impatientes. 1. 15. & 4. 10.
 7. 4. *Muſus inuiſtus.* 4. 13.
Morbi peccatoribus ſittles. 7. **N** *Abuchodonosor conuer-*
 6. ſeq. *ſus.* 7. 16.
Morbo graui punia calum- *Naufragij metu conuerſus a-*
niatrix. 4. 9. *uarius.* 2. 13.
Mors peſſima impurorū. 3. 6. *Nauis à curſu impedita.* 3. 9.
miſeranda diuitum. 2. 11. *demonibus plena auarum*
haredibus grata. ex intē- *rapti.* 2. 11. *fracta nō mer-*
perantia. 5. 4. *mors malo-* *ſa ob S. Maximianū.* 3. 10.
rum reſp. Græciſ. 6. 19. *Nauem oneratam trahit*
Mortalem iram mortalium *S. Siluanus.* 3. 9.
 9. *Nauis*

ET VERBORVM.

*Nauseam tepidorum quantā
habeat Deus.* 7. 1.

Nubere quam Vri prestat. 1. 3.

O *Bduratorum ceruix.*
1. 15. *pāna.* 1. 16.

Obesos morbis obnoxios. 5. 4.
pro palastra. ali. 55.

Oblitus an debitum excuset.
2. 12.

*Obsidio Urbis per muscas im-
pedita.* 1. 5.

Occidētes se ipsos insani. 6. 8.

Occidere est fanerari. 2. 4.

*Occidere corpus & animam
qui possint.* 6. 21. *qui solē-
ant.* 6. 25. *seq.*

Occisi in ipsa libidine. 3. 10.

*Oculus à furore conturbatus,
quis.* 6. 9. *oculum erui sibi
rogat inuidus.* 4. 1. *oculorū
licentia quantum obsit.* 3.
2. *seq.* *oculus quid maxime
perspicuos faciat.* 4. 13. *e-
os parentibus & fratribus
eruit inuidia.* 4. 6.

Officium confessorij. 2. 8.

Olerū esus inemperatus. 5. 10.

Onus quantum peccati. 3. 9.

Opera Dei irreprehensibilia.
1. 10. *& seq.*

Opificum inuidia. 4. 9.

Orans à terra lenatur Maria

Aegyptiaca. 5. 7.

*Oratio fratris pro fratre con-
uertendo.* 7. 5.

Ordinata ira quae? 6. 9.

Orestis insana ira. 6. 8.

Ormuziana Urbis descriptio.
4. 2.

Oromedontis iugum. 1. 16.

*Osculandos pedes prabere im-
peratoris vitio Versum.* 1. 9.
*osculari manum velle exi-
lio punctum.* *ibide.*

Ostrea aperta capiuntur. 5. 2.

Orthonis imp. penitencia. 5. 10.

Otiosus quid agat. 3. 2. *de-
moni expositus.* 7. 17. *eius
descriptio.* 7. 2. *seq.*

P *Aedagogū loco pueri ce-
dens Diogenes.* 6. 6.

Pandora exitiū mundi. 3. 13.

Paradisus gula clausus. 5. 11.

Paralytico qui similes. 7. 18.

*Parascenes dies luxuria & io-
latus quo duxeris?* 3. 12.

Parentes filijs rustè irati. 6. 3.
seq. *non irari quam gra-
uiter peccent?* 6. 6.

Parēs paribus cur ruideant?
4. 4.

Parsimonia cibi mira. 5. 6.

Partita quid sint & unde.
1. 3.

INDEX RERVM

- Partem ridiculum Indaa.* 3. 5.
Partus cur Vocetur & fura. 2. 4.
Parvulum cur dicatur occidero invidia? 4. 4.
Pater celestis ingrato beneficia exprobrans. 7. 8.
Pater filium in ira occident. 6. 11.
Patientia Dei in peccatoribus sustinendus, monendus, Vocandus. 1. 13. seqq.
Patientia Diogenis. 6. 1.
Pauperibus quantas largitiones fecerit Alfonsus. 1. 3. succurrendum. 2. 4.
Pauperum superbia odiosa. 1. 7.
Peccati impudens defensio. 3. 4. pondus. 3. 9. seq.
Peccatorem quomodo conuertat Deus? 7. 16.
Peccatores magni minus penitentia volunt agere, quam sanctissimi quique. 5. 4.
Peccatrix cur dicta Magdalena? 3. 6.
Pedes osculandos prabere imperatori superbum. 1. 9.
Pensio translata seditionis causa. 1. 5.
Pentheme furora geminata videns. 6. 9.
Perdicca belli gloria inuidiosa. 4. 9.
Peregrinationes bona & mala. 5. 8.
Perfidia mirum exemplum. 4. 11.
Pertinacia peccatoris. 1. 16.
Petrus Martini quam pium miles? 1. 13.
Petra cur, & qui parvuli alidendi? 3. 13.
Phaeton quàm edax. 5. 4.
Phaon turpissime mortuus. 3. 10.
Phalangy Senenum solum in Creta. 4. 9.
Philargyris. quid. 2. 3.
Phinees zelus. 3. 10. in ira. 6. 3.
Pigrorum descriptio. 7. 3. seqq.
Pinguescere cur nonnullos sinat Deus? 5. 5.
Plaga causa occultata. 6. 15.
Plato iracundus noluit percutere. 6. 10.
Plumbi pondus peccato simile. 3. 9.
Plutus cur cæcus fingatur?
Pluvia S. Cerbonij corpus honorans. 3. 9.
Pana Dei in superbum Alfonsum. 1. 5.
Panti-

ET VERBORVM.

- Penitentia quando & quomodo agenda?* 3. 13. *quàm nobis necessaria.* 5. 10. *& quanta olim, per varia exempla.* ibid. *Vi sacramenti efficacior.* 5. 10. *impedimentum est arrogancia.* 1. 16. *tempus non negligendum.* 7. 17.
- Penitentium irrisores miseri.* 5. 11.
- Polycrati fortuna.* 1. 5.
- Polyphemus quàm edax?* 5. 4.
- Pompeius fortuna exemplum.* 1. 15.
- Potera diuersa iniusta.* 2. 12.
- Pondus peccati.* 3. 9. *seqq.*
- Pontius Pilatus se ipsum occidit.* 6. 27.
- Porcum hieroglyphicum luxus.* 5. 4.
- Pradicare sua qui soleant?* 1. 4.
- Pragnans facta fornicatrix, quàm anxia.* 3. 4.
- Præsentia Dei peccare & erat.* 3. 6.
- Prandia bona cenas faciunt malas.* 5. 9.
- Principes timendos esse.* 6. 6.
- non temere iudicandos.* 1. 6. *seq. eorum vitia.* 1. 6.
- Prodigum filius à fratre quàm diuersus?* 7. 3.
- Propheta falsi quæ.* 2. 6.
- Prostituta qua sint.* 3. 2. *& prostitutarum & uilitas.* ibid.
- Pudicitia & uirginitas putata?* 3. 8. *eà amissa quanta amittantur?* 3. 4. *et uirginitas.* 3. 6.
- Pudor honestus & noxius.* 3. 6.
- Punandos luxuriosos.* 3. 11.
- Puilli animi est inuidere.* 4. 13.
- Pyramus sui occisor ex amore.* 6. 27.
- Pythagora de luxu dictum.* 3. 10.
- Q** *Uadragesima osiores dedicari.* 5. 4.
- Querela impiorum.* 1. 11.
- R** *aptus auarus, & auarus fautor à damone.* 2. 7.
- Regum infortunia.* 1. 5.
- Religiosi speculum Zosimas.* 5. 2. *superbia.* 5. 3.
- Remedia luxuria.* 3. 13.
- Remora pisci quam vim habeat?* 3. 9.
- Restitutio à rege Eduardo qualis facta.* 2. 13. *Restitutionis qua causa?* 2. 5.
- Rheumatis gutta è naso stil-
la.* 6. 3.

INDEX RERUM

- lantes totidem homicidia* 6. 20.
cui pepererint. 6. 20.
Rixa & vino oria. 5. 5.
Roboam humiliatus ab hoste
liberatus. 1. 7.
Rodericus Santius quic fue-
rit. 1. 1.
Rodoaldus Rex quàm turpi-
ter mortuus. 3. 10.
Santia quid sit? 6. 8.
Salici similis repidus. 7. 17.
Salmones superbia. 1. 10.
Salomonis exitium à mulieri-
bis. 3. 13.
Sanguis ad Deū clamans. 4. 7.
Santius infans Hispanus cur
casus. 1. 5. *suum patrem re-*
gno excludit. *ibid.*
Sapor quàm superbis titulis &
sus? 1. 10.
Satisfactoria opera qua &
qualia esse debeant. 5. 10.
Saul filio suo iratus. 6. 3. *Da-*
nudi cur inuiderit. 4. 4.
inuidia. 4. 9. *ira quàm*
gravis. 6. 15. *sui occisor.*
4. 10. & 6. 27.
Scandalum quantum malum.
6. 25.
Seclesti qui sint. 2. 12.
Scientia qua maximè inflet.
1. 10.
Scorpio irati exemplū. 6. 27.
Semeias cur bellum pradi-
xit. 1. 7.
Senes magis tentantur aua-
ritia, quàm iuuenes. 2. 14.
Septimius Seuerus Imp. cibo se
occidit. 5. 11.
Sepulchrum à leone factū. 5. 4.
Sepulchrum Gelonii ex inus-
dia destructum. 4. 9.
Sesac Rex à Deo in panam
missus. 1. 7.
Serapenitentia nunquā est,
si vera. 1. 8.
Serui fideles. 4. 11.
Servitus vino inducta. 5. 11.
Sichemita ob vini libidinem
pereuntes. 3. 10.
Silendum in ira. 6. 16.
Silentes ob dolorem. 7. 11.
S. Siluanus nauim oneratam
trahit. 3. 9.
Simulator amicitia infidioso
6. 22. seq.
Sobrios debere sacrū interesse.
5. 11.
Socrates ira qualis modera-
tor. 6. 16. *temperantia &*
luptates quomodo pradi-
carit. 5. 11.
Sodales R. V. quàm castos esse
oporteat? 3. 7.
Sodoma

ET VERBORVM.

Sodoma noua est nunc mun-
dus. 3. 12.
Soldani Ormuziani felicitas
& infelicitas. 4. 3. seqq.
Solus fratrem se vocauit Sapor.
1. 10.
S. Sophronius quis fuerit. 5. 1.
Speculum exemplorum non cō-
remnendum. 7. 2.
Speculum ira remediū. 6. 9.
Spem non deponendam. 7. 17.
Speusippi mors in adulterio.
3. 6.
Spiritualis homo quis? 7. 18.
S. Spiritus benigna adhorra-
tio. 7. 15. & consolatio. 7.
16. feruor. 7. 18.
Sputum patienter toleratum.
6. 1.
Steriles quidam diuites cur?
1. 2.
Stoici iram tollendam bene
docuerunt. 6. 2.
Studiosi impuri mors & epi-
taphium. 3. 10.
Studiosorum bonorum & ma-
lorum vita. 7. 2. seqq.
Stulti citò irascuntur. 6. 18.
Sues ex hominibus quid faci-
at? 5. 5.
Sulphure cur puniti Sodomi-
ta. 3. 6.

Superbia imperio excidit. 1.
5. quomodo inasium omnis
peccati? 1. 9. eius natura
ibid. inuidia mater. 4. 12.
etiam sanctis insidiatur.
5. 2. seqq. Superbia Al-
fonsi unde originem habe-
at. 1. 4. quantos gradus
acquiescit. ibid. Superbia
horrenda Alfonsi. 1. 10.
Antichristi. 1. 11. indocto-
rum. ibid. eius malicia &
damna. 1. 12. & 1. 16.
Superbia quantum resistat De-
o. 1. 11. & 1. 5.
Superbus inuidus cur? 4. 4.
Superiores an & cur inuide-
ant inferioribus. 4. 4.
Tancalo similis auarus
2. 14.
Tarquinij exilium. 1. 5.
Temperantia laus, virtus, &
utilitas. 5. 11.
Tempestas diuinitus immis-
sa. 1. 17.
Templorum impius abusus. 1.
11. seqq.
Tempus edendi seruandum.
5. 4.
Temulentos occidere quàm di-
rum? 6. 26.
Tentatio carnis quomodo & in-

INDEX RERV

- ceenda.* 3. 7. *gula & libidi-*
nis in solitudine. 5. 9.
Tepidorum nauseam quantā
habeat Dem. 7. 1.
Themistocles Hieronem specta-
culo excludit nihil mers-
um. 7. 18.
Theodosij Imp. ira ingens ē le-
vis causa. 6. 15. *crudelitas*
& penitentia. 5. 10. *lex de*
nō statim puniendo. 6. 16.
Thessalonicensis cadis levis
causa. 6. 15.
Thisbe se ipsam cur. occideret.
6. 27.
Tiberij impuri imp. factor.
3. 8.
Tigillini mors inter impura.
Timendi quis? 6. 21.
Timor populo necessarius. 6. 6.
Timorem Domini semper ha-
bendum. 7. 17.
Tonitrua imitatus Salmone-
us. 1. 10.
Torquati cur diuites. 2. 14.
Tragicum edij facinus. 6. 19.
Triginta dies datus occiden-
du. 6. 16.
SS. Trinitatis agnitio, moni-
rio, cuius. 7. 16.
Tristitia spiritalis mala
7. 18.
Triumphus C. Cotta, moris
impediens. 1. 5.
Tyranni artes & modi. 4. 11.
tyrannorum casus miseri,
1. 5.
Vale quale Augusto di-
 xerit Arhenodorus. 6. 16.
Valentinianus Imp. aspergit se
aqua idoli quam agre ru-
lerit. 5. 11. *intemperantia*
mortuus. 5. 4.
Vanagloria & solitas. 1. 4.
Vanitas diabolo ansam pra-
bet. 5. 2.
Vas durum paleis impletum
ut mollius fieret. 2. 7.
Venenum filijs porrectum cur.
3. 9.
Veneri templa Dei qui conse-
crent. 1. 11. *eius imaginem*
intrusa à damone obsessa.
3. 3.
Verecundia frantum libidini,
quid sit. 3. 6. *& alia no-*
xia. ibid. custos castitatis.
3. 4. amissa. 3. 9.
Vespertilionibus similes su-
spensi. 6. 20.
Vestes mulierum & rerum ab-
scondentes. 3. 6.
Vestis particulam aqua idoli
aspersam abscidit Valen-
tinian-

ET VERBORVM.

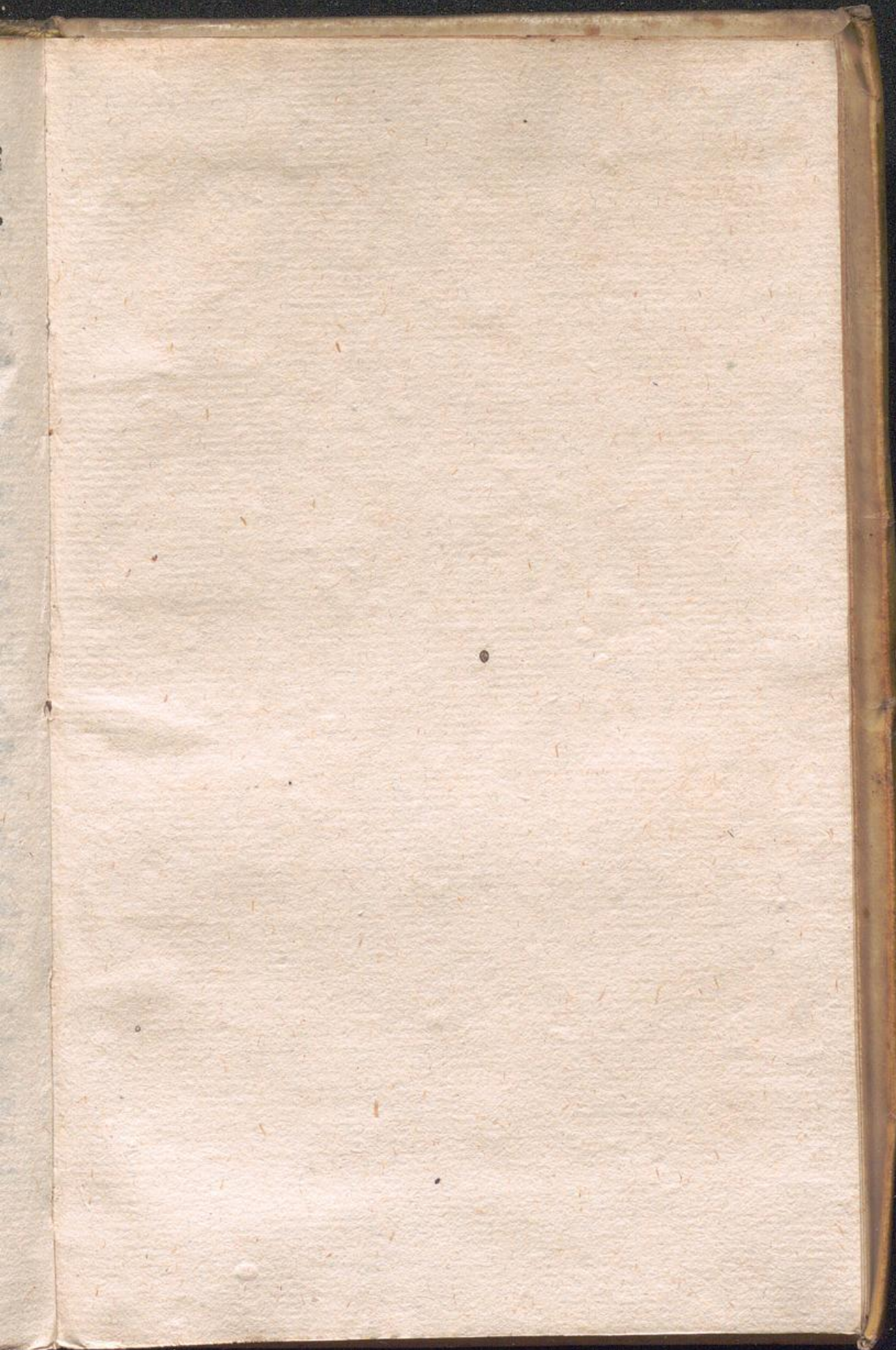
- pinianus.* 5. 11. *Virgo iudaica Messia falsi*
Via Dei & diaboli quàm di- mater. 3. 5.
uersa 7. 6. *Viri diuitiarum qui.* 2. 14.
Vicina periculosa vitanda. feminas regere, non ab illis
 3. 2. regi debent. 3. 13. qui se
Vicinorum inuidia. 4. 9. ipsos occiderint. 6. 27.
Victorini seuera penitentia. Vita religiosa 5. 1. & 5. 3.
 5. 19. spiritualis à spiritu sancto.
Vidua à demone infamata. 3. 7. 18. *Vita emendatio.* 5. 10.
 8. in filios crudelis. 3. 9. *Vitia principum.* 1. 6.
Vindicta Locrensiùm quàm *Vitiorum ordo an dignitatem*
crudelis. 6. 20. *diabolica* denotat. 7. 1. *Vitiorum*
qua. 6. 24. *iniusta obres* catena. 3. 4.
pias. 1. 9. *Vltio qua Deo relinquenda,*
Vinū quid noceat. 5. 5. *rixas* 6. 2.
parit. ibid. *Luxuria cau-* *Vocatio Dei quorūplex, &*
sa, feminis Romanis prohi- quàm benigna. 1. 13. seqq.
bitum. 5. 9. *in Sappam.* 1. *Vocatio hominis duplex.* 1. 6.
 4. *Vini & uis licitus & cō-* *Vomentes per intemperanti-*
emperatus. 5. 10. *Vino ser-* am. 5. 4.
uicus inducta. 5. 11. *Vino* *Voracis pueri pedagoga ca-*
perijt Andebuntus rex. stigat Diogenes. 6. 6.
 5. 4. *Vsura omni loco prohibita.*
Violenta Alfonsi uxor steri- 2. 4. *cur parcus vocetur.*
lis & fecunda. 1. 3. *ibid. Usura malè excusa-*
Vipera similis iracūdia. 4. 10. *ta.* 2. 5.
Virginum castitas clarior e- *Varia genera.* 2. 12.
uadit, oppositis & ity defor- *Vsurarij fraud & inhumani-*
mitate. 3. 1. *earum nomina* tas. 2. 4.
non decent meretrices. 3. 7. *Vua acino perijt Anacreon.*
an sit tanta paucitas. 3. 11. 5. 4.
seq. *Vulnera Christi non vindi-*
 Ce 5 Etam

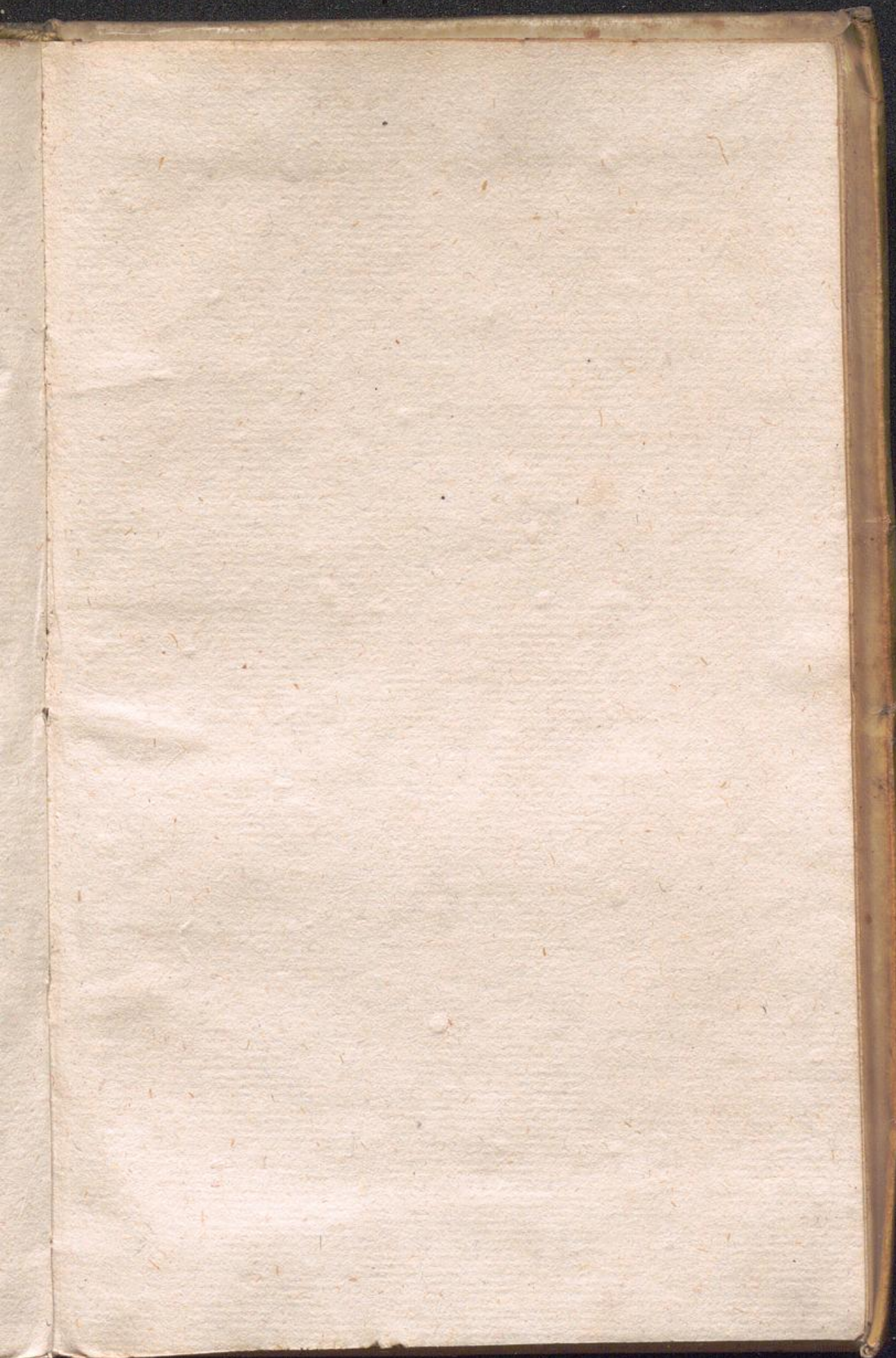
INDEX RERVM ET VERBORVM.

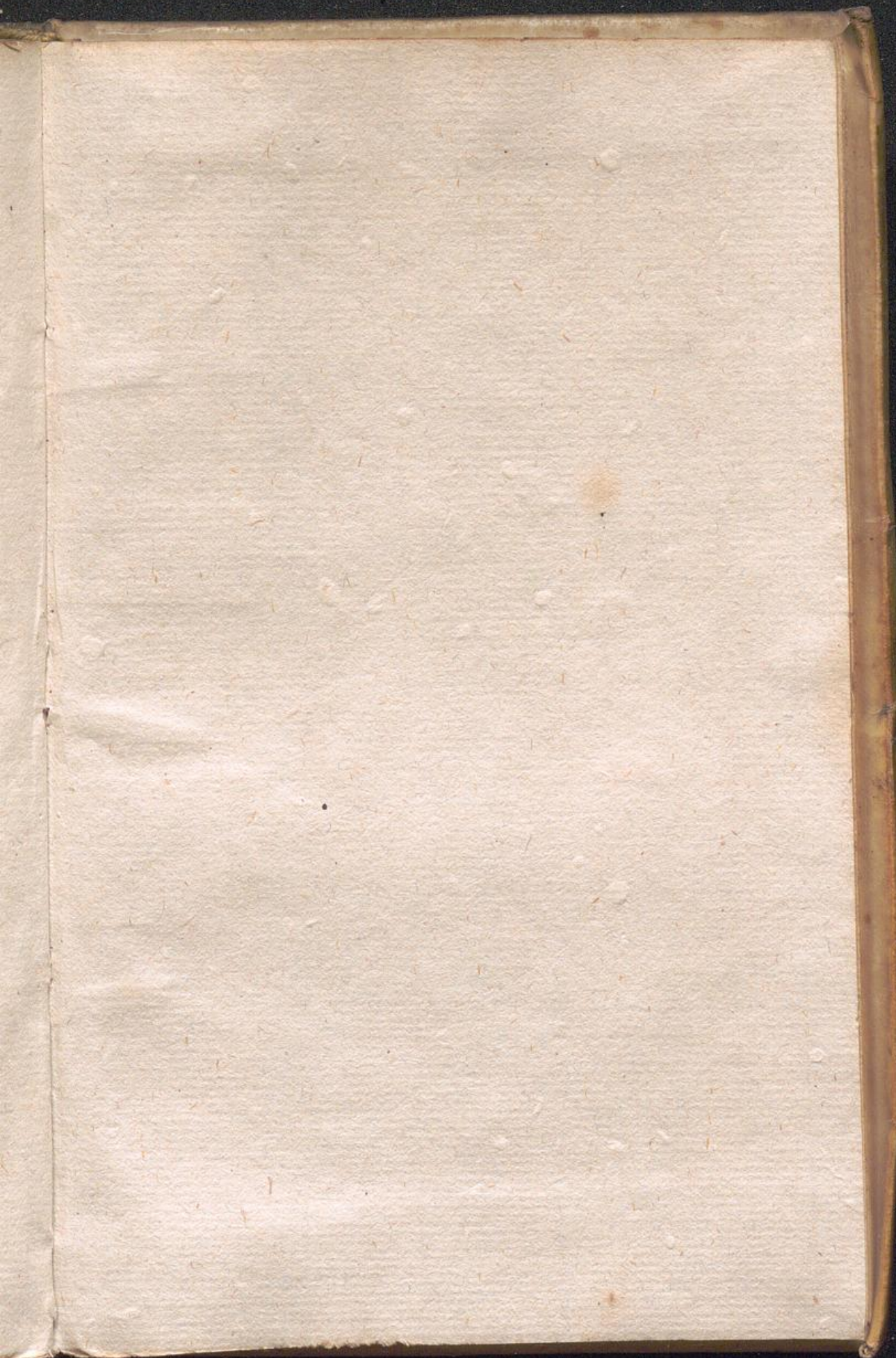
- Etiam*, sed misericordiam spirantia. 6. 20.
Valsuri similes inuidi. 4. 10.
Vultus Cyri quanti factus. 1. 10.
Vultus mutatio ob iram. 6. 12.
Vxor ob sterilitatem non dimittenda. 1. 2.
W Andania cur cladibus affecta. 1. 5.
Xerxis interitus. 2. 5.
Z Achai imitator quis? 2. 13.
Zebedae filijs cur indignati reliqui discipuli. 4. 9.
Zelotes Deum quantus sit? 3. 12.
Zelus Phinees. 3. 10. *Dauis*, *Elia*, *Ieremia*, *Ezechia*. 6. 3. *eremita*. 1. 16.
bonus quis sit. 4. 5. *quis inter carnales*. 4. 9. *Zeli* ira. 6. 9.
Zopyrus quam praeclarus dux? 1. 6.
Zosimas quis est quantus? 5. 2. *seqq.*

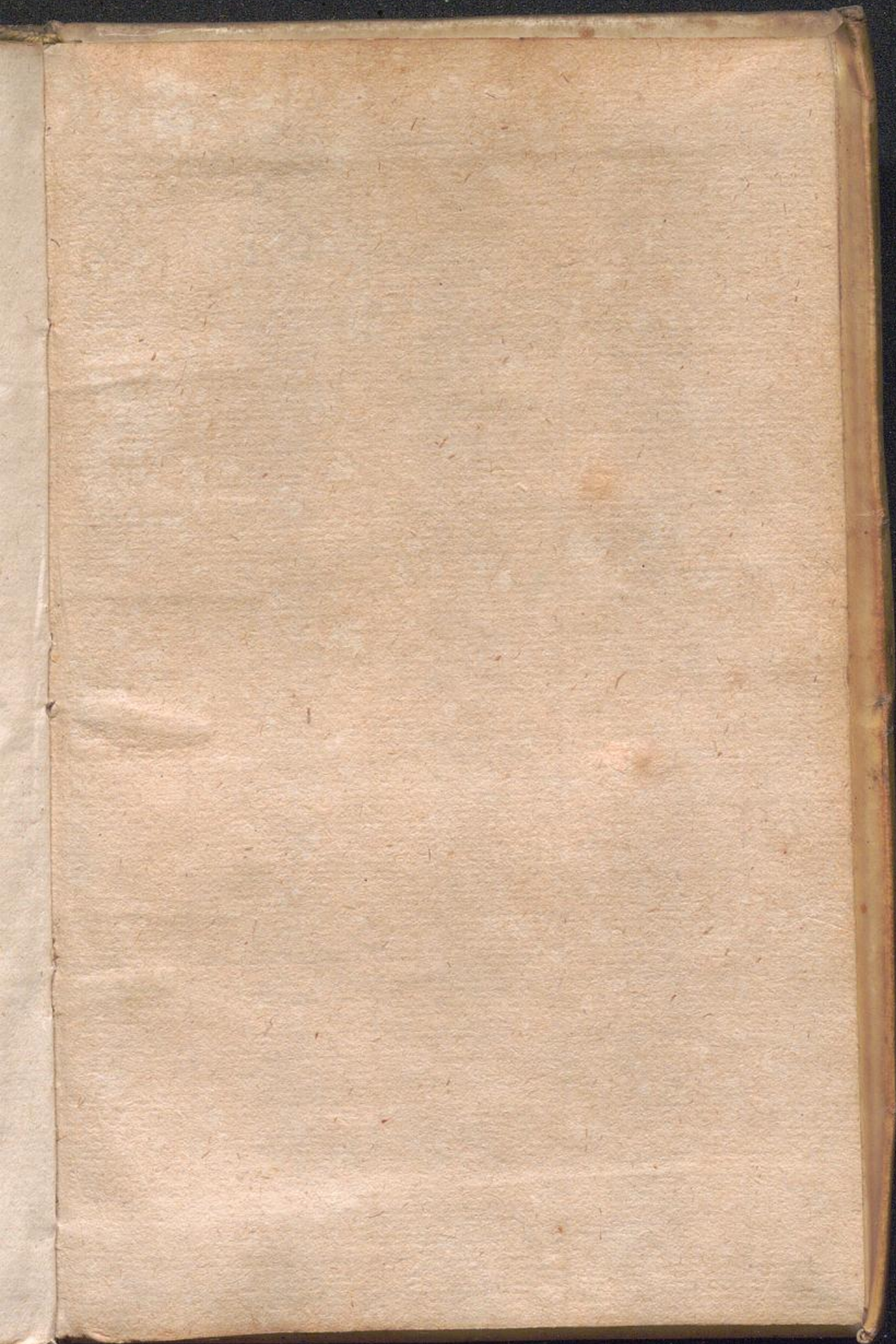
F I N I S.

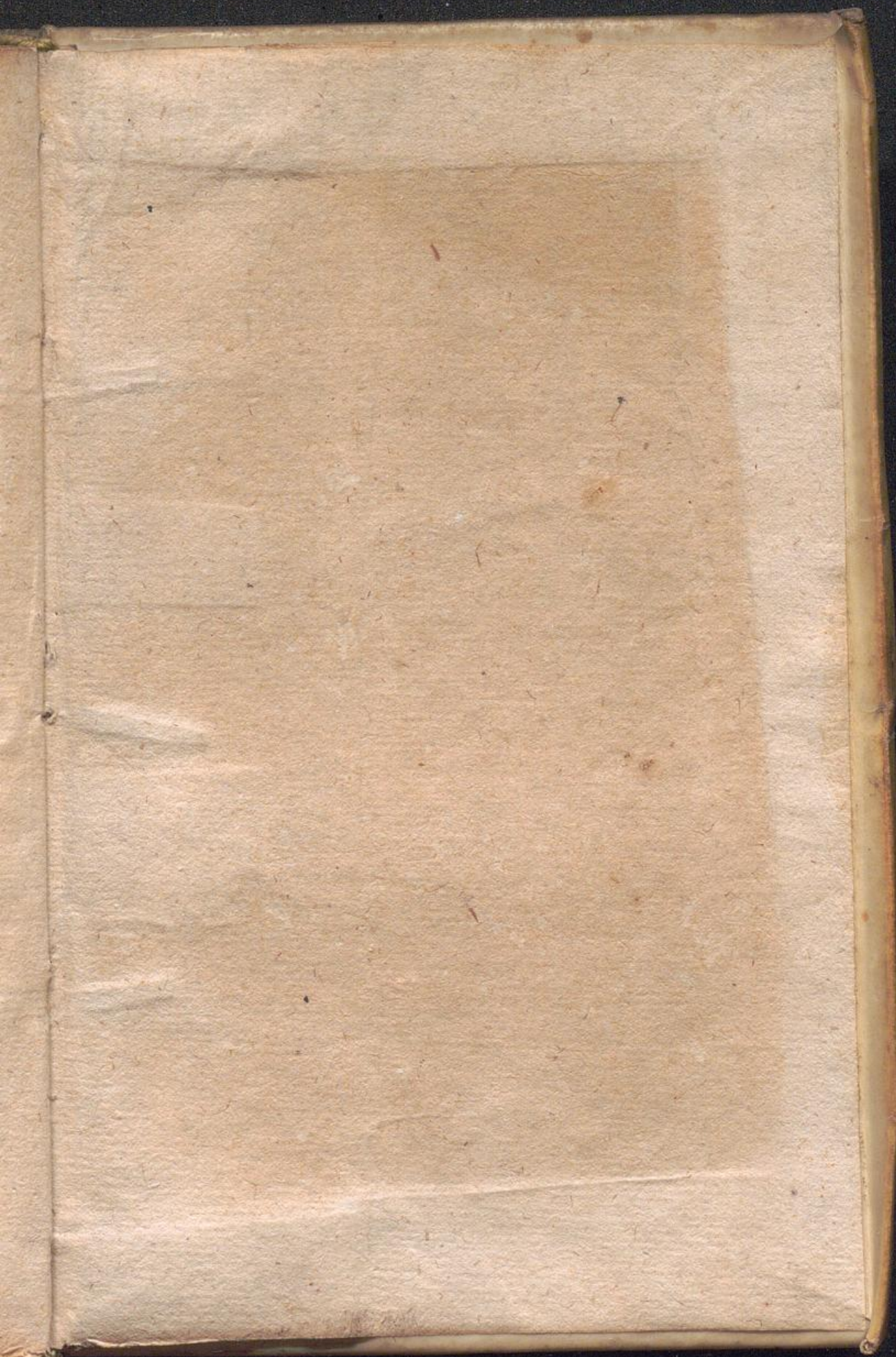
Collegij Socijs Jesh Paderbornensib:

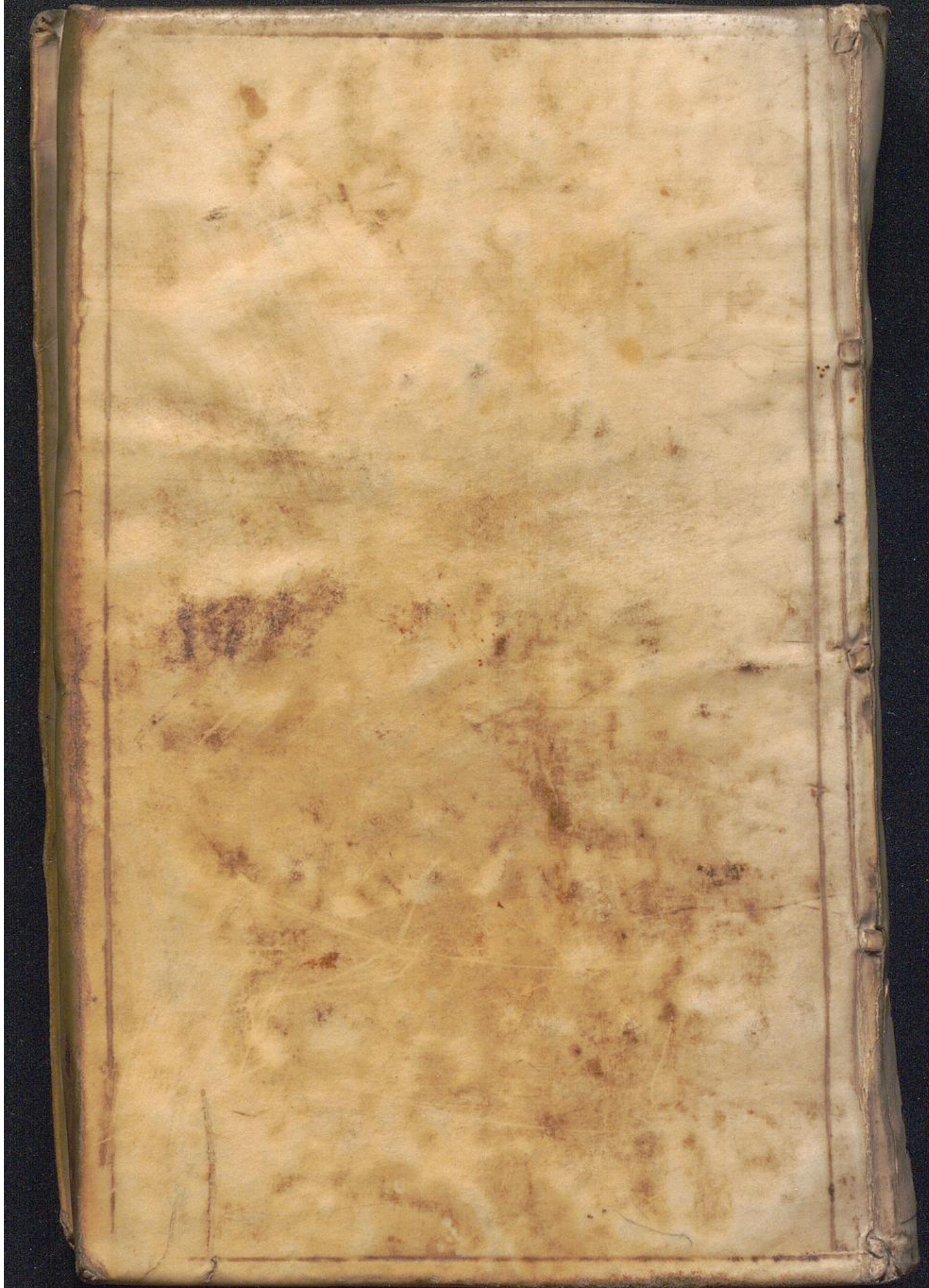

Th
2880